

Jurnalul Oficial

al Uniunii Europene

C 255

Ediția
în limba română

Comunicări și informări

Anul 53

22 septembrie 2010

Numărul informării	Cuprins	Pagina
I	<i>Rezoluții, recomandări și avize</i>	
	AVIZE	
	Comitetul Economic și Social European	
	A 458-a sesiune plenară din 16 și 17 decembrie 2009	
2010/C 255/01	Avizul Comitetului Economic și Social European privind comerțul și siguranța alimentară	1
2010/C 255/02	Avizul Comitetului Economic și Social European privind criza financiară și impactul său asupra economiei reale (aviz din proprie inițiativă)	10
2010/C 255/03	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Eforturi concertate pentru consolidarea carierei și mobilității cercetătorilor în Uniunea Europeană”	19
2010/C 255/04	Avizul Comitetului Economic și Social European privind modalitățile de sprijinire a IMM-urilor în vederea adaptării la mutațiile de pe piețele globale (aviz din proprie inițiativă)	24
2010/C 255/05	Avizul Comitetului Economic și Social European privind programul de ajutorare a aviației europene (aviz din proprie inițiativă)	31
III	<i>Acte pregătitoare</i>	
	Comitetul Economic și Social European	
	A 458-a sesiune plenară din 16 și 17 decembrie 2009	
2010/C 255/06	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind denumirile fibrelor textile și etichetarea corespunzătoare a produselor textile COM(2009) 31 final/2 – 2009/0006 (COD)	37

RO

Preț: 7 EUR

(continuare în pagina următoare)

2010/C 255/07	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale, (reformare) Punerea în aplicare a documentului „Small Business Act” COM(2009) 126 final – 2009/0054 (COD)	42
2010/C 255/08	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cartea verde privind revizuirea Regulamentului (CE) nr. 44/2001 al Consiliului privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială COM(2009) 175 final	48
2010/C 255/09	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Deplasarea frontierelor TIC — o strategie pentru cercetare în domeniul tehnologiilor viitoare și emergente în Europa” COM(2009) 184 final	54
2010/C 255/10	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Consiliului de suspendare temporară a taxelor din Tariful vamal comun asupra importurilor anumitor produse industriale în regiunile autonome Madeira și Azore COM(2009) 370 final – 2009/0125 (CNS)	59
2010/C 255/11	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European și Comitetul Economic și Social European „Promovarea bunei guvernante în chestiuni fiscale” COM(2009) 201 final	61
2010/C 255/12	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Un nou parteneriat pentru modernizarea universităților: forumul UE pentru dialogul universități-întreprinderi” COM(2009) 158 final	66
2010/C 255/13	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, către Parlamentul European, către Comitetul Economic și Social European și către Comitetul Regiunilor „Lupta împotriva cancerului: un parteneriat european” COM(2009) 291 final	72
2010/C 255/14	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și către Consiliu referitoare la o inițiativă europeană privind boala Alzheimer și alte demențe COM(2009) 380 final	76
2010/C 255/15	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cartea verde „Pentru promovarea mobilității tinerilor în scop educațional” COM(2009) 329 final	81
2010/C 255/16	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Către o mai bună direcționare a ajutoarelor pentru fermierii din zonele cu handicapuri naturale” COM(2009) 161 final	87
2010/C 255/17	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 1999/62/CE de aplicare a taxelor la vehiculele grele de marfă pentru utilizarea anumitor infrastructuri COM(2008) 436 final – 2008/0147 (COD)	92
2010/C 255/18	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind protecția infrastructurilor critice de informație „Protejarea Europei de atacuri cibernetice și perturbații de amploare: ameliorarea gradului de pregătire, a securității și a rezilienței” COM(2009) 149 final	98

I

(Rezoluții, recomandări și avize)

AVIZE

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 458-A SESIUNE PLENARĂ DIN 16 ȘI 17 DECEMBRIE 2009

Avizul Comitetului Economic și Social European privind comerțul și siguranța alimentară

(aviz exploratoriu)

(2010/C 255/01)

Raportor: **dl Mario CAMPLI**

Coraportor: **dl Jonathan PEEL**

Prin scrisoarea din 21 ianuarie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, dna Margot WALLSTRÖM, vicepreședinte al Comisiei Europene, a solicitat Comitetului Economic și Social European elaborarea unui aviz exploratoriu cu privire la

Comerț și siguranță alimentară.

Secțiunea pentru relații externe, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 19 noiembrie 2009. Raportor: dl Mario CAMPLI. Coraportor: dl Jonathan PEEL.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 191 de voturi pentru, 1 vot împotrivă și 6 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Concluzii

1.1.1 CESE consideră că dreptul la hrană și dreptul de intervenție al societății civile cu privire la acesta, sub orice aspect, se numără printre drepturile civice fundamentale și că siguranța alimentară globală este, de asemenea, unul dintre drepturile fundamentale ale omului.

1.1.2 Într-o lume în care se produce o cantitate de hrană suficientă pentru toată populația, peste un miliard de persoane nu dispun de o cantitate suficientă de hrană. Principala cauză a acestei situații de nesiguranță alimentară este sărăcia, în contextul destrucurării economiilor, a tradițiilor alimentare și a infrastructurii piețelor locale, prin strategii internaționale inițiate în anii '80.

1.1.3 CESE este conștient de faptul că, în contextul politicilor complementare de dezvoltare, care urmăresc reducerea sărăciei și creșterea veniturilor, comerțul reglementat poate ajuta unele persoane și categorii să iasă din situația de nesiguranță alimentară, mai ales prin dezvoltarea piețelor regionale.

1.1.4 Răspândirea măsurilor protecționiste nu contribuie la realizarea siguranței alimentare globale, căci nu garantează flexibilitatea necesară și împiedică, în special în Africa, orice formă de integrare regională concretă.

1.1.5 CESE consideră că un comerț reglementat trebuie să includă principiile dreptului la hrană în procesul decizional și de punere în aplicare a deciziilor adoptate și că statele nu trebuie să-și asume obligații internaționale care intră în contradicție cu aceste principii.

1.1.6 CESE este conștient că politicile care vizează dobândirea *independenței alimentare* sunt costisitoare din punct de vedere economic și nu sunt compatibile cu principiul *guvernanței globale*. Comitetul recunoaște totodată principiul *suveranității alimentare* ca pe un drept legitim al unui popor de a-și defini în mod autonom politicile menite să-i garanteze *siguranța alimentară* și să asigure în mod *durabil* hrana populației, cu respectarea *suveranității alimentare* a celorlalte popoare.

1.1.7 CESE susține necesitatea reformării instrumentelor, organismelor și politicilor *guvernanței globale* în domeniul *siguranței alimentare* și al comerțului, conform principiului și practicilor *coerenței politicilor în favoarea dezvoltării*.

1.1.8 CESE consideră că toate strategiile posibile și utile de luptă împotriva sărăciei și de creștere a *siguranței alimentare* pot da rezultate pozitive și de durată dacă, în paralel, avansează și procesele democratice și se consolidează statul de drept în țările care se confruntă cu nesiguranța alimentară.

1.2 Recomandări

1.2.1 În cadrul unei abordări politice globale, CESE formulează următoarele recomandări generale:

1.2.1.1 Uniunea Europeană ar trebui să implementeze *Consensul european privind dezvoltarea* pentru a dispune de o strategie politică unică, recunoscută de partenerii mondiali, și pentru a juca un rol mai activ în procesul de reformă profundă a sistemului FAO-PAM-FIDA (Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură – Programul alimentar mondial – Fondul internațional pentru dezvoltare agricolă);

1.2.1.2 Uniunea Europeană ar trebui să treacă la integrarea structurală a principiilor dreptului la hrană în politicile sale comerciale și să lanseze o acțiune adecvată de concertare cu celelalte state membre ale OMC, astfel încât aceste principii să fie încorporate organic în negocierile multilaterale;

1.2.1.3 Uniunea Europeană ar trebui să studieze modul în care pot fi monitorizate activitățile economice și comerciale ale întreprinderilor europene sau cu sediul în UE, în contextul politicilor privind responsabilitatea socială a întreprinderilor (RSI), pentru a se determina influența acestora asupra *siguranței alimentare mondiale*; în această privință, CESE se angajează să pregătească un aviz din proprie inițiativă intitulat „*Industria agroalimentară europeană în context mondial: strategii, provocări și bune practici*”;

1.2.1.4 Uniunea Europeană ar trebui să prevadă în viitoarele acorduri de parteneriat economic și în alte acorduri de liber schimb un rol instituțional pentru societatea civilă, conform prevederilor acordului Cariforum-CE;

1.2.1.5 organismele financiare internaționale ar trebui să elaboreze o reglementare adecvată a piețelor financiare, care să împiedice speculațiile cu materii prime agricole;

1.2.1.6 organizațiile internaționale din domeniile sănătății umane și mediului ar trebui să descurajeze regimul alimentar bazat pe consumul excesiv de proteine animale;

1.2.1.7 comunitatea internațională ar trebui să pună la punct un sistem de rezerve alimentare internaționale care să acționeze în strânsă coordonare cu sistemul de *avertizare rapidă* instituit de FAO;

1.2.1.8 comunitatea internațională ar trebui să revizuiască clasificarea ONU, pentru a face o distincție clară între țările în curs de dezvoltare (TCD) cu venit mediu și mai sărace și țările cel mai puțin dezvoltate;

1.2.1.9 toți membrii OMC și Uniunea Europeană în primul rând ar trebui să introducă în mandatele lor de negociere studiile de impact și cele privind punctele slabe ale fiecărei țări și categorii specifice de persoane;

1.2.1.10 membrii OMC ar trebui să considere întemeiate măsurile restrictive temporare impuse exporturilor care, contribuind la menținerea unor prețuri reduse la alimente în TCD, ajută la gestionarea apariției unor crize alimentare care afectează anumite categorii sociale;

1.2.1.11 guvernele TCD ar trebui să implice în permanență organizațiile agricultorilor în programarea dezvoltării agricole și să consolideze toate formele de organizare a producției create de agricultori și pe cele promovate de lucrători și de consumatori.

1.2.2 În contextul specific al negocierilor APE (Acord de parteneriat economic) în curs, CESE recomandă UE:

1.2.2.1 să acționeze, mai ales în Africa, pentru o mai bună integrare regională, atât ca factor hotărâtor al promovării dezvoltării și, în același timp, a *siguranței alimentare*, cât și ca element esențial al revizuirii Acordului de la Cotonou, prevăzută pentru 2010;

1.2.2.2 să asigure sinergia diferitelor inițiative de integrare regională care se suprapun, precum și a diferitelor acorduri APE, interimare și globale;

1.2.2.3 să acționeze în sensul unei adaptări rapide a negocierilor la capacitățile și potențialul țărilor ACP și al obținerii de rezultate imediate sub aspecte precum simplificarea normelor inițiale;

1.2.2.4 să încurajeze cât mai multe țări ACP (grupul de state din Africa, Caraibe și Pacific) la alegerea agriculturii și dezvoltării rurale ca sectoare prioritare;

1.2.2.5 să mărească suma de 2 miliarde de euro, acordată de UE ca ajutor pentru comerț și asistență comercială, ținând seama și de urmările crizei economice;

1.2.2.6 să promoveze dezvoltarea și creșterea sectoarelor de prelucrare africane, cu înaltă valoare adăugată, îndeosebi a sectorului produselor alimentare, inclusiv prin îmbunătățirea sistemelor de infrastructură;

1.2.2.7 să încurajeze în mod semnificativ cercetarea și dezvoltarea tehnologică la nivel local, mai ales în sectoarele conexe agriculturii.

1.2.3 În contextul specific al negocierilor OMC în curs asupra Agendei de dezvoltare de la Doha (ADD), CESE face următoarele recomandări:

1.2.3.1 membrilor OMC: revizuirea strategică a politicii comerciale ar trebui să ducă la relansarea dezbaterii asupra modului în care vor trebui conduse viitoarele negocieri comerciale în domeniul agricol, astfel încât să fie recunoscut un statut specific pentru siguranța alimentară, precum și asupra modului în care va trebui configurată în viitor asistența tehnică acordată țărilor în curs de dezvoltare;

1.2.3.2 membrilor OMC: încheierea Runde de la Doha pentru dezvoltare (*Doha Development Round*) până în 2010, potrivit solicitării G20, drept confirmare a angajamentului asumat în ceea ce privește atât dezvoltarea, cât și Obiectivele de dezvoltare ale mileniului (ODM);

1.2.3.3 UE: consolidarea concesiilor făcute deja țărilor în curs de dezvoltare, mai degrabă decât căutarea unor concesiuni suplimentare pentru sine;

1.2.3.4 UE: extinderea inițiativei „totul în afară de arme” (*everything but arms* – EBA) la toate țările identificate de FAO ca fiind în „criză alimentară” sau „cu risc sporit” – inițiativa nu trebuie să se limiteze la țările cel mai puțin dezvoltate sau la țările ACP;

1.2.3.5 UE: utilizarea de mecanisme comerciale, în scopul promovării unei siguranțe alimentare sporite, ca, de exemplu, punerea în aplicare anticipată a acordului privind facilitarea comerțului propus de OMC, asistența în domeniul sanitar și fitosanitar sau sprijinul acordat micilor agricultori independenți care nu sunt cuprinși în lanțuri de aprovizionare controlate.

2. Siguranța alimentară în contextul celor două crize

2.1 Definiții

2.1.1 CESE subscrie la definiția, unanim acceptată, formulată la Summitul mondial privind alimentația din 1996, potrivit căreia se poate vorbi de siguranță alimentară atunci când „toată lumea beneficiază în permanență de acces fizic, economic și social la alimente suficiente, sigure și hrănitoare, care să corespundă regimului și preferințelor alimentare individuale, pentru o viață activă și sănătoasă”.

2.1.2 Având în vedere această definiție, CESE subliniază că siguranța alimentară se prezintă ca o problemă complexă, cu patru aspecte de care trebuie să se țină seama:

- a) disponibilitatea hranei din punct de vedere cantitativ;
- b) accesul la hrană, din punct de vedere fizic, economic și social;
- c) utilizarea corectă;

- d) disponibilitate, acces și utilizare stabile în timp.

2.2 Stadiul actual și cele două crize (alimentară și financiară)

2.2.1 Analiza nesiguranței alimentare scoate în evidență următoarele caracteristici esențiale ⁽¹⁾: a) este în creștere și, până în prezent, ca urmare a crizei, se află în această situație peste un miliard de persoane; b) gradul de concentrare este tot mai ridicat (89 % în Asia, Pacific și Africa Subsahariană); c) are, în continuare, un puternic caracter rural (70 % din persoanele aflate în situație de nesiguranță alimentară locuiesc în zone rurale), dar și componenta urbană și periurbană capătă relevanță.

2.2.2 Acțiunea conjugată a crizei prețurilor agricole și a crizei financiare este cauza principală a creșterii recente a numărului de persoane aflate în situație de nesiguranță alimentară. În plus, se înregistrează și o creștere a numărului de calamități cu impact asupra siguranței alimentare; de altfel, dintre dezastrelor provocate de mâna omului, cele de natură socioeconomică devin predominante în comparație cu cele generate de războaie și conflicte.

2.2.3 Pe parcursul ultimilor trei decenii, prețurile materiilor prime agricole au fost caracterizate de fluctuații, reflectând o tendință pe termen mediu care, în termeni reali, este totuși descrescătoare. Creșterea bruscă din 2007-2008 a avut un impact deosebit atât din cauza amplitudinii, cât și a vitezei (în mai puțin de 12 luni, indicele FAO al prețurilor de consum a crescut cu circa 60 %). Trebuie totuși să se țină seama de faptul că și în momentul de vârf (martie 2008) prețurile au fost în continuare inferioare valorilor maxime istorice înregistrate în primii ani ai deceniului al șaptelea.

2.2.4 În ceea ce privește evoluțiile mai recente, se subliniază că, odată cu spargerea bulei speculațiilor financiare, prețurile agricole au înregistrat o scădere semnificativă, dar se mențin totuși la niveluri superioare celor de dinaintea crizei din 2007-2008.

2.2.5 CESE subliniază că această evoluție oscilantă a prețurilor și volatilitatea lor considerabilă și în creștere sunt determinate de cauze structurale, conjuncturale și chiar speculative.

2.2.6 CESE subliniază în special strânsa legătură dintre evoluția recentă a prețurilor agricole și prețul petrolului, care are influență atât asupra costurilor de producție în agricultură, cât și asupra oportunității de a produce biocombustibili, mai ales atunci când se acordă ajutor din fonduri publice.

2.2.7 Alte cauze ale crizei alimentare sunt: scăderea treptată a investițiilor agricole și productivitatea agricolă scăzută cronică în țările sărace; procesul de urbanizare accelerată; majorarea veniturilor în unele țări emergente (China și India), care a dus la adoptarea unui regim cu un consum sporit de carne; dispariția sistemelor de stocare a alimentelor.

⁽¹⁾ A se vedea FAO, „Situația nesiguranței alimentare în lume”, raportul pe 2008 și raportul pe 2009.

2.2.8 CESE subliniază că, în acest peisaj care a suferit transformări radicale, se constată o tendință tot mai pronunțată a capitalurilor speculative și a fondurilor de investiții, inclusiv europene, de a include în portofoliile lor titluri de valoare legate de materiile prime agricole, sporind astfel volatilitatea prețurilor și provocând denaturări ale pieței contractelor la termen (*futures*).

2.2.9 CESE subliniază așadar că, dacă nu se intervine cu reforme rapide și hotărâte ale piețelor financiare, în lunile următoare și în viitor se vor intensifica din nou procesele speculative vizând prețurile materiilor prime agricole, cu posibile consecințe grave în planul siguranței alimentare.

2.2.10 Criza financiară, combinată cu cea a prețurilor la materiile prime agricole, a generat în TCD procese în lanț ca, de pildă: reducerea fluxului de capitaluri din investiții externe, scăderea sumelor expediate din străinătate, imposibilitatea lansării de programe de cheltuieli publice de către guverne, tendința de a se reveni la ajutorul condiționat, diminuarea investițiilor interne, sărăcie sporită, reducerea suprafețelor însămânțate, cu perspectiva unor recolte mai slabe și a unei noi majorări a prețurilor la alimente.

2.2.11 Cele mai afectate categorii sociale sunt cele caracterizate de factori majori de vulnerabilitate: locuitorii zonelor rurale care nu au pământ în proprietate, gospodăriile conduse de femei și sărăcii din mediul urban. Dacă ne referim la diferitele țări, cele mai afectate sunt cele dependente strategic de importuri, acest lucru scoțând în evidență nevoia vitală de dezvoltare agricolă locală.

2.2.12 Ca răspuns la aceste scenarii, CESE subliniază o cerință urgentă: creșterea resurselor financiare internaționale alocate dezvoltării; în acest scop, CESE susține ideea impozitării tranzacțiilor financiare ⁽²⁾, veniturile respective putând fi utilizate în acțiuni de siguranță alimentară.

2.2.13 La fel de important este și un alt mod de utilizare a resurselor FED de către țările ACP, pentru o siguranță alimentară sporită; într-adevăr, în prezent, cu toate că 70 % din persoanele care se află în situație de nesiguranță alimentară locuiesc în zone rurale, guvernele statelor ACP au alocat dezvoltării rurale doar 7,5 % din resursele celui de-al 9-lea Fond european de dezvoltare (2000-2007) și abia 1,5 %, unor activități direct legate de agricultură.

2.3 Probleme emergente

2.3.1 O analiză pe termen lung a nesiguranței alimentare necesită o înțelegere globală, inclusiv a altor fenomene emergente, structural interconectate în prezent:

- **Apă:** legătura dintre siguranța alimentară și problema apei a fost afirmată odată cu Rezoluția ONU din 20 aprilie 2001; este necesar ca noțiunea de „drept de acces la apă” să găsească recunoaștere, atât în plan politic, cât și în plan juridic, accesul la apă potabilă fiind o condiție fundamentală a sănătății publice și una dintre componentele unei alimentații adecvate din punct de vedere calitativ;

⁽²⁾ Avizul CESE, Raportul Grupului de Larosière, JO C 318, 23.12.2009, p. 57.

- **Pământul,** vândut la prețuri tot mai scăzute: de curând, pe lângă penuria de terenuri agricole utilizabile, a apărut un fenomen nou, relevant din punct de vedere economic și politic, și anume achiziționarea unor suprafețe mari de pământ de către state, societăți private și fonduri de investiții care își asigură astfel controlul asupra producției, punând în pericol chiar și independența statelor ⁽³⁾. Așadar, trebuie instituit urgent un cadru juridic, bilateral și multilateral, care să stabilească o repartizare echitabilă a beneficiilor, în raport cu munca, cu standardele de mediu, cu dezvoltarea tehnologică și cu siguranța alimentară a țărilor respective;

- **Clima:** persoanele care au cel mai mult de suferit de pe urma schimbărilor climatice sunt micii proprietari agricoli cu posibilități reduse de adaptare și cei care lucrează în sectorul pescuitului din TCD;

- **Biocombustibili:** CESE a subliniat deja în alte avize impactul producției de biocombustibili asupra creșterii prețurilor alimentare și asupra volatilității lor;

- **Chestiunea demografică:** în ultimii ani, date fiind investițiile scăzute din sector, creșterii demografice mondiale nu i-a corespuns o creștere proporțională a productivității agricole; rămân așadar esențiale politicile demografice specifice, în special în țările mai expuse la risc.

3. Dreptul la hrană

3.1 CESE subliniază necesitatea ca, în completarea instrumentelor de reglementare a tendințelor pieței și instituțiilor specifice, să fie elaborate noi reglementări de drept internațional. Combinația dintre deplina afirmare a dreptului popoarelor și îmbunătățirea treptată a eficienței instrumentelor economiei de piață poate reprezenta noul context strategic de gestionare a amplei și complexe chestiuni a siguranței alimentare.

3.2 Această strategie va putea duce la rezultate pozitive și de durată, cu condiția ca procesele democratice să facă progrese și, totodată, statul de drept să fie consolidat în țările aflate în situație de nesiguranță alimentară.

3.3 CESE își asumă definiția dreptului la hrană ca fiind „dreptul de a avea acces regulat, permanent și liber, fie direct, fie contra cost, la hrană corespunzătoare din punct de vedere cantitativ și calitativ și suficientă, în concordanță cu tradițiile culturale ale populației din care face parte consumatorul și în măsură să asigure o viață psihică și fizică, individuală și colectivă, ferită de temeri, împlinită și demnă” ⁽⁴⁾. Definiția este strâns legată de conceptul de siguranță alimentară, definit la punctul 1 al Planului de acțiune al Summitului mondial privind alimentația și analizat la punctul precedent al acestui aviz.

⁽³⁾ A se vedea FAO, IIMD (Institutul Internațional pentru Mediu și Dezvoltare) și FIDA, *Land grab or development opportunity?* (Acapararea terenurilor sau oportunități de dezvoltare?), mai 2009.

⁽⁴⁾ ONU, *The Right to Food: Commission on Human Rights* (Dreptul la hrană: Comisia pentru drepturile omului), Rezoluția 2001/25 și *Report on the Right to Food* (Raportul privind dreptul la hrană); raportor special: Jean ZIEGLER, punctul 14, 7 februarie 2001.

3.4 În luna noiembrie 2004, toate statele membre FAO s-au dotat cu linii directoare pe bază voluntară (*Voluntary guidelines* ⁽⁵⁾) pentru a interpreta acest drept din punct de vedere social, economic și cultural și pentru a putea recomanda acțiuni concrete care trebuie întreprinse pentru exercitarea efectivă a dreptului la hrană.

3.5 În prezent, în diferite țări din lume constituția face în mod explicit referire la dreptul la hrană, dar puține dintre ele au adoptat legi interne care să asigure respectarea efectivă a acestui drept, printre acestea numărându-se Africa de Sud și Brazilia, care au adoptat și o legislație ordinară în care este recunoscut faptul că dreptul la hrană și la apă poate constitui temeiul unei acțiuni în justiție (dreptul de a se adresa instanței etc.).

3.6 În continuarea acestui demers, raportorul special al Organizației Națiunilor Unite pentru dreptul la hrană, aflat în misiune pe lângă OMC, a evidențiat patru linii directoare ⁽⁶⁾: rolul comerțului trebuie stabilit în funcție de drepturile omului și de obiectivele de dezvoltare; trebuie subliniată importanța unui cadru multilateral pentru comerț; trebuie adoptat un nou punct de vedere, astfel încât impactul liberalizării să nu se mai măsoare pe baza indicatorilor agregati (PIB-ul pe cap de locuitor, de exemplu), ci pe baza nevoilor persoanelor care trăiesc în condiții de nesiguranță alimentară; trebuie inclus în negocieri, pe termen lung, impactul asupra sănătății, alimentației, mediului. Statele ar trebui să evite asumarea unor angajamente internaționale, în situația în care acestea ar contraveni obiectivelor prioritare sus-menționate.

3.7 Unele state au început să lanseze strategii punctuale în acest scop și să recunoască statutul de bun public al siguranței alimentare. Multe TCD au solicitat, la rândul lor, măsuri concrete de protecție a siguranței alimentare, introducând categoria „dezvoltare/siguranță alimentară” în Acordul privind agricultura. Alte țări au propus la negocieri introducerea unei „clauze de siguranță alimentară” prin care să fie recunoscute necesitățile specifice de siguranță alimentară. Pe baza unei astfel de clauze s-ar putea introduce în agenda negocierilor eventuale scutiri prin care anumite țări să aibă autonomie sporită, astfel încât să asigure protecția producției lor alimentare de bază, având în vedere că siguranța alimentară este unul dintre fundamentele esențiale ale siguranței naționale.

3.8 CESE solicită din partea UE o acțiune politică hotărâtă în sensul unei aderări explicite la principiile dreptului la hrană și al introducerii în următoarele mandate de negociere a „obligăției” de respectare a acestui drept, conform definiției formulate la ONU.

4. Comerț și siguranță alimentară

4.1 Interdependență și consecințe

4.1.1 CESE recunoaște importanța piețelor internaționale deschise, dar supuse reglementării, în vederea sporirii eficienței în producția agricolă mondială.

(5) Consiliul FAO, *Voluntary Guidelines to support the progressive realization of the right to adequate food in the context of national food security* (Liniile directoare pe bază voluntară pentru sprijinirea realizării treptate a dreptului la o alimentație adecvată în contextul securității alimentare naționale), noiembrie 2004.

(6) Raportul dlui Oliver DE SCHUTTER, raportor special al ONU pentru dreptul la hrană: *Mission to the World Trade Organization* (Misiune pe lângă Organizația Mondială a Comerțului), 9 martie 2009.

4.1.2 CESE își exprimă totuși îngrijorarea față de riscul sporit la care se expun țările care, din cauza specializării, devin tot mai dependente de piețele internaționale. Siguranța alimentară este pusă în pericol de o dependență exagerată față de evoluția prețurilor exporturilor proprii și ale produselor alimentare de bază ce trebuie importate, prețuri care au fost foarte volatile în ultimii ani.

4.1.3 Se constată, de asemenea, că efectele deschiderii piețelor nu sunt neutre din punctul de vedere al distribuției și că apar costuri de ajustare care deseori sunt de nesuportat pentru unele categorii de populație.

4.1.4 CESE subliniază că deschiderea piețelor poate oferi dezvoltării rurale posibilități semnificative prin creșterea exporturilor, dacă se acționează asupra dezechilibrului de forțe de pe piață, de-a lungul lanțului de producție, și asupra deficiențelor de infrastructură, tehnologice sau instituționale, care pot face ca, din pozitive, efectele piețelor deschise asupra accesului la hrană să devină negative.

4.1.5 Majoritatea persoanelor aflate în situație de nesiguranță alimentară sunt mici proprietari agricoli sau lucrători agricoli. Dat fiind faptul că nu dispun de credite, de infrastructură și de cunoștințe tehnologice și în materie de piață, mai ales aceștia nu sunt capabili să-și schimbe propriile abordări cu privire la producție, astfel încât să profite de oportunitățile de dezvoltare pe care le oferă deschiderea piețelor.

4.1.6 CESE atrage atenția asupra fenomenului concentrării progresive a comerțului mondial de produse alimentare în mâinile unui număr mic de operatori, în special în sectorul cerealelor. CESE urmărește cu îngrijorare propagarea acestui fenomen de-a lungul întregii filiere agroindustriale alimentare, începând cu sectorul strategic al semințelor.

4.1.7 CESE constată că astfel de tendințe oligopoliste pot fi accentuate de deschiderea progresivă a piețelor, în cazul în care acest proces nu este gestionat și reglementat cum se cuvine. Prin urmare, trebuie menținută concurența dintre piețe, cu respectarea regulilor de concurență existente.

4.1.8 Interdependența comerț-siguranță alimentară este așadar multiplă, iar efectele ei se dovedesc a fi contradictorii. În general, analizele econometrice dezvăluie faptul că, pentru o reducere semnificativă a numărului de persoane care trăiesc în condiții de sărăcie și de nesiguranță alimentară, nu este suficientă numai creșterea economică rezultată din procesul de liberalizare a comerțului, fiind necesare și politici și acțiuni complementare.

4.1.9 Prin urmare, o strategie globală vizând siguranța alimentară trebuie să se bazeze pe următoarele acțiuni și politici: reducerea sărăciei și creșterea veniturilor; politici care urmăresc bunăstarea și protecția socială; politici agricole și de dezvoltare rurală; cercetare și dezvoltare; comerț și dezvoltare regională integrată; ajutor alimentar; politici demografice; combaterea corupției.

4.2 Negocieri comerciale: probleme și provocări actuale

4.2.1 În contextul negocierilor OMC (*Doha Development Round* – Runda de la Doha pentru dezvoltare), trebuie luate rapid măsuri de relansare a Agendei de dezvoltare de la Doha (ADD), în vederea îndeplinirii angajamentului privind încheierea negocierilor până în 2010, conform propunerii G20.

4.2.2 Comisia afirmă că, deși important, rolul pe care îl deține politica comercială în lupta împotriva crizei alimentare nu este unul principal. Schimbările climatice, instabilitatea politică și lipsa siguranței, absența guvernului și a statului de drept, corupția, creșterea demografică și criza economică și energetică sunt tot atâtea factori determinanți în acest context, fără a mai pune la socoteală și amenințările tot mai serioase privind aprovizionarea cu apă în numeroase regiuni ale planetei, precum și creșterea prețului la combustibili. Cu toate acestea, dacă este judicios utilizată, politica comercială poate rezolva parțial problema, însă riscă să înrăutățească situația în cazul unei utilizări improprie. Este, de asemenea, important să se facă distincție între nevoia imediată de asistență alimentară și siguranța alimentară pe termen mai lung.

4.2.3 CESE evidențiază faptul că, odată confruntate cu succesivă rapidă a crizelor alimentare și financiară, unele țări au adoptat măsuri protecționiste (în 2008 au fost notificate peste 60 de asemenea măsuri la OMC) care, pe termen lung, nu contribuie la realizarea siguranței alimentare deoarece nu asigură flexibilitatea necesară, frânează, în special în Africa, orice formă de integrare regională concretă și intră în contradicție cu abordarea globală a siguranței alimentare.

4.2.4 Conform celor afirmate în raportul elaborat de CESE (7) în vederea celui de-al 10-lea seminar regional ACP-UE, care a avut loc la Gaborone în iunie 2009, comerțul internațional cu produse agricole și alimentare acoperă doar 10-11 % (calculat în tone) din rezervele alimentare disponibile în prezent pe plan mondial.

4.2.5 Cu toate acestea, politica comercială a UE trebuie examinată atât pe termen scurt, cât și pe termen lung. Pe termen scurt, trebuie menționate în primul rând negocierile multilaterale ADD la OMC, blocate în prezent, apoi seria de negocieri comerciale bilaterale ale UE prevăzute de comunicarea Comisiei „O Europă competitivă într-o economie globalizată”, din octombrie 2006, și, în sfârșit, negocierile APE (acorduri de parteneriat economic) cu țările ACP, aflate în curs de desfășurare. Referitor la acestea din urmă, singurul APE încheiat până în prezent este cel cu Cariforum, un acord cu implicații însemnate în ceea ce privește participarea societății civile. Cu toate acestea, și acordurile interimare APE încheiate cu alte țări ACP au de jucat un rol important.

4.2.6 Pe termen lung, este esențială o revizuire strategică. Trebuie acordat un statut special siguranței alimentare. Ar trebui relansată dezbaterea cu privire la tipul de echilibru (în special între țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, având în vedere schimbările climatice, penuria preconizată de resurse de apă și alte probleme similare) la care trebuie să se ajungă pentru următoarele

negocieri agricole ale OMC. De asemenea, ar trebui să se identifice tipul de asistență tehnică necesară pentru viitor în țările în curs de dezvoltare și să se ia o hotărâre cu privire la necesitatea de a menține așa-numitul „angajament unic”, care a datorat deseori acestor țări. Asistența tehnică ar trebui orientată către dezvoltarea capacităților țărilor și regiunilor de a formula și de a negocia politica comercială, mai degrabă decât de a le pune pur și simplu în situația de a face față, direct, aplicării acesteia.

4.2.7 Pe termen scurt, este important de văzut care sunt, într-un sistem de schimb deschis și reglementat, instrumentele cele mai în măsură să combată nesiguranța alimentară în țările mai sărace și să contribuie la îndeplinirea primului obiectiv de dezvoltare al mileniului (ODM 1), prin reducerea procentului de populație care suferă de malnutriție și prin creșterea producției alimentare mondiale, pentru a se răspunde creșterii preconizate a cererii.

4.2.8 FAO (Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură) a identificat 17 țări care se află în situație de nesiguranță alimentară, pe care le definește ca țări aflate „în criză alimentară”, în vreme ce alte 17 sunt considerate țări „cu risc sporit”. Din aceste 34 de țări (8), 23 sunt membre ale OMC, 25 fac parte dintre țările cel mai puțin dezvoltate, iar 25 sunt state ACP. Unele dintre ele sunt de mult timp membre ale OMC, dar dețin un rol limitat în cadrul negocierilor de la Doha. Altele, precum Kenya și Zimbabwe, au avut momente grele de înfruntat. Kenya este cea mai activă țară în procesul de negociere. Doar Nicaragua participă în prezent la negocierile bilaterale în cadrul programului „Europa globală”, majoritatea țărilor fiind implicate în negocierile APE.

4.2.9 Odată cu includerea unor țări în curs de dezvoltare în G20, CESE este de părere că va trebui revizuită clasificarea ONU, în vederea diferențierii mai clare a TCD cu venit mediu și mai sărace și a țărilor cel mai puțin dezvoltate.

4.2.10 În ceea ce privește negocierile ADD în domeniul agricol:

- pentru toți participanții la negocieri, dacă se urmărește o siguranță alimentară sporită, ar fi inoportună întoarcerea la pilonii „ajutor național” și „ajutor pentru export”;
- nici în privința celui de-al treilea pilon – accesul pe piață, nu trebuie ca UE să-și schimbe radical poziția. Acesta include nivelurile reducerilor tarifare propuse și celelalte chestiuni care au făcut ca negocierile Agendei de la Doha să ajungă în impas, în pofida progreselor semnificative înregistrate pe parcursul ultimelor luni ale anului 2008 în multe domenii, cum ar fi noile facilități acordate țărilor „importatoare nete de produse alimentare” (*net food importing developing countries* – *NFIDCs*), pe care CESE le apreciază în mod deosebit;

(7) DI CESE 34/2009 „Ensuring sustainable food security in ACP countries” (Asigurarea siguranței alimentare durabile în țările ACP).

(8) Camerun, Republica Centrafricană, Comore, Republica Democratică Congo, Côte d'Ivoire, Djibouti, Eritreea, Etiopia, Gambia, Guinea, Guinea Bissau, Haiti, Kenya, Lesotho, Liberia, Madagascar, Mongolia, Mozambic, Nicaragua, Niger, Palestina, Rwanda, Senegal, Sierra Leone, Insulele Solomon, Somalia, Swaziland, Tanzania, Tadjikistan, Timorul de Est, Yemen, Zambia și Zimbabwe.

- În opinia Comitetului, UE ar trebui să insiste asupra consolidării concesiilor făcute în domenii-cheie, precum mecanismul special de salvagardare (datorită căruia țările în curs de dezvoltare pot majora tarifele temporar, dacă se înregistrează creșteri bruște ale importurilor și scăderea prețurilor), produsele speciale (în cazul cărora sunt permise reduceri tarifare mai moderate, mai ales din motive de siguranță alimentară) sau contingentele tarifare, mai degrabă decât asupra unui acord mai avantajos, în detrimentul țărilor în curs de dezvoltare. Aceste măsuri nu trebuie totuși să reprezinte o amenințare la adresa comerțului Sud-Sud;
- De asemenea, Comitetul invită UE să extindă inițiativa „totul în afară de arme” (un bun rezultat, în sine) și concesiile prevăzute în favoarea celor 49 de țări cel mai puțin dezvoltate în materie de scutiri de taxe vamale și de contingente tarifare în cadrul ADD, la celelalte 9 ⁽⁹⁾ țări care figurează pe lista FAO (cu excepția cazului în care acest lucru se dovedește a fi inacceptabil din punct de vedere politic), în conformitate cu acordurile interimare APE, cu posibilitatea de a include și alte țări, pe care FAO le va adăuga, eventual, pe lista sa. În acest mod, UE poate contribui mai eficient la siguranța alimentară globală, prin intermediul instrumentelor comerciale.

4.2.11 Cu toate acestea, în opinia Comitetului, cea mai mare contribuție a Comisiei la siguranța alimentară globală constă în actualele negocieri APE (acorduri de parteneriat economic) și, mai ales, în revizuirea Acordului de la Cotonou, prevăzută pentru 2010.

4.2.12 UE consideră comerțul, pe bună dreptate, ca unul din sectoarele prioritare ale politicii sale de dezvoltare. Mulțumită acestor negocieri, UE și țările ACP intenționează să încheie șapte noi acorduri comerciale pe baze regionale și compatibile cu OMC, menite să elimine treptat barierele din calea schimburilor comerciale și să promoveze cooperarea în toate sectoarele care au legătură cu comerțul. Acesta din urmă este văzut mai ales ca un instrument de dezvoltare. Merită amintit faptul că, printre obiectivele inițiale, figurează promovarea dezvoltării durabile, eradicarea sărăciei, integrarea regională și includerea progresivă a țărilor ACP în economia mondială. Aceste obiective trebuie să rămână în continuare în centrul atenției tuturor negocierilor în curs.

4.2.13 Prin aceste negocieri, UE ar trebui să aibă în vedere următoarele:

- o integrare regională sporită: este vorba despre un obiectiv important în special în Africa, acesta fiind atât un factor determinant pentru promovarea dezvoltării și a siguranței alimentare, cât și un element esențial în revizuirea Acordului de la Cotonou;
- promovarea sinergiei diferitelor inițiative de integrare regională care se suprapun, precum și a diferitelor acorduri APE, interimare și globale;
- negocieri care să se poată adapta rapid la capacitățile și potențialul țărilor ACP, cu garantarea unor rezultate

imEDIATE, sub aspecte precum simplificarea regulilor privind originea (care ar trebui să promoveze industriile agricole) și certitudinea juridică, pentru a asigura accesul pe piețele comunitare fără contingente și fără taxe vamale. În același timp, aceste negocieri nu trebuie să servească la introducerea altor chestiuni, care nu sunt legate de APE, în special achizițiile publice, sau la exercitarea de presiuni în scopul abordării acestora;

- alegerea agriculturii și dezvoltării rurale ca sectoare prioritare, de către un număr cât mai mare de țări ACP (doar 4 țări din 78 au ales agricultura și nu mai mult de alte 15 au ales dezvoltarea rurală pentru cel de-al 9-lea Fond european de dezvoltare (al 9-lea FED), în cadrul căruia UE a alocat circa 522 de milioane de euro pentru integrare regională și asistență în domeniul comercial), resurse suplimentare fiind alocate mai ales pentru promovarea susținută a cercetării și dezvoltării la nivel local, în domeniul agricol și în cel alimentar;
- majorarea ulterioară a sumei, prevăzută deja de UE, cu care CESE este de acord, de peste 2 miliarde de euro, sub formă de ajutor acordat comerțului și de asistență în domeniul comercial până în 2010. Această majorare este necesară pentru contracararea efectelor crizei economice mondiale.

4.2.14 CESE ⁽¹⁰⁾ a susținut că dezvoltarea economică a Africii trebuie să treacă „mai întâi și înainte de toate prin aprofundarea pieței sale interne, capabilă să dezvolte o creștere endogenă care să permită stabilizarea și consolidarea poziției continentului în economia mondială. Integrarea regională și dezvoltarea pieței interne sunt punctele de sprijin, trambulinele care vor permite Africii să se deschidă cu succes comerțului mondial.” CESE reiterează acest apel, în special în scopul garantării unei siguranțe alimentare sporite.

4.2.15 Industriile de prelucrare sunt cele care creează produse cu înaltă valoare adăugată, de aceea dezvoltarea și creșterea lor trebuie încurajate. În special în sectorul agricol, industrial locală de prelucrare a produselor alimentare se poate dezvolta doar în condițiile în care există o piață locală suficient de largă; comerțul intraafrican rămâne totuși la un nivel extrem de scăzut, reprezentând mai puțin de 15 % din comerțul global al Africii.

4.2.16 Acordurile APE sunt în esență acorduri regionale sau bilaterale. Prin urmare, este important ca ele să nu frâneze multilateralismul, să fie considerate ca venind în sprijinul abordării multilaterale și să fie compatibile cu multilateralismul, la consolidarea căruia ar putea contribui ⁽¹¹⁾. Comitetul consideră că eventualele rezultate de la nivel regional și bilateral ar putea stimula procesul multilateral, acestea contribuind la dezbateri mai aprofundate și la o mai mare concordanță a pozițiilor. Este important ca puterea de negociere a țărilor în curs de dezvoltare mai sărace, precum și a țărilor cel mai puțin dezvoltate să nu scadă la niciun nivel de negociere.

⁽⁹⁾ Camerun, Côte d'Ivoire, Kenya, Mongolia, Nicaragua, Palestina, Swaziland, Tadjikistan, Zimbabwe.

⁽¹⁰⁾ JO C 77, 31.3.2009, p. 148-156.

⁽¹¹⁾ JO C 211, 19.8.2008, p. 82-89.

4.2.17 De asemenea, UE trebuie să încerce să contribuie mai substanțial la siguranța alimentară globală, prin mecanisme care țin de schimburile comerciale, ca de exemplu:

- consolidarea inițiativelor punctuale de sporire a capacităților în țările afectate de nesiguranță alimentară, printre care un sistem eficient de *ajutor pentru comerț* ca parte integrantă a negocierilor multilaterale, mai ales prin promovarea cercetării și dezvoltării locale, prin intensificarea transferurilor de tehnologie și prin introducerea unor standarde de producție superioare, ca și prin utilizarea mai intensă a asistenței tehnice în sectorul comercial, așa cum a fost prevăzut deja și în cadrul negocierilor APE;
- facilitarea schimburilor: încheierea și punerea în aplicare a tuturor acordurilor, înainte de asumarea angajamentului unic în contextul Agendei de la Doha;
- o susținere sporită a măsurilor sanitare și fitosanitare (SPS): chestiuni referitoare la sănătatea publică, a animalelor și plantelor, ca, de exemplu, utilizarea în exces a antibioticelor, febra porcină sau febra aftoasă;
- inițiative precum Sistemul generalizat de preferințe Plus (SGP+), de care se poate beneficia doar cu condiția respectării normelor internaționale în domeniul drepturilor omului, al bunei guvernante, al dreptului la muncă și al standardelor de mediu, precum și al comerțului echitabil (fiind susținute principiile „comerțului echitabil și solidar”, care țin seama de aspectul trasabilității, acest concept trebuind să fie extins și la vânzările la licitație);
- sprijinirea dezvoltării unei capacități de prelucrare sporite în țările în curs de dezvoltare, mai ales prin detașarea unor actori-cheie din industria europeană, o practică instituită deja de către Comisie și de Conferința Organizației Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD);
- găsirea unor eventuale măsuri de protecție împotriva efectelor negative pe care le pot avea speculațiile cu materii prime, care se fac în afara țărilor producătoare, asupra cultivatorilor și a producției (cacao, cafea etc.).

4.2.18 Cu toate că acordurile APE au fost parțial menite să combată erodarea preferințelor, persistă încă probleme importante mai strâns legate de schimburile Sud-Sud. Unele țări din America Latină reclamă o liberalizare mai rapidă și mai cuprinzătoare a produselor tropicale, inclusiv a bananelor și zahărului – ceea ce a dus la litigii comerciale de lungă durată – în detrimentul intereselor altor țări, în special ale țărilor ACP. Miza o reprezintă aici posibilitatea unor țări care sunt exportatoare nete de produse alimentare de a face concurență celorlalte țări în privința prețurilor la anumite alimente, inclusiv la zahăr, afectând rentabilitatea producției acestora chiar în țările unde sunt, poate, mai necesare. Și această problemă ocupă o poziție centrală în contextul nesiguranței alimentare.

4.2.19 Trebuie avut în vedere și impactul pierderilor de venituri din impozite pentru țările în curs de dezvoltare care ar trebui să scadă taxele vamale, fapt ce s-ar repercuta asupra politicilor lor fiscale.

4.2.20 Cu toate acestea, UE trebuie să promoveze schimburile Sud-Sud în general, mai întâi deoarece acestea constituie un factor important de creștere și, în al doilea rând, deoarece contribuie la combaterea mai eficientă a amenințării reprezentate de creșterea nesiguranței alimentare.

4.3 Reforma guvernantei globale

4.3.1 CESE subliniază înainte de toate că o situație de *siguranță alimentară* reclamă o strategie globală de dezvoltare socioeconomică, ca rezultat al unei duble convergențe: cea a diverselor politici (sociale, economice și teritoriale) și cea a diferitelor instituții, naționale și internaționale. Această acțiune specifică a guvernului presupune implicarea și colaborarea societății civile organizate.

4.3.2 În ceea ce privește mai ales acțiunea instituțiilor și organismelor responsabile în prezent cu *guvernanța globală a siguranței alimentare*, CESE nu insistă asupra necesității înființării de organisme noi, ci, dimpotrivă, asupra nevoii de reorganizare profundă și de reformare a celor existente, potrivit unui dublu criteriu: *specializarea funcțiilor* (pentru evitarea suprapunerilor și a risipei de resurse umane și financiare) și *guvernanța globală unică*, cu trimitere în special la sistemul Națiunilor Unite (FAO, FIDA și PAM), care ar trebui să joace un rol conducător în ceea ce privește siguranța alimentară. Un Comitet pentru siguranță alimentară (CSA), reformat corespunzător și relansat, poate constitui un instrument de coordonare a politicilor de siguranță alimentară și a diferitelor niveluri la care acționează acestea.

4.3.3 CESE subliniază, de asemenea, necesitatea absolută ca Banca Mondială și alte instituții relevante, cărora UE trebuie neapărat să le vorbească la unison, să-și coordoneze acțiunile în domeniul siguranței alimentare.

4.3.4 De asemenea, CESE subliniază că, în ceea ce privește fluxul de ajutoare alimentare directe dinspre Nord înspre Sud, trebuie să se țină seama de faptul că intervențiile constând în ajutoare alimentare masive riscă să perturbe grav piețele locale, afectând siguranța alimentară a producătorilor agricoli. Prin urmare, CESE susține decizia PAM, de a se orienta către o abordare diferită a intervențiilor.

5. Percepția și rolul societății civile

Percepția societății civile europene

5.1 Referindu-se la tema de interes vital a hranei, CESE pune în evidență următoarele aspecte:

- a) majoritatea grijilor cu care se confruntă oamenii în viața de zi cu zi se referă la alimentație (*hrana – alimentație*);
- b) aspirațiile oamenilor către o viață mai bună și mai plăcută se referă, în mare parte, la alimentație (*hrana – cultură și stil de viață*);

- c) pentru o bună parte a umanității, chiar și la începutul celui de-al treilea mileniu, alimentația reprezintă o luptă cotidiană (*hrana – viață*).

5.2 Prin urmare, în calitatea sa de expresie a societății civile organizate din Europa, CESE subliniază, pe de o parte, că tema actuală a alimentației (alimente sănătoase, de calitate și disponibile) a devenit un element omniprezent în relațiile dintre indivizi și grupurile sociale și în circuitele de comunicare *media* și consideră, pe de altă parte, că posibilitatea de intervenție a societății civile în toate dinamicaile alimentare reprezintă un drept cetățesc. Totodată, plasează siguranța alimentară globală în contextul drepturilor, accesul la hrană trebuind considerat așadar un drept fundamental al omului.

5.3 CESE constată, de asemenea, că, în contextul crizei alimentare în primul rând și, mai apoi, al celei financiare, în cadrul diverselor componente ale societății civile, la nivel mondial și european, s-au înregistrat reacții diferite și chiar contradictorii, care atestă puternica implicare a acestora în dinamica alimentară, dar și o stare de confuzie: greve ale foamei (22 de cazuri, în 2008, unele soldate cu decese), atenția pe care unii consumatori europeni o acordă anumitor produse financiare speculative bazate pe prețurile produselor agricole, neliniștea tot mai răspândită printre producătorii agricoli din Europa și din lume și, în general, îngrijorarea crescândă a tuturor cetățenilor pe teme de siguranță alimentară, sănătate publică și gestionare a apei.

Rolul societății civile

5.4 În contextul căutării justului echilibru dintre siguranța alimentară și comerțul reglementat, CESE subliniază necesitatea consolidării rolului societății civile și a dialogului mai structurat dintre

aceasta și factorii de decizie de la diverse niveluri, evidențiind îndeosebi funcția consultativă a organizațiilor de producători agricoli și importanța rolului diverselor forme de organizare a producției de către aceștia.

5.5 Așadar, CESE consideră de importanță strategică implicarea organizațiilor de agricultori în elaborarea politicilor naționale de dezvoltare și participarea lor la procesele decizionale și la studiile de impact privind negocierile comerciale, precum și punerea lor în aplicare.

5.6 În acest scop, trebuie puse la punct ajutoare financiare specifice pentru formarea profesională a agricultorilor, în special a femeilor, datorită rolului lor specific în zonele rurale, astfel încât agricultorii, bărbați și femei deopotrivă, să se poată afirma ca participanți activi la procesele politice și la dezvoltarea tehnologică.

5.7 De asemenea, CESE subliniază importanța economiei sociale și a întreprinderilor și organizațiilor acestora în țările ACP, aceasta și pentru a răspunde diverselor consecințe ale crizei alimentare și financiare, cu o atenție specială acordată persoanelor care muncesc în economia neoficială și în zonele rurale ⁽¹²⁾.

5.8 În sfârșit, CESE își reafirmă rolul activ, specific. Într-adevăr, experiența acumulată îi permite să identifice posibili parteneri în alte țări, în toate sectoarele societății civile (producători, lucrători și consumatori), pentru a consolida rolul fiecăruia dintre aceștia în propria țară, fapt extrem de important pentru rezolvarea problemelor de la nivel local. În același timp, UE va putea să dispună de CESE ca de un „barometru” care servește la monitorizarea inițiativelor sale în diferite țări, pentru a le evalua eficiența și pentru a le îmbunătăți operativitatea. *Comitetul consultativ al societății civile CARIFORUM-CE este un bun exemplu în acest sens.*

Bruxelles, 16 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

⁽¹²⁾ OIM, *Declaration and Plan of action for the promotion of social economy enterprises and organizations in Africa* (Declarația și planul de acțiune pentru promovarea întreprinderilor și organizațiilor economiei sociale din Africa), Johannesburg, 19-21 octombrie 2009.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind criza financiară și impactul său asupra economiei reale

(aviz din proprie inițiativă)

(2010/C 255/02)

Raportor: **dl CEDRONE**

La 26 februarie 2009, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul său de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Criza financiară și impactul său asupra economiei reale.

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 13 noiembrie 2009. Raportor: dl CEDRONE.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 122 de voturi pentru, 75 de voturi împotriva și 33 de abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 În condițiile unei crize precum cea actuală, CESE consideră că este necesară o mare voință de coordonare a măsurilor, prin eforturi comune, pe măsura gravității situației, în vederea identificării acțiunilor și propunerilor pe termen scurt și lung care pot favoriza redresarea și evita repetarea evenimentelor aflate la originea dezechilibrelor actuale.

1.2 **Sectorul financiar internațional:** pe baza orientărilor deja propuse de CESE, se cuvine reamintită necesitatea adoptării operative a unui sistem de reguli care să permită libera circulație a capitalurilor și să introducă, în același timp, un sistem de supraveghere și de sancțiuni în măsură să împiedice reproducerea efectelor negative ale unui sistem scăpat de sub control. Aceste reguli trebuie să permită restabilirea unei piețe mai integre și mai transparente. Eliminarea paradisurilor fiscale, a secretului bancar și a anumitor mecanisme perverse din trecut legate de titlurile speculative pot favoriza, de asemenea, o astfel de evoluție. Trebuie revenit la distincția între bănci comerciale și bănci de investiții.

1.3 **Sectorul financiar european:** este necesară crearea unei piețe unice a finanțelor europene, astfel încât să fie asigurate nu doar o mai mare transparență, facilitarea tranzacțiilor și furnizarea de informații potrivite tuturor operatorilor, ci și un sistem de supraveghere încredințat BCE și sistemului băncilor centrale (SEBC-BCE), cu sarcini de orientare și coordonare pe plan internațional a activităților de supraveghere, în timp ce gestionarea cotidiană, controlul și supravegherea piețelor financiare din diversele țări vor putea fi încredințate organismelor naționale de supraveghere ⁽¹⁾.

1.4 **Sistemul monetar:** CESE consideră că este potrivit și necesar să se aprofundeze chestiunea sistemului monetar internațional, în vederea stabilizării piețelor de schimb și a evitării concurenței neloiale în cadrul OMC și al comerțului internațional.

1.5 **Sprrijinirea economiei reale și a întreprinderilor:** guvernanta economică

— Ar fi necesară elaborarea unui al doilea plan european de sprijin, mai consistent, în ce privește resursele și punerea în aplicare a măsurilor în diversele sectoare economice din diferite țări (inclusiv prin reforme structurale) sau cel puțin, în subsidiar, a unui plan bine coordonat pentru a da un semnal pozitiv întreprinderilor și cetățenilor europeni în legătură cu valoarea adăugată și calitatea integrării europene.

— Trebuie reformulate în mod radical diferitele politici ținând de competența UE (fonduri structurale, coeziune, PAC, mediu, formare, cercetare, Strategia de la Lisabona etc.), plecând de la simplificarea procedurilor și regulamentelor.

— Trebuie finanțat un sistem de rețele europene (energie, transporturi, comunicații), prin lansarea unui împrumut comunitar și prin sprijinirea dezvoltării parteneriatelor public-privat.

— Trebuie adoptată o abordare comună de intervenție pentru băncile europene, pentru a le obliga să redeschidă liniile normale de creditare pentru întreprinderi, în condiții speciale pentru IMM-uri, de exemplu prin prelungirea termenelor de rambursare, crearea unui fond de garanție sau prin finanțări directe de către stat și de BEI.

— În cazurile în care aceste măsuri nu sunt posibile, trebuie să li se permită angajaților IMM-urilor accesul la măsurile de „amortizare socială”, cum ar fi asistența în caz de șomaj.

⁽¹⁾ Cf. Avizul CESE privind *Raportul de Larosièr*, JO C 318, 23.12.2009, p. 57.

- Este necesară asigurarea unei mai bune coordonări a politicii fiscale, pentru a stimula cererea, redresarea și crearea locurilor de muncă, alături de măsuri de stimulare macroeconomică și monetară.
- Piața muncii, prea segmentată în prezent, trebuie să devină „mai europeană”, adică mai integrată, pe principiul vaselor comunicante, prin eliminarea obstacolelor care mai persistă în interiorul statelor membre și între acestea; este nevoie de o piață a muncii incluzivă, în măsură să-i integreze nu doar pe șomerii de lungă sau scurtă durată, ci și pe cei care nu au lucrat niciodată (aproape 100 de milioane de cetățeni europeni). Este de la sine înțeles că aceasta trebuie făcută cu respectarea standardelor sociale și economice ale angajaților din țările de destinație.
- Trebuie luate măsuri pentru atragerea investițiilor în industrie, inclusiv a investițiilor străine, asigurându-se că Europa oferă avantaje în comparație cu alte regiuni în ce privește legislația în domeniul concurenței, normele și acordurile ce favorizează ocuparea forței de muncă, productivitatea muncii și sistemele fiscale. Nivelul șomajului este un indicator al măsurii în care capacitatea umană din UE este ignorată de întreprinzători și de mediul de afaceri internațional.

1.6 Ajutorarea cetățenilor europeni – coeziunea și guvernanta socială; sunt necesare următoarele măsuri:

- încheierea unui acord între toate părțile interesate, un *pact european pentru creștere, dezvoltare durabilă, competitivitate și locuri de muncă*, care să așeze omul, coeziunea și solidaritatea în centrul sistemului economic și să evite ca angajații și cetățenii să suporte gravele consecințe ale crizei;
- preconizarea unor forme de participare a angajaților la viața întreprinderii, în vederea realizării și/sau extinderii *democrației economice*. În plus, este nevoie de îmbunătățirea și extinderea *dialogului social*;
- promovarea unei schimbări în *politica de consum*, atât în ce privește consumul privat, cât și cel colectiv (marile rețele, de exemplu), prin investiții care să îmbunătățească și disponibilitatea serviciilor;
- sporirea fondului de adaptare la globalizare, lansarea unui program (împreună cu universitățile) în favoarea tinerilor doritori să înființeze o întreprindere și a angajaților concediați care vor să înceapă o afacere proprie, mai ales în domeniul alternativ al economiei sociale;
- adoptarea unor măsuri de reducere a taxării muncii;
- extinderea treptată a programului Erasmus, în vederea cuprinderii tuturor studenților care vor să participe la acesta;
- SIMPLIFICAREA, în măsura posibilului, a tuturor procedurilor comunitare;

- extinderea pactului la întreprinderile naționale și internaționale și la antreprenori, astfel încât aceștia să investească mai degrabă în statele membre decât altundeva și astfel să fie create locuri de muncă pentru excedentul de resurse umane al UE.

1.7 Construirea unei Europe politice apropiate de cetățeni: guvernanta politică (pe termen lung)

1.7.1 În viitor, va trebui să se evite ca prețul absenței Europei politice să fie suportat tot de cetățeni, așa cum au demonstrat-o din plin limitele măsurilor comunitare luate ca răspuns la criză, limite determinate nu de *excesul de Europa*, ci dimpotrivă, de *absența acesteia*. În acest sens, Tratatul de la Lisabona reprezintă un considerabil pas înainte. CESE va participa la noile mecanisme instituționale și va oferi consultanță noii Comisii și noului Parlament, în conformitate cu noile competențe conferite prin tratat.

1.7.2 UE trebuie să-și focalizeze atenția asupra *deficitului democratic* și a democrației instituțiilor sale, în special prin noi forme de participare directă a cetățenilor ei și a *societății civile*, care nu pot rămâne pasivi în cazul apariției unor noi nedreptăți și noi factori de putere.

1.7.3 Toate acestea fac necesar ca UE să capete o reprezentare eficientă pe plan extern, fiind nevoie de crearea unui *spațiu politic european*, dotat cu instrumente pentru a contrabalansa noile echilibre – formate în urma crizei la nivel internațional, pe plan economic și politic – ce riscă nu numai să-i sărăcească pe cetățeni, ci și să le afecteze drepturile. Așa cum a fost deja menționat, CESE va sprijini acțiunea înaltului reprezentant al UE pentru afaceri externe și politica de securitate și va continua să ofere consultanță pe tema rolului societății civile pe scena internațională.

2. Introducere

2.1 În calitate de reprezentant al economiei reale și al societății civile organizate, Comitetul Economic și Social European (CESE) a considerat că este oportună elaborarea prezentului aviz din proprie inițiativă, oferind astfel o viziune de ansamblu asupra crizei și sugerând propuneri pentru Comisie și Consiliu, în special în ce privește restabilirea fluxurilor financiare pentru întreprinderi, creștere și locuri de muncă.

2.2 Într-adevăr, ani de-a rândul, ne-am confruntat cu consecințele unei euforii generalizate (Samuelson), provocată de informații imprecise, care amplificau vocea „expertilor”, garantau „validitatea” evenimentelor și superioritatea modelului „valabil”, susținând că piața ar regulariza totul și ar elimina, mai devreme sau mai târziu, excesele.

2.3 Cu toate acestea, CESE este convins că eforturile întreprinderilor și lucrătorilor, printr-un angajament responsabil în plan economic și social, vor imprima o evoluție pozitivă în această perioadă de criză, dacă vor fi sprijinite cum trebuie de autoritățile publice naționale și europene.

3. Unde ne aflăm? Criza financiară internațională

3.1 **Origini:** Originile crizei sunt prea cunoscute pentru a fi necesară o nouă analiză a lor. Cu toate acestea, CESE consideră util să reamintească cel puțin două cauze care constituie premisele crizei: prima este evoluția finanțelor internaționale care, susținute de o cultură economică ultraliberală, au sfârșit prin a se alimenta mai degrabă pe sine decât economia reală, provocând o mega-inflație financiară, iar a doua cauză este existența a nu prea multe reguli, și acestea prea puțin respectate. Regulile existente nu au funcționat sau nu au fost aplicate de organisme de supraveghere și de agențiile de rating, al căror comportament a făcut ca piețele să fie mai puțin transparente ⁽²⁾.

3.1.1 În prezent este evident că, în interiorul bulei financiare, bancherii erau implicați, conștient sau nu, în activități cu risc ridicat, pentru care dispozițiile și precauțiile erau total necorespunzătoare. În sectorul de retail bancar, urmărindu-se maximizarea volumului afacerilor, au fost făcute împrumuturi imprudente, prin ipotecare sau cărți de credit. În domeniul băncilor de investiții, aceste împrumuturi și alte activități, precum finanțarea achizițiilor pe datorie (*LBO – leveraged buy-outs*), au fost prezentate în repetate rânduri ca produse derivate complexe și comercializate fără să fie cercetate în detaliu sau cu rezerve de rigoare. Este clar că au existat stimulări neadecvate pentru manageri și membrii personalului, ale căror activități afectau profilul de risc al băncii, și că recompensele personale, ca rezultat al acestor stimulări, au prevalat asupra intereselor celor mai multe părți interesate din sistemul bancar și ale cetățenilor necunoscători care dobândiseră titlurile. O astfel de situație nu justifică însă practicile improprii și abuzurile săvârșite fără scrupule la care am fost martori. Acesta este un comportament care a păgubit întregul sistem financiar, punându-l într-o lumină negativă.

3.2 **Cauze:** această situație a putut degenera din cauza absenței acțiunii politice și a omisiunilor și erorilor comise, de asemenea, de guverne, nu doar în ce privește domeniul financiar, ci și în ce privește politicile macro-economice și monetare, la nivel global, precum și, de exemplu, în contextul politicii bugetare laxă a Statelor Unite. UE a fost lipsită de instrumente de acțiune suficiente, operând cu un model economico-social acuzat din toate părțile ca fiind izvorul tuturor relelor, cu organisme internaționale prea slabe pentru a putea interveni. Această perioadă a durat prea mult. Puterea politică a folosit adesea globalizarea drept pretext, aruncând asupra acesteia toate păcatele, purtând astfel o mare răspundere pentru cauzele care au dat naștere crizei ⁽³⁾.

3.3 **Consecințe:** efectele au fost dezastruoase, dar nu trebuie cedat pesimismului. Din păcate, o parte a economiei financiare nu a funcționat, din cauza euforiei și a avidității, a speculației și a unui climat de iresponsabilitate generală. Concentrarea bancară (așa de mare încât a generat autosugestia că „băncile sunt prea mari pentru a da faliment”!) și eșecul în gestionarea riscurilor nu puteau decât să provoace consecințele actuale, printr-un efect de domino care a fost de neoprit. Astfel că, din financiară, cum era la început, criza s-a transformat într-una macroeconomică și s-a propagat la economia reală. De aceea ne găsim astăzi confrunțați cu o **criză financiară** care a afectat sectoarele de producție, provocând o **criză economică, monetară, comercială și socială** și, ca atare, o criză de încredere.

3.3.1 Trebuie recunoscut cu toată sinceritatea că ultimele trei decenii au cunoscut o dezvoltare și o creștere economică fără precedent în lumea întreagă, mai ales în țările în curs de dezvoltare. Această creștere a fost posibilă în special datorită dezvoltării piețelor financiare, de pe urma căreia au profitat mulți, cu convingerea că această evoluție s-ar putea prelungi în timp, fără probleme.

3.3.2 Desigur, criza va avea consecințe asupra reorganizării puterilor la nivel global și național, așa cum a arătat reuniunea G20 de la Pittsburgh. După încheierea crizei va apărea o nouă „geografie” economică și politică. Astfel, criza inițial financiară se transformă într-o criză la nivel macroeconomic, care se propagă în economia reală și determină **scăderea PIB-ului**, precum și o **creștere dramatică a șomajului**. În acest context, CESE se întreabă care vor fi locul și rolul UE în viitor.

4. Ce este de făcut? Instrumentele de intervenție și de combatere a crizei

4.1 Reorganizarea sistemului financiar

4.1.1 CESE consideră satisfăcătoare rezultatele reuniunilor G20 de la Londra și, respectiv, G8 de la Aquila, care au dezmințit previziunile pesimiste și au demonstrat că economia și finanțele mondiale trebuie reglementate numai în mod coordonat. În acest cadru, a fost acceptat principiul *gubernanței globale*, care redă politicii locul pe care îl merită. Se speră că și guvernele europene vor trage concluziile necesare în acest sens (punctul 4.4). Rezultatele reuniunii vor trebui totuși să-și găsească o aplicare concretă și eficientă, prin modificările aduse de acordurile Basel 3 în plus față de cele operate de Basel 2, referitoare la reorganizarea și reforma organismelor internaționale.

4.1.1.1 Desigur, ar fi fost de dorit ca, la summitul G20 de la Pittsburgh care a urmat, faptele să vină în continuarea bunelor intenții. În realitate, a fost evitată confruntarea cu adevăratele probleme recurente: reglementările și reformele sistemului financiar ⁽³⁾, dezechilibrele comerciale dintre SUA și China, structura societății pe acțiuni, creșterea șomajului etc. Ca atare, dacă nu se

(2) Cf. Avizul CESE privind *Raportul Grupului de Larosière*, JO C 318, 23.12.2009, p. 57, și Avizul CESE privind *Planul european de redresare economică*, JO C 182, 4.8.2009, p. 71.

(3) Cf. Avizul CESE privind *Raportul de Larosière*, JO C 318, 23.12.2009, p. 57.

intervine, se menține riscul ca „unii vectori ai intereselor financiare să considere criza drept un obstacol minor și că le este îngăduit să înceapă să se comporte ca înainte”⁽⁴⁾.

4.1.2 CESE consideră că rolul organismelor de supraveghere trebuie consolidat⁽⁵⁾ dar, înainte de toate, trebuie să fie în stare corectă de funcționare, să fie autonome în raport cu puterea politică și să dispună de putere de sancționare. Trebuie eliminate paradisurile fiscale sau făcute să fie transparente, pentru a nu servi spălării banilor sau evaziunii fiscale. Într-adevăr, lipsa transparenței constituie principala problemă. Oricine trebuie să cunoască adevărata natură a împrumuturilor bancare, a activelor, a rezervelor și a tipurilor de riscuri bancare.

4.1.3 CESE dorește ca orientările și deciziile (puține!) luate la Londra, la Aquila și la Pittsburgh să constituie o cotitură, într-un termen rezonabil, prin (re)introducerea unei noi culturi economice și de piață, mai puțin ideologică și mai transparentă. Pe de altă parte, trebuie vorbit cu prudență despre morala sau etica pieței financiare, cum ar dori unii: aceasta ar putea fi considerată o provocare de cei care plătesc din greu pentru această criză. Ar trebui să se vorbească mai degrabă de drepturi, sancțiuni, de reguli și de instrumente de aplicare a acestora.

4.1.4 Acesta este modul cel mai convingător pentru restabilirea încrederii consumatorilor și, în consecință, pentru relansarea cererii. Este nevoie de un nou limbaj economic, care să vorbească de economia reală, de investiții, locuri de muncă, riscuri, drepturi, obligații și de menținerea concurenței.

4.1.5 CESE consideră că actorii din economia reală (întreprinderile și angajații) trebuie să-și facă auzite cu mai multă forță vocea și argumentele, să-și revendice rolul vital pentru favorizarea dezvoltării economice, a dezvoltării sociale, a competitivității, inovării, creșterii și creării locurilor de muncă. Ar trebui ca și responsabili politici să facă la fel.

⁽⁴⁾ *Situația sistemului financiar bancar (Situation of the financial and banking system)* – articol comun, semnat de Christine Lagarde, ministrul economiei, industriei și forței de muncă din Franța și de miniștrii de finanțe din Suedia (Anders Borg), Olanda (Wouter Bos), Luxemburg (Jean-Claude Juncker), Spania (Elena Salgado Mendez), Germania (Peer Steinbrück) și Italia (Giulio Tremonti), apărut în mai multe publicații europene la 4 septembrie 2009.

⁽⁵⁾ Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind supravegherea macroprudențială comunitară a sistemului financiar și de înființare a unui Comitet european pentru riscuri sistemice – COM(499) final, 23.9.2009; Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de înființare a Autorității Bancare Europene – COM(501) final, 23.9.2009; Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de înființare a Autorității europene pentru asigurări și pensii ocupaționale – COM(502) final, 23.9.2009; Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de înființare a Autorității europene pentru valori mobiliare și piețe – COM(503) final, 23.9.2009.

4.1.6 **Sistemul monetar** internațional ar trebui, de asemenea, reconsiderat. Astfel, în timpul reuniunilor G20 (Londra), G8 (Aquila) și, din nou, G20 (Pittsburgh), tema funcționării și reformei sistemului monetar internațional, cu excepția realocării cotelor în cadrul FMI, nu a fost considerată drept prioritate centrală, în vederea reșezării economiei mondiale pe calea creșterii durabile. Cu toate acestea, dacă vor fi aplicate, unele din angajamentele asumate de G20 și G8 ar putea avea un puternic impact asupra piețelor de schimb și, ca atare, asupra modului de funcționare al acestui sistem.

4.1.6.1 Deciziile luate, de a acorda asistență țărilor în curs de dezvoltare și, în special, celor din Africa, de triplare a resurselor Fondului Monetar Internațional (până la 750 de miliarde de dolari) și de alocare a altor 250 de miliarde pentru drepturile speciale de tragere (DST), în vederea sprijinirii financiare a economiilor țărilor afectate cel mai mult de criză, oferă un prim element de reflecție privind uriașa masă de dolari care va fi pusă în circulație pentru a sprijini țările cu valori înalte ale deficitului de cont curent.

4.1.6.2 În al doilea rând, creșterea datoriei publice a Statelor Unite (care va atinge în următorii trei ani 100 % din PIB), în urma noii politici de cheltuieli finanțate prin deficit, promovată de președintele Obama pentru a scoate țara din recesiune, va da un impuls suplimentar emiterii unei uriașe mase de dolari, cu grave consecințe pentru sistemul economic internațional. Aceeași situație a mai fost întâlnită în a doua jumătate a anilor '60 și a determinat devaluarea dolarului și prăbușirea – în 1971 – a sistemului de rate de schimb fixe, stabilit prin acordurile de la Bretton Woods.

4.1.6.3 Această situație îi preocupă mai ales pe chinezi, ale căror rezerve valutare au crescut cu 5 000 de miliarde de dolari în ultimul deceniu, acestea continuând probabil să crească în următorii ani (chiar dacă într-un ritm mai scăzut), China temându-se astfel că deprecierea dolarului va determina probabil deprecierea enormelor sale rezerve valutare.

4.1.6.4 Euro, care a devenit în câțiva ani cea de-a doua monedă internațională de rezervă, nu constituie o alternativă valabilă de înlocuire a dolarului, oricât de potrivit și de preferabil ar fi acest lucru, și, cu atât mai puțin, în pofida dorinței autorităților monetare chineze, nu este posibilă crearea unei *monede supranaționale de rezervă*, care să fie reprezentată de DST și care să fie utilizată nu doar între guverne și instituții internaționale, așa cum se întâmplă în prezent, ci și ca instrument de plată a tranzacțiilor comerciale și financiare internaționale. Emiterea unor noi DST este, fără îndoială, un mijloc util de creare a unor rezerve suplimentare pentru economiile caracterizate prin deficit de cont curent, dar nu poate reprezenta soluția pe termen lung la criza actuală.

4.1.6.5 Este foarte probabil și, de altfel, preferabil, ca euro să-și asume din ce în ce mai mult caracteristicile unei monede internaționale de rezervă și de referință pentru determinarea prețului bunurilor de pe piețele internaționale, dar CESE dorește ca moneda chinezească, reprezentanta unei economii cu un rol din ce în ce mai determinant în contextul economic mondial, să iasă de sub protecția care i-a fost acordată de autoritățile chineze (timp de zece ani, yuanul *renminbi* a fost legat de dolar și doar începând cu 2005 valoarea sa a fost determinată în funcție de un coș alcătuit din mai multe devize). *Renminbi* trebuie să devină o valută liber convertibilă pe piețele internaționale.

4.1.6.6 În opinia CESE, ar trebui depuse mai multe eforturi pe plan internațional. China nu ar trebui să aibă posibilitatea – ca până acum – de a miza pe o creștere susținută de exporturi, prin acumularea excedentelor de cont curent și cerând altora să preia problemele de gestionare a ratei de schimb de pe piețele internaționale, la care ea însăși a contribuit prin politicile monetare și fiscale de favorizare a acumulării de economii și a reducerii cheltuielilor interne.

4.1.6.7 Sistemul monetar mondial, bazat pe regimul cursurilor de schimb variabile, se caracterizează prin fluctuații permanente și accentuate ale valurilor, din cauza speculei. Această situație, cu impact foarte nociv asupra economiei mondiale, ar putea fi corectată prin încheierea unui acord politic între băncile centrale din principalele țări industrializate. Astfel, acestea s-ar angaja să intervină, de comun acord, atunci când o monedă ar fi supusă unor presiuni prea puternice în sensul creșterii sau al scăderii, pentru a menține volatilitatea cursurilor de schimb în limite rezonabile.

4.1.7 **Elaborarea unor reguli europene privind finanțele** – în vederea realizării unei piețe unice europene a finanțelor ⁽⁶⁾. În ciuda normelor în vigoare pe plan european și a monedei euro, suntem încă departe de acest obiectiv, inclusiv în statele din zona euro. Criza a demonstrat că trebuie acționat fără întârziere în această direcție, prin reforme adecvate, care să meargă dincolo de tot ce a fost făcut până acum, așa cum își propun Raportul de Larosière și Comisia. În acest mod, și BCE ar putea fi în măsură să acționeze mai rapid și cu mai multă flexibilitate. Nu trebuie uitat că obiectivul principal al sectorului financiar este cel de sprijinire a întreprinderilor, de stimulare a spiritului întreprinzător, a creșterii și a creării locurilor de muncă: un rol care ar putea fi favorizat de o piață financiară reformată, mai concurențială, mai transparentă și mai integrată, ținând seama de diferitele sale aspecte.

4.2 Sprijinirea economiei reale

4.2.1 În recenta comunicare a Comisiei, adresată Consiliului European de primăvară 2009 și prezentată sub ambițiosul titlu „*Stimularea redresării economice europene*” ⁽⁷⁾, restabilirea încrederii cetățenilor și a operatorilor economici este prima măsură de intervenție pentru depășirea crizei actuale, pentru creșterea cererii și crearea a noi locuri de muncă. Este necesar ca măsurile propuse să producă efecte concrete și să nu rămână doar la stadiul de manifestare a bunelor intenții.

4.2.2 CESE consideră în special că locurile de muncă și lipsa lichidităților pentru întreprinderi reprezintă problema centrală care trebuie înfruntată ⁽⁸⁾. Recente estimări ale OIM indică dispariția a aproximativ 40 de milioane de locuri de muncă de la începutul crizei, în decembrie 2007 (din care 7 milioane doar în zona OCDE), iar previziunile pentru viitor sunt mai degrabă pesimiste. Surmontarea acestei drame sociale poate veni doar din restabilirea

încrederii în funcționarea piețelor și din măsurile publice de intervenție în favoarea creșterii, competitivității, inovării și ocupării forței de muncă. Europa are nevoie de o politică economică și de un program care să fie atrăgător pentru întreprinderi, să le ajute pe acestea să se dezvolte și să creeze locuri de muncă!

4.2.3 CESE împărtășește pe deplin obiectivul asumat de Comisie. Măsurile cuprinse în comunicare trebuie sprijinite pentru că urmăresc urgențe din sectorul bancar și financiar, în sensul favorizării economiei reale și al valorificării pieței interne europene. Ele scot însă în evidență o abordare tradițională și deloc inovatoare, centrată pe o mai bună utilizare a politicilor economice sectoriale, gestionate în mod direct de Comisia Europeană sau coordonate de aceasta.

4.2.4 Restabilirea încrederii operatorilor economici și a cetățenilor europeni în capacitatea instituțiilor comunitare și a autorităților naționale de a depăși criza se naște din recunoașterea faptului că actuala criză nu este imputabilă doar fenomenelor – desigur – dramatice, însă conjuncturale și nici imperfecțiunilor sau neajunsurilor pieței.

4.2.5 Specificitatea crizei economiei mondiale și europene rezidă tocmai în cauze mai profunde și mai sistemice, legate de valorile etice și morale (responsabilitate, legalitate, justiție socială) aflate la baza societății moderne și care inspiră acțiunile din toate domeniile vieții economice, sociale și civile. Încrederea în funcționarea sistemelor economice și financiare nu poate fi restabilită doar prin acționarea „mecanismelor” de piață care au funcționat defectuos, ci prin politici europene, macro- sau microeconomice.

4.2.6 Deși este împărtășită abordarea generală a problemelor actuale, soluțiile propuse în comunicarea Comisiei par insuficiente sau, oricum, prea puțin eficiente în raport cu schimbările care ar trebui stimulate atât în cadrul diverselor sisteme de producție naționale, cât și la nivelul politicilor europene și internaționale, în vederea favorizării creșterii economice a statelor membre. Aceasta cu atât mai mult cu cât criza se manifestă cu efecte negative mai mari în Europa (cu un PIB mai mic) decât în SUA, acestea din urmă reacționând printr-un program puternic și unitar și prin intervenții publice mai ample și mai eficiente. UE ar trebui să stimuleze adoptarea unor măsuri armonizate la nivelul statelor membre. De aceea, ar trebui ca UE să elaboreze un alt plan de intervenție, mai eficient și mai omogen decât primul.

4.2.7 Dacă procesul de reflecție se limitează la măsuri pe termen scurt și mediu de relansare a economiei europene, CESE consideră că atenția și resursele financiare ale UE și ale statelor membre ar trebui să se concentreze mai întâi pe un număr restrâns de măsuri, dar cu efecte de mare amploare asupra diverselor piețe și asupra operatorilor economici în general. Aceste intervenții ar trebui să vizeze restabilirea încrederii în funcționarea sistemului financiar, îmbunătățirea Planului european de redresare economică, modificările ce trebuie aduse principalelor politici de intervenție a Uniunii, sprijinirea statelor membre afectate mai grav de criză, începând cu țările din Europa de Est.

⁽⁶⁾ Cf. nota 3.

⁽⁷⁾ COM(2009) 114 final, *Stimularea redresării economice europene*, 4.3.2009.

⁽⁸⁾ Cf. Avizul CESE privind rezultatele Summitului privind ocuparea forței de muncă, JO C 306, 16.12.2009, p. 70.

4.2.8 Restabilirea încrederii în funcționarea sistemului financiar. Relansarea economiei europene este posibilă prin restaurarea stabilității și eficienței piețelor financiare, cu respectarea noilor reguli și a noilor sisteme de supraveghere macro- și micro-economică, care asigură o funcționare ordonată și responsabilă la nivel internațional. Sectorul financiar ar trebui să revină la rolul său tradițional și propriu, pentru promovarea creșterii economice, adică la finanțarea activităților reale ale operatorilor (întreprinderi, familii, rețele și servicii, infrastructură, mediu și energie).

4.2.8.1 Cu toate acestea, problema intervențiilor masive ale statelor, din păcate inevitabile, în sprijinul sistemului bancar rămâne nerezolvată. CESE consideră că această situație nu poate dura mult timp și că este necesară găsirea unei *strategii de ieșire* în cazul acestor măsuri, prin impunerea, în mod sistematic, a unor condiții pe care sistemul bancar să le respecte, de exemplu printr-o restructurare internă, în vederea îmbunătățirii cantității și calității rezervelor înscrise în bilanț. O astfel de strategie ar trebui să relanseze piața creditelor și sectorul financiar internațional, în mod independent și transparent, evitându-se astfel repetarea evenimentelor recente.

4.2.8.2 În ce privește întărirea controlului și sporirea transparenței operațiunilor financiare, dorite de Comisie și evidențiate de G20 la Londra, de G8 la Aquila și, din nou, de G20 la Pittsburgh, și ținând cont și de propunerea de reformă a sistemului financiar european anunțată de Comisie și de Consiliu, pe care o va examina, CESE consideră că, dacă supravegherea financiară va fi încredințată unui nou organism autonom european, acesta ar trebui, în orice caz, să dispună de posibilități reale de intervenție ⁽⁹⁾.

4.2.8.3 O astfel de opțiune ar trebui să favorizeze procesul de armonizare necesară a diverselor legislații existente în Europa în domeniul supravegherii financiare, precum și capacitatea acestora de a aplica sancțiuni.

4.2.9 Îmbunătățirea Planului european de redresare economică

4.2.9.1 Într-un aviz anterior ⁽¹⁰⁾, CESE a avansat ipoteza unei revizuirii profunde a Planului de redresare propus de Comisie, nu doar și nu atât în termeni de resurse financiare, considerate insuficiente în raport cu amploarea crizei, cât, mai ales, pentru a articula și impune în mod diferit măsurile ce trebuie adoptate de statele membre, în vederea sprijinirii redresării.

⁽⁹⁾ Cf. Avizul CESE privind *Raportul Grupului de Larosière*, JO C 318, 23.12.2009, p. 57. Cu prilejul luării sale de cuvânt din cadrul sesiunii plenare a CESE din 30 septembrie 2009, dl Barroso s-a exprimat, de asemenea, în acest sens.

⁽¹⁰⁾ Cf. Avizul CESE privind *Planul european de redresare economică*, JO C 182, 4.8.2009, p. 71.

4.2.9.2 Condițiile de acces la aceste măsuri, indiferent de ce sectoare sunt considerate în prezent drept prioritare din punctul de vedere al nevoilor financiare (sectorul automobilelor, construcții, IMM-uri etc.), vor trebui să asigure coerența și uniformitatea măsurilor aplicate, cu respectarea deplină a regulilor definite de piața internă europeană.

4.2.9.3 De altfel, nu este de dorit ca inițiative izolate finanțate prin planul european, din cota acoperită de bugetul comunitar sau din cea aparținând guvernelor naționale pentru măsuri de urgență în întreprinderi, în sectoarele sau țările aflate în criză, să poată da naștere din nou, într-un mod sau altul, unor situații de privilegiere sau de protecție a anumitor sectoare industriale, în detrimentul altora.

4.2.9.4 Piața unică reprezintă unul din motoarele fundamentale ale economiei europene, consolidarea și dezvoltarea sa constituind cea mai bună garanție pentru promovarea inițiativelor productive și pentru crearea unor noi locuri de muncă. Coordonarea și controlul măsurilor prevăzute de acest plan la nivel european și național vor trebui să garanteze cetățenilor europeni că Uniunea este capabilă să gestioneze ajutoarele financiare, cu respectarea legislației comunitare și în interesul populației și al regiunilor care se dovedesc mai vulnerabile la criză.

4.2.9.5 În opinia CESE, în cadrul acestor măsuri de sprijinire a activităților productive trebuie acordată o atenție specială IMM-urilor (printr-un plan specific de finanțare preferențială și cu proceduri simplificate; cf., în acest sens, *Small Business Act*). Planul european nu explicitează îndeajuns tipurile de măsuri ce trebuie aplicate pentru susținerea redresării întreprinderilor mici și mijlocii. În ce privește întreprinderile mai mici, a căror contribuție globală la crearea de locuri de muncă în UE este foarte importantă, CESE consideră că inițiativele trebuie formulate într-un cadru de referință macroeconomic, care să țină cont de specificul național și de cel local, de diversele niveluri de specializare sectorială și de diferitele necesități în termeni de noi competențe, tehnologii inovatoare și de infrastructură de servicii acordate întreprinderilor.

4.2.9.6 Fără a dispune de un cadru de referință adecvat la nivel european și național privind perspectivele de creștere a IMM-urilor, apare riscul – așa cum s-a întâmplat deja în trecut – al fragmentării și scindării măsurilor, având ca rezultat asistarea tuturor întreprinderilor, fără ca vreuna dintre acestea să fie cu adevărat ajutată să crească în volum sau să-și îmbunătățească produsele și serviciile furnizate.

4.2.9.7 CESE consideră de asemenea că dialogul social și concertarea, însoțite de o participare sporită a întreprinderilor, a sindicatelor și a organizațiilor economiei sociale, ar putea contribui la depășirea crizei.

4.2.10 Modificări ce trebuie aduse principalelor politici ale UE

4.2.10.1 CESE consideră că, pentru a restabili încrederea operatorilor europeni, este nevoie și de o schimbare profundă a modurilor în care Comisia gestionează politicile comune în importante sectoare economice și sociale, în special politica de coeziune. În

ce privește această politică, CESE a elaborat deja un aviz ⁽¹¹⁾ în care a formulat numeroase propuneri de modificare.

4.2.10.2 Grava criză economică, prezentă în toate țările europene și care s-ar putea prelungi și în 2010, impune o reformă radicală în gestionarea fondurilor structurale (FEDER și FSE) și revizuirea măsurilor stabilite pentru perioada 2007-2013. Comisia elaborează în prezent unele propuneri de modificare pentru simplificarea procedurilor, accelerarea plăților și redefinirea domeniilor de intervenție ale anumitor politici sectoriale, dar aceste măsuri sunt încă insuficiente, deși sunt necesare pentru menținerea coeziunii UE, amenințată în prezent de criză.

4.2.10.3 Efortul pe care CESE îl cere Comisiei, în vederea adaptării măsurilor preconizate la noile realități apărute în urma crizei internaționale, trebuie să fie mai consistent și necesită o regândire globală a acestor politici. Antagonismele apărute între administrațiile centrale și cele regionale în gestionarea resurselor fondurilor structurale, pentru a face față urgențelor, constituie un element suplimentar de reflecție pe tema modului în care trebuie „regândite” ajutoarele pentru regiunile cele mai defavorizate din Uniune.

4.2.10.4 În ce privește politicile de coeziune, CESE consideră, de asemenea, că trebuie formulate priorități sectoriale și locale specifice pentru fiecare stat beneficiar al acestor resurse, astfel încât resursele comunitare și naționale să fie concentrate pe programele și proiectele considerate a avea un mai mare impact economic și social. Coerența în selectarea măsurilor, coordonarea la nivel european și național a politicilor de asistență acordată întreprinderilor, programele comune de formare a specialiștilor și de creare de noi competențe – acestea sunt principiile din care trebuie să se inspire revizuirea orientărilor politicii de coeziune.

4.2.10.5 Pe scurt, criza ar trebui să reprezinte pentru UE nu doar ocazia de a îmbunătăți utilizarea politicilor existente, ci și de a aplica politici noi: îmbunătățirea infrastructurii și lansarea, de exemplu, a unui plan în favoarea mediului, crearea unor noi **rețele europene** pentru energie și comunicații (precum banda largă), printr-o **finanțare publică europeană** (sub formă de euro-obligațiuni?) etc. Toate aceste inițiative ar da un impuls extraordinar relansării economice.

4.2.10.6 În opinia Comitetului, criza oferă o ocazie extraordinară pentru lansarea unei reflecții profunde privind **bugetul comunitar** așa cum se prezintă el în prezent, atât pe plan cantitativ cât și calitativ, și pentru a decide, eventual printr-un grup de experți, asupra **politicii fiscale**, un aspect fundamental pentru creștere și dezvoltare, care nu mai poate fi eludat sau utilizat la nivel european în scopuri de dumping social și economic.

⁽¹¹⁾ Cf. Avizul CESE privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, către Consiliu, către Comitetul Economic și Social European și către Comitetul Regiunilor privind rezultatele negocierilor referitoare la strategiile și programele din domeniul politicii de coeziune pentru perioada de programare 2007-2013, JO C 228, 22.9.2009, p. 141.

4.2.11 Sprijinirea statelor celor mai afectate de criză, în primul rând a celor din estul UE

4.2.11.1 În opinia CESE, Comisia trebuie să prevadă, dacă nu un fond ad-hoc pentru țările afectate cel mai mult de criză (propunere respinsă de cele mai influente state din UE), în orice caz un ansamblu de măsuri financiare și, prin intermediul BERD, în favoarea inițiativelor de stabilizare a economiilor mai slabe din UE, ceea ce se și întâmplă deja. În acest context, țărilor din est trebuie să li se acorde o atenție specială și, în consecință, trebuie prevăzute instrumente specifice în acest scop. Motivele subiacente acestei solicitări de măsuri specifice destinate acestor țări sunt multiple. În caz contrar, prăbușirea celui de-al doilea pilon al integrării (cel al extinderii) va antrena și căderea pieței unice.

4.2.11.2 UE trebuie să se confrunte în lunile – și anii – care vin cu situații foarte greu de rezolvat: criza economică și a locurilor de muncă, conflicte sociale, reforme instituționale, diferențele dintre statele membre, toate acestea într-un context de euro-scepticism crescând la nivelul partidelor politice, al guvernelor din multe state membre și al opiniei publice, foarte nemulțumite de deciziile luate la nivel comunitar.

4.2.11.3 Încrederea în modelul economic și social european, în capacitatea acestuia de a găsi soluții potrivite și în interesul tuturor statelor membre va fi restabilită dacă UE își va asuma problemele țărilor mai slabe, ajutându-le să depășească dificultățile în care se găsesc.

4.2.11.4 Criza cu care se confruntă multe țări din est în sectoarele creditării, serviciilor financiare și ale întreprinderilor manufacturiere nu este așa de amplă încât să constituie un obstacol insurmontabil pentru UE. Multe din aceste activități au luat ființă odată cu asistența și investițiile directe provenite din UE-15, iar acum, după procesul de armonizare care le-a fost impus pentru a deveni membri efectivi ai Uniunii, este dificil de imaginat că, sub pretextul politicii de *la caz la caz*, se va recurge doar la intervenții economice minime și de mică amploare. Aceasta ar fi o eroare strategică și economică, ireparabilă pe termen scurt și mediu, și, totodată, o formă de miopie politică foarte gravă, care ar putea prejudicia viitorul integrării europene.

4.3 Ajutorarea cetățenilor europeni

4.3.1 După criză „va fi găsit un nou echilibru, care nu va atinge însă nivelurile dinainte: oamenii vor trebui să accepte un nivel de viață inferior” ⁽¹²⁾. Dacă se va adevăra această previziune, singurul lucru clar va fi certitudinea celor care vor trebui – se speră, doar pentru o scurtă perioadă – să trăiască la un nivel și mai scăzut.

⁽¹²⁾ John Nash, laureat al premiului Nobel pentru economie, octombrie 2008.

4.3.2 Riscul care trebuie evitat este ca întreprinderile și angajații să achite din nou nota de plată a salvării pieței, în vreme ce capitalul va migra spre piețe mai sigure, continuând să eludeze fiscul. Vom putea asista astfel la o nouă reducere a veniturilor provenite din muncă, ceea ce va determina o delegitimare socială a economiei de piață. Dacă se dorește evitarea acestui risc, trebuie întărit și extins modelul european de economie socială de piață, repunând oamenii în centrul sistemului economic.

4.3.3 Din aceste motive, CESE consideră că guvernele și Uniunea ar trebui să acorde mai multă atenție și politiciii fiscale, continuând să acționeze în mod coordonat, pentru a evita situațiile de inegalitate, incompatibile cu piața unică. În plus, ar trebui privilegiate acele reforme care extind baza de impozitare, mai degrabă decât creșterea cotei de impozitare, acordând mai multă importanță patrimoniului, decât activității întreprinderilor și celei productive.

4.3.4 Pe de altă parte, trebuie evitate consecințele dezastruoase pe care criza financiară le-ar putea avea asupra sistemelor de pensii din statele membre, așa cum s-a întâmplat în Statele Unite, unde unele fonduri de pensii au acumulat pierderi semnificative în urma crizei fondurilor speculative, astfel că angajații care au subscris la aceste fonduri au pierdut jumătate din valoarea economiilor realizate. În opinia CESE, ar trebui definite cadrele normative și tipurile de fonduri de pensii, în vederea protejării intereselor cetățenilor și ale angajaților europeni.

4.3.5 Creșterea in justiției și a inegalităților a redus și va reduce și mai mult spațiul de libertate; acest fenomen ar putea fi periculos pentru democrația țărilor europene și, mai ales, a UE, care suferă încă de un *deficit democratic* foarte greu de contracarat. În orice caz, acest fenomen reduce adeziunea noilor săraci la politicile care trebuie aplicate pentru depășirea crizei și pentru promovarea unei dezvoltări durabile.

4.3.6 CESE consideră că, pentru UE, aceasta este o ocazie importantă de a-și face simțită prezența, prin inițiative concrete și tangibile în favoarea cetățenilor, întreprinderilor și angajaților mai afectați de criză.

4.3.7 Aceasta ar putea avea loc prin măsuri care să le protejeze drepturile: prin urmare, UE ar trebui să poată interveni în politică socială prin inițiative proprii. Componenta socială trebuie să fie deplin reintegrată în pactul strategic menționat la punctul 4.4.3. Măsurile trebuie să acopere și un alt segment, cel al politicilor economice (printre care o finanțare extraordinară a Strategiei de la Lisabona), și să sprijine întreprinderile mai vulnerabile, aspect care trebuie concretizat de UE împreună cu statele membre (punctul 4.2).

4.3.7.1 Trebuie promovate măsuri structurale privind piața muncii, care ar trebui să devină mai permeabilă și mai incluzivă, prin reguli adoptate la nivel european, utilizarea FSE, simplificarea procedurilor și plăți anticipate.

4.3.7.2 Trebuie promovate acțiunile în favoarea întreprinderilor care depun eforturi pentru aplicarea și respectarea principiului responsabilității sociale în Europa, precum și a principiului clauzei sociale în afara teritoriului european.

4.3.8 CESE dorește și solicită Comisiei ca, și prin măsuri de stimulare financiară (de exemplu, fondurile structurale), să facă tot posibilul, împreună cu partenerii sociali europeni, pentru a se ajunge la acorduri și/sau soluții care să reducă efectele crizei asupra întreprinderilor și angajaților, inclusiv prin difuzarea bunelor practici din unele țări.

4.3.9 Comitetul solicită Consiliului să facă tot ce este necesar, în special să introducă un *cod european* care să stabilească cadrul de lucru în vederea reducerii diferențelor salariale și a realizării unei noi justiții în ce privește retribuirea, nu doar în sectorul financiar; diferențele salariale au ajuns la o proporție nemaivăzută, fără nicio justificare. Metoda preferabilă în acest demers ar fi un acord european la care să participe partenerii sociali.

4.4 Realizarea unei UE politice: o UE a politicii concrete

4.4.1 Pentru a înfrunța și depăși criza, CESE consideră că UE ar trebui să dispună de instrumente decizionale care îi lipsesc în prezent și care sunt cauza principală a lipsei sale de acțiune, riscul fiind acela de a fi marginalizată în raport cu marile puteri care sunt China și SUA. Din acest motiv, CESE consideră că UE trebuie să dispună de o capacitate concretă de acțiune, chiar și cu instrumente provizorii, pentru a nu zădărnici munca și eforturile din această perioadă de adânci schimbări.

4.4.2 **Guvernanță politică:** în opinia CESE, una din principalele cauze ale crizei actuale o reprezintă diviziunile și erorile politice. Fără o viziune unitară, politica a fost incapabilă să acționeze, sfârșind prin a-și abandona rolul de îndrumare, atât la nivel mondial, cât și european. Rezultatele acestei abordări sar astăzi în ochii tuturor.

4.4.2.1 **Guvernanță internațională:** UE nu dispune încă de o politică externă comună, nici de o putere autonomă pentru a gestiona crizele, deși ar trebui să-și facă auzită vocea unică, cel puțin la nivelul zonei euro, în instanțele internaționale și, în special, în cadrul organismelor care sunt pe punctul de a fi reformate, pentru a contrabalansa puterea de decizie a altor blocuri economice și politice. UE reprezintă cea mai mare piață mondială de bunuri și servicii și contribuie cu cele mai mari ajutoare publice la finanțarea dezvoltării țărilor mai sărace, iar moneda sa, euro, este a doua monedă internațională de rezervă, fiind în consecință un *gigant economic* din multe puncte de vedere. Dacă se ia însă în considerare capacitatea sa decizională în context internațional, UE este un „pitic politic”; acesta este un adevărat paradox, de neînțeles pentru cetățenii europeni. Este necesar ca, dimpotrivă, politica internațională să fie influențată în mai mare măsură de propunerile și valorile europene.

4.4.2.2 Ca atare, șefii de stat și de guvern trebuie să aibă curajul de a recunoaște această limită și să-și fixeze obiective în consecință; în prezent, aceștia acționează ca o echipă fără căpitan, situație care generează costuri economice și politice semnificative. Nu este nevoie să invoci istorici sau „părinți fondatori” pentru a te convinge de acest lucru („Dacă Europa ar fi unită, fericirea, prosperitatea și gloria celor 400 de milioane de locuitori ai săi nu ar cunoaște limite”, W. Churchill, 1946). Ar trebui elaborat rapid un acord obligatoriu în vederea gestionării crizelor, care apoi să poată fi transformat în metodă comunitară, și nu invers, cum se întâmplă în prezent.

4.4.3 **Guvernanță economică:** obiectivul principal este de a furniza UE instrumentele necesare definirii și elaborării orientărilor comune la nivelul politicii macroeconomice și al politicilor sectoriale (cel puțin pentru zona euro, efectele pozitive răsfrângându-se asupra tuturor celor 27 de state membre), cu alte cuvinte – de a asocia politicii monetare europene o politică economică comună, plecând de la zona euro, care să nu se limiteze la o simplă misiune de coordonare și care să prevadă măsuri în sectoarele europene de interes strategic (mediu, energie, inovare, imigrație, ocuparea forței de muncă, coeziune etc.). Ar trebui elaborat un nou **pact european pentru creștere, dezvoltare durabilă, competitivitate și locuri de muncă**, un pact care să valorifice mai ales economia socială și ecologică de piață și să urmărească desăvârșirea pieței interne, după cum prevede Strategia de la Lisabona.

4.4.4 **Guvernanță socială:** pactul european ar trebui să cuprindă și politica socială și de coeziune printre obiectivele sale prioritare. UE ar trebui să dispună de o mai mare capacitate de intervenție în domeniul social ⁽¹³⁾, pentru a defini un prag minimal de drepturi sociale fundamentale. Toate aceste motive pledează în favoarea unei Europe mai în măsură să acționeze. Aceasta ar trebui să înceapă prin a reaminti că Uniunea Europeană a apărut sub forma unui proiect economic (CECO, CEE și euro) care a sfârșit prin a-și fixa obiective politice.

4.4.5 Prin urmare, CESE consideră că, în această perioadă, este necesară lărgirea bazei de participare a cetățenilor, în special a tinerilor, la procesul de construcție a UE, prin experimentarea unor noi forme de cointerese cetățenească, acesta fiind un aspect care nu trebuie lăsat la voia întâmplării. Lansarea de către UE a unei propuneri eficiente, care să nu rămână efemeră și care să-i aducă în prim-plan pe cetățeni, prin noi proceduri de participare la deciziile privind principalele politici europene, ar putea avea un impact major asupra opiniei publice. Aceasta ar constitui un instrument optim în vederea apropiării cetățenilor de instituțiile europene și ar contracara deficitul democratic al UE. Este un aspect esențial pentru viitorul Uniunii, care nu mai poate fi tergiversat, chiar dacă Tratatul de la Lisabona reprezintă, din acest punct de vedere, un mic pas înainte.

4.4.6 O contribuție importantă în această direcție poate veni din partea **societății civile europene**, care nu poate fi invocată doar în treacăt, ca o sferă aparte și slujind doar drept paravan. Și acest aspect reprezintă o provocare pentru CESE și pentru al său *Program pentru Europa*.

Bruxelles, 16 decembrie 2009

Președintele Comitetului Economic și
Social European
Mario SEPI

⁽¹³⁾ Cu prilejul luării sale de cuvânt din cadrul sesiunii plenare a CESE din 30 septembrie 2009, dl Barroso s-a exprimat de asemenea în acest sens.

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Eforturi concertate pentru consolidarea carierei și mobilității cercetătorilor în Uniunea Europeană”

(2010/C 255/03)

Raportor unic: **dl Pedro ALMEIDA FREIRE**

La 16 iulie 2009, în conformitate cu articolul 29, alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă pe tema

„Eforturi concertate pentru consolidarea carierei și mobilității cercetătorilor în Uniunea Europeană”.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 10 noiembrie 2009. Raportor unic: dl Pedro Almeida Freire.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 174 de voturi pentru și 8 abțineri.

1. Recomandări

- Consolidarea resurselor umane în domeniul științei și tehnologiei în Europa și promovarea mobilității constituie factori esențiali pentru a transforma în realitate Spațiul European de Cercetare (SEC), pentru a menține competitivitatea UE la nivel global și capacitatea acesteia de a înfrunta provocările viitorului.
- Sunt necesare acțiuni urgente care să faciliteze coordonarea politicilor din domeniul educației, cercetării, ocupării forței de muncă și protecției sociale, pentru a asigura dezvoltarea coordonată a instrumentelor politicilor privind educația și știința și a politicilor sociale, astfel încât să se atingă obiectivele europene din domeniu.
- Comitetul Economic și Social European propune, pe de o parte, consolidarea programelor existente în materie de resurse umane, iar pe de altă parte o mai bună coordonare a acestora, precum și promovarea mobilității, valorificându-se în special oportunitatea reprezentată de dezbaterile privind cel de-al optulea Program-cadru al UE pentru cercetare și dezvoltare tehnologică, pentru a lua diferite măsuri, printre care se numără consolidarea componentei de capital uman și încurajarea creării unei platforme de formare avansată în cadrul activităților de cercetare.
- CESE propune, de asemenea, crearea unui observator al resurselor umane din domeniul științei și tehnologiei din Europa, capabil să colecteze, să analizeze și să furnizeze informații coerente și comparabile cu privire la evoluțiile din domeniu și la politicile naționale în materie de resurse umane, atât din cadrul Europei, cât și la scară globală.
- CESE solicită realizarea unor eforturi coordonate pentru consolidarea carierei și a mobilității cercetătorilor în UE, în ceea ce privește condițiile de muncă și dezvoltarea carierelor acestora, în special în materie de recrutare, de evoluție în carieră și de drepturi sociale.

- În sfârșit, CESE solicită ca noul Pact european pentru inovare pe care UE se pregătește să-l elaboreze, precum și viitoarea revizuire a Strategiei de la Lisabona să acorde atenția cuvenită importanței aspectelor legate de dezvoltarea și calificarea resurselor umane din domeniul științei și tehnologiei.

2. Introducere

2.1 Politicile privind cercetarea, dezvoltarea tehnologică și inovarea joacă un rol tot mai important în cadrul Strategiei de la Lisabona, atât la nivel comunitar, cât și național.

2.2 Noul impuls de care a beneficiat Spațiul European de Cercetare și, în acest context, și dezvoltarea capitalului uman, în cadrul Strategiei europene pentru competitivitate, creștere economică și ocuparea forței de muncă, demonstrează că mobilitatea, precum și consolidarea resurselor umane din domeniul științei și tehnologiei din Europa joacă un rol esențial pentru succesul acestei strategii.

2.3 Uniunea Europeană se pregătește să definească o nouă strategie pentru inovare, mai integrată și cu un caracter social mai marcat, în care triumphiul cunoașterii va figura în centrul preocupărilor. În acest context, factorul uman joacă un rol esențial pentru a garanta menținerea competitivității UE pe plan mondial și a capacității sale de a înfrunta principalele provocări ale următoarelor decenii.

2.4 Libera circulație a cunoștințelor și mobilitatea au fost recunoscute de către șefii de stat și de guvern ca fiind factori decisivi pentru politicile privind educația și cercetarea din UE și pentru cooperarea europeană. Există numeroase programe europene care încearcă, în domeniul lor de acțiune, să răspundă acestor provocări, și anume: – programul *Erasmus* pentru mobilitatea tinerilor în cadrul învățământului superior; – programul *Erasmus Mundus* pentru consolidarea cooperării cu țările terțe prin intermediul programelor comune de masterat și doctorat și a creării de parteneriate între instituțiile de învățământ superior; – programul-cadru de cercetare și dezvoltare tehnologică, în special programul său specific „Persoane”, de promovare a mobilității cercetătorilor,

cunoscut pentru acțiunile *Marie Curie*, care joacă un rol fundamental. Procesul de la Bologna în domeniul învățământului superior are la rândul său ca obiectiv promovarea dimensiunii europene a învățământului superior, a mobilității și a cooperării. Cu toate acestea și în pofida programelor existente și a eforturilor depuse, constatarea unanimă este că mai sunt încă multe de făcut.

2.5 După adoptarea Avizului privind Comunicarea Comisiei pe tema „Favorizarea carierelor și a mobilității: un parteneriat european pentru cercetători”⁽¹⁾, Comitetul Economic și Social European a decis să elaboreze prezentul aviz din proprie inițiativă, pentru a-și aduce încă o dată contribuția în cadrul unei strategii de consolidare a capitalului uman în Uniunea Europeană și al sprijinirii unei noi politici privind cercetarea, precum și al unei noi strategii privind inovarea, care să trateze resursele umane din perspectiva politicilor de integrare – pentru care Comitetul a pledat dintotdeauna –, precum și în contextul unei agende de politică socială.

2.6 În 2010 se va revizui Strategia de la Lisabona și va fi lansat noul plan european pentru inovare; tot atunci se va reînnoi documentul „Viziunea 2020”, referitor la Spațiul European de Cercetare.

2.7 În contextul crizei economice, creșterea investițiilor – atât a celor private, cât și a celor publice – în domeniul cercetării și dezvoltării și consolidarea resurselor umane din domeniul științei și tehnologiei trebuie să rămână în continuare o prioritate pe agendele politice naționale și pe agenda UE.

2.8 În aceste condiții, este imperios necesar să se definească obiective comune la nivelul UE și să se încurajeze acțiunile care urmăresc atingerea volumului necesar de resurse umane în domeniul cercetării și dezvoltării, care să permită realizarea ambițioaselor obiective pe care UE și le-a fixat.

2.9 Aceste obiective presupun asigurarea creșterii fluxului de tineri care studiază discipline științifice și tehnologice (de la matematică și până la științele naturale și de la inginerie la științele sociale și umane) și a numărului de doctorate în aceste domenii, încurajarea creșterii continue a procentului de femei din rândul oamenilor de știință, precum și garantarea unor condiții care să permită atragerea către Europa și stabilirea pe teritoriul său a resurselor umane calificate din domeniul științei și tehnologiei, astfel încât să se poată compensa actualul deficit din cadrul relațiilor transatlantice și să se poată stabili fluxuri pozitive în relațiile Europei cu restul lumii. Este vorba de obiective noi, care vor trebui să actualizeze, în acest domeniu, agenda de la Lisabona.

2.10 Pentru a concretiza aceste obiective, în Europa trebuie să se dezvolte centre și rețele de competență excepționale pe plan mondial, capabile să atragă persoanele recunoscute ca fiind cele mai talentate la nivel internațional, și să se impună, în același timp, extinderea bazei sociale a educației și culturii științifice și tehnologice.

3. Necesitatea unei politici solide în materie de resurse umane în domeniul științei și tehnologiei, la nivel național și european

3.1 CESE recunoaște potențialul reprezentat de Cartea verde privind Spațiul European de Cercetare (SEC)⁽²⁾, potrivit căreia una din prioritățile majore ale SEC este realizarea unui parteneriat european pentru cercetători, însoțit de cariere mai bune și de o mobilitate sporită, precum și de comunicarea Comisiei menționată anterior, care a făcut obiectul unui aviz al Comitetului. Prin prezentul aviz, CESE dorește să meargă și mai departe și să sprijine propunerile conținute în documentul „Un parteneriat european pentru creșterea atractivității carierelor din domeniul cercetării și dezvoltării tehnologice (CDT) și pentru îmbunătățirea condițiilor de mobilitate ale cercetătorilor în Europa – Propuneri de acțiuni prioritare”, elaborat de către miniștrii din Portugalia și Luxemburg, respectiv dl José Mariano Gago și dl François Biltgen, la 30 aprilie 2009⁽³⁾, în colaborare cu alți miniștri, contribuind astfel la rândul său la realizarea unor progrese concrete în politica UE privind resursele umane din domeniul științei și tehnologiei.

3.2 CESE recunoaște că la nivelul UE s-au realizat eforturi considerabile în acest domeniu. Însuși CESE a elaborat diferite avize din proprie inițiativă pe teme conexe.

3.3 Resursele umane din domeniul științei și tehnologiei au constituit o parte integrantă a strategiei UE începând cu luna martie a anului 2000. În 2002, la Summit-ul de la Barcelona, a fost definit obiectivul european de creștere a procentului PIB consacrat cercetării și dezvoltării (C&D), pentru a se atinge 3 % în 2010. Creșterea resurselor umane asociată cu acest obiectiv a fost estimată la circa o jumătate de milion de cercetători suplimentari⁽⁴⁾.

3.4 În consecință, începând cu această dată s-a demonstrat necesitatea unei politici europene comune în acest domeniu, care să meargă mult mai departe decât așa-numita metodă deschisă de coordonare a politicilor naționale și să includă și modificarea condițiilor de muncă și de dezvoltare a carierelor cercetătorilor, inclusiv ale tinerilor cercetători, în materie de recrutare, de evoluție în carieră și de drepturi sociale.

3.5 În ciuda faptului că obiectivul investițiilor în C&D presupune ca 2 din cei 3 % din PIB să provină din sectorul privat, industria nu poate realiza singură acest efort, guvernele având o răspundere sporită în acest domeniu. Dat fiind că majoritatea posibilităților de angajare pentru cercetători sunt create de către industrie, pentru a se putea atinge obiectivele stabilite, în Europa trebuie create condiții mai bune de dezvoltare a cercetării în cadrul sectorului privat și de către acest sector, inclusiv de către întreprinderile mici și mijlocii – de exemplu, prin stimularea creării de rețele și de clustere de întreprinderi în sectoarele-cheie din economia europeană.

(2) Cartea verde „Spațiul European de Cercetare: perspective noi” [COM(2007) 161 final], 4 aprilie 2007.

(3) Documentul 10003/09 al Consiliului, 18 mai 2009.

(4) A se vedea Raportul Grupului la nivel înalt privind resursele umane din domeniul științei și tehnologiei în Europa, *Report by the High Level Group on Increasing Human Resources for Science and Technology in Europe 2004*, Comunitatea Europeană, 2004.

(1) JO C 175, 28.7.2009, p. 81.

3.6 Nivelul investițiilor publice pe cercetător în Europa continuă să fie considerabil mai mic decât cel din SUA și din Japonia. Condițiile și perspectivele de angajare în sectorul public ar trebui, prin urmare, să facă parte integrantă din obiectivele politicii guvernelor europene în domeniul științific. Pe de altă parte, există o mare disproporție în ceea ce privește numărul de cercetători raportat la ansamblul populației, în comparație cu SUA și cu Japonia: circa 6 cercetători la 1 000 de locuitori în UE, în timp ce în Japonia și în SUA există aproximativ 9-10 cercetători la mie de locuitori.

3.7 Instituțiile de învățământ superior, deși sunt principalii actori ai formării de cercetători, trebuie să creeze noi mecanisme pentru o mai bună integrare a învățământului și a formării în cadrul fiecărui curriculum și pentru o mai bună colaborare cu industria, într-o perspectivă de învățare de-a lungul vieții. Aceste instituții trebuie să-și schimbe cu adevărat perspectiva și atitudinea față de această problemă în cadrul misiunii lor de formare de resurse umane pentru o societate a cunoașterii, efectuând modificări la nivel de curriculum, mizând pe asocierea dintre formare și cercetarea și dezvoltarea industrială, oferind noi oportunități, inclusiv pentru cei care își încep cariera de cercetare mai târziu, oferind un acces mai larg pentru femei, minorități etnice și grupuri mai puțin favorizate, precum și incluzându-i pe cetățenii cu nevoi speciale, aceștia putând vedea în cercetare și în cunoaștere un teren de emancipare socială și de recunoaștere personală în cadrul societății actuale.

3.8 Implicarea studenților, nu numai a celor din ciclurile 2 și 3, ci și a celor din primul ciclu de învățământ, în activități de cercetare ca o componentă firească a curriculumului, inclusiv în sectorul privat, este încă foarte puțin răspândită și trebuie intensificată.

3.9 Sunt necesare de asemenea, măsuri care să crească atractivitatea carierelor în domeniul științei, ingineriei și tehnologiei în rândul tinerilor, fără a neglija științele sociale și umane. Există o mare diferență între carierele din cadrul industriei, al universității sau al sectorului public, însă guvernele naționale și Comisia Europeană trebuie să joace un rol adecvat în acest domeniu și să-și coordoneze acțiunile. Aceasta reprezintă un factor esențial pentru dezvoltarea SEC și pentru prosperitatea și competitivitatea UE pe viitor.

3.10 Educația științifică este un alt factor pertinent, deoarece poate stimula curiozitatea și interesul copiilor și tinerilor în raport cu carierele științifice. Necesitatea de insista asupra calificărilor și a calității educației, încă de la nivelul învățământului primar și secundar, prin intermediul lucrărilor experimentale și al contactului cu lumea științei și cu industria, ca de altfel și asupra calificării profesorilor înșiși⁽⁵⁾, este extrem de importantă pentru succesul SEC.

(5) A se vedea următoarele lucrări: *Encouraging Student Interest in Science and Technology Studies*, Global Science Forum, OCDE 2008, *Mathematics, Science and Technology Education Report, The Case for a European Coordinating Body*, European Roundtable of Industrialists (ERT), august 2009.

3.11 Strategiile de popularizare și de vulgarizare a științei au fost deja recunoscute ca esențiale pentru înțelegerea științei de către cetățeni și pentru ca știința să fie mai apropiată de societate, în special de tineri. Aceste strategii trebuie totuși să fie încurajate tot mai mult, inclusiv la nivel european, prin sprijinirea inițiativelor care prezintă un interes comun datorită importanței lor – mai ales într-o lume globalizată în care este esențial, pe de o parte, să se înțeleagă anumite probleme controversate și, pe de altă parte, să se difuzeze reușitele științifice.

3.12 Problema situației femeilor în domeniul științific este un alt factor de importanță majoră. Deși cifrele sunt foarte diferite de cele de acum 20 de ani, femeile continuă să fie insuficient reprezentate în multe domenii ale cercetării științifice din numeroase țări și, mai ales, nu ajung să dețină posturi de conducere. La nivelul Comisiei Europene și al anumitor state membre au fost depuse eforturi importante, însă mai sunt multe de făcut. Mobilizarea femeilor continuă să fie cea mai evidentă modalitate posibilă de creștere a resurselor umane din domeniul științei și tehnologiei în Europa, în ciuda faptului că măsurile de stimulare nu au articulat suficient politicile din domeniul științei și politicile sociale și economice de sprijinire a femeilor.

3.13 În contextul discuției privind resursele umane din domeniul științei și tehnologiei, dimensiunea internațională a SEC nu poate fi neglijată⁽⁶⁾. UE va trebui să concureze la nivel internațional pentru a atrage cele mai bune resurse umane calificate și pentru a garanta condiții de menținere a acestora în Europa, printr-o coordonare mai bună între politicile naționale și cele comunitare. Cu toate acestea, UE va trebui să impună o perspectivă de cooperare care să favorizeze circulația și transferurile de cunoaștere, precum și mobilitatea, într-o viziune de reciprocitate și totodată, mai ales în ceea ce-i privește pe cercetătorii din țările în curs de dezvoltare, de contribuție la consolidarea nivelului calificărilor în țările lor de origine.

4. Necesitatea unor acțiuni politice concrete destinate obținerii unor progrese imediate în raport cu obiectivele europene privind resursele umane din domeniul științei și tehnologiei

4.1 Comitetul dorește să sublinieze importanța unei abordări comune la nivel european, însoțite de acțiuni politice concrete destinate obținerii unor progrese imediate în materie de resurse umane în domeniul științei și tehnologiei în Europa.

4.2 Reluând explicațiile prezentate în Avizul privind Comunicarea Comisiei privind Parteneriatul european pentru cercetători, mai ales în ceea ce privește recrutarea cercetătorilor și condițiile lor de muncă, consideră că este de dorit și că este realist să se urmărească o dezvoltare susținută și continuă la nivelul UE, de circa 5 % în medie pe an, în perioada următorilor 10 ani. Acest

(6) Avizul CESE privind Comunicarea Comisiei către Consiliu și către Parlamentul European „Un cadru strategic european pentru cooperare științifică și tehnologică internațională”. Raportor: dl Gerd WOLF (JO C 306, 16.12.2009, p. 13).

ritm ar permite ca volumul actual al resurselor umane din domeniul științei și tehnologiei să crească cu mai mult de 50 % într-un deceniu. Comitetul propune ca aceste acțiuni să fie dezvoltate în special în următoarele domenii:

4.2.1 creșterea numărului și a proporției tinerilor care optează pentru studiul materiilor asociate cu știința și tehnologia;

4.2.2 creșterea numărului și a proporției absolvenților universitari care se înscriu la doctorat, precum și diversificarea profilurilor doctoratelor și consolidarea mecanismelor care asigură calitatea acestora;

4.2.3 atragerea și menținerea în cadrul instituțiilor din Europa a unei proporții mai mari de studenți și de cercetători în domeniul științei și tehnologiei care provin din Europa și din restul lumii și dublarea numărului de doctorate obținute în afara țării de origine;

4.2.4 reafirmarea importanței asigurării unui cadru juridic, administrativ și financiar pentru a stimula punerea în aplicare a acțiunilor prezentate anterior, în materie de coordonare a politicilor privind cercetarea, a politicilor privind ocuparea forței de muncă și a politicilor sociale.

4.3 În realitate, numărul de tineri care optează pentru studiul materiilor legate de știință și tehnologie a crescut în majoritatea țărilor europene, însă situația este diferită în ceea ce privește proporția acestor tineri în raport cu numărul total de studenți. Există numeroase posibilități de acțiune pentru a-i atrage pe tineri către știință și tehnologie, printre care menționăm: – îmbunătățirea calității predării științei și tehnologiei și sprijinirea dezvoltării de rețele științifice între școli, profesori de științe și cercetători, atât la nivel național, cât și internațional; – sprijinirea acțiunilor de promovare a culturii științifice și de largire a bazei sociale a dezvoltării științifice și tehnologice, în special sub forma centrelor științifice și a muzeelor de știință; – furnizarea unor servicii de informare, precum și a unor servicii de orientare școlară și profesională capabile să răspundă necesităților sociale în ceea ce privește cursurile de știință și tehnologie.

4.4 Fără a neglija garanția de calitate, un alt obiectiv imediat ar trebui să fie crearea de stimulente pentru creșterea numărului de doctorate și diversificarea profilurilor acestora, implicând, atunci când este cazul, industria. În acest scop ar putea fi promovate acțiuni vizând: – creșterea proporției de burse de doctorat acordate prin concurs general la nivel național sau internațional; – atragerea către Europa a absolvenților proveniți din țări terțe, pentru efectuarea unor cursuri de doctorat; – creșterea în continuare a importanței pe care au căpătat-o recent doctoratele, pentru a atinge niveluri ridicate de competență profesională în diferite domenii și nu numai în carierele de cercetare.

4.5 Atractivitatea pe plan internațional va trebui să devină un obiectiv de atins, aceasta presupunând: – îmbunătățirea și stimularea mobilității studenților, cercetătorilor și profesorilor între instituții și sectoare și la nivel transfrontalier, în special între sectorul academic și cel industrial; – promovarea recrutării deschise

a cercetătorilor, pe baze competitive și transparente; – îmbunătățirea condițiilor de viață a familiilor cercetătorilor și facilitarea accesului la piața muncii pentru partenerii de viață ai cercetătorilor; – reducerea substanțială a birocrăției asociate cu finanțarea publică a activităților de cercetare.

4.6 Îmbunătățirea condițiilor de muncă și de angajare a cercetătorilor este un factor crucial pentru creșterea mobilității și a interesului pentru carierele științifice, inclusiv pentru creșterea proporției femeilor din sectorul cercetării, prin asigurarea unei protecții sociale adecvate. Generalizarea treptată a contractelor de muncă, pentru a face carierele mai competitive și mai atractive, pe lângă asigurarea unor condiții adecvate de încadrare în muncă pentru femei și bărbați, inclusiv a concediului de maternitate, concediului parental și a altor măsuri de securitate socială care încurajează mobilitatea cercetătorilor, reprezintă factori esențiali pentru succesul oricărei politici de cercetare și inovare.

4.7 CESE sprijină eforturile statelor membre de analizare a posibilității de a adopta măsuri care facilitează transferul drepturilor la pensie suplimentară ale cercetătorilor care se deplasează, profitând de cadrul juridic existent și prin intermediul unor acorduri bilaterale și multilaterale. Comitetul așteaptă cu interes rezultatul studiului de fezabilitate aflat în curs de desfășurare și finanțat de către CE, referitor la posibilitatea creării unui fond de pensii paneuropean pentru cercetătorii din UE, sprijinind orice măsuri, pe care le consideră de altfel urgente, care vizează facilitarea transferului drepturilor cercetătorilor la pensie suplimentară.

4.8 De asemenea, CESE sprijină și pledează pentru acțiuni urgente care să faciliteze coordonarea politicilor din domeniul educației, cercetării, ocupării forței de muncă și protecției sociale, pentru a asigura dezvoltarea coordonată a instrumentelor politicilor privind educația și știința și a politicilor sociale, astfel încât să se atingă obiectivele europene din domeniul științei și tehnologiei.

4.9 Ca măsuri concrete la nivelul UE pentru a veni în întâmpinarea obiectivelor și sarcinilor menționate anterior, CESE dorește următoarele:

4.9.1 ca, în contextul dezbaterii care va fi lansată în curând privind viitorul celui de-al optulea Program-cadru pentru cercetare și dezvoltare tehnologică (C&DT) al UE, să se stabilească că acțiunile de cercetare sprijinite de PC8 trebuie să constituie în mod necesar o platformă de formare avansată, în special pentru doctorate, pe baza unor concursuri deschise studenților din toate țările;

4.9.2 să se propună crearea unui observator al resurselor umane din domeniul științei și tehnologiei din Europa, care să furnizeze informații coerente și comparabile privind evoluțiile pe această temă și politicile naționale din domeniu, atât din Europa, cât și de la nivel mondial (7);

(7) Este o propunere făcută în 2004 de Grupul la nivel înalt privind resursele umane din domeniul științei și tehnologiei în Europa (*High Level Group on Increasing Human Resources for Science and Technology in Europe*) (a se vedea nota de subsol 4).

4.9.3 tot în contextul noului PC8, intensificarea acțiunilor *Marie Curie* de sprijinire a mobilității cercetătorilor și a acțiunilor asociate, precum și consolidarea dimensiunii de cooperare internațională în materie de resurse umane; consolidarea programului *Erasmus Mundus*, ca formă de stimulare a cooperării cu țări terțe în ceea ce privește formarea avansată.

4.10 În final, CESE lansează îndemnul ca viitoarea revizuire a Strategiei de la Lisabona să acorde atenția cuvenită importanței creșterii și calificării resurselor umane din domeniul științei și tehnologiei, precum și garantării unei dezvoltări susținute a unei politici comune pe această temă la nivel european.

Bruxelles, 16 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

Avizul Comitetului Economic și Social European privind modalitățile de sprijinire a IMM-urilor în vederea adaptării la mutațiile de pe piețele globale

(aviz din proprie inițiativă)

(2010/C 255/04)

Raportor: **dl CAPPELLINI**

Coraportor: **dl PAETZOLD**

La 26 februarie 2009, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Modalitățile de sprijinire a adaptării IMM-urilor ⁽¹⁾ la mutațiile de pe piețele globale

Comisia consultativă pentru mutații industriale, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 26 noiembrie 2009. Raportor: **dl Cappellini**, coraportor: **dl Paetzhold**.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 180 de voturi pentru și 3 abțineri.

Partea 1

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul recunoaște faptul că IMM-urile au mai multe metode de a se internaționaliza, aplicând strategii diferite și recurgând la tipuri de sprijin diferite. Prezentul aviz își propune să stabilească opt recomandări care să stea la baza unor acțiuni prin care IMM-urile să fie sprijinite să se adapteze la mutațiile de pe piețele globale. Avizul Comitetului se adresează instituțiilor europene, statelor membre, IMM-urilor și asociațiilor de IMM-uri, precum și, în sens mai larg, societății civile organizate din UE.

1.2 *Recomandarea 1: să fie respectați întreprinzătorii, dreptul acestora de a lua decizii și obligația de a suporta consecințele propriilor decizii.* Sprijinul acordat întreprinderilor ar putea însemna, de exemplu, ca antreprenorii să fie ajutați să facă față mutațiilor de pe piața globală, dar el nu trebuie nici să înlocuiască decizia antreprenorială în sine și nici să îi protejeze pe antreprenori de riscurile propriilor lor decizii. Politica de sprijinire a IMM-urilor ar trebui să recompenseze în mod eficient inovarea [prin participarea activă în platformele tehnologice intersectoriale din cel de-al șaptelea Program-cadru (PC 7)] și ar trebui să nu comporte riscuri, cu excepția cazului în care sprijinul intervine ca reacție la anumite deficiențe determinate ale pieței. În aceste circumstanțe, mutațiile de pe piața globală pot avea un efect disproporționat de mare asupra întreprinderilor mai mici (așa cum sunt cele care operează în lanțuri de valoare economică adăugată mondiale sau în economii dominate de întreprinderi mai mici).

1.3 *Recomandarea 2: să se reducă barierele din calea comerțului.* Activitățile în favoarea deschiderii piețelor, prin încheierea de acorduri comerciale de succes și garantarea unei utilizări corecte din

punct de vedere juridic a instrumentelor de protecție comercială de către țările terțe, consolidarea unor standarde comerciale globale și menținerea pieței interne, fără a se neglija însă accesul simetric pe piață, rămân modul cel mai eficient de sprijinire a IMM-urilor cu activitate de export. Cel mai bun răspuns politic este asigurarea unui mediu în care activitatea de export a întreprinderilor să nu fie împiedicată de bariere tarifare sau netarifare.

1.4 *Recomandarea 3: să se încurajeze competitivitatea comercială prin creșterea calității.* Este necesar ca beneficiile și calitatea respectării standardelor și cerințelor europene, precum și cele ale participării depline în programe de creștere a calității, cum sunt PC7 și PIC, să fie făcute cunoscute prin campanii de marketing în țările terțe, organizate de către statele membre, Comisia Europeană și asociațiile de întreprinderi. În același timp, ar trebui subliniat că respectarea standardelor UE este o condiție pentru importarea de bunuri și servicii de către UE.

1.5 *Recomandarea 4: în politicile comerciale trebuie „să se gândească mai întâi la scară mică”.* Dacă se dorește dezvoltarea parteneriatelor pentru a asigura accesul pe piață, IMM-urile trebuie să fie coordonate mai strâns, pentru a se adecva la procesul complex al negocierilor comerciale. Transparența negocierilor ar putea fi îmbunătățită accentuând dimensiunea legată de IMM-uri în toate evaluările de impact asupra dezvoltării durabile (SIA). Ar trebui să se ia în considerare și un grad mai mare de conștientizare a reprezentativității reprezentanților întreprinderilor. În acest sens, ar fi utile și baza de date privind accesul pe piață și serviciile de asistență (helpdesk) privind drepturile de proprietate intelectuală. Pentru a îmbunătăți activitatea comercială a IMM-urilor, se pot depune mai multe eforturi în sfera achizițiilor publice și a plăților prompte, în cadrul UE.

1.6 *Recomandarea 5: adaptarea politicilor la necesitățile IMM-urilor.* Există o divergență între experiențele IMM-urilor legate de obstacolele din calea internaționalizării și modul în care acestea sunt percepute de factorii de decizie. Sprijinul trebuie acordat sub forme practice și accesibile, prin intermediarii locali și naționali care sunt familiarizați cu IMM-urile. Promovarea legăturilor personale dintre întreprinderi prin subvenționarea primelor vizite

⁽¹⁾ Pentru definiția IMM-urilor, a se vedea Recomandarea 2003/361/CE din 6.5.2003, JO L 124, 20.5.2003, p. 36 și urm.

constituie un bun exemplu în acest sens. Sunt multe de făcut pentru a adapta politicile la nevoile IMM-urilor, așa cum arată exemplul accesului la finanțare. Trebuie să fie încurajate metodele practice de sprijinire a IMM-urilor cum ar fi medierea, derogările de impozite, plățile prompte și măsurile care facilitează difuzarea rapidă a fondurilor prin excepții de la ajutoarele de stat, în special pentru acele sectoare care sunt cele mai expuse la globalizare și la criza economică și financiară (printre altele, industria de autovehicule).

1.7 Recomandarea 6: sprijinirea IMM-urilor prin intermediul lucrătorilor lor. Scopul este de a garanta că IMM-urile sunt apte să beneficieze de forța de muncă disponibilă, calificată și care acționează angajat. Pentru a menține competitivitatea IMM-urilor din UE, trebuie să se păstreze resursele umane la cel mai înalt nivel de calificare, în special în sectoare cum ar fi ingineria, lucrările tehnice de întreținere sau construcțiile. Comunicarea Comisiei „Un angajament comun pentru ocuparea forței de muncă” generează valoare adăugată în acest proces. Dialogul social, în special dialogul social sectorial, trebuie să se angajeze într-o măsură mai mare să ajute IMM-urile să colaboreze cu proprii lucrători pentru a-și menține nivelul competențelor și a-și dezvolta altele noi, astfel încât să fie primele care să beneficieze de noi oportunități și de cele deja existente pe piața internă. Pentru a face față mutațiilor globale, ar trebui facilitate parteneriate și proiecte pe termen lung la nivelul UE, la care să participe organizațiile IMM-urilor, întreprinderile, universitățile și organismele de cercetare, în colaborare cu instituțiile din țările cu economii emergente.

1.8 Recomandarea 7: Rețelele au importanță pentru IMM-uri, în special atunci când intră pe piața globală. Rețele creează oportunități pentru IMM-uri, dar prezintă și probleme caracteristice, legate de proprietatea intelectuală și de clienții dominanți, probleme care pot fi mai bine soluționate printr-o abordare sectorială. Ca actor pe piața globală, UE nu și-a atins potențialul în ceea ce privește îmbunătățirea rolului IMM-urilor pe terțe piețe, atât ca exportatori, cât și ca importatori. Un interes deosebit îl prezintă rolul pe care UE și statele membre îl pot juca în sprijinirea acelor IMM-uri care sunt suficient de competitive pentru a juca un rol ca societăți inițiale și intermediare (SII) în lanțurile de creare a valorii economice. Trebuie să se pună un accent mai puternic pe acest aspect, în conformitate cu indicațiile anterioare ale CCMi și luând în considerare exigențele re poziționării politicilor industriale ale UE pe piețele globale.

1.9 Recomandarea 8: să inovăm și să evaluăm. Factorii de decizie trebuie să inoveze în economia reală, în special prin impunerea unor condiții riguroase de natură economică, socială și de mediu. Politicile trebuie să reacționeze rapid la noile provocări, să fie evaluate pe baza unor probe de calitate temeinice și să inițieze dialogul cu părțile interesate, pentru a trage învățăminte din succese și din fluctuațiile rezultatelor. IMM-urile ar putea aduce o contribuție importantă în sfera produselor și serviciilor eficiente energetice și a așa-numitei „economii ecologice”.

2. IMM-urile joacă un rol vital în reacția UE la mutațiile de pe piața globală

2.1 Cele 23 de milioane de IMM-uri din UE joacă un rol vital în adaptarea economiei UE la mutațiile înregistrate pe piețele globale. Ele angajează două treimi din salariații existenți în sectorul

privat, mențin dinamismul pieței forței de muncă și contribuie la dezvoltarea în UE a unei economii competitive, inovative și incluzive. Procesele de fragmentare și specializare economică, ce caracterizează globalizarea, oferă IMM-urilor nișe de piață care pot fi exploatare. Este necesar să se acorde o mai mare recunoaștere contribuției IMM-urilor la prosperitatea UE și a diferitelor sale modele sociale, culturale și economice. IMM-urile reprezintă coloana vertebrală a sistemului de producție al UE și își pot spori contribuția la ocuparea forței de muncă și la valoarea adăugată a UE ⁽²⁾.

2.2 UE fiind cel mai mare exportator și donator în materie de ajutor pentru dezvoltare din lume, are deja o puternică orientare globală. IMM-urile sunt un grup eterogen și multe dintre ele nu vor avea capacitatea, resursele sau dorința de a acționa pe piețe globale. Comitetul dorește să sublinieze că „globalizarea” și „internacionalizarea” sunt aspecte importante chiar și pentru IMM-urile care aprovizionează sau interacționează numai pe piețe locale și regionale ⁽³⁾. Globalizarea a redefinit compromisurile sociale care au ancorat IMM-urile în sistemele economice naționale, iar Comitetul recunoaște că actuala criză va schimba din nou legăturile dintre IMM-uri și piețele lor naționale și internaționale ⁽⁴⁾. Este necesar ca rolul întărit al Comisiei Europene și al statelor membre în acest proces să fie luat în discuție și înscris pe agenda politică a UE. Dacă UE comunică pe o singură voce cu instituțiile financiare internaționale (așa cum a solicitat deja reprezentantul Eurogrupului la Consiliu), iar Eurogrupul are o viziune comună asupra metodei de sprijinire a zonei euro, poziționarea IMM-urilor pe piața globală ar fi consolidată.

2.3 Sunt mai mulți factori care influențează reacția IMM-urilor la mutațiile de pe piața globală. În ciuda angajamentului de a transforma piața unică în realitate, numai câteva IMM-uri din UE-27 au activitate de export sau fac achiziții din străinătate ⁽⁵⁾. Țările mai mici și întreprinderile mai mari au tendința de a fi mai internaționalizate ⁽⁶⁾. Deși serviciile contribuie cu aproximativ 70 % din valoarea adăugată brută a UE-27, totalul contribuției acestui sector la comerțul transfrontalier a fost de numai 20 % în anul relativ prosper 2006. ⁽⁷⁾ Destinațiile și domeniile de internaționalizare diferă, ca și metodele alese (de exemplu, export sau întreprinderi comune) și direcția schimburilor. Obstacolele în calea internaționalizării diferă și ele, principalul fiind, pentru IMM-uri, lipsa de cunoaștere în materie de piețe străine (13 % dintre IMM-uri cu o activitate de export au menționat acest lucru ca principal obstacol), urmat de taxele de import în țările de destinație și lipsa de capital (fiecare, 9 %) ⁽⁸⁾.

⁽²⁾ Baza de date EUROSTAT SBS, 2004-2005.

⁽³⁾ Comisia Europeană, „Internationalisation of SMEs” („Internaționalizarea IMM-urilor”) *Observatorul IMM-urilor europene* nr. 4, 2003.

⁽⁴⁾ A se vedea CESE – „Un program pentru Europa: propuneri ale societății civile”, prezentat la 24 martie 2009.

⁽⁵⁾ Raportul final al Comisiei redactat de Grupul de experți privind sprijinirea internaționalizării IMM-urilor: raportul final al grupului de experți, decembrie 2007.

⁽⁶⁾ Observatorul IMM-urilor europene, „Internationalisation of SMEs” („Internaționalizarea IMM-urilor”) nr. 4, 2003.

⁽⁷⁾ Europa în cifre – Anuarul statistic Eurostat 2008.

⁽⁸⁾ Flash Eurobarometru. #196

2.4 Rolul IMM-urilor în activități transfrontaliere este mult mai mic decât cel al întreprinderilor mari, în interiorul și în afara pieței interne, ceea ce creează impresia greșită că UE este pentru întreprinderile mari, iar statele membre, pentru IMM-uri. Comitetul subliniază că IMM-urile reprezintă coloana vertebrală a economiei UE și joacă un rol important în economia socială europeană, în special în cazul în care întreprinderile mai mari subcontractează în țări terțe (outsourcing).

CESE recunoaște deci evoluția de-a lungul anilor a politicilor UE în favoarea IMM-urilor, începând cu Planul de acțiune pentru IMM-uri din 1986, Programul integrat din 1994, diferitele programe multianuale, Agenda de la Lisabona (2000), Carta Europeană a întreprinderilor mici din 2000, PIC (Programul-cadru pentru competitivitate și inovare) și „Small Business Act” pentru Europa (SBA).

2.5 Multe întreprinderi funcționează fără a aștepta de la politicile publice altă formă de sprijin decât îndepărtarea obstacolelor administrative și de reglementare. Pentru acestea, corectarea deficiențelor pieței constituie principala justificare a intervențiilor comunitare în materie de politici în favoarea IMM-urilor. Dar în avizele sale anterioare⁽⁹⁾, Comitetul și-a prezentat cu claritate punctul de vedere, și anume că sprijinul acordat IMM-urilor trebuie să fie la alt nivel, dacă se dorește să se răspundă obiectivelor ambițioase din SBA și nevoilor celor 23 de milioane de IMM-uri din UE. În plus, Săptămâna IMM-urilor a extins și mai mult sfera de aplicare a politicii în cauză, propunându-și „să informeze, să ofere asistență, să inspire, să împărtășească și să încurajeze” IMM-urile⁽¹⁰⁾, astfel cum s-a indicat în Avizul INT/445 al CESE și, recent, de către Comitetul Regiunilor cu privire la punerea în aplicare a Small Business Act for Europe.

2.6 Prezentul aviz se concentrează în special asupra recomandărilor de sprijinire a IMM-urilor în activitatea de export și asupra politicii destinate să sprijine IMM-urile în gestionarea mutațiilor de pe piața globală. Avizul se adresează Comisiei Europene, Parlamentului European și statelor membre, precum și IMM-urilor și asociațiilor acestora, atât sectoriale cât și intersectoriale. Avizul începe prin a explica de ce justificarea tradițională a intervențiilor în vederea corectării deficiențelor pieței se poate dovedi o componentă vitală a acestei politici. Pe de altă parte, sugerează că mecanismele prin care se identifică deficiențele pieței, soluțiile politice definite și responsabilitățile executive atribuite nu sunt întotdeauna clare sau adaptate. Din acest motiv este necesar să fie elaborate alte principii, menite să apropie politica de IMM-uri și să o îndepărteze de noțiunea abstractă de „piață”. În acest sens, CESE ar putea promova, împreună cu alte instituții de nivel comunitar sau național interesate, elaborarea unui raport bianual la nivel global, care să măsoare, cu indicatorii de piață adecvați, poziționarea IMM-urilor pe piața globală.

⁽⁹⁾ „Diferitele măsuri politice, altele decât finanțarea adecvată, care ar putea contribui la creșterea și dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii”, JO C 27, 3.2.2009, p. 7, „Achizițiile publice internaționale”, JO C 224, 30.8.2008, p. 32 și „Small Business Act”, JO C 182, 4.8.2009, p. 30.

⁽¹⁰⁾ „Ce este Săptămâna IMM-urilor?” http://ec.europa.eu/enterprise/policies/entrepreneurship/sme-week/about/index_ro.htm

3. Recomandarea 1: Întreprinzătorii iau deciziile

3.1 Măsurile trebuie să respecte întreprinzătorii, dreptul acestora de a lua decizii și obligația de a suporta consecințele propriilor deciziilor. Stimulentele pentru export pot fi extrem de dăunătoare prin denaturarea piețelor și prin încurajarea întreprinderilor să-și asume riscuri pe care nu sunt pregătite să le gestioneze. De regulă, politicile ar trebui să recompenseze inovarea și să sprijine asumarea riscului comercial, dar să nu comporte riscuri în sine, cu excepția cazului în care sprijinul intervine ca reacție la anumite deficiențe determinate ale pieței.

3.2 Globalizarea pune IMM-urilor și factorilor de decizie probleme complexe și implică atât riscuri cât și oportunități. Accesul la piețele globale necesită informații costisitoare, furnizorii trebuie să fie credibili, iar lanțurile de creare a valorii economice pun IMM-urilor probleme legate de drepturile de proprietate intelectuală. IMM-urile urmează căi diferite către internaționalizare, unele fiind globale chiar de la înființare, iar altele învățând încet cum să se adapteze. Provocarea cu care se confruntă factorii de decizie este de a se asigura că modul în care înțeleg ei nevoile IMM-urilor corespunde chiar nevoilor IMM-urilor pe care urmăresc să le sprijine. Acesta este motivul pentru care asigurarea sprijinului trebuie să rămână în centrul preocupărilor, păstrând totodată libertatea de decizie a întreprinzătorului.

4. Recomandarea 2: Piețele trebuie să fie libere

4.1 Accentul pus pe libertatea de decizie a întreprinzătorului este principala justificare a liberalizării piețelor și reprezintă o ipoteză de bază a politicii UE pentru IMM-uri. SBA face referire la o mai bună valorificare a pieței interne, Comitetul a susținut că îmbunătățirea pieței interne este cea mai eficientă cale de îmbunătățire a capacității de export a IMM-urilor⁽¹¹⁾, iar accesul mai larg al IMM-urilor la piețele de export constituie o temă centrală pentru dimensiunea externă a Strategiei de la Lisabona⁽¹²⁾. Reducerea barierelor din calea comerțului și acțiunile în favoarea unor piețe deschise și concurențiale, prin încheierea de acorduri comerciale, consolidarea unor standarde comerciale globale și menținerea pieței interne, rămân modul cel mai eficient de sprijinire a IMM-urilor cu activitate de export, cu condiția ca deschiderea piețelor să respecte „accesul simetric” și să nu pericliteze acquis-ul comunitar. Cea mai bună reacție politică este asigurarea unui mediu în care activitatea de export pe care pot să o desfășoare întreprinderile mici să nu fie împiedicată de bariere tarifare sau netarifare. Exemple de acțiuni adecvate sunt:

- a. încheierea Runde de la Doha, acordurile OMC/acordurile privind achizițiile publice și acordurile bilaterale, precum și alte negocieri comerciale internaționale care abordează problema barierelor tarifare atât la frontieră (bariere tarifare, proceduri vamale), cât și „dincolo de frontieră” (bariere netarifare, standarde, norme și reglementări tehnice)⁽¹³⁾;

⁽¹¹⁾ O piață unică pentru Europa secolului XXI, JO C 77, 31.3.2009, p. 15.

⁽¹²⁾ Comunicarea Comisiei COM(2008) 874 final.

⁽¹³⁾ A se vedea „Global Europe” („Europa globală”) http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/competitiveness/global_europe_en.htm și „Market Access Strategy” („Strategia de acces pe piață”) http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/mk_access/index_en.htm, „Trade Barriers Regulation” („Reglementarea barierelor în calea comerțului”) http://ec.europa.eu/trade/issues/respectrules/tbr/index_en.htm etc.

- b. acțiuni care să abordeze protecția insuficientă sau organizată prea birocratic a dreptului de proprietate intelectuală și temele conexe, cum ar fi transferul de tehnologie; pot fi citate în acest sens Enterprise Europe Network (rețeaua europeană a întreprinderilor), serviciul de asistență al proiectului IPeuroAware, „China IPR SME Helpdesk” și Centrul economic și tehnologic european înființat în India în 2008, în care este implicat Oficiul European pentru Brevete;
- c. acțiuni permanente care să abordeze practicile discriminatorii de achiziții publice la nivel guvernamental;
- d. acțiunile Comisiei Europene ca răspuns la propunerile membrului Parlamentului European Guardans Cambó, pe care Comitetul solicită Comisiei să le comunice ⁽¹⁴⁾.

5. Recomandarea 3: Să se încurajeze competitivitatea comercială prin creșterea calității

5.1 Complexitatea chestiunilor legate de decizia unui întreprinzător de a-și internaționaliza activitatea presupune ca sprijinul acordat IMM-urilor să poată fi în măsură să țină seama de metoda aleasă, de alianțele încheiate și de sectoarele implicate. Prin urmare, Comitetul subscrie la noul Regulament general de excepție pe categorii de ajutoare (RGEC), prin care se urmărește crearea unui cadru al ajutoarelor de stat mai sensibil la necesitățile IMM-urilor. Acesta va permite canalizarea unor ajutoare substanțiale către IMM-uri, în cazul în care se dovedește că piața nu a contribuit la un rezultat eficient al acestora ⁽¹⁵⁾. Comitetul a emis un aviz cu privire la necesitatea ca IMM-urile să participe pe deplin la programele de creștere a calității, cum sunt cele din PC7 ⁽¹⁶⁾ și să utilizeze noul manual al Comisiei privind ajutoarele de stat pentru IMM-uri. Organizațiile IMM-urilor ar trebui să aibă în vedere acțiunile de formare ale Comisiei ⁽¹⁷⁾. Monitorizarea la nivelul UE a politicilor, sector cu sector, ar trebui să aibă ca obiect schimbările mai importante din cultura mediului antreprenorial, lanțurile de valoare economică adăugată, poziționarea pe piață, în special pentru IMM-uri. În acest domeniu sunt necesare progrese semnificative.

5.2 Tuturor întreprinderilor care încep să importe din UE li se solicită să funcționeze ele însele la cele mai înalte standarde în ceea ce privește siguranța consumatorilor, responsabilitatea socială corporativă și durabilitatea mediului. Dat fiind că astfel UE obligă aceste întreprinderi la investiții semnificative, s-ar putea face mai mult pentru a mări profitul acestor investiții. În consecință, Comitetul încurajează statele membre, Comisia Europeană și asociațiile reprezentative ale IMM-urilor să reflecteze la metodele de a prezenta calitatea produselor și a serviciilor UE pe piețele externe. Marketingul orizontal, care informează despre

calitatea produselor UE, nu trebuie să se refere exclusiv la campaniile „Marcajul CE” sau „Fabricat în Europa”. Dar sensibilizarea publicului de pe piețele terțe cu privire la calitatea mărfurilor, într-o abordare sector cu sector, ar fi un instrument de marketing important, care ar veni în sprijinul multor IMM-uri, în special al celor care funcționează în sectoare noi (cum ar fi energia ecologică). Inițiativele „Comerț echitabil”, de la nivel regional și global, care urmăresc să implice cu succes organizațiile IMM-urilor din UE, ar trebui să facă obiectul unei examinări și a unei evaluări mai sistematice.

5.3 IMM-urile cumpără din afara pieței unice tot atât cât exportă ⁽¹⁸⁾. IMM-urile din statele membre mai mici, în special acelea care lucrează în comerțul cu ridicata, comerțul cu amănuntul și în sectorul manufacturier, au tendința de a se aproviziona din afara granițelor ⁽¹⁹⁾, dar nu din țări terțe. Promovarea neîntrepută a standardelor europene și a marcajului CE, precum și îmbunătățirea capacității de evaluare a conformității și de supraveghere a pieței din țările terțe ar extinde gama furnizorilor de importuri în UE. Construcția capacității instituționale, prin care întreprinderile din țările terțe pot răspunde cerințelor UE, va asigura, de asemenea, sprijin întreprinderilor în conformitate cu agenda UE „Ajutor pentru comerț” și, așa cum a arătat președintele Comitetului OMC-BTC, va spori încrederea și va stimula comerțul liber și comerțul echitabil ⁽²⁰⁾.

6. Recomandarea 4: În politicile comerciale trebuie „să se gândească mai întâi la scară mică”

6.1 Comitetul subliniază că anumite subiecte din SBA au relevanță în elaborarea politicii comerciale. IMM-urile sunt mai puțin apte să răspundă sarcinilor ce rezultă din reglementări și să-și facă auzite punctele de vedere în cercurile politice ⁽²¹⁾. Acest lucru este valabil și în legătură cu barierele tarifare și netarifare. În conformitate cu propunerea Comisiei în favoarea „unui parteneriat mai puternic, care să permită accesul la piață” ⁽²²⁾, organizațiile întreprinderilor ar trebui să fie active în parteneriatul pentru accesul la piață și în comitetul consultativ corespunzător, MAAC. În plus, trebuie să se asigure o deplină luare în considerare a intereselor IMM-urilor în toate negocierile comerciale. Instrumentele de apărare a comerțului existente în prezent, cum ar fi măsurile anti-subsvenții și antidumping nu sunt adecvate pentru IMM-uri, cărora le lipsesc resursele și competențele pentru a depune plângeri care să-și atingă scopul. Masa rotundă UE-China și Masa rotundă UE-India ale CESE ar putea și ele să faciliteze dialogul și lucrările pregătitoare în rândul respectivelor societăți civile ale UE (în special IMM-uri și categoriile economiei sociale).

⁽¹⁴⁾ Raportul A6-0002/2008, adoptat la 19 februarie 2008, raportor: dl Ignasi Guardans Cambó.

⁽¹⁵⁾ Pentru exemple de bune practici din statele membre, a se vedea DG Întreprinderi 2008, „Supporting the Internationalisation of SMEs – a good practice guide” („Sprijinirea internaționalizării IMM-urilor – un ghid de bune practici”).

⁽¹⁶⁾ „Research and Development Programmes for SMEs” („Programele de cercetare și dezvoltare pentru IMM-uri”), JO C 224, 30.8.2008, p. 18.

⁽¹⁷⁾ A se vedea în special p. 24 din „Commission 2009 HANDBOOK ON COMMUNITY STATE AID RULES FOR SMES” Brussels 25/02/09 („Manualul 2009 al Comisiei privind normele de acordare a ajutoarelor de stat pentru IMM-uri”), Bruxelles, 25.2.2009 http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/sme_handbook.pdf.

⁽¹⁸⁾ Raportul final al Comisiei redactat de Grupul de experți privind sprijinirea internaționalizării IMM-urilor: raportul final al grupului de experți, decembrie 2007.

⁽¹⁹⁾ Flash Eurobarometru. #196

⁽²⁰⁾ Fișă documentară privind Ajutorul pentru comerț, Bruxelles, 3 aprilie 2009, anexa A paragraful (2) din „Programming Guide for Strategy Papers Aid for trade” („Ghidul de programare pentru documentele strategice” „Ajutor pentru comerț”) Bruxelles, noiembrie 2008; raportul președintelui Comitetului BTC „Committee Workshop on the Role of International Standards in Economic Development” (Atelierul comitetului privind rolul standardelor internaționale în dezvoltarea economică) final, 19 martie 2009.

⁽²¹⁾ „Better implementation of EU legislation” („O mai bună implementare a legislației UE”), OJ C 24, 31.1.2006, p. 52.

⁽²²⁾ Comunicarea Comisiei „Europa globală: un parteneriat mai puternic pentru obținerea accesului pe piață pentru exportatorii europeni” COM(2007) 183 final.

6.2 Comitetul recunoaște că punctele de vedere ale IMM-urilor sunt transmise în special prin intermediul statelor membre, precum și prin intermediul Comitetului articolului 133 și al asociațiilor comerciale și al federațiilor industriale care intervin în favoarea Comisiei în cadrul OMC. Cu toate acestea, negocierile comerciale sunt complexe și este necesar ca, în rețeaua politicilor comerciale, să fie dezvoltate parteneriate mai puternice și mai bine coordonate, pentru a crea un acces mai larg la piață pentru IMM-uri. CE și statele membre ar trebui să coordoneze mai strâns intențiile IMM-urilor de a-și reprezenta mai bine interesele în alte organisme de stabilire a standardelor, cum ar fi ISO. Exemple de acțiuni adecvate sunt:

- a. statele membre și Comisia ar putea face declarații *post-hoc* în evaluările impactului asupra durabilității (SIA) cu privire la procedurile prin care au consultat IMM-urile și la reprezentativitatea asociațiilor consultate ⁽²³⁾;
- b. Comitetul salută Baza de date cu privire la accesul pe piață (MADB) și resursele pentru protecția proprietății intelectuale, inclusiv serviciile de asistență tehnică (helpdesk) în materie de drepturi de proprietate intelectuală. Stagiile periodice ale funcționarilor din Comisia Europeană în IMM-uri și în birourile de contact în materie de drepturi de proprietate intelectuală de la nivel național ar ajuta mult la înțelegerea chestiunilor pe care le implică respectivele domenii comerciale;
- c. politicile discriminatorii în materie de achiziții publice și plățile întârziate sunt domenii în care acțiunea statului provoacă prejudicii disproporționate IMM-urilor ⁽²⁴⁾. Comitetul salută analiza punerii în aplicare în 2006 a directivei, dar consideră că trebuie evaluat și efectul crizei financiare. Astfel, s-ar exercita presiune morală și s-ar prezenta bunele practici, așa cum este cazul acordurilor oficiale din iunie 2009 ale Guvernului irlandez de a reduce de la 30 la 15 zile perioada în care departamentele guvernului central efectuează plățile către furnizori.

7. Recomandarea 5: Ajustarea politicilor la nevoile IMM-urilor

7.1 Politicile trebuie adaptate astfel încât să răspundă nevoilor întreprinderilor, în primul rând ale IMM-urilor, și nu nevoilor furnizorului de politici, ale mecanismului de aplicare sau ale principiului subsidiarității. Atât summitul din 2006 al OCDE/APEC privind internaționalizarea IMM-urilor, cât și grupul de experți ai Comisiei au subliniat obstacolele din calea activității de export a IMM-urilor ⁽²⁵⁾. În orice caz, studii recente arată că punctele de vedere ale factorilor de decizie și cele ale IMM-urilor sunt divergente în privința esenței acestor obstacole și a posibilelor

soluții ⁽²⁶⁾. Contextul juridic și comercial al fiecărui IMM este diferit, ca și abordarea internaționalizării, sub multe aspecte: în etape, prin antreprenariat strategic, prin învățare, prin marketing de proximitate și de nișă, iar unele sunt chiar înființate pentru a fi globale, concentrându-se asupra pieței globale încă de la început ⁽²⁷⁾.

7.2 Comitetul a sugerat o gamă de măsuri nefinanciare, prin care să fie promovate IMM-urile ⁽²⁸⁾, inclusiv evenimente legate de cooperare (așa cum a fost programul INTERPRISE, în prezent întrerupt, târgurile destinate subcontractorilor), care facilitează întâlnirile față în față între întreprinzători ⁽²⁹⁾ și programe de formare a formatorilor, ajutând astfel organizațiile care apără interesele IMM-urilor, pentru a îmbunătăți consilierea adaptată a IMM-urilor.

7.3 Un exemplu actual de eșec al adaptării politicilor privind IMM-urile este accesul la finanțare și la asigurarea creditului. Acestea sunt preocupări de bază ale IMM-urilor și în mod special ale celor cu activitate de export. În ciuda sprijinului financiar masiv din surse publice acordat sistemului bancar, întreprinderile resimt un deficit considerabil de credite și de asigurări de credite. Acest lucru arată deficiențe instituționale ale piețelor financiare și cheamă la acțiuni specifice pentru a îmbunătăți oferta de credite și de asigurări de credite adresată întreprinderilor ⁽³⁰⁾. Prin urmare, Comitetul sprijină concluziile Mesei rotunde de la Torino a OCDE, care reafirmă importanța abordării contextului în care operează instituțiile financiare, solicitând „o guvernanta de încredere și cadre de impozitare, de reglementare și juridice solide, care să asigure condiții de concurență echitabile pentru toate entitățile economice, indiferent de mărime” ⁽³¹⁾.

7.4 Comitetul sprijină și celelalte recomandări practice ale Mesei rotunde de la Torino, de a acorda asistență IMM-urilor în gestiunea financiară, inclusiv:

- a. acționând pentru ca garanțiile să devină funcționale, printr-o mai bună mediere între furnizorii de credite și IMM-uri;
- b. răspunzând problemelor de flux de numerar prin sisteme de impozitare favorabile și exceptări de la plata asigurărilor sociale sau prin concedii și mecanisme de exceptare fiscală pentru investitorii privați care investesc în IMM-uri;

⁽²⁶⁾ OCDE 2008 „*Removing Barriers to SME Access to International Markets*” („Eliminarea barierelor din calea accesului IMM-urilor la piețele internaționale”); C. Dannreuther 2008 „A Zeal for a Zeal? SME Policy and the Political Economy of the EU” („Elan pentru elan? Politica în favoarea IMM-urilor și economia politică a UE”) *Comparative European Politics* 23, pp. 377-399; C. Dannreuther 2007 „EU SME policy: On the edge of governance” („Politica UE pentru IMM-uri: în pragul guvernantei”) *CESifo Forum*, 2/2007.

⁽²⁷⁾ Există patru caracteristici ale întreprinderilor înființate pentru a funcționa la nivel global: o viziune globală, produse cu potențial pe o piață globală, independență și capacitate de internaționalizare accelerată. La p. 389, Mika Gabriellson, V. H. Manek Kirpalani, Pavlos Dimitratos, Carl Arthur Solberg, Antonella Zucchella (2008), „Born globals: Propositions to help advance the theory” („Nașterea întreprinderii globale: propuneri în ajutorul progreselor teoriei”) *International Business Review* 17, pp. 385-401.

⁽²⁸⁾ Idem nota de subsol nr. 9.

⁽²⁹⁾ A se vedea <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/partnership/interprise.htm>.

⁽³⁰⁾ FMI 2009 „Comerțul cu servicii financiare șchioapătă” *Finanțe și Dezvoltare*.

⁽³¹⁾ OCDE „Masa rotundă de la Torino privind impactul crizei globale asupra IMM-urilor, finanțarea întreprinderilor și răspunsurile autorităților politice”, care a avut loc la Banca Intesa Sanpaolo, Palazzo Turinetti, Torino, Italia, la 26 și 27 martie 2009.

⁽²³⁾ A se vedea „EIM 2009 Study on the Representativeness of business organisations for SMEs in the EU” („Studiul EIM 2009 privind reprezentativitatea organizațiilor de întreprindere pentru IMM-urile din UE”), Zoetermeer, mai 2009.

⁽²⁴⁾ Comisia a publicat „Review of the effectiveness of European Community legislation on combating late payments” „Analiza eficienței legislației Comunității Europene în combaterea întârzierii plăților” http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/files/late_payments/doc/finalreport_fr.pdf.

⁽²⁵⁾ OCDE APEC „Planul de acțiune de la Atena pentru eliminarea barierelor din calea accesului IMM-urilor la piețele internaționale”, adoptat la Conferința globală a OCDE APEC de la Atena, 8 noiembrie 2006.

- c. acționând cu fermitate pentru ca toate întreprinderile să încaseze cu celeritate plățile ce li se cuvin, atât în cadrul lanțului de valoare adăugată, cât și de la guvern (deși acesta nu este un aspect specific IMM-urilor) ⁽³²⁾;

7.5 Comitetul salută, de asemenea, Cadrul temporar pentru ajutoarele de stat aprobat în decembrie și anunțat în cadrul planului european de redresare economică. Sunt demne de menționat următoarele măsuri:

- a. limita maximă compatibilă a ajutorului este de 500 000 de euro pe o perioadă de doi ani;
- b. se permite statelor membre să acorde, fără a notifica fiecare caz în parte, garanții de stat pentru împrumuturile cu dobândă redusă, ajutor sub forma subvenționării dobânzii, aplicabile la toate tipurile de împrumuturi; și împrumuturi subvenționate pentru producția de produse ecologice care necesită o adaptare anticipată la viitoarele standarde comunitare privitoare la produsele respective sau depășirea acestora;
- c. modificările aduse Orientărilor privind investițiile în capital de risc pentru a mări valoarea admisibilă a capitalului de risc injectat în IMM-uri de la 1,5 milioane de euro pe an la 2,5 și a reduce nivelul participării private de la 50 % la 30 %.

7.6 IMM-urile trebuie să aibă acces cu prioritate la fondurile în valoare de 5 bilioane de euro promise pe doi ani în comunicatul G20 ⁽³³⁾. Alocarea acestor fonduri trebuie să fie supravegheată îndeaproape, pentru a garanta că își ating țintele propuse. În temeiul tratatelor actuale, IMM-urile din noile state membre au capacitatea de a primi sprijin extraordinar.

7.7 „O singură voce” a UE pe lângă instituțiile financiare internaționale, în cadrul monedei euro și politici economice, industriale și comerciale ale UE mai coerente și mai coordonate la nivel global ar fi în avantajul atât al IMM-urilor (așa cum s-a afirmat deja în unele audieri din primăvară ale CESE pe tema crizei financiare și economice globale din prezent), cât și al statelor membre.

8. Recomandarea 6: Sprijinirea IMM-urilor prin intermediul propriilor lucrătorilor

8.1 Pentru competitivitatea IMM-urilor, lucrătorii și calificările pe care le aduc cu sine sunt esențiale. În UE, IMM-urile angajează un procentaj mai mare din totalul forței de muncă decât cele din SUA sau din Japonia, astfel încât este vital să se depună eforturi consistente pentru a angaja organizațiile reprezentative ale IMM-urilor într-un dialog social și în alte sfere ale politicilor. De exemplu, există posibilitatea să apară o mai mare ofertă de competențe, atât ale inginerilor cât și ale lucrătorilor calificați, dacă IMM-urile se implică mai mult în cercetare-dezvoltare (colectivă) și rezultatele acesteia sunt exploatate comercial (de exemplu prin acorduri de brevetare).

⁽³²⁾ Small Business Act idem nota de subsol nr. 9 și Avizul CESE privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea întârzierii efectuării plăților în tranzacțiile comerciale JO C 407, 28.12.1998, p. 50.

⁽³³⁾ Declarația liderilor G20 „Planul global de redresare și reformă”, 2 aprilie 2009.

8.2 IMM-urile ar trebui să valorifice la maximum planul de acțiune pentru locuri de muncă prezentat de Comisie în iunie 2009, precum și politica în vederea unei mai corecte anticipări a mutațiilor structurale și industriale. Comunicarea „Un angajament comun pentru ocuparea forței de muncă” ⁽³⁴⁾ avansează trei priorități-cheie: menținerea nivelului de ocupare a forței de muncă, crearea de locuri de muncă și promovarea mobilității; actualizarea calificărilor astfel încât să răspundă nevoilor pieței forței de muncă și un acces mai larg la locuri de muncă. Printre aspectele demne de interes se numără:

- a. un instrument de microfinanțare în valoare de 100 de milioane de euro, sub forma unor împrumuturi de până la 25 000 de euro, adaptate la întreprinderile care angajează mai puțin de 10 persoane;
- b. cinci milioane de stagii și alte forme de ajutor acordat tinerilor care se confruntă cu șomajul;
- c. o analiză sector cu sector a pieței forței de muncă din UE pentru a actualiza competențele și a le adapta la nevoile pieței din prezent și din viitor ⁽³⁵⁾.
- d. un set de instrumente pentru întreprinderi și lucrătorii acestora, pentru a gestiona mai bine restructurarea;
- e. un ghid de formare în materie de întreprinderi mici, pentru a ajuta IMM-urile să mențină și să obțină competențele de care au nevoie.

9. Recomandarea 7: Importanța rețelelor în internaționalizarea IMM-urilor

9.1 Numeroase IMM-urile sunt entități care acceptă prețul pieței (*price-takers*) și nu entități care impun prețul (*price-makers*) și sunt angrenate în piețele internaționale prin lanțul de aprovizionare și cel de creare de valoare economică adăugată și prin importuri, mai degrabă decât prin exporturi. Aceste rețele creează oportunități IMM-urilor, dar prezintă și probleme caracteristice, legate de proprietatea intelectuală și de clienții dominanți, probleme care pot fi mai bine soluționate printr-o abordare sectorială. Ca actor pe piața globală, UE nu și-a atins potențialul în ceea ce privește îmbunătățirea rolului IMM-urilor pe terțe piețe, atât ca exportatori, cât și ca importatori. Un interes deosebit îl prezintă rolul pe care UE și statele membre îl pot juca în sprijinirea acelor IMM-uri care sunt suficient de competitive pentru a juca un rol ca societăți inițiale și intermediare (SII) în lanțurile de creare a valorii economice. Trebuie să se pună un accent mai puternic pe:

- a. sprijinirea IMM-urilor din UE pentru a se deplasa înspre segmentul cu valoare adăugată mare al proceselor de producție globale (prin legături cu agențele de inovare, cercetare și competențe, inclusiv ale universităților);

⁽³⁴⁾ COM(2009) 257 final.

⁽³⁵⁾ Comunicarea Comisiei „Noi calificări pentru noi locuri de muncă”, COM(2008) 868 final.

- b. punerea în legătură a IMM-urilor cu investitori direcți străini, de anvergură internațională, interesați de oportunitățile pieței interne a UE, pentru a promova colaborări industriale trainice;
- c. sprijinirea IMM-urilor în problemele specifice pe care le ridică în cazul lor aceste rețele și lanțuri de creare a valorii economice (dreptul de proprietate intelectuală, plățile prompte și în respectul obligațiilor statutare și contractuale etc.);
- d. coordonarea și sprijinirea rețelelor existente, inclusiv a clusterelor locale și a organizațiilor reprezentative ale IMM-urilor, spre a promova o asistență adaptată, astfel încât competențele lor atât pe piața internă, cât și pe piețele învecinate (de ex. regiuni transfrontaliere) să fie mai bine exploatate; este util sprijinul actual acordat activității de export din partea Rețelei de întreprinderi europene a Comisiei, a camerelor de comerț și a camerelor de comerț bilaterale pentru export; însă acesta ar putea fi extins și coordonat mai bine între diferiții parteneri, precum și cu alte rețele și organizații existente ale IMM-urilor, active în acest domeniu; diferitele forme de asociere a IMM-urilor și soluțiile de sprijin tehnic conforme cu politicile în materie de ajutor de stat și cu OMC ar putea face obiectul unor noi studii și măsuri.

9.2 Comitetul a prezentat mai multe avize cu privire la externalizarea unor activități și lanțurile de creare a valorii economice ⁽³⁶⁾. Acestea au impact direct asupra economiei europene și în special asupra IMM-urilor, dintre care multe se internaționalizează prin intermediul acestor tipuri speciale de relații. IMM-urile beneficiază de aceste rețele globale împărțind riscurile internaționalizării, dobândind acces la noi tehnologii și îmbunătățindu-și eficiența prin subcontractarea unor activități și specializându-se în

continuare în direcția competențelor lor principale. Dar se confruntă totodată cu provocări specifice în înțelegerea modului în care urmează să se relaționeze cu restul verigilor din lanțul de valoare adăugată, să-și protejeze propria proprietate intelectuală în cadrul acestuia și să avanseze înspre segmentul mai profitabil al acestui lanț ⁽³⁷⁾. Comitetul susține că politica privind SII este încă deficitară și a precizat în avize anterioare care sunt chestiunile care trebuie abordate.

10. Recomandarea 8: Inovarea politică și evaluarea

10.1 Comitetul recomandă să se dezvolte o mai bună înțelegere a impactului pe care îl au politicile menționate, și anume prin monitorizarea eficientă și evaluarea rezultatelor, prin reevaluarea periodică a obiectivelor, cu referire specifică la internaționalizarea IMM-urilor care se confruntă cu mutațiile de pe piața mondială, prin intermediul inovării atât pe termen scurt, cât și pe termen lung:

- a. conceptul „încercare-eroare” ar trebui văzut ca o importantă resursă a inovării politicilor, care permite sistemelor politice să învețe și să se perfecționeze;
- b. politica bazată pe probe ar trebui folosită permanent în luarea deciziilor și ar trebui ca datele să fie mai numeroase, colectate mai frecvent din mai multe surse (de exemplu prin analiza performanțelor IMM-urilor europene) și mai bine coordonate ⁽³⁸⁾;
- c. un grup operativ pentru internaționalizare, alcătuit din mai multe părți interesate, ar trebui să sprijine Comisia Europeană în aplicarea politicilor sale, în asociere cu reprezentanții statelor membre, organizațiile reprezentative ale IMM-urilor, CESE și Comitetul Regiunilor.

Bruxelles, 16 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

⁽³⁶⁾ „Value and supply chain development” („Dezvoltarea lanțului de valori și de aprovizionare în contextul european și global”), JO C 168, 20.7.2007, p. 1 și „Global trade integration and outsourcing” („Integrarea comerțului mondial și externalizarea.”), JO C 10, 15.1.2008, p. 59.

⁽³⁷⁾ OCDE „Enhancing the Role of SMEs in Global Value Chains” („Consolidarea rolului IMM-urilor în lanțul global de valoare adăugată”)

⁽³⁸⁾ OCDE 2008: „Making Local Strategies Work: Building the Evidence Base” („Să facem funcționale strategiile locale: alcătuirea bazei de probe”).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind programul de ajutorare a aviației europene**(aviz din proprie inițiativă)**

(2010/C 255/05)

Raportor: **dl KRAWCZYK**Coraportor: **dl PHILIPPE**

La 16 iulie 2009, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Programul de ajutorare a aviației europene.

Comisia consultativă pentru mutații industriale, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 26 noiembrie 2009 Raportor: **dl Krawczyk**; coraportor: **dl Philippe**.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 17 decembrie 2009), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 167 de voturi pentru și 2 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Criza este fără precedent, afectând toate elementele lanțului de valori al transportului aerian („lanțul de valori”), chiar dacă în moduri diferite. Într-un mediu parțial dereglementat, în care numai ultima verigă a lanțului (companiile aeriene) a fost supusă unei adevărate liberalizări, celelalte componente pot să atenueze parțial sau total reducerea veniturilor generată de traficul în scădere fie prin folosirea necorespunzătoare a așa-numitului „principiu al recuperării costurilor”, fie făcând abuz de poziția competitivă.

1.2 Este în joc soliditatea aviației europene și, astfel, competitivitatea internațională a acesteia. În timp ce alte regiuni ale lumii au luat măsuri rapide și eficiente pentru remedierea scăderii temporare a numărului pasagerilor și a cantității de mărfuri, omologii lor europeni se confruntă cu probleme de altă natură, care au efecte negative considerabile asupra furnizorilor lor. Taxe guvernamentale de toate tipurile, costurile de utilizare a infrastructurii în continuă creștere (aeroporturi, controlul traficului aerian), lipsa fondurilor disponibile, constrângerile unilaterale de mediu sunt numai câteva exemple ale realității cu care se confruntă sectorul aviației europene.

1.3 Prezentul aviz evidențiază o serie de măsuri pe termen scurt și mediu, pe care factorii de decizie sunt îndemnați să le ia în considerare și să le aplice, dacă se dorește ca aviația să învingă criza și să rămână la fel de solidă ca înainte.

1.4 Restructurarea lanțului de valori ar trebui înțeleasă și urmată de toți participanții la trafic: aeroporturi, furnizori de servicii de navigație aeriană (ANSP), prestatori de servicii de handling la sol, companii aeriene și producători de aeronave.

1.5 CESE reamintește că sectorul aviației europene în ansamblul său este considerat a fi de importanță strategică pentru Europa, că este un vector de creștere datorită personalului cu calificare/competențe înalte. Din acest motiv, măsurile care trebuie adoptate pentru a depăși criza care afectează sectorul trebuie

să permită păstrarea competențelor, care vor fi necesare pentru garantarea dezvoltării bazei industriale și tehnologice europene.

1.6 Pentru a anticipa mai bine evoluțiile viitoare din cadrul acestei industrii/acestui sector, trebuie încurajate dialogul social între părțile interesate și acțiunile de formare și gestiune previzională a locurilor de muncă și a competențelor. Părțile interesate din sectorul public și din cel privat trebuie să se implice în activități care sprijină schimburile dintre școli și sectoarele industriale, precum și activitatea de cercetare-dezvoltare necesară pentru dezvoltarea sectorului.

1.7 Punctul 9 din acest aviz acoperă propunerile privind programul de ajutorare a aviației europene. Acestea includ inițiative legate de:

- adaptarea infrastructurii și costurile;
- provocările financiare cauzate de lipsa finanțării disponibile și de scăderea profitului;
- probleme de mediu;
- mediul de reglementare;
- concurența internațională;
- cercetarea și dezvoltarea.

2. Impactul crizei asupra industriei aeronautice

2.1 În martie 2009, Asociația Internațională de Transport Aerian (IATA) a prognozat că pierderile sectorului transportului aerian la nivel mondial vor atinge 4,7 miliarde USD în 2009, dar în luna mai și-a revizuit estimările privind pierderile pe 2009 la 9 miliarde USD și, ulterior, la 11 miliarde USD în septembrie. În 2010, acest sector va continua să înregistreze pierderi care se vor ridica la un nivel de 3,8 miliarde USD.

2.2 În ceea ce privește cererea, membrii Asociației Companiilor Aeriene Europene (AEA) au înregistrat o scădere a pasagerilor de 8,2 % în primul semestru din 2009. Traficul de tip premium a scăzut cu mai mult de 19,9 %. Operatorii de transport aerian de marfă au fost afectați de o scădere cu 22,1 % a cererii în primele șase luni ale lui 2009. Aceste date sunt confirmate de către *Airports Council International* (ACI), care estimează că scăderea cererii va atinge 8,1 % la pasageri și 21,1 % la mărfuri. Conform ACI, în primele nouă luni din 2009, 25 de aeroporturi europene de prim rang au pierdut 41 de milioane de pasageri. Asociația Europeană a Companiilor Aeriene din Regiunile Europei (*European Regions Airline Associations* – ERAA), care reprezintă transportatorii care operează zboruri intraeuropene, a înregistrat o scădere a traficului de pasageri de 7,2 % în prima jumătate a anului 2009.

2.3 În 2008, sectorul transportului aerian a furnizat aproximativ 1,5 milioane de locuri de muncă în Europa, companiile aeriene reprezentând pe departe cel mai mare furnizor de locuri de muncă, cu 49 %. Numai în cursul primului semestru din 2009, membrii AEA au redus personalul cu 34 000 (aproximativ 8 % din forța de muncă totală), ceea ce a avut un efect de cascadă asupra unui număr de circa 90 000 de locuri de muncă „indirecte” în Europa, majoritatea fiind de înaltă calificare. Și aeroportul din Amsterdam a fost un exemplu de reduceri de personal masive.

2.4 Transportatorii *low cost* s-au comportat mai bine decât alte modele de afaceri din Europa. În ciuda acestui fapt, nu au fost ocoliți de faliment; din august 2008, 5 dintre aceștia au dat faliment. Cota lor de piață în Europa s-a triplat, ajungând de la 12 % în 2003 la 37 % în 2009. În iulie 2009, în momentul cel mai dificil al crizei, nu au suferit practic nicio readaptare de capacitate, întrucât cererea de transportatori *low cost* nu a scăzut deloc sau a scăzut doar în mică măsură. Aceasta se poate explica parțial prin capacitatea lor de a evita nodurile congestionate și, astfel, de a-și reorganiza activitatea în funcție de necesitatea financiară a momentului. Cu toate acestea, dependența acestora de sprijinul public direct sau indirect, într-un moment în care resursele financiare publice sunt foarte limitate, pune la îndoială durabilitatea lor pe termen mediu. Remarcăm faptul că dezvoltarea transportatorilor *low cost* a devenit o realitate socială. Trebuie să ne punem întrebări în legătură cu viitorul acestei forme de transport și cu efectul pe care l-ar putea avea asupra întregului lanț de valori.

2.5 În ciuda reducerilor drastice de capacitate în ceea ce privește oferta, rezultatele operaționale ale transportatorilor aerieni tradiționali au scăzut de la – 0,2 în primul trimestru din 2008 la – 1,9 miliarde EUR în primul trimestru din 2009. Conform IATA, companiile aeriene europene vor fi lovite de cea mai mare pierdere, de 3,8 miliarde de dolari, în 2009, aeroporturile cele mai mici fiind și cele mai afectate.

2.6 În Europa, peste 33 de transportatori au dat faliment sau sunt pe cale de a da faliment de când a început criza (din septembrie 2008 până în septembrie 2009).

2.7 Conform ultimelor analize ale pieței transportului aerian european din 2008, elaborate pentru Comisia Europeană, Airbus a înregistrat în 2008 cu 41,3 % mai puține comenzi decât în 2007, care a fost un an excepțional din punct de vedere al nivelului de comenzi.

2.8 Din punctul de vedere al producătorilor, până acum 2009 a fost la fel de prost. În octombrie 2009, Boeing înregistrase în total

195 de comenzi și 111 anulări, cu un sold net de doar 84 de comenzi. În aceeași perioadă, Airbus avea 149 de comenzi și 26 de anulări, cu un sold net de 123 de comenzi. Pentru comparație, anul trecut ambele companii au înregistrat 662, respectiv 777 de comenzi.

2.9 Confrunțați cu comenzi tot mai puține și suspendări și/sau reduceri ale comenzilor, producătorii de aeronave nu au prea multe opțiuni și încearcă să-și protejeze rezultatele financiare prin reducerea costurilor. În același timp, acest lucru le influențează capacitatea de a investi în dezvoltarea de noi tehnologii și avioane.

3. Implicații pe termen lung pentru sector

3.1 Strategia adoptată de principalii producători (Airbus, Boeing, Dassault, ATR, Alenia, Safran, Goodrich, Thales, Liebherr etc.) are scopul de a reduce timpul și costurile destinate dezvoltării, concomitent cu relocarea producției și cercetării în afara Europei. Furnizorii și subcontractanții au obligația de a adopta această strategie vis-à-vis de propriii parteneri ⁽¹⁾.

3.2 Dacă o scădere semnificativă a comenzilor ar coincide cu strategia contractanților, acest lucru ar crea dificultăți în ceea ce privește volumul de muncă pentru mulți subcontractanți, a căror supraviețuire ar putea fi pusă în pericol. Urmând aceeași logică, trebuie puse sub semnul întrebării strategiile companiilor, inclusiv măsurile de relocare și de transfer de tehnologie în afara Europei, având în vedere impactul social al acestora (epuizarea resurselor financiare, pierderea competitivității și a valorii adăugate, efectele asupra mediului și problemele socioeconomice).

3.3 Această politică poate conduce pe termen lung la pierderi considerabile de locuri de muncă de înaltă calificare în Europa. Aceste pierderi ale locurilor de muncă pot să afecteze în mod serios competitivitatea industriei în Europa.

3.4 Creșterea șomajului, scăderea veniturilor personale și criza de încredere i-au determinat pe pasageri să reducă numărul călătoriilor, să evite clasa *business* și să se orienteze spre forme alternative de transport.

3.5 Dacă în 2001 membrii AEA s-au confruntat cu o scădere a veniturilor de 7 % și le-au trebuit trei ani ca să nu mai înregistreze pierderi, situația de acum este de două ori mai gravă. O pierdere generală de 15 % pare să indice faptul că companiile aeriene vor avea nevoie de mai mult de trei ani ca să-și revină la normal.

4. Reducerile de costuri ale companiilor aeriene nu sunt susținute de acțiuni simultane ale aeroporturilor și ale furnizorilor de servicii de navigație aeriană (ANSP). Reacțiile la recesiunea economică nu sunt uniforme în întregul lanț de valori.

4.1 În plus, rețea complexă de prevederi legislative adesea contradictorii limitează capacitatea industriei aviatice de a răspunde la provocările crizei.

⁽¹⁾ A se vedea și Avizul CESE privind industria aeronautică europeană: situația actuală și perspective, (JO C 175, 28.7.2009, pp. 50-56)

5. Companiile aeriene controlează direct numai 37 % din ceea ce reprezintă costurile lor de operare. O altă parte – aproape o treime – este generată de factori din afara puterii lor directe de control. Printre aceștia se numără:

5.1 Costurile de operare „externe” au reprezentat în total, în anul 2008, 50,5 miliarde EUR și, chiar dacă prețul – în mare parte necontrolat – al petrolului a reprezentat mare parte din aceste costuri (peste 45 %), un rest de 55 % (27,5 miliarde EUR) se compune, printre altele, din taxe de aeroport și taxe pentru controlul traficului aerian (ATC).

5.2 Taxele de aeroport, care au reprezentat anul trecut 2,8 miliarde EUR, au crescut brusc cu mai mult de 5 % în multe aeroporturi. Numai câteva aeroporturi din Europa au fost în stare să completeze eforturile utilizatorilor lor cu reduceri comparabile ale taxelor. În medie taxele de aeroport pe pasager au crescut cu 15 % în primul trimestru din 2009.

5.3 Prețul în creștere al petrolului reprezintă o amenințare pentru durabilitatea companiilor aeriene. Prețul combustibilului pentru avioane a crescut cu aproape 50 % de la începutul anului. Conform IATA, prețul mediu al combustibilului va crește de la 61 USD pe baril în 2009 la 72 USD în 2010.

5.4 De asemenea, tarifele unitare pentru controlul traficului aerian (ATC) au crescut în primul trimestru din 2009 în medie cu 3,4 % în toată Europa. Această creștere a fost justificată prin principiul recuperării costurilor, care îi permite fiecărui furnizor de servicii de navigație aeriană să compenseze diminuarea traficului prin creșterea taxelor.

5.5 Ideea „Cerulei unice europene” – până acum o oportunitate ratată, care ar fi trebuit să genereze reduceri ale costurilor de până la 5 miliarde EUR pe an și reduceri cu 16 milioane de tone ale emisiilor de CO₂, prin asigurarea unor rute mai directe – nu va influența realitatea economică pe termen scurt. Blocurile funcționale ale spațiului aerian (FAB) nu vor intra în vigoare până în 2012.

5.6 Datorită structurii costurilor, companiile aeriene sunt vulnerabile la cea mai mică fluctuație a prețului petrolului. În interesul economiei și al responsabilității sociale a întreprinderilor este necesar să se acționeze de urgență pentru promovarea utilizării modelelor „revoluționare” de motoare și a combustibililor „revoluționari”. În acest sens, este necesar un sprijin puternic pentru finanțarea cercetării și dezvoltării.

5.7 Costurile de dezvoltare a unor programe în domeniul aeronautilor cresc constant, astfel încât finanțarea livrării unor noi avioane devine din ce în ce mai dificilă. Când companiile aeriene nu mai au acces la finanțarea de către bănci, întreg sectorul este afectat.

5.8 Trebuie să se studieze noi modalități de finanțare pentru dezvoltarea și producția de aeronave prin scutirea producătorilor și operatorilor de obligațiile de plată în numerar, grație unor mecanisme de facilitare la momentul plății aeronavei.

5.9 În trecut, contractele publice asociate programelor aviației militare au sprijinit întotdeauna acest sector (preponderent dual) în timpul depresiunilor economice. În mod cert, trebuie să luăm imediat în considerare posibilitatea asigurării unui astfel de

sprijin, coordonat la nivelul Uniunii Europene, care ar facilita, de asemenea, reorganizarea unei industrii mult prea fragmentate încă.

5.10 Alocarea de subvenții publice pentru sprijinirea întreprinderilor (posibilă și în virtutea legislației actuale) ar trebui evaluată pe baza unor angajamente de a proteja locurile de muncă sau competențele în cadrul companiilor vizate.

6. Este mai necesar ca niciodată să existe condiții de concurență echitabile la nivel internațional. Criza a determinat numeroase guverne ale lumii să-și salveze companiile aeriene suferinde. China a acordat subvenții directe *China Eastern Airlines* (750 milioane EUR) și *China Southern Airlines* (320 milioane EUR) la începutul lui 2009, taxele pe aeroporturile chineze au fost suspendate și prețul la carburanți a fost redus. În India, *Air India* a primit 600 milioane EUR de la guvern sub formă de participații la capital și credite preferențiale.

6.1 Unii dintre acești transportatori sunt cunoscuți ca fiind operatori ai „celelalte de-a cincea și a șasea libertăți”, folosind potențialul potențial al Europei, așa cum sunt transportatorii din Golf.

6.2 Acești transportatori subvenționați de stat își mențin operațiunile intercontinentale, chiar dacă gradul de ocupare a locurilor scade în mod dramatic. În anumite cazuri, chiar crește numărul acestor operațiuni într-o perioadă în care transportatorii europeni, confrunțați cu realitățile pieței, sunt nevoiți să le reducă (transportatorii din Golf au crescut capacitățile – în principal prin nodurile aeriene europene – cu 14 % anul acesta).

7. Reacția de până acum a Comisiei Europene în legătură cu această criză fără precedent – suspendarea pe perioada verii a normei privind utilizarea sloturilor – a fost prea scurtă și a venit prea târziu. Adoptarea formală și publicarea acestei reglementări la sfârșitul lui iunie, la aproape trei luni de la începerea sezonului de vară, nu i-a permis acestui regulament să ajute industria să reacționeze în mod mai flexibil la schimbările rapide ale condițiilor de pe piață.

8. În ciuda faptului că asociațiile companiilor aeriene au respins vehement ideea subvențiilor individuale de la stat, au fost identificate mai multe zone care aveau nevoie de intervenție rapidă din partea autorităților de reglementare, în lupta lor împotriva crizei.

8.1 Obiectivele suspendării așteptate a normei privind utilizarea sloturilor și pentru perioada iernii sunt de a sprijini industria aeronautică și, în special, companiile aeriene, precum și de a soluționa criza economică prin alinierea capacităților la cererea în continuă scădere. Măsura este nediscriminatorie, servește tuturor companiilor aeriene și tuturor modelelor diferite de afaceri și reprezintă o măsură izolată, pe termen scurt. Trebuie pusă în aplicare din timp pentru ca efectele ei să fie simțite. Unii transportatori *low cost* sprijină, de asemenea, această măsură.

8.2 Totuși, datorită faptului că sectorul financiar a fost cel dintâi lovit de criză, majoritatea instituțiilor financiare care s-au specializat pe finanțarea sectorului aviației fie au dispărut, fie și-au reorientat strategia spre alte domenii de afaceri.

8.3 Pentru a-și reînnoi flota, în iulie 2009, companiile membre ale AEA inițiaseră comenzi de aproape 29 de miliarde USD, pentru 535 aeronave, pentru anii următori, mai puțin decât în aceeași perioadă a anului 2008, când s-au înregistrat 561 de comenzi.

8.4 Se estimează că numai maximum 75-80 % din aceste comenzi sunt sau vor fi garantate sau finanțate de piața financiară. Restul de 20-25 % fie vor trebui anulate, fie se vor găsi modalități alternative de finanțare, care nu există în momentul de față.

8.5 În 2008, numai Banca Europeană de Investiții a acordat împrumuturi în valoare de aproape 52 miliarde EUR pentru proiecte în cadrul statelor membre, din care numai 2,7 miliarde s-au alocat sectorului european al transporturilor (companii aeriene, aeroporturi, controlul traficului aerian și industria producătoare).

8.6 În raportul său final, din mai 2009, Grupul privind aviația internațională și schimbările climatice (GIACC) al Organizației Internaționale a Aviației Civile (ICAO) a recomandat ca ICAO să adopte următoarele trei obiective globale:

- a. pe termen scurt, până în 2012: îmbunătățirea randamentului energetic mediu al flotei aflate în folosință într-un ritm de 2 % pe an;
- b. pe termen mediu, până în 2020: îmbunătățirea anuală a randamentului energetic cu 2 %;
- c. între 2021 și 2050: îmbunătățirea randamentului energetic global cu 2 % pe an.

8.7 Este esențial ca aviația internațională să fie reprezentată și tratată ca un sector la Summitul COP 15 de la Copenhaga, din decembrie. Este, de asemenea, esențial ca acordul de la Copenhaga să includă limitarea emisiilor aviației la nivel mondial. Această discuție ar trebui să vizeze atât companiile aeriene, cât și producătorii de aeronave.

8.8 Având în vedere următorul ETS al UE (sistemul comunitar de comercializare a drepturilor de emisie), este crucial ca transportatorii europeni să înceapă să-și înlocuiască treptat aeronavele cu altele mai eficiente. Avioanele B737 sau A320 de ultimă generație permit reduceri ale amprentei lor de carbon cu până la 7-8 % față de generațiile precedente. Ar trebui alocate fonduri pentru inovații radicale în domeniul motoarelor, corpului aeronavei și al tehnologiei carburanților.

8.9 Flotele aflate în serviciu mai au încă o medie de vârstă relativ ridicată (ceea ce influențează rezultatele obținute de companiile aeriene), astfel încât este necesară înființarea unui sector de dezmembre. Exemplele actuale sunt prea rare și insuficient coordonate; ar trebui înființat un adevărat sector european sub auspiciul autorităților publice.

8.10 Producătorii și subcontractanții acestora ar trebui implicați cu siguranță în aceste inițiative, ceea ce ar putea genera noi locuri de muncă și câștiguri suplimentare prin extinderea activității industriale la întregul ciclu de viață al produsului, până la scoaterea din circuit a aeronavei.

8.11 Furnizorii de servicii de navigație aeriană operează după principiul recuperării costurilor – atunci când traficul scade, costurile unitare cresc, astfel încât criza lovește dublu în companiile aeriene. Furnizorii de servicii de navigație aeriană trebuie să își adapteze baza de calcul a costurilor la climatul economic schimbat și la traficul aerian redus substanțial.

8.12 Pachetul „Cerule unic european” va aborda indirect principiul recuperării costurilor prin impunerea unor obiective de performanță pentru FAB (blocurile funcționale ale spațiului aerian) și pentru statele membre. Cu toate acestea, acesta va fi introdus abia în 2012. SESAR, programul care a fost conceput să implementeze o arhitectură unică, va trebui să înlocuiască cele 22 de sisteme de operare, 30 de limbaje de programare și 31 de sisteme naționale utilizate în prezent.

8.13 Având în vedere că statele membre au adoptat deja Directiva privind taxele de aeroport, acestea ar trebui să acționeze în perioada de criză ca și cum prevederile esențiale ale acesteia ar fi deja în vigoare. Comisia deține acum efectiv jurisdicția asupra taxelor de aeroport în UE.

8.14 Anul trecut, Agenția Europeană de Siguranță a Aviației (AESA) a obținut competență legală asupra normelor de siguranță pentru operațiunile de zbor, a acordării licențelor pentru echipajul de zbor și a supravegherii operatorilor din țări terțe.

8.15 Măsurile de sporire a siguranței trebuie să se sprijine în continuare pe analiza riscurilor, bazată pe date concrete. Măsurile de sporire a siguranței inițiate de către sectorul aviatic în parteneriat cu guvernele au deja un istoric în ceea ce privește siguranța crescută în domeniul aviației, iar acestea ar trebui să continue, deoarece siguranța este esența industriei aviatice. Trebuie să se garanteze că AESA reglementează exclusiv problemele legate de siguranță.

8.16 Sectorul aviației așteaptă de multă vreme un acord final privind recunoașterea reciprocă a măsurilor de securitate între UE și SUA. Acum este necesară o decizie politică pentru recunoașterea măsurilor de securitate ale SUA ca fiind echivalente. De această recunoaștere vor beneficia anual 6 milioane de pasageri care vin din Statele Unite și fac escală pe un aeroport al UE.

9. Sectorul aviației europene reprezintă o parte esențială a economiei, contribuind pe larg la una din bazele acesteia, și anume la mobilitate (a bunurilor și a persoanelor). Acesta are, de asemenea, o contribuție importantă la baza industrială puternică, dezvoltarea tehnologică și creșterea economică. Păstrarea acestei baze pe termen lung este de importanță majoră și trebuie încurajată. Sectorul aviației europene reprezintă, de asemenea, un motor al redresării economice în această perioadă a globalizării. Așadar, obiectivul numărul unu al guvernelor ar trebui să fie asigurarea menținerii pe linia de plutire a pilonilor de rezistență ai economiilor lor aflate în suferință, inclusiv a aviației, dar și asigurarea condițiilor pentru o întoarcere rapidă la un mediu sănătos. CESE recomandă cu tărie adoptarea următoarelor acțiuni și măsuri de ajutorare:

9.1 Lanțul de valori din aviație (aeroporturile, producătorii de aeronave, furnizorii de kerosen, prestatorii de servicii de handling la sol, furnizorii de servicii de navigare aeriană, companiile aeriene) ar trebui să suporte efectele ciclurilor economice în ansamblul său. Restructurările sunt pe cale de a minimiza efectele negative ale recesiunii economice.

9.2 Comisia ar trebui să inițieze toate procedurile pentru facilitarea și punerea în aplicare a suspendării normei de utilizare a sloturilor 80:20 pentru sezonul de iarnă 2009/2010.

9.3 Având în vedere că se prevede creșterea pe termen mediu a traficului aerian cu 4-5 % pe an, fiind posibil să se construiască 25 000 avioane cu peste 100 de locuri în decurs de 20 de ani, capacitățile de producție europene ar trebui bine gestionate. Dacă restructurările sunt inevitabile, ar trebui totuși avut în vedere acest aspect al menținerii capacităților și competențelor.

9.4 Comitetul recomandă respectarea procedurilor de informare și consultare a partenerilor sociali în cazurile în care se întreprind restructurări. Comitetul îi încurajează pe toți partenerii sociali să dezvolte un dialog structurat și proactiv la nivelul întreprinderilor, la nivel național și european.

9.5 Autoritățile publice ar trebui să ajute companiile vulnerabile să-și mențină competențele și locurile de muncă, de exemplu, prin îmbunătățirea accesului la formare profesională în perioadele de declin. Organismele publice ar putea să preia conducerea în ceea ce privește încurajarea dezvoltării și dobândirii de competențe pe termen mediu și lung. În acest context, CESE consideră că trebuie pus în aplicare un sistem de gestiune previzională a locurilor de muncă și competențelor care să implice partenerii sociali.

9.6 Comitetul Economic și Social European a accentuat în cadrul avizelor sale (cel mai recent, SOC/347) importanța unei educații școlare și universitare de nivel înalt, precum și a bunelor legături dintre industrie și școli/universități, astfel încât solicitanții de locuri de muncă să dispună de cunoștințe și competențe relevante.

9.7 Acest tip de sprijin coordonat din partea autorităților publice (UE, state, regiuni etc.) este vital în combaterea efectelor crizei, care afectează sectorul industrial într-un moment în care numeroase persoane se pensionează. Dacă competențele nu sunt menținute în cadrul industriei producătoare, aceasta nu va fi capabilă să facă față provocărilor pe termen lung.

9.8 Banca Europeană de Investiții ar trebui să se întoarcă la politica sa anterioară anului 2007, când transportatorii europeni puteau să beneficieze de credite; această revenire trebuie să fie rapidă și orientată în special spre finanțarea aeronavelor noi. Aceste credite nu ar trebui să fie acordate pentru finanțarea măririi flotei.

9.9 Ar fi, de asemenea, indicat să se furnizeze mecanisme de acoperire a riscurilor financiare, precum cele care decurg din fluctuațiile ratelor de schimb (a se vedea punctul 4.6 din CCMI/047). De asemenea, acestea ar putea lua fie forma unei garanții pentru împrumuturi, bazată pe avansuri rambursabile, fie a unor împrumuturi de la BEI (Banca Europeană de Investiții).

9.10 Trebuie asigurată o finanțare suplimentară pentru cercetare și dezvoltare în industria aeronautică, pentru ca sectorul să poată face față provocărilor viitoare, inclusiv cerințelor sistemului comunitar de comercializare a drepturilor de emisie. Cu toate

acestea, o abordare sectorială globală pentru aviație în cadrul OACI ar fi soluția cea mai bună pentru acțiunile de reducere a schimbărilor climatice de la nivel internațional, întrucât ar facilita obținerea unei soluții la o problemă globală.

9.11 Având în vedere importanța strategică și pe planul inovației a industriei aeronautice pentru baza industrială și tehnologică a Europei, s-ar putea obține un sprijin puternic pentru cercetare și dezvoltare (care sunt puse în pericol de criză) prin eforturi susținute ale Uniunii Europene din faza de implementare a celui de-al 7-lea PCCD (Program cadru de cercetare și dezvoltare) și în cursul viitorului al 8-lea program-cadru. Pentru a asigura excelența Europei în acest domeniu, nu ar trebui să se înregistreze o reducere a sprijinului public pentru cercetare și dezvoltare. De asemenea, cercetarea, dezvoltarea și cooperarea sunt esențiale pentru a se realiza obiectivul menținerii atenției asupra dezvoltării în continuare a unei industrii aviatice durabile pe termen lung, bazată pe combustibili alternativi și măsuri operaționale.

9.12 Contractanții primari suferă mai puțin din cauza recesiunii economice decât furnizorii și subcontractanții acestora, care reprezintă marea masă a competențelor și locurilor de muncă din această industrie. Un proces de sprijinire ar putea lua forma unor împrumuturi și garanții comune pentru subcontractanți. Producătorii ar trebui să sprijine eforturile făcute de furnizori, garantându-le acestora veniturile și volumul de muncă pe termen lung.

9.13 Pachetul „Cerul unic european II” trebuie implementat de urgență. Fragmentarea spațiului aerian al Europei cauzează poveri suplimentare nu numai pentru pasageri, ci și pentru transportatori. CESE a sprijinit cu tărie, în ultimul său aviz, Cerul unic european II. Aviația reprezintă o industrie globală, iar interoperabilitatea va fi necesară pentru a evita poveri și obstacole suplimentare. Astfel, este necesară o concentrare continuă asupra asigurării interoperabilității programelor SESAR și NextGen. Comisia va trebui să stabilească în 2010 mecanismul de finanțare pentru punerea în aplicare a programului SESAR, pentru a permite o participare largă la această inițiativă revoluționară.

9.14 Toate statele membre trebuie îndemnate să accelereze implementarea Directivei privind taxele de aeroport. Comisia ar trebui să facă uz de jurisdicția pe care i-o oferă directiva.

9.15 Comisia ar trebui să adreseze o comunicare statelor membre și EUROCONTROL pentru introducerea unui moratoriu în ceea ce privește taxele ATC. CESE recunoaște eforturile depuse deja de DG TREN în ceea ce privește această problemă și o încurajează puternic să exercite în continuare presiuni asupra statelor membre.

9.16 Instituțiile europene trebuie să asigure punerea în aplicare a dispozițiilor rezultate în urma consultărilor dintre furnizorii de servicii de navigație aeriană și companiile aeriene, așa cum se prevede în Regulamentul privind condițiile de tarifare 1794/2006. Este necesară o revizuire a acestui regulament care să reflecte schema de performanță implementată în cadrul pachetului Cerul unic european II.

9.17 Trebuie să se garanteze că AESA se axează exclusiv pe problemele de siguranță. Trebuie să existe certitudinea că siguranța zborurilor este menținută și îmbunătățită.

Controlul unic de securitate ar trebui pus în aplicare în întreaga UE până în aprilie 2010 (dată la care intră în vigoare noile norme europene privind securitatea, stabilite de Regulamentul 300/2008). Mai mult, ar trebui prezentată statelor membre propunerea finală privind controlul unic de securitate UE-SUA, bazată pe evaluarea reciprocă a măsurilor de securitate ale UE și SUA, și ar trebui pusă în aplicare cât mai curând posibil.

9.18 Sunt necesare mai multe acorduri internaționale în domeniul aviației între UE și state terțe, pentru asigurarea unor condiții de concurență echitabile la nivel internațional. CESE a apreciat în mod deosebit în cadrul avizului său acordul încheiat de către Comisie cu Canada.

9.19 În general, incidența tot mai mare a cooperării regionale și internaționale între actorii industriali (operatori, producători, autorități publice) ar putea ajuta la îmbunătățirea ofertei și a activității pe ansamblu în acest sector, cu condiția ca termenii unor astfel de „afaceri” să fie responsabili din punct de vedere social și să îi implice pe toți partenerii sociali.

Bruxelles, 17 decembrie 2009

*Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI*

III

(Acte pregătitoare)

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 458-A SESIUNE PLENARĂ DIN 16 ȘI 17 DECEMBRIE 2009

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind denumirile fibrelor textile și etichetarea corespunzătoare a produselor textile

COM(2009) 31 final/2 – 2009/0006 (COD)

(2010/C 255/06)

Raportor: **dl CAPPELLINI**

La 27 februarie 2009, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind denumirile fibrelor textile și etichetarea corespunzătoare a produselor textile

COM(2009) 31 final/2 – 2009/0006(COD).

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 17 noiembrie 2009. Raportor: dl CAPPELLINI.

În cea de-a 458-a sesiune plenară din 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 160 de voturi pentru și 1 abținere.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE sprijină inițiativa Comisiei Europene privind denumirile fibrelor textile și etichetarea corespunzătoare a produselor textile, care ar putea reprezenta un important pas înainte pentru

favorizarea proceselor inovative și a soluțiilor societale în industria textilă europeană și ar crește, în același timp, gradul de sensibilizare și informare al consumatorilor europeni, în special într-o perioadă de criză. Comitetul Economic și Social European subliniază, așa cum a făcut-o deja în avizele și rapoartele sale de informare cu

privire la viitorul industriei textile ⁽¹⁾, necesitatea urgentă ca acest sector să dezvolte politici coerente și integrate, cum ar fi etichetarea, pentru a-și asigura un avantaj competitiv.

1.2 CESE salută regulamentul și sprijină articolul 4 privind cadrul juridic național referitor la produsele de origine și la legislațiile în domeniul concurenței.

1.3 CESE solicită Comisiei Europene și părților interesate să monitorizeze modul în care regulamentul propus va influența:

- Agenda strategică europeană pentru cercetare în ceea ce privește dezvoltarea și utilizarea de noi fibre și de produse textile inovatoare și transparența;
- simplificarea cadrului juridic existent, cu impactul pozitiv pe care aceasta l-ar putea avea asupra părților interesate din sectorul privat și asupra administrațiilor publice la nivel european și la nivel național/regional;
- îmbunătățirea, în sensul unei mai mari coerențe, a cadrului de reglementare existent ⁽²⁾.

1.4 CESE confirmă importanța respectării nevoii consumatorilor de a dispune de informații clare și complete cu privire la produse, în special în ceea ce privește produsele textile, și sprijină inițiativa Comisiei menită să simplifice procedurile și să reducă costurile pe care le implică în prezent transpunerea unei directive.

1.5 CESE solicită implicarea în mod sistematic a societății civile, a partenerilor sociali din întregul sector al textilelor și a actorilor instituționali în activitatea Comitetului pentru directivele referitoare la denumirile și etichetarea produselor textile (articolul 20 din propunerea de regulament). Ar trebui, de asemenea, să se ia în considerare sisteme de revizuire regulată a regulamentului, pentru a se asigura un avantaj competitiv în comparație cu alte etichetări și standarde ale industriei textile la nivel internațional (a se vedea piețele industriei textile europene ⁽³⁾). După intrarea în

⁽¹⁾ Sectorul textilelor, al confecțiilor și al încălțămintei constituie o componentă esențială a industriei de prelucrare din UE-27. Cu un număr de aproximativ 250 000 de întreprinderi și o cifră de afaceri de circa 240 miliarde EUR, acesta reprezintă aproape 4 % din totalul valorii adăugate a întregii industrii de prelucrare din UE-27 (aproximativ jumătate din aceasta provine doar din segmentul textilelor). Acest sector, unicul din UE în care femeile sunt majoritare (64,5 %), și care are 3,2 milioane de angajați, acoperă 9,3 % din locurile de muncă din industria prelucrătoare a UE-27, majoritatea lucrătorilor fiind angajați în sectorul confecțiilor (aproximativ 1,5 milioane). UE reprezintă principală piață-țintă și principalul exportator din acest sector, cu o cotă mondială de aproape 20 % (date din 2005). CCMI/041.

Pentru mai multe informații cu privire la tendințele și factorii critici din sectorul textilelor, a se consulta Raportul de informare al CCMI, disponibil la adresa:

http://eescregistry.eesc.europa.eu/viewdoc.aspx?doc=%5C%5Cesppub1%5Cesppublic%5Cces%5Cccmi%5Cccmi041%5Cen%5Cces1572-2007_fin_en.doc.

⁽²⁾ Una dintre directive (Directiva 96/74/CE) care urmează să fie înlocuită de regulament a fost deja înlocuită de Directiva 2008/121/CE. Dacă noul regulament intră în vigoare, acesta ar trebui să fie coerent cu directiva.

⁽³⁾ 17 piețe-cheie – Sursă: Euratex

- ASIA: China, Japonia, India, Coreea de Sud, Taiwan, Indonezia, Pakistan, Thailanda, Malaysia
- AMERICA DE NORD: Statele Unite, Canada
- AMERICA CENTRALĂ: Mexic
- AMERICA DE SUD: Brazilia, Argentina, Chile
- OCEANIA: Australia
- AFRICA: Africa de Sud

vigoare a regulamentului propus, o revizuire mai participativă a acestuia ar putea, de asemenea, înlesni o dezbatere deschisă cu privire la majoritatea problemelor de sănătate (spre exemplu alergiile, indicii de ionizare etc.) legate de produsele textile care sunt relaționate nu cu fibrele în sine, ci cu produsele chimice introduse în lanțul de producție, spre exemplu pentru vopsirea sau înmuierea acestora sau cu procesele mecanice cum ar fi periajul sau dărăcitul.

1.6 Pentru a însoți punerea directă în aplicare a regulamentului supus spre examinare, CESE propune o campanie de informare orientată asupra denumirilor și etichetării produselor textile și efectuarea unor studii specifice în acest domeniu, în colaborare cu organizațiile de IMM-uri, centrele de cercetare, consumatorii și producătorii de textile. Acești actori ar putea avea de jucat un rol major în consolidarea importanței fibrelor și produselor durabile din punct de vedere al mediului, precum și în sporirea gradului de sensibilizare cu privire la potențialul pieței.

1.7 Această inițiativă ar putea, de asemenea, înlesni o dezbatere deschisă cu privire la etichetarea „neobligatorie” a produselor textile finite, spre exemplu, în cazul îmbrăcămintei, etichetarea cu privire la întreținere și la curățare (simboluri privind călcatul, spălatul, înălbitul etc.), însă aceste informații sunt opționale, dat fiind că nu există nicio obligație comunitară în acest domeniu. Introducerea unui sistem similar cu cel utilizat de Ginetex ⁽⁴⁾, conform ISO 3758, sau chiar adoptarea standardului american ASTM D-5489 ar putea aduce o valoare adăugată, în special pentru utilizatorul final. Aceasta va garanta, printre altele, că:

- durata de viață a produselor textile va putea fi prelungită;
- produsele nu vor fi deteriorate, și nici nu vor deteriora, la rândul lor, alte produse în timpul tratamentelor de întreținere;
- curățătorile chimice vor ști cu precizie ce tratamente sunt corespunzătoare și adecvate pentru fiecare produs textil;
- produsele își vor menține aspectul lor inițial;
- consumatorii vor putea face o alegere în cunoștință de cauză în ceea ce privește achiziționarea unui articol.

Mai mult, aplicarea pe scară largă a etichetării privind întreținerea și curățarea va duce la reducerea consumului de energie și de apă asociat cu întreținerea produselor textile.

1.8 Punerea în aplicare a unui astfel de regulament va permite, de asemenea, normativei UE să se apropie de alte reglementări similare în vigoare pe piețele din țări terțe cum ar fi SUA ⁽⁵⁾, Japonia ⁽⁶⁾, Australia ⁽⁷⁾ etc.

⁽⁴⁾ GINETEX: Asociația internațională pentru etichetarea privind întreținerea produselor textile (*Groupement international d'étiquetage pour l'entretien des textiles*).

⁽⁵⁾ Etichetarea cu privire la întreținerea îmbrăcăminții textile și a anumitor articole neconfecționate (*Care labelling of textile wearing apparel and certain piece goods*) - 16 CFR Partea 423.

⁽⁶⁾ Regulamentul industrial japonez pentru etichetarea cu privire la întreținere (*Japanese Industrial Standard for Care Labelling*).

⁽⁷⁾ Regulamentul australian/al Noii Zeelande AS/NZS 1957:1998 – „Produsele textile-etichetarea cu privire la întreținere” (*Australian/New Zealand Standard AS/NZS 1957:1998 - „Textiles - Care labelling”*).

1.9 În sectorul produselor textile se utilizează mii de substanțe chimice, împreună cu un amestec nedeterminat de alte substanțe, unele dintre acestea fiind toxice; aceste produse sunt utilizate în procesul de vopsire și în alte procese de prelucrare a produselor textile. În UE, substanțele toxice sunt selectate, eliminate sau tratate în mod preventiv, în conformitate cu legislația în domeniul mediului și al sănătății. CESE propune crearea unei legături strânse între Regulamentul privind etichetarea produselor textile și Regulamentul și platforma REACH, în scopul simplificării și accelerării procedurilor, evitându-se astfel suprapunerile.

2. Context

2.1 Legislația UE privind denumirile fibrelor și etichetarea produselor textile se bazează pe articolul 95 din Tratatul CE. Ea vizează crearea unei piețe interne pentru produsele textile, garantând, în același timp, că consumatorii primesc informații adecvate. În anii 1970, statele membre au recunoscut necesitatea armonizării legislației comunitare în domeniul denumirilor fibrelor textile. Utilizarea de denumiri diferite (nearmonizate) de fibre textile în statele membre ale UE ar putea crea un obstacol tehnic în calea schimburilor comerciale de pe piața internă. În plus, interesele consumatorilor ar fi mai bine protejate dacă informațiile furnizate în acest domeniu ar fi identice pe întreaga piață internă.

2.2 Industria textilă a UE a suferit un proces îndelungat de restructurare, modernizare și progres tehnologic ca răspuns la provocările economice semnificative cu care s-a confruntat acest sector în ultimii ani. Întreprinderile europene, în special IMM-urile, și-au îmbunătățit poziția pe piața globală, concentrându-se asupra unor avantaje competitive cum ar fi calitatea, designul, inovația și produsele cu o mai mare valoare adăugată. Industria europeană joacă un rol de frunte la nivel mondial în dezvoltarea de noi produse, în domeniul textilelor tehnice și al produselor neșesute destinate aplicațiilor inovatoare cum ar fi geotextilele, produsele de igienă sau cele destinate industriei de automobile sau sectorului medical.

2.3 Un domeniu-cheie pentru cercetare îl constituie dezvoltarea de noi fibre specializate și de compozite din fibre pentru produsele textile inovatoare, identificată ca una dintre prioritățile tematice în cadrul Agendei strategice pentru cercetare a Platformei tehnologice europene pentru viitorul industriei textile și a îmbrăcăminte. Inovația în materie de fibre în amonte lanțului de valoare adăugată al industriei textile reprezintă o sursă importantă de noi produse, opțiuni de procesare și domenii de aplicare în numeroase sectoare de utilizare din aval⁽⁸⁾. În practică, numărul de solicitări privind adăugarea unor denumiri de fibre noi în legislația comunitară a crescut în ultimii ani, și se așteaptă ca această tendință să se mențină, pe măsură ce sectorul textil european se transformă într-o industrie mai inovatoare.

2.4 Diverse întreprinderi, atât mari cât și mici, au depus solicitări privind adăugarea unor denumiri de fibre noi. Industria indică faptul că, în general, 90-95 % din activitățile de cercetare-dezvoltare se axează asupra îmbunătățirii și dezvoltării fibrelor existente. Cu toate că doar 5-10 % din activitățile de cercetare-dezvoltare au probabilitatea de a produce fibre care necesită o

nouă denumire generică, aceste fibre noi generează adesea noi utilizări și procese tehnologice într-un număr mare de domenii, cum ar fi sectorul confecțiilor, cel medical, aplicațiile industriale și de mediu.

2.5 În ultimii ani, opt noi denumiri de fibre au fost adăugate la anexele tehnice ale directivelor, prin intermediul unor modificări:

- Directiva 97/37/CE⁽⁹⁾ a adăugat patru fibre noi pe lista denumirilor de fibre (cashgora, lyocell, poliamidă, aramidă).
- Directiva 2004/34/CE⁽¹⁰⁾ a adăugat noua fibră „polilactidă” pe lista denumirilor de fibre.
- Directiva 2006/3/CE⁽¹¹⁾ a adăugat noua fibră „elastomulti-ester” pe lista denumirilor de fibre.
- Directiva 2007/3/CE⁽¹²⁾ a adăugat noua fibră „elastolefină” pe lista denumirilor de fibre.
- Directiva 2009/121/CE⁽¹³⁾ a adăugat fibra „melamină” pe lista denumirilor de fibre.

2.6 Se așteaptă ca numărul de fibre noi adăugate la anexele tehnice să crească în următorii ani. Industria (reprezentată de BISFA⁽¹⁴⁾) a scos în evidență faptul că este greu de prevăzut tendința viitoare. Cu toate acestea, a sugerat că două solicitări pe an ar putea reprezenta o estimare realistă⁽¹⁵⁾.

2.7 Prezenta propunere nu modifică echilibrul politic dintre statele membre și UE. Se prevede ca un comitet să asiste Comisia și să emită un aviz privind măsurile de punere în aplicare propuse pentru modificarea regulamentului, pe baza normelor unui comitet de reglementare cu control. În prezent acesta este sistemul care se aplică directivelor în vigoare.

2.8 Ideea revizuirii legislației privind denumirile produselor textile a luat naștere în ultimii ani, în urma experienței rezultate din modificările tehnice regulate destinate introducerii unor denumiri de fibre noi în directivele existente. Revizuirea legislației UE privind denumirile fibrelor și etichetarea produselor textile⁽¹⁶⁾ a fost anunțată în 2006, în „Primul raport asupra stadiului evoluției strategiei de simplificare a cadrului de reglementare”⁽¹⁷⁾ și a fost inclusă în programul legislativ și de lucru al Comisiei pentru 2008.

⁽⁹⁾ JO L 169, 27.6.1997, p. 74.

⁽¹⁰⁾ JO L 89, 26.3.2004, p. 35.

⁽¹¹⁾ JO L 5, 10.1.2006, p. 14.

⁽¹²⁾ JO L 28, 3.2.2007, p. 12.

⁽¹³⁾ JO L 242, 15.9.2009, p. 13.

⁽¹⁴⁾ BISFA: Oficiul internațional de standardizare a fibrelor artificiale (*International Bureau for the Standardisation of Man-Made Fibres*).

⁽¹⁵⁾ Sursa: Raport de evaluare a impactului privind simplificarea legislației UE în domeniul denumirilor fibrelor și al etichetării produselor textile (*Impact Assessment Report on Simplification of EU legislation in the field of textile names and labelling*).

⁽¹⁶⁾ Directivele 96/74/CE (modificată), 96/73/CE (modificată) și 73/44/CEE.

⁽¹⁷⁾ COM(2006) 690 final.

⁽⁸⁾ A se vedea Agenda strategică pentru cercetare a Platformei tehnologice europene pentru viitorul industriei textile și a îmbrăcăminte.

2.9 Această revizuire urmărește:

- simplificarea cadrului juridic existent, cu impactul pozitiv pe care l-ar putea avea asupra părților interesate din sectorul privat și asupra administrațiilor publice. Astfel, această revizuire a legislației urmărește accelerarea introducerii și disponibilității de noi fibre;
- simplificarea și îmbunătățirea cadrului de reglementare existent pentru dezvoltarea și utilizarea de noi fibre;
- promovarea inovării în sectorul textilelor și îmbrăcăminte și posibilitatea ca utilizatorii fibrelor și consumatorii să beneficieze mai rapid de produsele inovatoare;
- sporirea transparenței procesului;
- adăugarea de noi fibre la lista de denumiri de fibre armonizate;
- introducerea unei mai mari flexibilități în adaptarea legislației în vederea satisfacerii nevoilor de evoluție tehnică așteptate în industria textilelor.

2.10 Revizuirea nu are drept obiectiv să extindă legislația UE la alte exigențe în materie de etichetare, dincolo de compoziția fibrelor și de armonizarea denumirilor fibrelor textile acoperite de directivele existente.

3. Procesul de consultare cu privire la revizuirea directivei

3.1 Dat fiind domeniul limitat al prezentei revizuii, s-a efectuat o consultare specifică a actorilor implicați. La procesul de consultare au participat diverse părți interesate: asociații industriale și de distribuitori, syndicate, organizații de consumatori, organisme europene de standardizare și administrații naționale.

3.2 Reprezentanții părților interesate și ai statelor membre au fost invitați să-și prezinte punctele de vedere, sugestiile și propunerile în perioada ianuarie - august 2008, în cadrul reuniunilor organizate de către serviciile Comisiei și sub formă scrisă.

3.3 Principalele rezultate ale acestei consultări specifice a părților interesate pot fi rezumate după cum urmează:

- introducerea denumirilor de fibre noi în legislația europeană este importantă pentru promovarea inovării în industria europeană și din perspectiva informării consumatorilor;
- conținutul politic al modificărilor tehnice ale legislației privind denumirile fibrelor textile nu justifică procedurile complexe și costurile legate de transpunerea unei directive; în consecință,
- ar fi indicată utilizarea unei soluții legislative mai simple.

3.4 Rezultatele procesului de consultare sunt disponibile în raportul de evaluare a impactului și în anexele acestuia.

4. Evaluarea impactului

4.1 Pe baza rezultatelor consultării părților interesate și pe baza studiului „Simplificarea legislației UE în domeniul denumirilor fibrelor și al etichetării produselor textile - o evaluare a impactului opțiunilor strategice” (*Simplification of EU Legislation in the Field of Textile Names and Labelling – an Impact Assessment of Policy Options*) ⁽¹⁸⁾, Comisia a realizat un studiu al impactului diferitelor opțiuni strategice care permit atingerea obiectivelor mai sus menționate.

4.2 Comitetul de evaluare a impactului al Comisiei Europene a examinat o versiune provizorie a raportului de evaluare a impactului elaborată de către serviciul competent și a aprobat-o, sub rezerva anumitor modificări ⁽¹⁹⁾.

4.3 Analizarea și compararea diferitelor opțiuni și a impactului acestora a dus la următoarele concluzii:

- Includerea de instrucțiuni privind conținutul dosarului de cerere și identificarea laboratoarelor care să asiste întreprinderile la întocmirea dosarului prezintă avantaje potențiale dacă au ca efect prezentarea unor dosare de cerere mai conforme cu exigențele serviciilor Comisiei. Aceasta ar putea conduce la economii substanțiale de timp atât pentru industria de profil cât și pentru administrațiile publice.
- Cele mai mari beneficii pentru industrie rezultă din reducerea duratei necesare între depunerea unei cereri de denumire de fibră nouă și posibilitatea de a comercializa fibra sub noua ei denumire. Aceasta înseamnă economii de costuri administrative și obținerea mai rapidă de venituri provenind din vânzarea fibrei.
- Principalele avantaje pentru autoritățile statelor membre rezultă din înlocuirea directivelor printr-un regulament, deoarece acestea nu vor mai fi nevoite să transpună modificările în legislația națională. Statele membre ar putea realiza astfel importante economii de costuri.
- Pentru consumatori, avantajul revizuirii va consta în garanția că fibrele denumite corespund unor caracteristici specifice. Consumatorii ar putea obține, de asemenea, avantaje suplimentare din introducerea mai rapidă pe piață a unor noi fibre.

5. Obiective generale

5.1 Regulamentul propus ar trebui să aibă ca efect încurajarea cercetării și a dezvoltării, a inovării și a tehnologiei, să înlesnească parteneriatele cu administrațiile publice de la nivel european/național/regional și cu centrele de cercetare, să îmbunătățească formarea și competențele tehnice existente, să permită

⁽¹⁸⁾ Studiu disponibil la adresa: http://ec.europa.eu/enterprise/textile/documents/dir2008_0121_study.pdf.

⁽¹⁹⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2009:0091:FIN:EN:PDF>.

comercializarea produselor cu o înaltă valoare adăugată pe piața internă și pe piețele din țări terțe ⁽²⁰⁾, precum și să garanteze respectarea unor modele de dezvoltare și de consum durabile.

5.2 Regulamentul propus ar trebui să aducă, de asemenea, o contribuție importantă la:

- obținerea unei valori adăugate în industria produselor textile și în sectoarele conexe, dezvoltarea competențelor în UE și creșterea economică;
- obținerea unui grad mai mare de transparență pentru consumatori și crearea unor noi modele de consum;
- consolidarea participării societății civile la MONITORIZAREA regulamentului propus.

6. Obiective specifice

6.1 Denumirile fibrelor ar trebui să furnizeze informații cât mai complete cu privire la compoziția fibrei, spre deosebire de prevederile regulamentului în vigoare în SUA, care are la bază o abordare diferită ⁽²¹⁾. Această specificație este conformă metodologiei BISFA, care prevede ca numele generic să furnizeze informațiile chimice cu privire la partea de monomer dominant al polimerului fibrei, și/sau la proprietățile fundamentale sau tehnologiile de prelucrare specifice fibrei respective.

6.2 Informațiile de pe etichete ar trebui să fie reale. Regulamentul nu este însă clar din acest punct de vedere, dat fiind că anumite articole ale sale nu prevăd obligația de a furniza informații complete pe etichetă. Spre exemplu, articolul 9 (Produse textile alcătuite din mai multe fibre) prevede posibilitatea de a se alege între o etichetare care să indice compoziția procentuală totală a produsului și o etichetare care să indice denumirea fibrei care reprezintă cel puțin 85 % din greutatea totală a produsului textil. Deși reale, aceste informații nu sunt complete în cazul alegerii uneia dintre opțiunile (a) sau (b) menționate la acest articol. Prin urmare, dacă se dorește furnizarea unor informații reale și complete, pe etichetă ar trebui să se indice și fibrele care compun restul de 15 %.

6.3 Toate caracteristicile prezentate de fabricant trebuie indicate, în conformitate cu cele prevăzute la prima, a doua, a treia și a șasea liniuță din Anexa II la regulamentul propus.

6.4 Din punctul de vedere al timpului, constrângerile sunt următoarele (fără a se include timpul necesar pregătirii cererii, care depinde de rapiditatea solicitantului) ⁽²²⁾:

- evaluarea cererii: între 1 și 3 luni;
- convocarea grupului de lucru: 3 luni;
- CCC și teste circulare: între 6 și 9 luni;
- raportul privind examinarea tehnică: între 1 și 3 luni;
- proiecte de propuneri: între 1 și 3 luni;
- regulament modificat: între 6 și 12 luni.

6.5 Economii de costuri pentru industrie au fost analizate în cadrul a două scenarii diferite: un scenariu cu costuri ridicate și un scenariu cu costuri scăzute, ambele cu limite superioare și inferioare: în final, economiile se situează între 47 500 EUR și 600 000 EUR pentru fiecare cerere. S-au luat, de asemenea, în considerare beneficiile potențiale care ar rezulta în urma evitării unei întârzieri de 6 până la 21 de luni pentru introducerea unei fibre pe piață, care ar semnifica o întârziere și/sau o pierdere de venit. Aceste cifre se situează între 2 000 EUR și 3 500 000 EUR. 25 % din economiile privind costurile CCC au fost luate în considerare în cadrul economiilor de costuri pentru autoritățile publice, care ar duce la reducerea costurilor cu aproximativ 75 000 EUR până la 100 000 EUR pe fibră ⁽²³⁾.

6.6 În situația intrării rapide a unei noi fibre pe piață, timpul necesar în diferitele etape pentru evaluarea și aprobarea cererilor mai recente (din ultimii cinci ani) a fost de 36 de luni, în cel mai bun caz, și de până la 66 de luni în cel mai rău caz. În cadrul noului regulament, timpul estimat pentru procedură este de 18 până la 33 de luni, ceea ce înseamnă o reducere cu 50 % a timpului necesar estimat, atât în cel mai bun, cât și în cel mai rău caz ⁽²³⁾.

Bruxelles, 16 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

⁽²⁰⁾ Trebuie să se țină seama de faptul că produsele textile europene se confruntă adesea cu bariere netarifare în ceea ce privește accesul pe piețele din țări terțe. Cerințele sau practicile privind marcarea, etichetarea, descrierea sau compoziția produsului sunt discriminatorii în comparație cu produsele naționale.

⁽²¹⁾ Sursa: Norme și reglementări în cadrul legislației privind identificarea produselor din fibre textile (*Rules and regulations under the textile fiber products identification act*) - 16 CFR Partea 303.

⁽²²⁾ BISFA: Oficiul internațional de standardizare a fibrelor artificiale (*International Bureau for the Standardisation of Man-Made Fibres*).

⁽²³⁾ Sursa: Raport de evaluare a impactului privind simplificarea legislației UE în domeniul denumirilor fibrelor și al etichetării produselor textile (*Impact Assessment Report on Simplification of EU legislation in the field of textile names and labelling*).

Avizul Comitetul Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale, (reformare) Punerea în aplicare a documentului „Small Business Act”

COM(2009) 126 final – 2009/0054 (COD)

(2010/C 255/07)

Raportor: **dna Ana BONTEA**

La 1 iulie 2009, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale, (Reformare)

Punerea în aplicare a documentului „Small Business Act”

COM(2009)126 final – 2009/0054 (COD).

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 17 noiembrie 2009. Raportor: dna Ana BONTEA.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 17 decembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 145 de voturi pentru, 3 voturi împotriva și 2 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

CESE consideră că *Propunerea de directivă* necesită unele îmbunătățiri, propunând în principal:

— Pentru contractele de achiziție publică:

1.1 CESE apreciază și susține punerea în aplicare a *Small Business Act (SBA)* și *Propunerea de directivă*, îmbunătățirea cadrului legislativ pentru reducerea termenelor de plată și combaterea plăților întârziate fiind măsuri deosebit de importante și utile.

— instituirea în mod expres a regulii plăților în termen de maximum 30 de zile calendaristice, cu eliminarea excepției de la această regulă sau cel puțin cu limitarea ei la maximum 60 de zile calendaristice de la livrare, dificultățile autorităților în asigurarea finanțării activității lor neputând fi în niciun caz mai mari decât cele ale IMM-urilor;

1.2 Măsurile legislative, deși sunt necesare și influente, nu sunt suficiente pentru eliminarea plăților întârziate, fiind necesare derularea unor acțiuni multiple și complexe și creșterea cooperării la toate nivelurile. IMM-urile însele și organizațiile lor au un rol important în acest proces.

— eliminarea sau cel puțin limitarea, în mod similar, a aplicării excepției de la durata maximă de 30 de zile a procedurii de recepție.

— Pentru toate tranzacțiile comerciale:

1.3 CESE susține necesitatea unor termene scurte și obligatorii de plată pentru toate autoritățile și instituțiile publice de la nivel european, național, regional și local. CESE felicită Comisia Europeană pentru măsurile adoptate care vizează plățile gestionate direct de acesta și își exprimă susținerea pentru continuarea și dezvoltarea lor la toate nivelurile. Raportat la durata necesară transpunerii directivei, CESE invită autoritățile să aplice imediat principiile acesteia, pentru a asigura o susținere eficientă a întreprinderilor în contextul actual al crizei.

— pentru plățile întârziate, stabilirea obligației legale de plată a unor dobânzi, compensații și cheltuieli interne minime, în cazul inexistenței în contracte a unor clauze mai favorabile creditorilor;

— dezvoltarea reglementărilor privind clauzele contractuale extrem de inechitabile și datoriile necontestate;

— luarea în considerare pentru exercitarea libertății contractuale a principiilor concurenței loiale și a eticii în afaceri, cu limitarea abuzurilor de drept.

1.4 Reluând propunerile sale anterioare ⁽¹⁾, CESE subliniază că pentru realizarea deplină a scopului directivei sunt necesare măsuri de creștere a accesului IMM-urilor la achizițiile publice, astfel încât ele să beneficieze în mai mare măsură de normele instituite.

1.5 În transpunerea directivei și pentru monitorizarea măsurilor adoptate sunt importante cooperarea și dialogul social calitativ al autorităților cu partenerii sociali și cu organizațiile IMM-urilor.

1.6 Termenele de plată îndelungate și plățile întârziate ar trebui evitate în cazul subcontractării achizițiilor publice și în relația IMM-urilor cu marile întreprinderi, inclusiv din CMAV ⁽²⁾. După caz, autoritățile naționale ar putea monitoriza/publica perioadele de plată în acele sectoare în care riscul unor termene nejustificate de lungi este foarte mare, fără a crea obligații și cheltuieli suplimentare pentru întreprinderi.

1.7 CESE recomandă statelor membre să-și intensifice cooperarea și să prevadă acțiuni comune de informare și sprijinire a IMM-urilor în cazul plăților întârziate din tranzacțiile transfrontaliere.

1.8 La nivel european ar fi utilă realizarea unui site specializat cu informații relevante din fiecare stat membru, în toate limbile de circulație, privind transpunerea directivei, cadrul legal și procedurile aplicabile pentru recuperarea debitelor, inclusiv cele de arbitraj și mediere sau alte informații practice. La nivel național, ar trebui sprijinită diseminarea largă a acestor informații prin intermediul birourilor unice și al organizațiilor IMM-urilor.

1.9 Măsuri de accelerare a plăților autorităților publice sunt utile și în relațiile de drept fiscal (pentru rambursarea TVA, regularizări de impozite, etc.), și în acest domeniu înregistrându-se în unele țări practici regretabile, ce au cauzat blocaje financiare.

1.10 CESE reafirmă propunerea sa anterioară privind „înființarea unui comitet consultativ deschis tuturor părților interesate, care ar putea funcționa cu susținere din partea CES” ⁽³⁾.

2. Introducere

2.1 Situația de fapt și efectele plăților întârziate

2.1.1 În tranzacțiile comerciale din UE:

— de regulă, plățile sunt reportate;

⁽¹⁾ JO C 224, 30.8.2008; JO C 182, 4.8.2009.

⁽²⁾ Comerțul cu amănuntul de mare volum.

⁽³⁾ JO C 407, 28.12.1998.

— există numeroase întârzieri în achitarea facturilor, în special în contractele de achiziție publică, unde întârzierile medii la plată sunt de 67 de zile ⁽⁴⁾, comparativ cu 57 de zile în sectorul privat;

— „cultura plăților întârziate” s-a dezvoltat în anumite state, devenind un comportament larg, cu efecte deosebit de grave economice și sociale (determinând unul din patru cazuri de faliment și pierderea a peste 450 000 de locuri de muncă în fiecare an), efecte amplificate mai ales în perioade de criză (datorită comportamentului de plată necorespunzător, întreprinderile nu vor încasa 270 de miliarde EUR în 2009, ceea ce reprezintă 2,4 % din PIB-ul UE, planul de revenire economică fiind de 1,5 %) ⁽⁵⁾;

— plățile întârziate sunt folosite ca substitut pentru creditele bancare;

— termenele de plată sunt nejustificate de lungi în multe cazuri, fiind adesea rezultatul unei poziții privilegiate, putând afecta grav în special întreprinderile mici, artizanale sau chiar mijlocii.

2.1.2 În negocieri, IMM-urile au o poziție precară, raportat la:

— nivelul de competitivitate existent și locul lor în cadrul pieței;

— temerea de a nu compromite relațiile cu clienții;

— posibilitățile limitate de a face concurență prin perioadele de plată oferite clienților;

— experiența și resursele umane și materiale limitate pentru inițierea procedurilor legale de recuperare a datoriilor, cu dificultăți sporite în cazul tranzacțiilor transfrontaliere.

2.1.3 Plățile întârziate

— generează **costuri suplimentare semnificative** pentru întreprinderile creditoare și complică gestiunea financiară a acestora, fiind nefastă pentru fluxul de lichidități, adăugând costuri bancare importante, reducând oportunitățile de investiții și sporind incertitudinea pentru multe întreprinderi creditoare, în principal IMM-uri, ceea ce afectează grav competitivitatea, rentabilitatea și viabilitatea acestora, mai ales în perioadele de acces limitat sau costisitor la finanțare;

⁽⁴⁾ Cu mari variații între statele membre și cu o clară diviziune N-S.

⁽⁵⁾ Intrum Justitia, „European Payment Index 2009”.

- **determină adesea întârzieri subsecvente**, în plata furnizorilor și salariaților (cu efecte sociale negative semnificative), a impozitelor, taxelor și contribuțiilor la bugetul de stat și la bugetele asigurărilor sociale (cu efecte negative asupra încasării veniturilor publice), dar și blocarea accesului la finanțare al întreprinderilor (de exemplu, întârzierea plății impozitelor, taxelor și contribuțiilor la bugetele asigurărilor sociale cauzate de neîncasarea la termen a facturilor limitează accesul la măsurile de ajutor de stat și la programele cu finanțare din fonduri structurale);
- **sunt răspunzătoare de falimentul** unor întreprinderi în mod normal viabile, putând declanșa chiar și o serie de falimente consecutive de-a lungul lanțului de aprovizionare, cu efecte negative semnificative în plan economic și social;
- **descurajează operatorii economici să participe la procedurile de achiziții publice**, ceea ce nu numai că produce perturbări în domeniul concurenței și subminează funcționarea pieței interne, dar reduce și capacitatea autorităților publice de a asigura o utilizare eficientă a fondurilor publice, de a obține cel mai bun randament pentru banii contribuabililor;
- **pot favoriza corupția** (pentru urgentarea plăților facturilor din contractele de achiziție publică) sau contractarea peste limitele bugetare aprobate;
- **au efecte negative asupra comerțului intracomunitar**, majoritatea întreprinderilor considerând că riscul de întârziere a plăților este foarte ridicat în tranzacțiile comerciale intracomunitare, astfel crescând nesiguranța și costul acestora.

2.2 Cadrul legal

2.2.1 Unica dispoziție comunitară în materie este Directiva 2000/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 iunie 2000 privind combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale ⁽⁶⁾.

2.2.2 Pentru cererile de chemare în judecată având ca obiect recuperarea creanțelor generate de plățile întârziate se aplică și Regulamentul (CE) nr. 44/2001 ⁽⁷⁾, Regulamentul (CE) nr. 805/2004 ⁽⁸⁾, Regulamentul (CE) nr. 1896/2006 ⁽⁹⁾ și Regulamentul (CE) nr. 861/2007 ⁽¹⁰⁾.

2.3 Obiective la nivel european

2.3.1 SBA ⁽¹¹⁾ a evidențiat importanța vitală a IMM-urilor pentru competitivitatea economiei UE, subliniind importanța accesului lor efectiv la finanțare și necesitatea utilizării mai eficiente a oportunităților oferite de piața unică.

⁽⁶⁾ JO L 200, 8.8.2000.

⁽⁷⁾ JO L 12, 16.1.2001.

⁽⁸⁾ JO L 143, 30.4.2004.

⁽⁹⁾ JO L 399, 30.12.2006.

⁽¹⁰⁾ JO L 199, 31.7.2007.

⁽¹¹⁾ JO C 182/30 din 4.8.2009.

2.3.2 Planul european de redresare economică ⁽¹²⁾ menționează că accesul întreprinderilor la surse de finanțare suficiente și abordabile constituie o condiție prealabilă dezvoltării investițiilor, creșterii și creării de locuri de muncă în contextul încetinirii economice actuale, solicitând UE și statelor membre asigurări că autoritățile publice își achită facturile în termen de o lună.

2.3.3 Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale pune în aplicare SBA și vizează ameliorarea capacității de autofinanțare a întreprinderilor europene, având ca scop facilitarea bunei funcționări a pieței interne, prin eliminarea obstacolelor din calea tranzacțiilor comerciale transfrontaliere.

3. Observații generale

3.1 CESE apreciază pozitiv punerea în aplicare a SBA și Propunerea de directivă, susținând că îmbunătățirea în regim de urgență a cadrului legislativ privind combaterea plăților întârziate este o măsură deosebit de importantă și utilă.

3.2 CESE s-a mai exprimat în favoarea punerii rapide în aplicare a SBA, printre acțiunile propuse la nivel comunitar susținând în special „proiectul de revizuire a directivei privind plățile întârziate, care ar trebui să sporească constrângerile și penalizările în cazul plăților efectuate dincolo de termenul de 30 de zile” ⁽¹³⁾.

3.3 Susținerea CESE are în vedere efectele negative majore și complexe ale plăților întârziate asupra întreprinderilor, în special asupra IMM-urilor, asupra salariaților, dar și asupra tranzacțiilor comerciale intracomunitare.

3.4 Pe lângă combaterea plăților întârziate, este foarte importantă și reducerea termenelor de plată, denumirea directivei putând să fie completată în acest sens, iar măsurile din cuprinsul ei să fie grupate în funcție de cele două obiective.

3.5 Măsurile legislative sunt necesare și influente, însă nu sunt suficiente pentru combaterea plăților întârziate, raportat la cauzele lor multiple și complexe, la situația de fapt după 8 ani de la adoptarea Directivei 2000/35/CE și la circumstanțele locale. CESE invită statele membre să se implice în mod activ în identificarea și aplicarea celor mai adecvate măsuri de combatere a plăților întârziate, subliniind importanța cooperării și a dialogului calitativ al autorităților cu partenerii sociali și cu organizațiile IMM-urilor. IMM-urile însele au un rol important în acest proces, trebuind să depună eforturi sporite pentru informare, îmbunătățirea procedurilor lor interne și acționarea debitorilor.

⁽¹²⁾ COM(2008) 800 final.

⁽¹³⁾ COM(2008) 394 final, JO C 182, 4.8.2009, p. 30.

3.6 CESE apreciază ca fiind măsuri oportune și cu efecte pozitive:

- Reglementarea obligației generale de plată în termen de 30 de zile în contractele de achiziție publică, măsură care va institui proceduri standard transparente, ce vor accelera plățile.
- Reglementarea dreptului creditorilor de a obține o compensație de minimum 5 % din suma restantă, ca măsură de descurajare a plăților întârziate ale administrațiilor publice.
- Recuperarea costurilor administrative interne ale creditorului, cu efect descurajator asupra debitorilor, suplimentar plății dobânzii legale.
- Eliminarea posibilității excluderii cererilor de dobânzi mai mici de 5 EUR, vizând tranzacțiile mici.
- Îmbunătățirea reglementării clauzelor contractuale extrem de inechitabile, articolul 6 din Propunerea de directivă aducând contribuții importante în acest domeniu.
- Creșterea transparenței privind drepturile și obligațiile instituite de directivă.
- Stabilirea unui sistem de evaluare și monitorizare, ce va permite informarea și implicarea sporită a instituțiilor europene și a tuturor părților interesate.

3.7 Însă CESE consideră că *Propunerea de directivă* necesită unele îmbunătățiri importante, în ceea ce privește conținutul său, astfel încât, din punct de vedere practic, multe întreprinderi să beneficieze în mod cert de reducerea și respectarea termenelor de plată și să crească eficiența căilor de atac împotriva debitorilor.

4. Observații speciale

4.1 CESE susține necesitatea unor termene scurte și obligatorii de plată pentru toate autoritățile de la nivel european, național, regional și local

4.1.1 Din punct de vedere practic, un impact pozitiv semnificativ îl va avea instituirea pentru achizițiile publice a obligației generale de plată în maximum 30 de zile, precum și reglementarea unui termen de 30 de zile pentru finalizarea procedurilor de recepție/verificare.

4.1.2 Termene scurte și obligatorii de plată ar trebui stabilite și aplicate de toate autoritățile și instituțiile publice de la nivel european, național, regional și local.

4.1.3 CESE felicită Comisia Europeană pentru stabilirea noilor obiective mai stricte în domeniul plăților gestionate direct de aceasta, pentru reducerea termenelor prefinanțării și plăților inițiale, pentru simplificarea procedurilor generale înainte de lansarea proiectelor și pentru încurajarea simplificării măsurilor de control, exprimându-și susținerea pentru continuarea și dezvoltarea acestor măsuri la toate nivelurile. CESE invită autoritățile naționale să adopte măsuri urgente pentru reducerea și respectarea termenelor de plată, recomandând valorificarea bunelor practici înregistrate.

4.1.4 Însă CESE consideră că articolul 5 din *Propunerea de directivă*, privind plățile din contractele de achiziție publică nu va îndeplini pe deplin așteptările și obiectivele laudabile ale Comisiei, și formulează următoarele propuneri:

- În mod logic și explicit pentru destinatarii *Propunerii de directivă* și pentru realizarea obiectivului propus, ca „termenele de plată pentru contractele de achiziții publice să fie, ca regulă generală, limitate la maximum 30 de zile” ⁽¹⁴⁾, articolul 5 ar trebui să instituie în mod expres regula plății în termen de maximum 30 de zile calendaristice din contractele de achiziție publică, apoi ar trebui să stabilească durata maximă a procedurii de recepție și apoi să prevadă măsurile aplicabile în cazul nerespectării acestor reguli, cu precizarea posibilității cumulului lor.
- CESE își exprimă temerea că excepția instituită, care permite negocierea unor termene de plată mai mari în cazuri justificate [articolul 5 alineatul (4)], va fi aplicată incorect de autoritățile publice, nefiind prevăzute criterii obiective și precise de evaluare a justificării sau a ceea ce poate fi acceptat ca justificare, autoritățile fiind și judecător și parte în același timp, iar dificultățile lor în asigurarea finanțării activității neputând fi în niciun caz mai mari decât cele ale IMM-urilor. Ca urmare, CESE propune eliminarea excepției sau cel puțin limitarea ei, astfel încât termenele de plată în aceste cazuri să fie de maximum 60 de zile calendaristice de la livrare.
- În mod similar, CESE propune eliminarea sau cel puțin limitarea aplicării excepției de la durata maximă a recepției de 30 de zile, instituite de articolul 5 alineatul (3).

4.1.5 Aplicarea principiului libertății contractuale prezintă unele particularități care trebuie luate în considerare:

- Directiva nu cuprinde dispoziții privind limitarea abuzului de drept în aplicarea libertății contractuale, CESE propunând luarea în considerare pentru exercitarea acestei libertăți a principiilor concurenței loiale și a eticii în afaceri. În acest sens CESE s-a pronunțat și anterior: „În interesul competiției sănătoase și pentru a combate practicile comerciale incorecte, statele membre ar trebui chemate să pună în

⁽¹⁴⁾ Pct. (16) din Preambulul Propunerii de Directivă.

practică prevederile legii concurenței, care interzic orice prevederi opresive ce permit perioade de plată anormal de lungi care depășesc ciclul mediu de vânzare (de exemplu mai lungi de 60 de zile) fără niciun motiv întemeiat”⁽¹⁵⁾.

— În contractele de achiziție publică sunt solicitate garanții de bună execuție a contractului numai întreprinzătorilor, nefiind acordate garanții similare din partea autorităților pentru plata la timp, situație care ar trebui echilibrată.

— Principiul libertății contractuale nu poate fi deplin aplicat în stabilirea termenelor de plată și de recepție, în contractele de achiziție publică întreprinderile neavând o reală putere de negociere cu autoritățile.

— Libertatea contractuală ar trebui să se exercite în sensul stabilirii unor clauze mai favorabile creditorului și nu prin stabilirea unor clauze contrare regulilor generale, în acest sens propunând înlocuirea cuvântului „contrare” din sintagma: „în absența unor dispoziții contrare” [articolul 5 alineatul (3)] cu sintagma „mai favorabile creditorului”, propunere aplicabilă și pentru articolul 4 alineatul (1) privind compensația pentru costurile de recuperare.

4.2 Stabilirea obligației legale a debitorilor de a plăti dobânzi, compensații și cheltuielile interne minime

4.2.1 În Finlanda și Suedia dobânda pentru plățile întârziate poate fi percepută automat, fără a mai fi necesare hotărâri judecătorești, practică ce ar trebui generalizată. CESE propune ca plata dobânzilor, compensațiilor și cheltuielilor interne minime să fie stabilită ca obligație legală (de drept), cu aplicarea principiului libertății contractuale în sensul reglementării posibilității negocierii unor clauze sau cuantumuri mai favorabile creditorului, astfel încât IMM-urile să poată, fără eforturi importante sau rețineri impuse de poziția lor precară, să-și exercite acest drept.

4.3 Relația cu mediul asociativ

4.3.1 Pentru transpunerea directivei și aplicarea/monitorizarea măsurilor adoptate în scopul reducerii și respectării termenelor de plată, organizațiile patronale și ale IMM-urilor trebuie să fie consultate și implicate. Ele trebuie să fie susținute să-și dezvolte serviciile directe și on-line de informare, consultanță și asistență a membrilor în domeniul plăților întârziate și clauzelor abuzive.

4.3.2 CESE propune menționarea expresă a „organizațiilor patronale și ale IMM-urilor” în cuprinsul articolul 6 alineatul (3), referitor la mijloacele de acțiune aplicabile pentru stoparea clauzelor extrem de inechitabile, atrăgând atenția că termenul ales („organizații”) poate genera probleme de transpunere.

4.3.3 Organizațiile patronale și în special cele ale IMM-urilor pot avea o contribuție importantă și la elaborarea Raportului prevăzut de articolul 10 din Propunerea de directivă, punctul lor de vedere trebuind să fie cuprins în raport.

4.4 CESE susține necesitatea unor căi de atac eficace și eficiente împotriva debitorilor

4.4.1 CESE subliniază importanța aplicării pentru recuperarea debitelor a unor proceduri simple, rapide, eficiente și accesibile întreprinderilor, în special IMM-urilor, susținând obținerea unui titlu executoriu în cazul creanțelor necontestate în termen de maxim 90 de zile (articolul 9). Proceduri îmbunătățite sunt necesare și pentru constatarea clauzelor contractuale extrem de inechitabile.

5. Alte observații și propuneri

5.1 CESE susține îmbunătățirea reglementării clauzelor contractuale extrem de inechitabile (articolul 6) și propune dezvoltarea lor, prin definirea criteriilor de calificare a acestora și completarea ipotezelor în care o clauză este considerată întotdeauna extrem de inechitabilă, cu cazurile de excludere: a plății compensației pentru costurile de recuperare, a dreptului de retenție și a garanției pentru buna executare a obligației de plată.

5.2 CESE își reafirmă poziția privind situațiile persoanelor fizice, cărora, deși din punct de vedere strict juridic nu li se aplică directiva în forma prezentă, depind de condiții similare în relațiile lor cu anumite întreprinderi și cu administrația publică. CESE face „apel la Comisie să planifice studii asupra acestor aspecte pentru a stabili dacă anumite aspecte ale acestor relații cu consumatorii ar trebui incluse în directivă sau dacă trebuie elaborate propuneri specifice”⁽¹⁵⁾.

5.3 CESE propune definirea noțiunii de „datorii necontestate” (articolul 9). Existența facturii semnate de beneficiar sau confirmarea de către acesta a recepției ar trebui să ducă la inadmisibilitatea contestațiilor.

5.4 CESE atrage atenția și asupra aspectelor următoare:

— Excluderea din domeniul de aplicare a noii directive a contractelor anterioare datei de 8.8.2002 [articolul 1 alineatul (2) litera b)] ar trebui eliminată și corelată cu articolul 11 alineatul (4) care stabilește data transpunerii ei.

⁽¹⁵⁾ JO C 407/50 din 28.12.1998.

- Definiția dobânzii [articolul 2 alineatul (5)] ar trebui să permită negocierea de dobânzi și cu autoritățile publice.
- Pentru evitarea problemelor de transpunere, este necesară enumerarea completă a celor trei categorii de contracte de achiziție publică: de furnizare, servicii și lucrări sau menționarea generică a sintagmei „contracte de achiziție publică” [articolul 5 alineatele (1), (2) și (6), omițând contractele de lucrări].
- Înlocuirea sintagmei „data primirii de către debitor a facturii” cu „data transmiterii către debitor a facturii” [articolul 3 alineatul (2) litera b) și articolul 5 alineatul (2) litera b)] asigură simplificarea probei și reducerea costurilor generate de transmiterea prin poștă sau implementarea facturilor electronice.
- Definirea noțiunii de „datorie” [din articolul 4 alineatul (1)], ar clarifica dacă aceasta include doar valoarea produsului sau și TVA sau alte costuri (cum ar fi cele de transport).
- Articolul 5 alineatul (5) privind dreptul la compensarea de 5 % din suma datorată ar trebui să clarifice dacă este posibilă o compensație mai mare de 5 %, în cazul în care există probe în acest sens.

5.5 Impunerea unor termene de plată nejustificat de lungi și de plăți întârziate ar trebui evitate în cazul:

- subcontractării de achiziții publice (față de subcontractanți ar trebui aplicate aceleași reguli de plată ca și cele stabilite pentru autoritățile publice);
- furnizărilor în cadrul CAMV, CESE propunând deja „înstituirea unui cod de conduită voluntar, însoțit de contracte scrise” pentru „obținerea unui minim de garanții atunci când [IMM-urile] apelează la marii distribuitori” ⁽¹⁶⁾, astfel încât să împiedice CAMV și/sau marii furnizori să exercite presiuni.

5.6 Raportul prevăzut la articolul 10 ar trebui elaborat și transmis anual, măcar în primii 3 ani de aplicare a directivei, pentru evaluarea continuă a rezultatelor înregistrate și facilitarea schimbului de bune practici.

5.7 CESE își exprimă susținerea pentru valorificarea și dezvoltarea bunelor practici înregistrate în domeniul combaterii plăților întârziate și reducerii termenelor de plată:

- Comisia Europeană:
 - măsuri de reducere a termenelor pentru plata prefinanțării inițiale a finanțărilor nerambursabile și contractelor UE de la 30 la 20 de zile (acestea reprezentând 9,5 miliarde EUR); pentru alte plăți gestionate la nivel central obiectivul este de a reduce termenele de plată de la 45 la 30 de zile (în cazul granturilor);
 - sporirea utilizării ratelor forfetare și a sumelor forfetare pentru finanțările nerambursabile și contractele comerciale gestionate la nivel central;
 - simplificarea procedurilor generale înainte de lansarea proiectelor, care poate contribui la creșterea rapidității plăților, fiind propuse astfel măsuri care să le ofere serviciilor Comisiei posibilitatea de a publica cereri de propuneri care să acopere doi ani și de a utiliza cereri de propuneri standardizate;
 - încurajarea simplificării măsurilor de control acolo unde este posibil.
- UK: autoritățile s-au angajat să plătească facturile într-un termen de 10 zile;
- Irlanda, Belgia, Polonia, Portugalia, Republica Cehă: guvernele s-au angajat să reducă întârzierile la plată în special ale autorităților publice;
- Belgia: guvernul federal a creat un „credit-pod” nou și special sub un fond de investiții federal, pentru a finanța întârzierile la plată ale tuturor autorităților publice, nu doar la nivel federal;
- Spania: Pentru 2009, *Instituto de Crédito Oficial (ICO)* a creat o facilitare de lichidități de 10 miliarde EUR pentru împrumuturi preferențiale care să le permită IMM-urilor și angajaților proprii să-și acopere nevoile de lichidități. Aceste fonduri sunt supuse regulilor de cofinanțare; de exemplu 50 % sunt acoperiți de ICO și 50 % de către instituțiile de credit. Mai mult, „Facilitatea de Plată în Avans a Corporației Locale” garantează colectarea facturilor emise de întreprinderi și de către angajații proprii, pentru lucrările și serviciile oferite corporațiilor locale.

Bruxelles, 17 decembrie 2009

Președintele
Comitetul Economic și Social European
Mario SEPI

⁽¹⁶⁾ JO C 175/57 din 28.7.2009.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cartea verde privind revizuirea Regulamentului (CE) nr. 44/2001 al Consiliului privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială

COM(2009) 175 final

(2010/C 255/08)

Raportor: **dl HERNÁNDEZ BATALLER**

La 21 aprilie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Cartea verde privind revizuirea Regulamentului (CE) nr. 44/2001 al Consiliului privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială

COM(2009) 175 final.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 17 noiembrie 2009. Raportor: dl HERNÁNDEZ BATALLER.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 174 de voturi pentru și 1 abținere.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE împărtășește opinia Comisiei privind necesitatea eliminării procedurii de *exequatur*, pentru facilitarea liberei circulații a hotărârilor judecătorești în cadrul pieței interne, precum și a executării acestor hotărâri de către cetățeni și întreprinderi.

1.2 CESE consideră oportună extinderea domeniului de aplicare al Regulamentului nr. 44/2001 la hotărârile administrative și, de aceea, solicită Comisiei să efectueze studiile necesare în vederea eliminării obstacolelor existente.

1.3 De asemenea, Comitetul consideră că este important să se adopte măsuri care să faciliteze utilizarea transnațională a arbitrajului și sprijină ideea adoptării unei norme supranaționale și unitare de soluționare a litigiilor în ceea ce privește valabilitatea convențiilor de arbitraj, care să facă trimitere la legea statului în care se desfășoară arbitrajul. Adoptarea noilor măsuri nu va modifica în niciun fel modalitatea de aplicare a Convenției de la New York sau, cel puțin, va avea ca bază această convenție.

1.4 O abordare comună cu caracter supranațional, care să stabilească norme clare și precise în materie de competență internațională, va consolida protecția juridică a cetățenilor și va garanta aplicarea armonioasă a legislației comunitare cu caracter obligatoriu. În acest scop, ar trebui să se includă norme privind pârâții care își au domiciliul în statele terțe, să se creeze norme de competență subsidiară, să se adopte măsuri pentru evitarea alegerii forului „după bunul plac” și să se promoveze utilizarea unor clauze standard de alegere a forului.

1.5 De asemenea, ar trebui adoptate norme care să sporească certitudinea juridică și să reducă costurile ridicate generate de posibilitatea duplicării acțiunilor în materie de proprietate intelectuală în fața instanțelor naționale

1.6 Pentru cauzele din care derivă drepturi cu caracter imperativ și protector, cum ar fi cele referitoare la contracte de muncă sau relații de consum, va trebui modificat Regulamentul nr. 44/2001, pentru a se permite cumulul de acțiuni, astfel încât acțiunile colective să poată fi prezentate în instanță.

2. Introducere

2.1 Unul din obiectivele Tratatului privind Uniunea Europeană este de „a menține și dezvolta un spațiu de libertate, securitate și justiție”, iar articolul 65 din Tratatul CE prevede că măsurile în domeniul cooperării judiciare în materie civilă cu repercusiuni transfrontaliere vor include, într-o justă măsură pentru funcționarea pieței interne, „recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, inclusiv a celor extrajudiciare”.

2.2 Consiliul European de la Tampere din octombrie 1999 a transformat principiul recunoașterii reciproce ⁽¹⁾ a hotărârilor într-o adevărată „piatră de temelie” a cooperării judiciare, atât în materie civilă, cât și penală în cadrul Uniunii Europene.

(1) Principiul recunoașterii reciproce garantează libera circulație a hotărârilor judecătorești, fără a fi necesară armonizarea dreptului procesual al statelor membre.

2.3 Prin intrarea în vigoare a Tratatului de la Nisa, în februarie 2003, procedura de adoptare a deciziilor prevăzută la articolul 67 se înlocuiește cu votul cu majoritate calificată și cu procedura de codecizie în domeniul cooperării judiciare civile, cu excepția dreptului familiei.

2.4 Convenția de la Bruxelles din 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială reprezintă o contribuție extrem de valoroasă la acquis-ul comunitar.

2.4.1 Jurisprudența CJCE privind Convenția și intrarea în vigoare a Tratatului de la Amsterdam au făcut posibilă adoptarea Regulamentului (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială ⁽²⁾; la data respectivă CESE a emis un aviz pe baza acestei propuneri de regulament ⁽³⁾ prin care susținea oportunitatea unui instrument comunitar care să înlocuiască Convenția.

2.4.2 Regulamentul (CE) nr. 44/2001 prevede norme uniforme pentru identificarea conflictelor în materie de competență judiciară și pentru a facilita libera circulație a hotărârilor, a tranzacțiilor judiciare și a documentelor cu caracter public executorii în Uniunea Europeană. Acest regulament s-a dovedit a fi un instrument de importanță vitală în procedurile civile și comerciale transfrontaliere.

2.4.3 Inițial, Danemarca nu participa la cooperarea judiciară civilă. În prezent, regulamentul se aplică în Danemarca de la 1 iulie 2007, în temeiul dispozițiilor Acordului încheiat între Comunitatea Europeană și Regatul Danemarcei privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială ⁽⁴⁾.

2.4.4 Tratatul de la Lisabona va facilita acțiunea la nivel european în domeniul cooperării judiciare civile, generalizând aplicarea metodei comunitare ⁽⁵⁾, cu adoptarea cu majoritate calificată a propunerilor pe care le va face Comisia și acordând un rol important Parlamentului European, controlului democratic din partea parlamentelor naționale și rolului de control al legalității exercitat de Curtea de Justiție.

3. Cartea verde a Comisiei

3.1 Articolul 73 din Regulamentul nr. 44/2001 prevede obligația Comisiei de a prezenta, în termen de cinci ani de la intrarea în vigoare a regulamentului, un raport privind aplicarea acestuia, însoțit de propuneri de adaptare a regulamentului.

⁽²⁾ JO L 12, 16.1.2001, p. 1

⁽³⁾ JO C 117, 16.4.2000, p. 51

⁽⁴⁾ JO L 299, 16.11.2005, p. 61.

⁽⁵⁾ Metoda comunitară se bazează pe ideea că se apără mai bine interesele cetățenilor atunci când instituțiile comunitare își desfășoară pe deplin rolul în procesul decizional, respectând principiul subsidiarității.

3.2 Cartea verde conține o serie de propuneri privind aspectele pe care Comisia le consideră esențiale, având în vedere experiența în aplicarea Regulamentului nr. 44/2001 și jurisprudența CJCE în legătură cu acesta.

3.3 Printre temele asupra cărora Cartea verde încearcă să lanseze o dezbatere publică se află eliminarea procedurii de *exequatur* ⁽⁶⁾, funcționarea regulamentului în ordinea juridică internațională, alegerea instanței competente, proprietatea industrială, litispendența și acțiunile conexe, măsurile provizorii, interfața între regulament și arbitraj, domeniul de aplicare și competența.

3.4 De asemenea, Cartea verde abordează teme ca: recunoașterea și executarea, în special libera circulație a actelor cu caracter public, așa cum se solicita în Rezoluția Parlamentului European din 18 decembrie 2008 sau posibilitatea de a utiliza un formular standardizat comun în faza de executare.

4. Observații generale

4.1 Regulamentul (CE) nr. 44/2001 s-a dovedit a fi un instrument juridic de o importanță vitală în practicile procedurale și comerciale. CESE împărtășește opinia Consiliului și a Comisiei potrivit căreia, pentru buna funcționare a pieței interne, sunt necesare măsuri în domeniul cooperării judiciare în materie civilă.

4.2 Dezbaterea propusă de Comisie se dovedește a fi oportună, în lumina experienței acumulate în aplicarea regulamentului în ultimii ani. Obiectivul urmărit este de a consolida dreptul fundamental al persoanelor de a obține un acces efectiv la justiție, prevăzut de Carta Europeană a Drepturilor Fundamentale la articolul 65 din Tratatul CE și care reprezintă, în același timp, un principiu general de drept recunoscut de jurisprudența CJCE.

4.3 Eliminarea procedurii de *exequatur* din toate deciziile adoptate de organele jurisdicționale ale statelor membre în materie civilă și comercială este în deplină concordanță cu obiectivul de garantare a eficacității acestora și de menținere a certitudinii juridice în domeniul pieței interne, a dreptului fundamental la un proces echitabil ⁽⁷⁾ și a accesului efectiv la justiție, recunoscute la articolul 6 alineatul (1) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și la articolul 47 alineatul (1) din Carta Europeană a Drepturilor Fundamentale ⁽⁸⁾.

⁽⁶⁾ Procedura de *exequatur* are obiectivul de a determina dacă este posibilă recunoașterea unei hotărâri pronunțate de un tribunal aflat în afara jurisdicției statului membru în care se dorește executarea și de a permite executarea hotărârii în alt stat decât cel în care a fost pronunțată.

⁽⁷⁾ Accesul la un proces echitabil face parte din dreptul prevăzut la articolul 6 alineatul (1), în temeiul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului (a se vedea hotărârea Golder (21.2.1975, punctele 28-31) și hotărârea Dewer, printre altele.

⁽⁸⁾ JO C 364, 18.12.2000.

4.3.1 Prin urmare, această abordare respectă principiul subsidiarității prevăzut implicit de primul paragraf al articolului 65 alineatul (1) din Tratatul CE, care prevede că măsurile adoptate în domeniul cooperării judiciare în materie civilă cu repercusiuni transfrontaliere nu vor fi adoptate decât dacă sunt necesare pentru buna funcționare a pieței interne.

4.3.2 Pe de altă parte și în ceea ce privește criteriile care trebuie îndeplinite pentru ca o hotărâre să devină executorie la nivel supranațional, garanțiile prevăzute în Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 din 27 noiembrie 2003 (Bruxelles II bis) ar putea fi adecvate; articolele 41 și 42 ale acestuia din urmă atribuie putere executorie directă hotărârilor în materie de drept de vizită și înapoiere a minorilor, cu condiția să existe două garanții simultane în ambele cazuri: hotărârile trebuie să fie executorii în statul de origine și să fi obținut o certificare corespunzătoare în statul membru de origine ⁽⁹⁾.

4.3.3 În acest sens, singurul potențial impediment ar fi faptul că, ulterior, s-a pronunțat altă hotărâre executorie de către un alt organ, dar această situație este extrem de rară în domeniul în care se aplică modificarea Regulamentului (CE) nr. 44/2001 preconizată de Comisie.

4.3.4 Pe de altă parte, în legătură cu protecția drepturilor părâtului, în temeiul unei interpretări în spiritul principiului recunoașterii reciproce, organul judiciar în fața căruia s-a introdus acțiunea poate aplica aceleași norme impuse de legislația națională pentru cazurile de notificare străinilor sau resortisanților nerezidenți din prima fază a procedurii.

4.3.5 În ipoteza absenței unor asemenea dispoziții sau în ipoteza în care normele în vigoare în mod clar nu respectă dreptul la un proces echitabil (cum ar fi, acoperirea lingvistică, siguranța mediilor de transmitere și recepționare a acțiunilor etc.), ar trebui să se stabilească norme subsidiare de garantare în legislația supranațională.

4.3.6 Cu toate acestea, CESE ar fi în favoarea unei proceduri de revizuire supranațională în general mai armonizate în cadrul proceselor civile și comerciale, cu condiția ca reclamantul să dispună de garanția unei căi de atac a posteriori (revizie specială).

4.4 În conformitate cu jurisprudența CJCE ⁽¹⁰⁾, capitolul II din Regulamentul nr. 44/2001 în vigoare unifică normele privind competența atât pentru litigiile intracomunitare, cât și pentru cele care conțin elemente extracomunitare, printre care se află și cazurile în care domiciliul părâtului nu se află pe teritoriul unui stat membru.

4.4.1 Prin urmare, ar fi posibilă stabilirea unor norme speciale privind competența, care să ofere un cadru supranațional pentru acest caz, spre deosebire de situația actuală, în care decizia revine autorităților judecătorești naționale, în temeiul articolului 4 din

Regulamentul (CE) nr. 44/2001. Aceste norme vor lua totuși în considerare excepțiile prevăzute la articolele 22 și 23 din regulamentul menționat.

4.5 În ceea ce privește introducerea normelor de competență subsidiară, cele trei norme aflate în curs de examinare par a fi adecvate:

- jurisdicția bazată pe exercitarea activităților, dacă litigiul privește aceste activități (există deja o dispoziție similară la articolul 3 din Regulamentul nr. 1346/2000) privind procedurile de insolvență, care atribuie competența statului în care se află principalele bunuri ale debitorului);
- jurisdicția care se bazează pe localizarea bunurilor care sunt reclamate pentru achitarea unei datorii; și
- în sfârșit, jurisdicția „*forum necessitatis*” ⁽¹¹⁾, deși această opțiune va trebui să respecte strict termenii în care dreptul internațional recunoaște principiul teritorialității obiective ⁽¹²⁾, care scot în evidență obligativitatea de a demonstra că investirea cu o cauză a unei anumite instanțe este corespunzătoare și oportună.

4.5.1 Caracterul excepțional al utilizării regulilor „*forum necessitatis*” se reflectă, printre alte dispoziții, în articolul 7 din Regulamentul nr. 4/2009 ⁽¹³⁾, care permite instanțelor unui stat membru să rezolve un litigiu, cu condiția să nu fie recunoscută competența altui stat membru în temeiul regulamentului, iar procedurile nu vor putea fi inițiate într-un stat terț, cu care litigiul să aibă o legătură mai strânsă.

4.5.2 Cu toate acestea, în ceea ce privește extinderea utilizării acestor proceduri, dat fiind riscul unor proceduri paralele ca rezultat al stabilirii unor norme unitare pentru acțiunile introduse împotriva unor părâți din statele terțe, normele unitare supranaționale ar trebui limitate la următoarele ipoteze procedurale:

- atunci când părțile au încheiat un acord exclusiv de alegere a instanței competente în favoarea organelor judecătorești din țări terțe;
- atunci când litigiul este, din alte motive, competența exclusivă a organelor judecătorești din țări terțe, sau
- atunci când s-a inițiat deja o procedură paralelă într-o țară terță.

⁽¹¹⁾ Înseamnă că o instanță va recunoaște competența asumată de o instanță străină dacă, în opinia sa, instanța străină și-a asumat această competență pentru a evita o denegare de justiție din cauza inexistenței organului jurisdicțional competent. Este vorba mai curând de un aspect al accesului la instanțe decât de o recunoaștere a hotărârilor.

⁽¹²⁾ Cum ar fi hotărârile CIJ din 7 septembrie 1927, cauza „Lotus” și din 5 februarie 1970, cauza „Barcelona Traction”.

⁽¹³⁾ JO L 7, 10.1.2009, p. 1.

⁽⁹⁾ În același sens, Regulamentele nr. 4/2009, 1896/2006 și 861/2007.

⁽¹⁰⁾ Hotărârea din 1.3.2005, cauza C-281/02 OWUSU și Avizul 1/03 din 7 februarie 2006, FJ 143-145

4.6 În ceea ce privește recunoașterea și executarea hotărârilor adoptate de organe judiciare din țările terțe cu competență exclusivă asupra litigiului, este necesară stabilirea unei proceduri supranaționale uniforme care să evite daunele și întârzierile provocate de diversificarea regimurilor existente. Cu alte cuvinte, este vorba de stabilirea unui regim comun privind condițiile de recunoaștere a hotărârilor pronunțate de instanțe din state terțe, chestiune importantă în opinia CESE.

4.6.1 În acest sens, în temeiul Avizului 1/2003 al CJCE, Uniunii Europene i-a fost recunoscută competența exclusivă pentru încheierea convențiilor internaționale pertinente, atât la nivel bilateral cât și unilateral și, prin urmare, stabilirea procedurii supranaționale uniforme este considerată pertinentă.

4.7 Litispendența

4.7.1 Așa cum se știe, norma privind litispendența prevede că, în ipoteza în care există două acțiuni cu același obiect și privitoare la fapte identice care sunt examinate de două instanțe diferite, ultima instanță la care s-a deschis acțiunea va trebui să își decline competența din oficiu în favoarea celeilalte instanțe.

4.7.2 În ceea ce privește stabilirea normelor supranaționale care să asigure eficacitatea acordurilor privind alegerea instanței competente încheiate între părți în cazul în care există proceduri paralele, din motive de eficacitate, celeritate și certitudine juridică, pare a fi oportună modificarea în regulament a normei privind litispendența, cu garanțiile de obligativitate a comunicării și cooperării directe între cele două instanțe relevante.

4.7.3 Ar fi oportună crearea unui mecanism de cooperare și comunicare între tribunalele implicate, impunându-i-se organului care și-a declinat competența obligația de a redeschide cauza dacă tribunalul căruia i-a fost supusă cauza s-a recuzat la rândul său, ceea ce ar împiedica apariția unor conflicte negative de competență, cum ar fi cel din Regulamentul nr. 2201/2003 ⁽¹⁴⁾.

4.7.4 În acest sens, „litispendența cu garanții” ar permite stabilirea unui termen-limită în decursul căruia instanța competentă în ordine cronologică – în conformitate cu regula „priorității în timp” – va trebui să decidă definitiv asupra competenței sale și, în cazul în care reține cauza, va fi obligată, prin alte termene imperative, să informeze în mod regulat cealaltă instanță asupra desfășurării procedurii.

4.8 Stabilirea unei „reguli de diligență” – care să oblige comunicarea punctuală a evoluțiilor relevante către două sau mai multe instanțe care se află în situație de litispendență în legătură cu aceeași cauză asupra căreia s-au declarat competente în mod exclusiv – ar spori fără îndoială certitudinea juridică.

4.8.1 În sfârșit, CESE consideră că includerea în Regulamentul nr. 44/2001 a unei clauze cum este cea a alegerii instanței competente, cu caracter supranațional, ar facilita accesul efectiv la justiție al cetățenilor și întreprinderilor, întrucât ar risipi incertitudinea în privința valabilității acordului privind alegerea instanței competente, în scopul evitării, prin măsurile necesare, alegerii forului „după bunul plac”.

4.9 Măsurile provizorii

4.9.1 În ceea ce privește măsurile provizorii, este oportună, de asemenea, o revizuire a anumitor aspecte ale articolelor 31 și 47 din Regulamentul nr. 44/2001 în vigoare, în special în cazul în care autoritățile judiciare ale unui stat membru sunt sesizate pentru a lua asemenea măsuri, deși competența de a instrumenta cauza aparține unui tribunal din alt stat membru.

4.9.2 Dat fiind că măsurile provizorii trebuie adoptate de un tribunal pentru a proteja statutul părții care le solicită, dacă sunt îndeplinite două condiții cu caracter general în majoritatea statelor membre, și anume „*fumus boni iuris*” și „*periculum in mora*” ⁽¹⁵⁾, și pentru a se evita utilizarea abuzivă a acestui drept, ar trebui să se introducă o serie de restricții la această posibilitate.

4.9.3 În primul rând, obligația instanței care a fost sesizată pentru realizarea comunicării cu tribunalul competent asupra fondului litigiului și, după evaluarea acestei informații, de a stabili dacă este oportun sau nu să se instrumenteze cauza, luând ca referință principală ducerea la bun sfârșit a procedurilor.

4.9.4 În al doilea rând, obligația persoanei care solicită măsurile provizorii sau conservatorii, de a depune o garanție bancară, care va fi stabilită la un nivel rezonabil de instanța competentă în funcție de amploarea fondului cauzei și de efectul disuasiv necesar pentru a se evita încălcările legii.

4.9.5 În cazurile în care se încearcă obținerea unei obligații de a face și în alte cazuri similare care nu implică achitarea unei cantități bănești scadente și plătitile, ar putea fi reglementată scutirea de garanție în virtutea evaluării concrete de către judecător a tuturor circumstanțelor relevante, pentru a se evita obstacolele în calea obținerii protecției judiciare.

⁽¹⁵⁾ Măsurile provizorii presupun, în principiu, atribuirea anticipată și uneori parțială a unei cereri înainte de pronunțarea hotărârii. Potrivit practicii procedurale tradiționale [pentru toate exemplele a se vedea „*Introducción al Estudio sistemático de las Providencias cautelares*” (Introducere în studiul sistematic al măsurilor provizorii)], pentru ca aceste măsuri să fie adoptate, trebuie îndeplinite următoarele două condiții: să existe un caz la prima vedere (*fumus boni iuris*) și să existe un risc de pierdere a scopului legitim al recursului (*periculum in mora*). De asemenea, CJCE a adoptat această abordare în ordonanța președintelui Curții din 19.7.1995, Comisia c. Atlantic Container Line și alții (cauza C-149/95), în ordonanța președintelui CJPI din 30.6.1999, Pfizer Animal Health c. Consiliu (cazul T-13/99) și în cauza Factortame din 19 iunie 1990, și ordonanța președintelui Curții de Justiție din 28.6.1990.

⁽¹⁴⁾ JO L 338, 23.12.2003, p. 1.

4.10 Eliminarea procedurii de *exequatur*

4.10.1 Se menține posibilitatea de nerecunoaștere, pe baza unor motive întemeiate prevăzute în prezent la articolul 34 din regulament, care privește ordinea publică, imposibilitatea de a se apăra a părților implicate și incompatibilitatea deciziilor.

4.10.2 Aceste circumstanțe acordă instanțelor competente margini discreționare greu de controlat și, prin urmare, sporesc nesiguranța juridică și pot duce la întârzieri inutile ale procedurilor.

4.10.3 Pe de altă parte, pare de asemenea oportun ca, pentru eliminarea procedurii de *exequatur* în cadrul autorizării executării măsurilor provizorii, modificarea articolului 47 din regulamentul în cauză să fie similară formulării prevăzute la articolul 20 din Regulamentul (CE) nr. 4/2009 în vigoare ⁽¹⁶⁾, și anume o copie a hotărârii, un extras din hotărârea tradusă, cu formularul corespunzător.

4.10.4 Având în vedere că modificările prevăzute în regulament sunt menite să contribuie la aplicarea generală a principiului recunoașterii reciproce în contextul domeniului său de aplicare, nu pare a fi coerentă menținerea distincției dintre „recunoaștere” și „executare”.

4.10.5 De aceea, ar fi de dorit să se elimine această posibilitate sau să se revizuiască cu atenție condițiile în care se aplică.

4.10.6 Pe de altă parte, dacă se dorește ca „recunoașterea” hotărârilor să cuprindă întreaga sferă civilă și comercială, ar trebui să se modifice conținutul articolului 1 pentru a se extinde domeniul de aplicare al acestuia la hotărârile administrative, întrucât astfel cetățenii și întreprinderile ar beneficia de mai multe avantaje de pe urma funcționării pieței interne.

4.10.7 Această observație se poate aplica și propunerii de a include în regulament opțiuni de penalizare economică pentru debitori, precum și cele impuse de instanțele sau autoritățile fiscale ale statelor membre.

4.10.8 Pentru a simplifica și a accelera executările, se poate îmbunătăți accesul la justiție prin introducerea unui formular standardizat comun, disponibil în toate limbile oficiale ale UE, care să conțină un extras din hotărâre.

4.10.9 În acest fel s-ar putea reduce costurile de executare, eliminând obligația de a alege un domiciliu sau de a desemna un reprezentant „*ad litem*”, întrucât aceste criterii devin învechite, dată fiind existența Regulamentului (CE) nr. 1393/2007 ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ JO L 7, 10.1.2009, p. 1.

⁽¹⁷⁾ Regulamentul (CE) nr. 1393/2007 privind notificarea sau comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială, JO L 324, 10.12.2007.

4.11 Actul autentic european

4.11.1 Inițial, articolul 50 din Convenția de la Bruxelles făcea referire la „actele autentice care au caracter executoriu”, acestea făcând obiectul interpretării CJCE ⁽¹⁸⁾, în sensul că era vorba despre documentele cu caracter executoriu în temeiul legislației statului de origine, a căror autenticitate a fost recunoscută de o autoritatea publică sau de orice altă autoritate abilitată în acest sens de statul respectiv.

4.11.2 Acest concept a fost inclus la articolul 57 din Regulamentul nr. 44/2001. Cu toate acestea, Parlamentul a solicitat Comisiei să inițieze lucrările privind un act autentic european.

4.11.3 În opinia CESE, Comisia ar trebui să întreprindă lucrările necesare pentru abordarea liberei circulații a documentelor autentice, care să ducă în final la adoptarea unui act autentic european.

4.12 Protecția consumatorilor

4.12.1 În conformitate cu considerentul 13 din Regulamentul nr. 44/2001, în cazul contractelor încheiate de consumatori, partea defavorizată trebuie să fie protejată prin norme de competență mai favorabile intereselor sale decât normele generale. Acest principiu a fost confirmat de jurisprudența CJCE ⁽¹⁹⁾.

4.12.2 Comitetul împărtășește preocupările Comisiei exprimate în cadrul considerentelor regulamentului și în jurisprudența CJCE, întrucât a susținut întotdeauna menținerea unui nivel înalt de protecție a consumatorilor, care trebuie ocrotiți prin norme cu caracter obligatoriu și protector.

4.12.3 Pentru a asigura coerența cu ordinea juridică comunitară, ar trebui aliniată redactarea articolului 15 alineatul (1) literele a) și b) din regulament la definiția contractului de credit și a contractului de credit legat prevăzută la articolul 3 literele c) și n) din Directiva 2008/48/CE ⁽²⁰⁾.

4.12.4 În sfârșit, în ceea ce privește acțiunile colective, acest tip de acțiuni încearcă să limiteze costurile procedurale, care, de cele mai multe ori, îl determină pe consumator să renunțe la intentarea unei acțiuni împotriva unui întreprinzător care are domiciliul în alt stat membru; este vorba în special de cheltuielile provocate de soluționarea unui litigiu în afara domiciliului stabil și, în cazul soluționării unui litigiu în fața judecătorului național, de cheltuielile provocate de necesitatea de a executa decizia „*a fortiori*” în alt stat membru.

4.12.5 Dat fiind că actualul regulament [articolul 6 alineatul (1)] nu oferă posibilitatea acumulării de acțiuni, în special acțiuni ale mai multor reclamanți împotriva aceleiași părți în instanțele unui stat membru, această dispoziție a regulamentului ar trebui modificată, pentru a facilita acțiunile colective ale consumatorilor și acțiunile în daune-interese pentru încălcarea normelor comunitare de protecție a concurenței, asupra cărora CESE s-a pronunțat favorabil.

⁽¹⁸⁾ Hotărârea CJCE din 17.6.1999, cauza C-260/97, Unibank.

⁽¹⁹⁾ Hotărârea CJCE din 17.9.2009, cauza C-347708, Vorarlberger Gebietskrankenkasse

⁽²⁰⁾ JO L 133, 22.5.2008, p. 66.

4.13 Proprietatea intelectuală

4.13.1 Cu toate că Directiva 2004/48/CE ⁽²¹⁾ privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală are ca obiect alinierea anumitor chestiuni procedurale, sunt necesare norme cu caracter supranațional pentru a atenua lipsa de certitudine juridică și a reduce costurile ridicate generate de posibilitatea duplicării acțiunilor în fața instanțelor naționale.

4.13.2 Prin urmare, CESE consideră că trebuie adoptate măsuri pentru împiedicarea falsificării mărcilor și încurajează Comisia și statele membre să încheie Convenția privind brevetul european, cu respectarea deplină a multilingvismului.

4.14 Arbitrajul

4.14.1 CESE consideră că, în cadrul revizuirii Regulamentului nr. 44/2001, ar trebui adoptate măsuri corespunzătoare pentru asigurarea unei bune circulații a hotărârilor judecătorești în Europa și pentru a evita acțiunile paralele.

4.14.2 În mod concret, eliminarea (parțială) a excluderii arbitrajului din domeniul de aplicare al regulamentului:

- ar permite adoptarea de măsuri provizorii în sprijinul arbitrajului;

- ar permite recunoașterea hotărârilor privind valabilitatea unei convenții arbitrale și
- ar facilita recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești care incorporează o decizie arbitrală.

4.14.3 CESE sprijină adoptarea de măsuri care să faciliteze utilizarea transnațională a arbitrajului și, de aceea, este în favoarea adoptării unei norme supranaționale și unitare de soluționare a litigiilor, în ceea ce privește valabilitatea convențiilor de arbitraj, care să facă trimitere la legea statului în care se desfășoară arbitrajul.

4.14.4 În orice caz, CESE consideră că soluția cea mai indicată ar fi să nu se modifice nimic din modalitatea de funcționare a Convenției de la New York de executare a deciziilor arbitrale din 1958 sau, cel puțin, aceasta să servească drept bază pentru măsurile care vor fi adoptate în viitor.

4.15 Extinderea domeniului de aplicare al hotărârilor administrative

4.15.1 CESE este conștient de faptul că Regulamentul (CE) nr. 44/2001 se aplică doar hotărârilor în materie civilă și comercială, dar consideră totuși că, pentru buna funcționare a pieței interne, Comisia și statele membre ar trebui să analizeze posibilitatea de a extinde domeniul material de aplicare al acestui regulament la hotărârile administrative definitive, prin procedurile considerate adecvate, inclusiv prin dispozițiile articolului 309 din Tratatul CE.

Bruxelles, 16 decembrie 2009.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

(21) JO L 157, 30.4.2004, p. 45.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Deplasarea frontierelor TIC — o strategie pentru cercetare în domeniul tehnologiilor viitoare și emergente în Europa”

COM(2009) 184 final

(2010/C 255/09)

Raportor: **dna DARMANIN**

Coraportor: **dl WOLF**

La 20 aprilie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Deplasarea frontierelor TIC — o strategie pentru cercetare în domeniul tehnologiilor viitoare și emergente în Europa”

COM(2009) 184 final.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 17 noiembrie 2009. Raportor: dna DARMANIN. Coraportor: dl WOLF.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie 2009), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz în unanimitate.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Consolidarea cercetării, dezvoltării și inovării este un element esențial pentru redresarea în urma crizei economice și financiare actuale.

1.2 Printre temele principale de cercetare și dezvoltare, cum ar fi clima, energia și asistența medicală, TIC joacă un rol-cheie în calitatea lor de tehnologii transversale care afectează aproape toate aspectele societății, economiei, științei și tehnologiei.

1.3 În ceea ce privește cercetarea și dezvoltarea în domeniul TIC, subprogramul „Tehnologiile viitoare și emergente” (*Future and Emerging Technologies* – FET) are un rol de deschizător de drumuri și, pe termen lung, ar putea conduce la dezvoltarea de tehnologii ale informației și comunicațiilor complet noi și posibil revoluționare.

1.4 În consecință, CESE sprijină pe deplin propunerile prezentate în Comunicarea Comisiei privind tehnologiile viitoare și emergente. De asemenea, CESE susține și propunerea privind creșterea cu 20 % pe an a bugetului alocat FET în cadrul programului TIC.

1.5 Cu toate acestea, dat fiind că creșterea menționată mai sus nu este decât rezultatul suplimentării prevăzute pentru bugetul programului TIC în ansamblu, nemodificând cota relativă care îi revine programului FET, CESE recomandă creșterea progresivă a cotei actuale relative a FET în cadrul PC7 până la 15 %, precum și continuarea acestei tendințe în cadrul PC8.

1.6 În ceea ce privește normele de participare la cel de-al șaptelea Program-cadru, CESE invită statele membre și organismele de finanțare ale acestora să își aducă contribuția pentru a garanta implementarea reușită a programului.

1.7 Mai mult, CESE invită statele membre să elaboreze programe naționale puternice pentru cercetare și inovare în domeniile TIC și FET, pentru a deveni parteneri importanți în cadrul cooperării europene și internaționale. În acest scop, ar trebui investită o parte mai mare din fondurile structurale. CESE consideră că realizarea de progrese în aceste domenii este un element important al noii Strategii de la Lisabona ⁽¹⁾, care ar trebui urmărit prin utilizarea metodei deschise de coordonare.

1.8 CESE este de acord, de asemenea, cu propunerea de a structura programul FET în două ramuri distincte: „Sprijinirea noilor idei în domenii promițătoare” (FET *Pro-active*) – inclusiv proiectele emblematiche propuse recent – și „Explorarea ideilor inovatoare” (FET *Open*). Deschiderea sistemului FET la noile idei este deosebit de importantă pentru stimularea potențialului științific și intelectual din statele membre.

1.9 În cadrul programului FET propus, CESE sprijină și caracteristicile suplimentare precum abordarea multidisciplinară, programarea comună între statele membre și cooperarea internațională. Totuși, ar trebui să se garanteze că inițiativele promițătoare nu sunt sufocate de complexitatea procedurilor aferente și că este încurajată participarea cercetătorilor și instituțiilor de frunte.

⁽¹⁾ JO C 277, 17.11.2009, p. 1.

1.10 Comitetul solicită luarea unor măsuri imediate și concrete în ceea ce privește brevetul Comunității Europene.

1.11 Comitetul solicită Comisiei Europene și statelor membre să atragă talentele de vârf către acest domeniu de cercetare și să evite exodul de creiere, în special în cazul celor mai talentați cercetători tineri. Comitetul observă cu satisfacție că unele organizații de cercetare au pus deja în aplicare programe reușite pentru a face față acestei provocări.

1.12 Comitetul își reiterează recomandarea privind includerea noii categorii „TIC pentru știință și cercetare” în cadrul programului TIC global.

2. Comunicarea Comisiei

2.1 În cadrul *programului specific „Cooperarea”,* cercetarea și dezvoltarea în domeniul tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) constituie pilonul central al celui de-al șaptelea Program-cadru comunitar de cercetare și dezvoltare tehnologică (2007-2013) ⁽²⁾, prescurtat PC7. Cercetarea în domeniul tehnologiilor viitoare și emergente (FET) reprezintă o mică parte a acestui program de cercetare și dezvoltare în domeniul TIC, dispunând de aproximativ 10 % din bugetul specific alocat programului. În vreme ce cea mai mare parte a programului TIC implică, în principal, utilizarea cunoștințelor științifice existente pentru dezvoltarea de tehnologii TIC inovatoare, cercetarea în domeniul FET joacă un rol de deschizător de drumuri pentru programul TIC, abordând probleme științifice fundamentale, a căror soluționare poate conduce, pe termen lung, la dezvoltarea de tehnologii ale informației și comunicațiilor complet noi și posibil revoluționare.

2.2 Comunicarea Comisiei stabilește obiectivul de a intensifica cercetarea cu privire la tehnologiile viitoare și emergente (FET) ca parte a programului TIC. Aceasta va completa și consolida acțiunile prezentate în recenta Comunicare a Comisiei privind strategia europeană pentru cercetare-dezvoltare și inovare în domeniul TIC ⁽³⁾.

2.3 Cu o finanțare actuală de aproximativ 100 de milioane EUR pe an, programul FET oferă sprijin oamenilor de știință și inginerilor care se aventurează în teritorii încă neabordate, dincolo de frontierele TIC tradiționale. Comisia Europeană sprijină sporirea bugetului PC7 pentru cercetarea FET cu 20 % pe an între 2011 și 2013, invitând statele membre să răspundă acestui efort cu creșteri similare.

2.4 Programul european de cercetare în domeniul FET este unic în sensul că acesta *combină* următoarele caracteristici:

- *Este inovator.* Pune baze noi pentru TIC viitoare, explorând noi idei neconvenționale și paradigme științifice care se derulează pe perioade mult prea lungi sau sunt prea riscante pentru cercetarea industrială.

- *Este modelator.* Se fondează pe idei care provoacă și pot modifica radical modul în care înțelegem conceptele științifice care stau la baza tehnologiilor existente ale informației.

- *Implică un risc ridicat.* Totuși, aceste riscuri sunt contracarate de rezultatele potențiale de înalt nivel și de perspectiva unor descoperiri revoluționare.

- *Este bine orientat.* Obiectivul urmărit este de a influența viitoarele programe de cercetare industrială în domeniul TIC.

- *Este multidisciplinar.* Se sprijină pe sinergiile și interacțiunea dintre diferite discipline precum biologia, chimia, nanoștiințele, neuroștiințele și științele cognitive, etologia, științele sociale sau economice.

- *Este în favoarea colaborării.* Reunește cele mai bune echipe europene și, din ce în ce mai des, internaționale, pentru a colabora pe teme comune de cercetare.

2.5 Programul FET este implementat prin intermediul **cercetării tematice** în domenii emergente (FET Pro-active) și al **explorării ideilor inovatoare** pe o bază deschisă și fără constrângeri (FET Open).

2.6 În comunicarea sa, Comisia propune o strategie bazată pe mai multe elemente, prin care se urmărește:

- consolidarea programului FET în cadrul tematicii TIC;

- lansarea de inițiative emblematice în domeniul FET;

- implicarea în programare și inițiative comune în domeniul FET în cadrul spațiului european de cercetare (SEC);

- sporirea participării tinerilor cercetători la cercetarea FET;

- facilitarea capitalizării mai rapide a cunoștințelor științifice și accelerarea inovării;

- facilitarea colaborării cu lideri mondiali în domeniul cercetării și atragerea celor mai talentați cercetători din lume în Europa.

2.7 Comisia invită statele membre să sprijine scopurile, obiectivele și strategia propuse și să încurajeze autoritățile naționale și regionale, universitățile, organizațiile publice de cercetare și părțile interesate din domeniul privat să participe la pregătirea viitoarelor acțiuni.

3. Observații generale

3.1 **TIC în cadrul PC7.** În avizul său privind cel de-al șaptelea Program-cadru comunitar de CDT ⁽²⁾, CESE afirma că „Activitățile de cercetare și dezvoltare eficiente și de înaltă calitate, care beneficiază de o finanțare adecvată, reprezintă fundamentul și condiția indispensabilă pentru inovare, competitivitate și prosperitate și, în consecință, pentru dezvoltarea culturală și prestarea serviciilor sociale; investițiile în cercetare și dezvoltare au un grad înalt de profitabilitate și au ca efect sporirea puterii economice.” Această constatare este mai adevărată ca oricând în contextul actual al gravei crize economice și financiare, care, alături de problemele climatice și energetice, demonstrează nevoia urgentă de continuare a activităților de cercetare și de inovații revoluționare.

⁽²⁾ JO C 65, 17.3.2006, p. 9.

⁽³⁾ COM(2009) 116 final.

3.2 Impactul TIC. În acest context, TIC joacă un rol esențial ca tehnologii transversale fundamentale ce susțin aproape toate aspectele și procesele vieții moderne. În cursul ultimelor decenii, TIC împreună cu tehnologiile conexe au produs schimbări și progrese revoluționare în modul de funcționare al societății, influențând stilul de viață al persoanelor, producția industrială, comerțul, administrația și știința însăși.

3.2.1 TIC ca instrument de cercetare. TIC reprezintă un instrument care permite continuarea cercetării și dezvoltării în alte domenii inovatoare, cum ar fi energia ⁽⁴⁾, clima, asistența medicală și îmbătrânirea societății, precum și într-o gamă largă de aspecte socioeconomice. Așadar, TIC constituie nu numai un domeniu inovator în sine, ci și un instrument pentru inovare în alte domenii științifice, sociale și tehnologice. Se așteaptă ca dezvoltarea în continuare a TIC să accelereze și să promoveze aceste progrese.

3.3 Cercetarea și dezvoltarea în domeniul TIC. În principal, cercetarea și dezvoltarea în domeniul TIC utilizează cunoștințele științifice existente pentru a crea sau a îmbunătăți noi dispozitive, metode și instrumente de calcul și de comunicare. Aceste domenii merg de la *grid computing* până la UMTS; întreaga gamă a numeroaselor și diverselor proiecte poate fi consultată la adresa http://cordis.europa.eu/fp7/ict/projects/home_en.html.

3.4 Programul FET. Totuși, cercetarea și dezvoltarea în domeniul TIC necesită și o înțelegere mai profundă a legilor naturii, în special a modului în care natura procesează informația, pentru a ne depăși limitele actuale și a explora domenii ale cunoașterii complet noi, care să promită noi posibilități pentru inovare și tehnologiile TIC. Tocmai acesta este scopul programului FET, care a suscitat deja interesul elitei științifice internaționale.

3.5 Rolul de deschizător de drumuri. Comitetul consideră că programul FET al Comisiei a fost o mare reușită și că a jucat, cu adevărat, un rol de deschizător de drumuri. Așadar, Comitetul sprijină continuarea și extinderea programului, conform propunerii Comisiei. De asemenea, CESE susține propunerea privind creșterea relativă cu 20 % pe an a bugetului FET, precum și ideea explorării unor teritorii încă neabordate, căutând noi posibilități fundamentale.

3.6 Creșterea cotei relative a FET. CESE recunoaște că investițiile actuale în FET reprezintă germenul tehnologiilor informației și comunicațiilor de mâine. Așadar, având în vedere că sporirea cu 20 % pe an a bugetului alocat FET nu este decât rezultatul suplimentării prevăzute pentru bugetul programului TIC în ansamblu, nemodificând cota relativă care îi revine programului FET, CESE recomandă creșterea progresivă a cotei actuale a FET în cadrul PC7 până la 15 %, precum și continuarea acestei tendințe în cadrul PC8.

3.7 Două ramuri. CESE este de acord, de asemenea, cu structurarea programului FET în două ramuri distincte: o parte de cercetare tematică proactivă, „Sprijinirea noilor idei în domenii promițătoare” (FET *Pro-active*), care include proiectele emblematiche propuse ⁽⁵⁾ (de exemplu, sistemele descentralizate autoorganizate), și „Explorarea ideilor inovatoare” (FET *Open*), care are o abordare de jos în sus și este deschisă candidaților care propun idei complet noi. Deschiderea sistemului FET este deosebit de importantă pentru stimularea potențialului științific și intelectual din statele membre.

3.8 Statele membre și normele de participare. În timp ce cea mai mare parte a dezvoltării TIC este realizată de industrie și de IMM-uri ⁽⁶⁾, programul FET aflat în discuție se adresează, în primul rând, universităților și instituțiilor publice de cercetare din UE. În conformitate cu normele de participare ⁽⁷⁾ la cel de-al șaptelea Program-cadru de CDT, programul FET stimulează cooperarea între statele membre și finanțarea de către statele membre. Așadar, CESE invită organismele de finanțare ale statelor membre să își aducă contribuția pentru a înlesni și a spori participarea la acest program important.

3.9 Cercetarea și dezvoltarea în domeniul FET la nivelul statelor membre. Mai mult, CESE invită statele membre să elaboreze programe naționale puternice pentru cercetare și dezvoltare în domeniile TIC ⁽⁸⁾ și FET, pentru a deveni parteneri importanți în cadrul cooperării europene și internaționale. În acest scop, ar trebui investită o parte mai mare din fondurile structurale.

3.10 Caracteristicile programelor și criteriile de selecție. Comitetul consideră că obiectivul principal, acela de a aborda și sprijini noile idei tematice, metodologice și tehnologice, este excelent și demn de susținere și că celelalte obiective menționate la punctele 2.4 și 2.6 sunt atrăgătoare și importante. Comitetul observă cu satisfacție că elementele și caracteristicile menționate la punctele 2.4 și 2.6 – în special atunci când sunt combinate – conduc la originalitate și excelență științifică, în calitate de criterii de selecție de prim ordin. Comitetul este convins că originalitatea, excelența și relevanța au o importanță primordială și consideră că acest lucru a fost valabil în trecut și ar trebui să continue să fie valabil și în viitor.

3.10.1 Evitarea unei abordări unice. Așadar, programul FET ar trebui să evite o abordare de tipul „o singură măsură pentru toți” în aplicarea instrumentelor sale. Chiar dacă programul include și combină diferite caracteristici ⁽⁹⁾, fiecare dintre acestea fiind valabilă și importantă, proiectele care ar urma să fie sprijinite nu ar trebui selectate pe baza respectării tuturor acestor caracteristici: cu alte cuvinte, nu ar trebui să fie obligatorie luarea în considerare a tuturor acestora.

⁽⁵⁾ A se vedea Raportul Grupului consultativ pentru tehnologiile societății informaționale (ISTAG), 31 iulie 2009, versiunea finală.

⁽⁶⁾ În acest context, CESE atrage atenția și asupra rolului util pe care îl joacă EUREKA, oferind participanților la proiecte acces rapid la un tezaur de cunoștințe, competențe și expertiză din întreaga Europă și facilitând accesul la sistemele naționale de finanțare publice și private (<http://www.eureka.be/about.do>).

⁽⁷⁾ JO C 309, 16.12.2006, p. 35.

⁽⁸⁾ JO C 228, 22.9.2009, p. 56.

⁽⁹⁾ COM(2009) 184 final, punctul 2.

⁽⁴⁾ A se vedea, de asemenea, C(2009) 7604 final din 9.10.2009.

3.11 Acceptarea eșecurilor. Dat fiind că explorarea unor domenii necunoscute conduce, în general, la obținerea unor beneficii generale semnificative, în cadrul proiectelor „cu risc ridicat” specifice programului FET trebuie acceptate și eșecurile și trebuie evitată stigmatizarea cercetătorilor implicați sau a sprijinului acordat prin PC7. Riscul eșecului nu poate fi exclus nici măcar în cazul proiectelor emblematic. CESE observă cu satisfacție că acest principiu a fost inclus și subliniat în documentul Comisiei.

3.12 Programul FET și lista ESFRI. Foaia de parcurs propusă de Forumul strategic european privind infrastructurile de cercetare (lista ESFRI ⁽¹⁰⁾) ar trebui încurajată și sprijinită, pentru a se valorifica pe deplin potențialul infrastructurilor de cercetare existente și noi și a se asigura stabilirea de legături între acestea și programul FET.

4. Observații specifice

Acest capitol abordează câteva dintre aspectele prezentate la punctele 2.4 și 2.6 de mai sus.

4.1 Abordările multidisciplinare. CESE recunoaște și subliniază provocările identificate în comunicarea Comisiei. Una dintre aceste provocări se referă la promovarea cooperării interdisciplinare, care este esențială pentru reușita FET. Așadar, CESE apreciază faptul că abordările multidisciplinare constituie o condiție intrinsecă pentru proiectele selectate și pentru „temele emblematic” propuse recent ⁽¹¹⁾.

4.2 Implicarea industriei, a IMM-urilor și a societății. Pentru a se garanta punerea adecvată în practică a viitoarelor aplicații industriale sau sociale ale părții din programul FET orientate către cercetarea fundamentală, din consiliile consultative competente ar trebui să facă parte reprezentanții industriei, ai IMM-urilor și ai societății. CESE observă că aceasta a fost practica în trecut ⁽¹²⁾ și recomandă menținerea ei în viitor. De asemenea, CESE solicită o participare mai activă a cercetătorilor din disciplinele sociale.

4.3 Atragerea talentelor de vârf și evitarea exodului de creiere. Atragerea talentelor de vârf către domeniul cercetării și evitarea exodului de creiere, în special în cazul celor mai talentați cercetători tineri, constituie o provocare serioasă, pe care CESE a subliniat-o în mai multe rânduri ⁽¹³⁾. CESE observă cu satisfacție că unele organizații de cercetare ⁽¹⁴⁾ au pus deja în aplicare

programe reușite pentru a face față acestei provocări. CESE recomandă ca mai multe organizații din toate statele membre să acționeze în același sens și Comisia să sprijine această politică. De asemenea, CESE recomandă consolidarea programelor pentru studenți, pentru a atrage absolvenții către domenii specifice de cercetare, și trezirea interesului elevilor în general, încă din timpul liceului, pentru inovare, știință și cercetare. Aceste programe ar trebui puse în practică în așa fel încât excelența să poată fi identificată într-o etapă anterioară încheierii studiilor.

4.4 Programarea comună ⁽¹⁵⁾. Amintind că cea mai mare parte a cercetării și dezvoltării finanțate din fonduri publice se desfășoară în interiorul statelor membre sau este finanțată de către acestea, CESE își reiterează solicitarea referitoare la o procedură coordonată între statele membre, pentru a se valorifica pe deplin potențialul de cercetare și dezvoltare al acestora, cu sprijinul Programului-cadru comunitar de cercetare și dezvoltare.

4.5 Colaborarea în materie de cercetare în domeniile FET. CESE își reafirmă poziția adoptată în avizul său recent ⁽¹⁵⁾ pe această temă și salută recomandarea Comisiei de a se depăși fragmentarea eforturilor europene de cercetare actuale și de a se consolida în continuare colaborarea în materie de cercetare în anumite domenii FET. Dat fiind că cerințele formulate în normele de participare sunt încă insuficiente, CESE recomandă Comisiei să invite, cât mai curând posibil, statele membre să lanseze inițiative comune în cadrul programării comune a inițiativelor de cercetare în domenii precum tehnologiile cuantice și neuroinformatică, în care există foi de parcurs pentru cercetarea europeană, și să extindă ulterior aceste inițiative la alte domenii FET de interes comun. CESE consideră că realizarea de progrese în aceste domenii este un element important al noii Strategii de la Lisabona ⁽¹⁶⁾, care ar trebui urmărit prin utilizarea metodei deschise de coordonare.

4.6 Colaborarea internațională. Comitetul este de acord cu Comisia în privința faptului că cercetarea FET se pretează foarte bine colaborării internaționale (globale) deoarece pune bazele viitoarelor TIC și abordează provocări științifice globale. CESE face trimitere la Recitul său aviz pe această temă ⁽¹⁷⁾. CESE împărtășește opinia Comisiei, potrivit căreia competitorii de vârf ai Europei au recunoscut importanța cercetării fundamentale pentru obținerea și menținerea poziției de lider în TIC.

4.7 Complexitatea procedurilor. În legătură cu aspectele abordate la punctele 4.4 și 4.5, CESE recunoaște, de asemenea, că procedurile aferente pot spori considerabil complexitatea eforturilor tehnice și științifice. Ar trebui să se depună eforturi pentru a se garanta că inițiativele promițătoare nu sunt sufocate de aceste probleme procedurale și că este încurajată participarea cercetătorilor și instituțiilor de frunte.

⁽¹⁰⁾ JO C 182, 4.8.2009, p. 40.

⁽¹¹⁾ A se vedea, de exemplu, Raportul Comisiei privind consultările FET 2007-2008, Tehnologii viitoare și emergente, ISBN 978-92-79-09565-8, septembrie 2008.

⁽¹²⁾ Membrii Grupului consultativ pentru tehnologiile societății informaționale (ISTAG). A se vedea: http://cordis.europa.eu/fp7/ict/istag/home_en.html.

⁽¹³⁾ JO C 110, 30.4.2004, p. 3.

⁽¹⁴⁾ De exemplu, Asociația Helmholtz a centrelor de cercetare germane și Societatea Max Planck.

⁽¹⁵⁾ JO C 228, 22.9.2009, p. 56.

⁽¹⁶⁾ JO C 277, 17.11.2009, p. 1.

⁽¹⁷⁾ JO C 306, 16.12.2009, p. 13.

4.8 Necesitatea unui brevet al Comunității Europene. Comitetul subliniază faptul că introducerea unui brevet al Comunității Europene ar contribui la o protecție sporită și mai rapidă a drepturilor de proprietate intelectuală rezultate în urma investițiilor europene în cercetare-dezvoltare. Comitetul regretă profund faptul că nu s-a înregistrat niciun progres concret în ultimii 10 ani.

4.9 TIC pentru știință și cercetare. CESE își reiterează recomandarea anterioară ⁽¹⁸⁾ privind includerea noii categorii „TIC pentru știință și cercetare” în cadrul programului TIC global, cu un puternic accent pe programele informatice. Comitetul consideră că o astfel de măsură ar fi benefică pentru programul FET extins.

Bruxelles, 16 decembrie 2009

*Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI*

⁽¹⁸⁾ JO C 306, 16.12.2009, p. 13.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Consiliului de suspendare temporară a taxelor din Tariful vamal comun asupra importurilor anumitor produse industriale în regiunile autonome Madeira și Azore

COM(2009) 370 final – 2009/0125 (CNS)

(2010/C 255/10)

Raportor general: **dl Mário SOARES**

La 7 septembrie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunere de regulament al Consiliului de suspendare temporară a taxelor autonome din tariful vamal comun asupra importurilor anumitor produse industriale în regiunile autonome Madeira și Azore

COM(2009) 370 final – 2009/0125 (CNS).

La 17 noiembrie 2009, Biroul a însărcinat Secțiunea pentru piața unică, producție și consum cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă.

În conformitate cu articolul 20 din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European l-a numit pe dl Mário SOARES raportor general, în cadrul celei de-a 458-a sesiuni plenare din 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 17 decembrie) și a adoptat prezentul aviz cu 133 de voturi pentru și 2 voturi împotriva.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul este de acord cu propunerea de regulament prezentată de Comisie.

1.2 Comitetul consideră că statutul de regiuni ultraperiferice a insulelor Azore și Madeira justifică pe deplin adoptarea unor măsuri de sprijinire a dezvoltării economiei locale, care, în mod tradițional, este aproape exclusiv dependentă de veniturile din turism. În prezent, alte regiuni ultraperiferice, cum sunt Insulele Canare, se bucură de un regim asemănător.

1.3 Măsurile propuse încurajează continuarea și dezvoltarea altor activități economice, nelegate direct de turism, contribuind astfel la stabilizarea și menținerea ocupării forței de muncă locale, care va fi astfel mai puțin expusă la fluctuațiile înregistrate de sectorul turistic.

1.4 Comitetul consideră că această metodă ajută la dezvoltarea economică a regiunii și la menținerea ocupării forței de muncă locale.

2. Rezumatul propunerii de regulament a Comisiei

2.1 Domeniul de aplicare

2.1.1 Comisia propune suspendarea temporară a taxelor din tariful vamal comun aplicabile în regiunile autonome Madeira și Azore importurilor de produse finite în scopuri agricole,

comerciale sau industriale (enumerate în anexa I), precum și cele aplicabile importurilor de materii prime, părți și componente enumerate în anexa II și utilizate în scopuri agricole și de transformare industrială sau întreținere din aceste regiuni (enumerate în anexa II).

2.1.2 Va trebui ca societățile locale să utilizeze produsele finite pentru o perioadă de cel puțin doi ani înainte de a le vinde liber altor societăți aflate în alte părți ale teritoriului vamal al Comunității Europene.

2.1.3 Materiile prime, părțile și componentele vor trebui să fie utilizate în scopuri agricole, precum și în scopuri de transformare industrială și întreținere în insule.

2.1.4 Pentru a evita utilizarea frauduloasă sau schimbarea fluxurilor comerciale tradiționale ale acestor mărfuri, sunt prevăzute controale la destinația finală.

2.2 Durata

Propunerea de suspendare acoperă perioada de la 1 ianuarie 2010 până la 31 decembrie 2019.

2.3 Unicitatea acestei măsuri în raport cu regimul în vigoare anterior

2.3.1 Beneficiarii acestei măsuri sunt toți operatorii economici situați pe teritoriul regiunilor menționate.

2.3.2 Cu puțin timp în urmă, numai operatorii situați în zonele libere din Azore și Madeira puteau să beneficieze de această măsură, în temeiul Regulamentului (CEE) nr. 1657/93 al Consiliului. Acest regulament a expirat la 31 decembrie 2008, fără să-și atingă obiectivele prevăzute inițial și, din acest motiv, Comisia, la propunerea autorităților regionale din insulele Azore și Madeira și cu sprijinul statului portughez, a decis să propună extinderea domeniului de aplicare, prin instituirea unui nou regulament, cu un domeniu de aplicare extins la toți operatorii economici situați în aceste teritorii.

Bruxelles, 17 decembrie 2009

*Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI*

2.4 Temeiul juridic

Temeiul juridic este articolul 299 alineatul (2) din TCE.

2.5 Justificarea acestei măsuri

Rațiunea de a fi a acestei măsuri este sprijinirea acelor sectoare economice care nu depind direct de veniturile din turism, pentru a putea compensa, într-o anumită măsură, fluctuațiile din sectorul turistic și a stabiliza astfel ocuparea forței de muncă locale.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European și Comitetul Economic și Social European „Promovarea bunei guvernante în chestiuni fiscale”

COM(2009) 201 final

(2010/C 255/11)

Raportor: **dl BURANI**

La 28 aprilie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European și Comitetul Economic și Social European: Promovarea bunei guvernante în chestiuni fiscale

COM(2009) 201 final.

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 13 noiembrie 2009. Raportor: dl Burani.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 17 decembrie 2009), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz în unanimitate.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comunicarea reprezintă contribuția Comisiei la lupta împotriva evaziunii fiscale și a paradisurilor fiscale, anunțată de G-20 și confirmată de Consiliul ECOFIN și de Consiliul European. Obiectivul *bunei guvernante* în domeniul fiscal este urmărit de multă vreme: au fost elaborate standarde de cooperare între țările membre UE și cu țările terțe, de asistență reciprocă, de impozitare a veniturilor din economii, de recuperare a creanțelor fiscale; a fost adoptat un cod de conduită pentru prevenirea concurenței fiscale dăunătoare. Toate acestea sunt dovada faptului că Europa consideră – și demonstrează prin fapte – că buna *guvernanta* în domeniul fiscal este de o importanță fundamentală.

1.2 Comunicarea supusă examinării identifică acțiunile principale pe care Comisia își propune să le întreprindă, în special când este vorba despre continuarea inițiativelor OCDE; în ansamblu, ele constituie un plan structurat de reglementări, de negocieri, de inovații cu privire la criteriile din care se inspiră unele politici. CESE își exprimă **deplinul acord** cu toate măsurile propuse și considerațiile formulate de Comisie. Referitor însă la coerența dintre sprijinul financiar acordat multor țări, sub diferite forme, și nivelul lor de cooperare în domeniul fiscal, își exprimă dorința ca UE să adopte o atitudine fermă și responsabilă; altfel spus, ar trebui să se pună capăt politicii de acordare de ajutoare necondiționate, fără a se obține nimic în contrapartidă.

1.3 O enumerare a punctelor asupra cărora este de acord ar fi lipsită de sens: nu ar face decât să prelungească textul în mod inutil, fără nicio valoare adăugată; CESE este însă de părere că trebuie menționate unele probleme de fond care, în opinia sa, merită atenție sporită.

1.4 În nota introductivă a Comisiei, *guvernanta* în domeniul fiscal este considerată un mod de a da o „**reacție coordonată**” la spălarea de bani, la corupție și terorism; este așadar reiterat principiul unei **lupte globale** împotriva acestor fenomene. În realitate însă, această afirmație suscită unele îndoieli: guvernanta fiscală nu poate să facă față exigențelor de luptă împotriva altor fenomene care pot avea relevanță fiscală sau nu, dar sunt de **altă natură: spălarea de bani** ca produs **al criminalității organizate, al terorismului și corupției**.

1.4.1 A treia **directivă privind spălarea banilor** ⁽¹⁾ (MLD – *money-laundering directive*) consideră **frauda fiscală drept „infracțiune gravă”** care, ca atare, ar trebui **să cadă sub incidența dispozițiilor acestei directive**. În realitate, lucrurile stau cu totul altfel: evaziunea (sau fraudă) fiscală face obiectul unei serii de directive specifice care scot acest subiect din domeniul de competență și din sfera de acțiune a autorităților responsabile cu combaterea spălării banilor, **introducându-l în cea a autorităților din domeniul fiscal**. Se ivește așadar o problemă de **suprapunere** a dispozițiilor normative sau, mai degrabă, nevoia **delimitării clare a puterilor și competențelor: MLD ar trebui să se reorienteze către obiectivul său declarat**, ce exclude delictele fiscale și financiare *care nu sunt de natură criminală sau teroristă*; invers, directivele fiscale ar trebui **să excludă din sfera de competență a autorităților fiscale delictele de natură clar criminală sau teroristă**. Chiar dacă va persista totuși o „zonă gri”, de graniță, între cele două fenomene, vor fi stabilite măcar principii călăuzitoare clare.

1.4.2 Directivele privind combaterea spălării banilor și cele fiscale par a urma în prezent două trasee distincte, însă nu

⁽¹⁾ Directiva 2005/60/CE privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului, JO L 309, 25.11.2005.

Comisiei îi revine această responsabilitate, ci, mai degrabă, unei **subîmpărțiri a puterilor și competențelor**: pe plan mondial, spălarea banilor și lupta împotriva criminalității organizate se află sub egida GAFI ⁽²⁾, pe plan european, a Consiliului Justiție și Afaceri Interne; de evaziunea fiscală se ocupă G-20, iar în Europa, Consiliul ECOFIN. Nu se face nici măcar o mențiune, în nici un document, cu privire la nevoia de colaborare, de schimb de informații și de distribuire a sarcinilor între diferitele autorități. CESE solicită să se pună ordine în această situație, care face ca scopul final al „luptei globale” să fie unul abstract și imposibil de atins.

1.5 Tema „luptei globale” este cea care scoate la iveală problema **paradisurilor fiscale**, asupra căreia atenția se îndreaptă doar atunci când este vorba despre evaziune; problema **banilor care rezultă din criminalitatea organizată sau a celor destinați finanțării terorismului** rămâne într-un con de umbră. Fenomenul se manifestă nu numai în centrele mai cunoscute, în cazul cărora se poartă negocieri cu autoritățile fiscale, ci și, mai ales, în centre financiare emergente, amplasate în zone unde considerații de natură geopolitică pot influența disponibilitatea pentru tratative.

1.6 O problemă dificilă, trecută sub tăcere, este cea a pavilionelor de complezență ⁽³⁾, care generează un flux important de capitaluri perfect legale, chiar dacă sunt scutite de impozite fiscale; destinația lor temporară sunt de regulă paradisurile fiscale, din care ies pentru a fi reinvestite. Deși discutabile din unele puncte de vedere, pavilionele de complezență există cu acordul tacit al tuturor țărilor: în lupta împotriva paradisurilor fiscale vor trebui evitate repercusiunile nedorite asupra activităților licite și devierea capitalurilor către centre mai puțin dispuse să colaboreze.

1.7 În concluzie, CESE pune în evidență faptul că, în domeniul combaterii evaziunii fiscale, ca și în privința aspectelor financiare ale luptei împotriva crimei organizate și a terorismului, Europa a făcut și face multe, dar dorește să supună atenției legiuitorilor o serie de carențe, precum **absența unei coordonări structurale între combaterea evaziunii fiscale și lupta împotriva criminalității** sau **lipsa unei distincții clare a sarcinilor și competențelor autorităților** însărcinate cu combaterea acestor fenomene. Deoarece prezintă adesea aspecte care țin atât de evaziunea fiscală, cât și de criminalitate sau de terorism, diferențierea fenomenelor respective este dificilă, încă un motiv care face necesară colaborarea structurată a diverselor autorități. Nici în programele Consiliului, nici în cele ale Comisiei nu se face referire la o astfel de colaborare.

2. Sinteza comunicării Comisiei

2.1 Documentul Comisiei cuprinde o serie de considerații cu privire la **guvernanța din domeniul fiscal**. Aceste considerații reprezintă expresia unei serii de întâlniri: întâlnirea G-20 din

noiembrie 2008, a Consiliului ECOFIN din decembrie 2008, a miniștrilor de finanțe și guvernatorilor băncilor centrale G-20 din 14 martie 2009, a Consiliului European din 19 și 20 martie 2009 și, în sfârșit, a summitului G-20 din 2 aprilie 2009. Concluziile acestor întâlniri arată dorința comună de a **lua măsuri împotriva jurisdicțiilor necooperante, inclusiv a paradisurilor fiscale, prin aplicarea de sancțiuni în vederea protejării finanțelor publice și a sistemelor financiare**. Summitul G-20 a evidențiat în special faptul că „era secretului bancar a apus”.

2.2 Comunicarea urmărește să identifice posibila contribuție a UE la buna guvernanță în domeniul impozitării directe: în trei capitole distincte, documentul analizează modalitățile în care aceasta poate fi îmbunătățită, instrumentele concrete de promovare și rolul statelor membre în sprijinirea inițiativelor OCDE și ONU, prin acțiuni coordonate, în interiorul UE și la nivel internațional.

2.3 Buna **guvernanță în domeniul fiscal** reprezintă un obiectiv urmărit de mult timp de Comisie, prin **cooperarea în interiorul UE** și, într-un context mai larg, prin **colaborarea cu OCDE** în combaterea spălării banilor prin intermediul paradisurilor fiscale.

2.4 În linii generale, cadrul legislativ și de reglementare al UE în materie de **cooperare fiscală** poate fi considerat drept satisfăcător: au fost elaborate sau sunt în curs de redactare directive privind **asistența reciprocă, impozitarea veniturilor din economii sau recuperarea creanțelor fiscale**. Rămâne de văzut cum și cu câtă solicitudine statele membre vor pune în practică normele comunitare.

2.4.1 În domeniul **concurenței fiscale dăunătoare** a fost elaborat un *Cod de conduită pentru impozitarea întreprinderilor* ⁽⁴⁾, care a obținut deja rezultate promițătoare, chiar dacă este loc de îmbunătățiri ulterioare. Codul a fost adoptat de statele membre și de teritoriile lor dependente, iar extinderea aplicării lui la țări terțe face parte din programul de lucru pe 2009-2010. Tema recurentă în tot contextul este cea a **transparenței**, iar poziția Comisiei în legătură cu **aplicarea normelor privind ajutoarele de stat la măsurile de impozitare directă** este clară.

2.5 Comisia dorește să propună o **acțiune coordonată a statelor membre, pentru a asigura o completare adecvată a inițiativelor OCDE** la nivel internațional, pentru moment salutând „importantele angajamente luate recent” și așteptând [...] „punerea în practică a acestora”. Aceste eforturi sunt duble: pe de o parte, OCDE propune desființarea regimurilor fiscale preferențiale din cele 30 de state membre, iar pe de altă parte a exercitat – și continuă să exercite – **presiuni asupra statelor nemembre**, pentru a obține de la acestea **angajamentul politic în vederea colaborării** cu statele membre ale OCDE.

2.5.1 OCDE a contactat numeroase țări – practic toate sau aproape toate – și a obținut deja primele succese: **35 de state nemembre**, inclusiv cele adăpostind numeroase paradisuri

(2) Grupul de acțiune financiară internațională al OCDE.

(3) Un vas navighează sub pavilion de complezență (FOC – *flag of convenience*, sintagma uzitată în limba engleză) atunci când este înregistrată într-o țară cu mai puține reglementări în domeniu, pentru a reduce costurile de exploatare și a se sustrage reglementărilor împovărătoare. Federația Internațională a Lucrătorilor din Transporturi a întocmit o listă cu 32 de registre pe care le consideră drept „pavilioane de complezență”.

(4) Adoptat de Consiliul ECOFIN din 1 decembrie 1997.

fiscale, și-au luat angajamentul politic de a **colabora în vederea asigurării transparenței și a schimbului de informații în domeniul fiscal**. Multe alte țări ⁽⁵⁾ s-au angajat recent să respecte normele OCDE în materie de **schimburi de informații** la cerere, fără a se ține seama de imperativele legate de interesul național sau de secretul bancar.

2.6 În planul **politicii internaționale**, Comisia acționează pentru armonizarea bunelor practici privind guvernanta fiscală din diferite țări ⁽⁶⁾. Într-un mod mai structurat, Consiliul ECOFIN din mai 2008 a solicitat includerea unui standard de **bună guvernanta fiscală** în acordurile dintre Comunitate și țările terțe. În luna decembrie a aceluiași an, introducerea standardului a căpătat un caracter și mai stringent, prin solicitarea de a lupta mai hotărât împotriva paradisurilor fiscale și jurisdicțiilor necooperante.

2.6.1 În ce privește **impozitarea veniturilor din economii**, Comisia a obținut ca unele țări terțe ⁽⁷⁾, cu atât mai mult cu cât reprezintă teritorii dependente de unele state membre sau asociații acestora (unele dintre aceste teritorii fiind anterior menționate între paradisurile fiscale), să aplice măsuri similare sau identice cu cele ale directivelor comunitare. Sunt în curs contacte exploratorii cu alte țări ⁽⁸⁾, care însă nu au fost încă finalizate prin negocieri formale.

2.6.2 O serie de negocieri sunt în curs cu țările Spațiului Economic European ⁽⁹⁾ și cu Elveția. Țările SEE aplică în mod direct principiile pieței interne, iar pentru ajutoarele de stat sunt în vigoare *norme similare*. Raporturile cu Elveția sunt reglementate de Acordul de liber schimb din 1972, însă unele aspecte au fost puse recent în discuție. Cu Liechtenstein au loc negocieri în vederea unui nou acord anti-fraudă. Întregul domeniu se află în evoluție.

2.6.3 Principiile de transparență, colaborare și schimb de informații au fost inserate în planurile de acțiune și în înțelegerile încheiate cu numeroase țări în cadrul **politicii europene de vecinătate și al politicii de extindere**. Comisia va acționa pentru a extinde aceste principii la numeroase țări terțe: primele contacte par promițătoare în cazul unor țări, dar va trebui stabilit ce poziții vor trebui adoptate în raport cu statele care până acum au respins acest demers.

2.6.4 O atenție specială este acordată **negocierilor cu țările în curs de dezvoltare (TCD)**: în unele cazuri există împotriviri care trebuie depășite, poate prin condiționarea finanțărilor preconizate de *Instrumentul european de vecinătate și parteneriat (ENPI – European Neighbourhood and Partnership Instrument)* și de cel de-al 10-lea *Fond european pentru dezvoltare (FED)* de acceptarea regulilor *guvernantei fiscale*.

2.7 Un capitol al comunicării este consacrat trecerii în revistă a inițiativelor **aflate în desfășurare**: cele interne, sub forma directivelor menționate la punctul 2.4, și cele externe, pentru a completa în mod practic inițiative menționate la punctul 2.5. Trebuie evidențiată solicitarea Comisiei, adresată în mod justificat Consiliului, de a-i fi acordată **suficientă flexibilitate în negocieri**, o condiție indispensabilă pentru a adapta politica generală la trăsăturile specifice fiecărei țări. O atenție specială este acordată **stimulării cooperării pentru dezvoltare**, care ar trebui utilizată în raport cu țările recalcitrante ca un mijloc de încurajare a unei mai mari deschideri (cf. supra, 2.6.4).

2.8 Comisia conchide prin a atrage atenția Consiliului asupra importanței măsurilor propuse și asupra necesității asigurării **transpunerii rapide la nivel național a directivelor deja în vigoare**, a accelerării procesului în cazul celor aflate în discuție, a adoptării unor **politici mai coerente și mai coordonate** la nivel comunitar și, în sfârșit, a **asigurării unei mai mari coerențe între pozițiile adoptate în mod individual de statele membre și principiile de guvernanta convenite**.

3. Observații și comentarii

3.1 CESE apreciază în mod deosebit comunicarea Comisiei: venise timpul să fie definite orientările acțiunilor și comportamentelor în domeniul complex al combaterii evaziunii fiscale, în cadrul unei bune *guvernante fiscale*. **Comitetul nu poate decât să sprijine orice aspect menționat de Comisie și toate măsurile propuse de aceasta și să fie în întregime de acord cu ele**. Cu toate acestea, consideră de datoria sa să atragă atenția asupra unor probleme de fond și a altora de detaliu care – în opinia sa – merită o abordare atentă.

3.2 Comisia ridică problema coerenței între sprijinul financiar acordat de UE unor țări și nivelul de aplicare de către acestea a principiilor *guvernantei fiscale* (cf. supra 2.7). Este menționată posibilitatea „adoptării de măsuri adecvate”, în contextul evaluării intermediare a celui de-al zecelea *Fond european de dezvoltare (FED)*, și a introducerii unor măsuri specifice în acordul de la Cotonou ⁽¹⁰⁾. Astfel de măsuri ar putea fi cele de reducere a sumelor alocate țărilor care nu colaborează și stimularea celor care demonstrează că doresc să mențină eforturile, prin asistență tehnică și fonduri suplimentare.

3.2.1 Ca atare, este propusă introducerea în politica europeană de sprijinire a altor țări a unui concept care presupune **că ajutoarele trebuie să fie meritate, demonstrându-se în mod concret dorința de colaborare**, și – dar nu numai – în domeniul fiscal. CESE consideră că documentele prin care se stabilesc modalitățile de acordare a ajutoarelor ar trebui să cuprindă o **clauză explicită** în acest sens. Trebuie introdusă o schimbare clară și explicită în strategia de **acordare de fonduri**, care trebuie să devină un instrument de **favorizare concretă și controlabilă a procesului de evoluție morală, socială și economică**. Guvernele corupte rămân insensibile la solicitările de cooperare: singurul mod de a le convinge este de a le pune în cauză interesele.

⁽⁵⁾ Între altele, Elveția, Austria, Belgia, Luxemburg, Hong Kong, Macao, Singapore, Chile, Andorra, Liechtenstein și Monaco.

⁽⁶⁾ Țările din Caraibe, insulele din Pacific.

⁽⁷⁾ Elveția, Liechtenstein, San Marino, Monaco și Andorra.

⁽⁸⁾ Hong Kong, Macao și Singapore.

⁽⁹⁾ Islanda, Liechtenstein și Norvegia.

⁽¹⁰⁾ Acord de parteneriat între membrii unui grup de țări din Africa, Caraibe și Pacific, pe de o parte, și UE și statele sale membre, pe de altă parte, semnat la Cotonou la 23.6.2000.

Rămâne de văzut în ce măsură strategia propusă de Comisie va putea fi pusă în practică: **tergiversările de natură politică și socială** ar putea juca astfel un rol determinant în raport cu punerea sa în aplicare.

3.3 Alte câteva considerații pleacă de la declarația introductivă a Comisiei, care consideră *buna guvernare* în domeniul fiscal drept un *răspuns coordonat* la problemele reprezentate de spălarea de bani, de corupție și de terorism. Astfel, este reafirmată ideea invocată în repetate rânduri, pe care CESE o împărtășește, că doar o abordare cuprinzătoare va putea concretiza o strategie de protecție a societății împotriva oricărei forme de criminalitate financiară, de natură penală, teroristă sau fiscală.

3.3.1 Toate măsurile menționate de comunicarea Comisiei sunt utile în domeniul **guvernantei fiscale**. Cu toate acestea, CESE observă că lipsește în mod evident referința esențială la o strategie globală. Acțiunile aflate în desfășurare sau planificate în domeniul fiscal ar trebui să aibă loc în paralel cu cele din domeniul combaterii **spălării banilor și a corupției, a criminalității organizate și a terorismului** și să fie coerente cu acestea. Un prim pas în acest sens ar fi **eliminarea acelor zone de umbră și a incongruențelor dintre directivele de natură fiscală și cele referitoare la combaterea spălării banilor**.

3.4 Directivele privind combaterea fraudei fiscale nu fac trimitere la dispozițiile **cele de-a treia Directive privind spălarea banilor** (MLD) ⁽¹¹⁾, în ciuda faptului că aceasta din urmă menționează printre altele și fraudă fiscală (sau cel puțin unele aspecte ale sale) ⁽¹²⁾ **printre infracțiunile grave avute în vedere**. Prin urmare, s-ar putea pune întrebarea dacă dispozițiile Directivei MLD sunt aplicabile domeniului fiscal, în special în ce privește obligația de raportare, funcțiile UIF ⁽¹³⁾, implicarea terților, între care liber-profioniști ⁽¹⁴⁾. Cu toate acestea, răspunsul la această întrebare este negativ: **în directivele fiscale, combaterea fraudei ține doar de competența autorităților fiscale**, nu mai sunt menționate competențele UIF sau legăturile cu aceasta și nici dispozițiile Directivei MLD.

3.4.1 Ca atare, în directivele comunitare există un dezechilibru între componenta legislativă și cea de implementare. Chiar dacă în teorie pot fi stabilite, **granițele dintre fraudă fiscală și spălarea banilor obținute din activități ilegale** pot apărea **vagi sau inexistente** în practică: de exemplu, nedeclararea TVA poate fi considerată contrabandă (spălarea a banilor) sau fraudă fiscală și

poate revela legături dintre afaceri aparent „normale” și traficul de droguri, de arme etc. Corupția implică totdeauna evaziunea fiscală, dar adesea ascunde infracțiuni cu mult mai grave, de altă natură, iar transferurile de fonduri cu un statut fiscal incert pot ascunde activități teroriste. Numeroase sunt cazurile cu semnificații ambigue și cu posibile conflicte de competență.

3.5 În întregul său, tema trebuie **regândită și revizuită organic: Directiva MLD trebuie reorientată spre obiectivul său declarat**, acela al combaterii criminalității organizate și a terorismului, excluzând în mod explicit delictele fiscale și financiare atunci când acestea nu au conotații de terorism sau criminalitate. Pe de altă parte, directivele fiscale ar trebui să **scoată din competența autorităților fiscale** orice *infracțiune de natură criminală sau teroristă*. Fără a stabili o ierarhie de valori, combaterea criminalității și terorismului are o mai mare relevanță politică și socială decât combaterea evaziunii fiscale. Cele două domenii sunt însă strâns legate, nu doar datorită incertitudinilor privind atribuirea deja semnalate, ci și pentru a traduce în fapte conceptul de „luptă globală”, care implică o **obligație de colaborare și de schimb de informații** între diversele autorități. Nevoia de colaborare a diverselor autorități este, într-adevăr, amintită într-o comunicare din 2004 ⁽¹⁵⁾, dar nu apare în nicio directivă.

3.6 Atribuirea clară a competențelor sau suprapunerea acestora reflectă repartizarea puterilor la nivelul Consiliului, chestiunile privind evaziunea fiscală și paradisurile fiscale fiind tratate de Consiliul ECOFIN, în timp ce combaterea criminalității și a terorismului – de Consiliul Justiție și Afaceri Interne. Pe de altă parte, aceeași distribuție a competențelor se regăsește la nivel mondial: G-20 și GAFI/FATF ⁽¹⁶⁾ par să aparțină unor lumi diferite. În cadrul OCDE există o legătură, însă doar la nivel central, contactele de la nivel național variind în funcție de competențele ministeriale.

3.7 Declarațiile oficiale dau de înțeles că există voința politică de a face progrese într-o **luptă globală** eficientă, dar soluții practice nu se întrezăresc în viitorul imediat, cu excepția cazului în care problema este conștientizată la cele mai înalte niveluri politice și financiare. Cu toate acestea, este nevoie de o analiză preliminară a **unor aspecte fundamentale**, întreprinsă urgent și fără amânare. Între acestea, figurează **evaluarea fenomenului paradisurilor fiscale** ⁽¹⁷⁾, **în ansamblul său**. Datorită măsurilor OCDE și ale Comisiei, multe paradisuri au acceptat în ultimul timp să colaboreze în combaterea evaziunii fiscale ⁽¹⁸⁾, abolind sau limitând secretul bancar, astfel încât pe „lista neagră” nu mai apare nicio țară ⁽¹⁹⁾. Viitorul apropiat va arăta dacă și în ce măsură au fost ținute aceste promisiuni.

⁽¹¹⁾ Directiva 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2005 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului, JO L 309/15 din 25.11.2005, cunoscută drept cea de-a treia Directivă privind spălarea banilor (3rd Money Laundering Directive – MLD).

⁽¹²⁾ Cf. articolul 3 alineatul (5) litera d) a Directivei MLD: „infracțiune gravă” înseamnă, cel puțin ... fraudă ... definită la articolul 1 alineatul (1) și articolul 2 din Convenția privind protejarea intereselor financiare ale Comunității: evaziunea fiscală, cel puțin în domeniul TVA, este ca atare inclusă explicit între infracțiunile luate în considerare de Directiva MLD.

⁽¹³⁾ Unitatea de informații financiare, cf. art. 21 din Directiva MLD.

⁽¹⁴⁾ Cf. art. 2 alineatul (3) din Directiva MLD.

⁽¹⁵⁾ Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European privind prevenirea și combaterea fraudei financiare și a practicilor ilegale ale societăților, COM(2004)611 final.

⁽¹⁶⁾ Grupul de acțiune financiară internațională (GAFI)/Financial Action Task Force, fiind un organism al OCDE.

⁽¹⁷⁾ Este interesantă observația că termenul englezesc *fiscal haven* a fost tradus în majoritatea celorlalte limbi prin *paradis fiscal*. Diferența dintre *haven* „refugiu” și *heaven* „paradis, rai” nu poate fi atribuită unei simple greșeli de traducere, ea reflectând o diferență de mentalitate.

⁽¹⁸⁾ De fapt, în acordurile cu „paradisurile fiscale” este inclusă o clauză „standard” privind criminalitatea organizată și terorismul, dar aspectul fiscal este cel care prevalează întotdeauna.

⁽¹⁹⁾ Mai există încă două liste, *gri deschis* și *gri închis*, în funcție de gradul de colaborare asigurat.

3.7.1 Diversele liste nu sunt însă exhaustive sau, în orice caz, lasă loc incertitudinilor. O anumită lipsă de transparență pare să caracterizeze **centrele financiare emergente**, unele dintre ele având sau putând să aibă în viitor trăsături de *refugiu*, – dacă nu de-a dreptul de *paradis* – fiscal sau de altă natură: unele țări din sud-estul Asiei, țările Golfului, dar și, într-o anumită măsură, India, Singapore, China (Hong Kong reprezentând doar vârful de lance al finanțelor chineze). Deși se numără printre clauzele „standard”, negocierile trec repede peste **finanțarea terorismului**, pentru că acesta nu trece prin canale dispuse să apară în public și – încă mai puțin – să negocieze. Aceste probleme și încă altele sunt atât de delicate, încât discreția care le înconjoară este de înțeles, neputând fi însă ignorate din acest motiv.

3.7.2 Sunt și alte aspecte care nu au fost încă amintite: **traficul de arme**, deseori vândute pe cale legală și cu autorizațiile oficiale necesare, dar care ulterior, pe căi oculte, alimentează războaiele și terorismul din numeroase țări și a cărui sursă de finanțare sunt deseori **drogurile**: toate acestea generează un flux enorm de bani care pare că se scurge într-o „gaură neagră” fără fund. Fenomenul este bine-cunoscut, dar, cu siguranță, nu se rezolvă cu directive, acorduri sau anchete: este de altă natură și implică politica mondială.

3.7.3 Fenomenul paradisurilor fiscale în întregul său este, prin urmare, o problemă care trebuie abordată ținându-se cont de **aspectele geopolitice** care influențează orice soluție. În ce privește posibilitățile practice, combaterea evaziunii fiscale și a spălării de bani (dar mai ales a terorismului) trebuie să fie pe cât posibil globală, ținându-se cont că o victorie globală reprezintă un obiectiv încă îndepărtat. Înainte de orice, trebuie acționat prudent pentru a **preveni deturnarea activității** de la centrele cunoscute la altele mai puțin cunoscute, care pot fi ostile sau mai puțin dispuse la negociere. Criza actuală accelerează mutația graduală a raporturilor de forță dintre centrele financiare mondiale: Asia și lumea islamică reprezintă noile puteri emergente, ale căror logică și comportamente nu coincid în mod necesar cu cele din lumea occidentală.

3.8 O altă problemă, legată într-un fel de paradisurile fiscale, este cea a **pavilioanelor de complezență (FOC – flags of convenience)**, arborate pe 63 % din vasele comerciale de pe plan

mondial și pe o mare parte a ambarcațiunilor mari de agrement: **cele mai multe din ele își au sediul în paradisurile fiscale**, către care îndreaptă un important **flux de fonduri cu origini perfect legale**, deși sunt scutite de orice impunere fiscală sau aproape. Între țările care înregistrează astfel de cazuri, figurează și unele state membre ale UE. Navele aflate sub pavilion de complezență operează în condiții privilegiate de concurență în raport cu cele care arborează pavilioane naționale, iar câștigurile obținute astfel din navlosire reprezintă o eludare, însă desigur nu o evaziune a „fiscalității oficiale”. În plus, acestea nu sunt supuse obligațiilor ce decurg din convențiile sindicale ale navigatorilor.

3.8.1 Nu este prevăzută nicio intervenție de natură fiscală în ce privește pavilioanele de complezență, nu doar din cauza absenței temeiului legal al acestor măsuri, ci și pentru că măsurile bazate pe considerații pur fiscale ar risca, printre altele, să dăuneze unei activități economice vitale pentru întreaga lume și să anuleze un flux important de investiții în economia mondială. Dincolo de considerațiile de natură morală, trebuie semnalat că pavilioanele de complezență denaturează concurența și eludează reglementările sindicale: aceasta, cu consensul tacit, sau cu acordul tacit al guvernelor din toată lumea. În context comunitar, singurele norme în acest sens sunt cele referitoare la siguranța navigației și la reglementarea traficului maritim.

3.8.2 Aceste aspecte au fost menționate pentru a scoate în evidență faptul că nu toate fondurile financiare care intră în paradisurile fiscale sau care provin din acestea pentru a fi investite în centrele financiare mondiale ⁽²⁰⁾ sunt rezultatul evaziunii fiscale, al spălării de bani și al finanțării terorismului. Din acest punct de vedere, sunt împărtășite măsurile preconizate de G-20 și întreprinse de Comisie în domeniul fiscal, acestea referindu-se și la **aspectele spălării de bani și ale terorismului, dar trebuind să rămână atente la a evita repercusiunile nedorite asupra activităților și fluxurilor financiare legitime sau care, în orice caz, nu încalcă legea.**

3.8.3 Obținerea acordului pentru **transparență și colaborare** din partea paradisurilor fiscale ar reprezenta un succes istoric. Zonele de opacitate care rămân – și, probabil, vor rămâne – demonstrează că, dincolo de marile principii, trebuie urmărite obiective rezonabile, chiar dacă nu optime. În ultimă instanță, trebuie menționată necesitatea ca **inițiativele din domeniile financiar și fiscal să fie dirijate și controlate de factorii politici de decizie, în cadrul strategiilor lor în domeniul relațiilor internaționale**. În acest domeniu, Uniunea Europeană are nevoie de o **politică comună**: un obiectiv pe care guvernele ar trebui să-l considere prioritar, dar care, în momentul actual, pare încă îndepărtat.

Bruxelles, 17 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

⁽²⁰⁾ S-a calculat că 35 % din fluxurile financiare mondiale tranzitează paradisurile fiscale; pe de altă parte, nu se specifică pe ce se bazează aceste date.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Un nou parteneriat pentru modernizarea universităților: forumul UE pentru dialogul universități-întreprinderi”

COM(2009) 158 final

(2010/C 255/12)

Raportor: **dl BURNS**

La 2 aprilie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Un nou parteneriat pentru modernizarea universităților: forumul UE pentru dialogul universități-întreprinderi”

COM(2009) 158 final.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 15 octombrie 2009. Raportor: dl BURNS.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 17 decembrie 2009), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 60 de voturi pentru, 12 voturi împotriva și 11 abțineri.

1. Recomandări

1.1 CESE consideră că utilizarea termenului „universitate” în cazul tuturor instituțiilor de învățământ superior, fără a se lua în considerare denumirea sau statutul acestora în statele membre, poate crea confuzii. Încurajarea parteneriatelor între instituțiile de învățământ superior și întreprinderi implică, mai degrabă, identificarea cu precizie a disciplinelor pentru care un astfel de parteneriat este relevant, lăsând cele două părți să aprecieze caracterul reciproc avantajos al acestuia. Acesta este motivul pentru care CESE propune utilizarea termenului „instituții de învățământ superior”, mai general, și, în consecință, întrebuintarea acestuia și în denumirea forumului.

1.2 Comunicarea Comisiei Europene, ca și forumul UE de dialog între universități/instituții de învățământ superior și întreprinderi ar trebui să se concentreze pe o cooperare și o intervenție punctuale. Acest aspect va trebui analizat cu atenție, în special în contextul crizei actuale, când nu se poate ști cu certitudine dacă întreprinderile vor avea posibilitatea să investească direct în viitorii licențiați (pe termen lung). Forumul ar trebui să contribuie la definirea interesului general pe termen lung în domeniile educației și evoluției pieței muncii.

1.3 În această privință, ar fi de dorit ca partenerii sociali și reprezentanții societății civile să fie consultați. Implicarea în relații cu întreprinderile și crearea forumului trebuie să aibă conținut și nu să devină un mecanism fără prea mare valoare în afara aceleia de a aduce resurse financiare pentru activitățile curente ale universităților; acest proces de angajare și de creare a forumului nu trebuie însă nici să se transforme într-un instrument de „dominare” a instituțiilor de învățământ superior de către întreprinderi.

1.4 CESE susține un parteneriat mai echitabil între universități și întreprinderi, în care ambele părți să fie încurajate să devină „motoare” ale schimbării și să aibă contribuții valoroase, să-și recunoască obiectivele și misiunile sociale diferite și, în același timp, să identifice și să exploateze acele domenii tematice și puncte de convergență care pot duce la cooperare (1).

1.5 În ceea ce privește învățarea de-a lungul vieții, trebuie realizate cercetări empirice pentru a identifica în mod clar ce activități sunt realizate în întreprinderi și care sunt rezultatele urmărite, înainte ca forumul să elaboreze obiective privind educația și formarea profesională.

1.6 Întreprinderile trebuie să își asume responsabilitatea de a defini rezultatele în raport cu ceea ce se face sau ceea ce trebuie să se facă la locul de muncă, cu luarea în considerare a necesităților de formare a lucrătorilor de-a lungul vieții.

1.7 Accesul la programele de învățare de-a lungul vieții nu trebuie să fie legat de realizările academice anterioare sau de obținerea unor calificări specifice. Învățarea de-a lungul vieții trebuie să se bazeze pe necesitățile concrete ale angajatului și ale locului de muncă pe care îl ocupă, iar formarea trebuie să fie orientată spre rezultate. Obținerea unei calificări nu trebuie să fie principalul obiectiv al acestui tip de învățare.

(1) A se vedea Avizul CESE pe tema „Universități pentru Europa”, raportor: dl Joost VAN IERSEL (JO C 128, 18.5.2010, p. 48) și Avizul CESE pe tema „Cooperarea și transferul de cunoștințe între organizații de cercetare, industrie și IMM-uri – o condiție prealabilă importantă pentru inovare”, raportor: dl Gerd WOLF (JO C 218, 11.9.2009).

1.8 Într-o întreprindere, nimic nu poate înlocui experiența practică. Forumul trebuie, așadar, să facă propuneri privind modul în care cadrele universitare ar putea câștiga o experiență practică valabilă, atât în întreprinderile mari, cât și în cele mici. În acest domeniu există deja o bogată experiență, fiind necesară analiza-re exemplelor de bune practici.

1.9 IMM-urile și microîntreprinderile trebuie încurajate să devină mai active în cadrul forumului.

1.10 Pentru activitatea forumului ar trebui folosită o definiție mai practică a IMM-urilor și în acest sens sugerăm:

Tipul de întreprindere	Numărul de angajați
Medie	<100
Mică	<20
Micro	<5

2. Context

2.1 Educația și formarea au fost identificate ca fiind factori cruciali pentru atingerea obiectivelor generale ale Strategiei de la Lisabona. Pentru ca societatea europeană să supraviețuiască și să concureze în noua economie globală, cetățenii trebuie să devină mai întreprinzători. Pentru a atinge acest obiectiv, trebuie abordată problema modernizării sistemelor de învățământ din Europa și trebuie recunoscut ca atare rolul-cheie al universităților și al întreprinderilor în acest proces.

2.2 Există deja parteneriate între mari companii multinaționale și universități, organizații de cercetare și întreprinderi. Inițiativele tehnologice comune, platformele tehnologice europene, grupurile de excelență și nou înființatul Institut European pentru Inovație și Tehnologie sunt exemple pozitive de noi forme de colaborare și parteneriat. Din păcate, nu sunt suficient dezvoltate legăturile similare dintre instituțiile de învățământ superior, pe de o parte, și microîntreprinderi și IMM-uri, pe de altă parte.

2.3 Sunt necesare noi direcții de cercetare pentru a cunoaște mai bine lumea în schimbare a învățământului superior, precum și rolul cadrelor universitare. În vreme ce universitățile au dobândit un rol central în construirea unei „societăți a cunoașterii” europene, cercetări recente arată că, pe măsură ce așteptările noastre privind universitățile cresc, acestea se confruntă cu presiuni cărora le este greu să le facă față: se așteaptă ca universitățile să facă mai multă cercetare, să fie competitive și rentabile, predând, în același timp, mai multor studenți într-un mod mai personal și menținând standarde academice înalte. Astfel, misiunea lor este neclară și universitățile riscă să își piardă rolul pe care îl au în generarea și diseminarea cunoașterii ⁽²⁾.

⁽²⁾ Fundația Europeană pentru Știință (ESF). 2008. *Higher Education Looking Forward: An Agenda for Future Research* (Viitorul învățământului superior: o agendă pentru cercetarea viitoare), John Brennan, Jürgen Enders, Christine Musselin, Ulrich Teichler și Jussi Välimaa.

2.4 Comunicarea din mai 2006 privind modernizarea învățământului superior ⁽³⁾ afirma că întreprinderile își pot aduce contribuția în următoarele trei domenii:

- guvernanța: modelele de întreprinderi pot fi importate în lumea universitară;
- finanțarea: întreprinderile au un rol potențial de jucat în acordarea de sprijin financiar, atât în domeniul educației, cât și în cel al cercetării;
- programele de învățământ: studenții trebuie să primească o educație care să îi pregătească pentru universul profesional din prezent și din viitor. Întreprinderile trebuie să se implice în acest proces și trebuie să ofere acele tipuri de stagii care să îi ajute pe studenți să facă tranziția de la studiu la muncă. Întreprinderile trebuie, de asemenea, încurajate să permită personalului lor să participe la activități de formare profesională și să își actualizeze competențele pe întreaga durată a vieții active.

2.5 În 2008, Comisia a creat un forum universități-întreprinderi care sprijină cooperarea dintre universități și întreprinderi în scopul de a ajuta universitățile „să răspundă mai bine și mai rapid la necesitățile pieței și să dezvolte parteneriate care să valorifice cunoștințele științifice și tehnologice”.

2.6 La forum au participat instituții de învățământ superior, întreprinderi, asociații profesionale, intermediari și autorități publice. Acesta a înlesnit discuțiile privind schimbul de bune practici și discuțiile privind probleme comune, permițând participanților să lucreze împreună pentru a identifica soluții posibile.

3. Sinteza propunerii Comisiei

3.1 Comisia recunoaște necesitatea unei mai bune cooperări între universități și întreprinderi. În consecință, sunt necesare măsuri de sprijinire a statelor membre în eforturile lor de modernizare a sistemelor de învățământ superior.

3.2 Comunicarea are ca obiective:

- să facă bilanțul a ceea ce s-a învățat din primul an de existență a forumului și din alte activități relevante întreprinse la nivel european în legătură cu provocările și barierele existente în calea cooperării dintre universități și întreprinderi. Un document de lucru al serviciilor Comisiei dezvoltă, mai pe larg, acest aspect al activității;
- să facă propuneri pentru următoarele etape ale activității forumului;
- să definească acțiuni concrete de monitorizare pentru a consolida cooperarea dintre universități și întreprinderi.

3.3 Principalele concluzii ale raportului, care vor influența activitatea forumului sunt:

- dezvoltarea unei culturi antreprenoriale în cadrul universităților necesită schimbări profunde în guvernanța și conducerea universităților;

⁽³⁾ Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European „Rezultatele agendei privind modernizarea universităților: educație, cercetare și inovare”, 10.5.2006, COM(2006) 208 final.

- educația în spiritul antreprenorial trebuie să fie cuprinzătoare și deschisă tuturor studenților interesați, în toate disciplinele universitare;
- universitățile ar trebui să implice antreprenori și oameni de afaceri în predarea cursurilor privind spiritul antreprenorial;
- profesorii din învățământul universitar și preuniversitar ar trebui să aibă acces la formare profesională în materie de predare a cursurilor privind spiritul antreprenorial și la expunere la lumea afacerilor;
- universitățile și organizațiile publice de cercetare ar trebui să aibă o strategie clară, pe termen lung, pentru gestionarea drepturilor de proprietate intelectuală;
- trebuie abordate provocările specifice cu care se confruntă IMM-urile care doresc să formeze parteneriate cu universitățile;
- învățarea de-a lungul vieții trebuie să fie integrată în totalitate în misiunile și strategiile universităților;
- actualizarea/îmbunătățirea competențelor trebuie să fie valorizată și recunoscută pe piața forței de muncă și de către angajatori;
- învățarea de-a lungul vieții trebuie să fie dezvoltată în parteneriat cu întreprinderile, universitățile neputând să o conceapă și să o concretizeze singure;
- condițiile-cadru naționale și regionale trebuie să ofere un mediu propice cooperării dintre universități și întreprinderi;
- cooperarea dintre universități și întreprinderi trebuie să fie integrată în strategiile instituționale; conducerea și administrarea eficientă a resurselor umane sunt esențiale pentru punerea în aplicare a acestei cooperări.

3.4 Pentru a facilita dezbaterea obiectivelor de mai sus, Comisia intenționează să ofere forumului UE pentru dialogul universități-întreprinderi o structură mai solidă sub forma reuniunilor plenare și a seminarelor tematice. Se recomandă prezența pe internet. Aceasta va contribui la încurajarea implicării autorităților locale și regionale, precum și a participanților din afara UE.

3.5 Pe baza concluziilor forumului, Comisia intenționează să exploreze noi forme de parteneriate structurate între universități și întreprinderi, în special IMM-uri, și să examineze modul în care aceste parteneriate ar putea fi sprijinite prin programe UE. Comisia va încerca să determine, de asemenea, dacă sfera dialogului cu întreprinderile ar putea fi extinsă și înspre alte sectoare ale educației și formării.

4. Comentarii/observații generale ale CESE

4.1 CESE salută eforturile Comisiei Europene de îmbunătățire a relațiilor dintre instituțiile de învățământ superior și întreprinderi. Cu toate acestea, CESE își exprimă îngrijorarea pentru faptul că această comunicare nu face mai mult decât să confirme criticile

deja prezente în documente anterioare, ajungând la aceleași concluzii: „avem o problemă și trebuie să facem ceva pentru a o soluționa”. Cu toate acestea, Comitetul este îngrijorat că, în cazurile în care comunicarea Comisiei propune anumite măsuri pentru îmbunătățirea cooperării dintre instituțiile de învățământ superior și întreprinderi, acest lucru se face printr-o abordare unilaterală: universitățile ar trebui să adopte structurile manageriale ale întreprinderilor, să faciliteze implicarea directă a profesioniștilor în cadrul lor și să introducă cursuri de antreprenariat etc. (a se vedea punctul 3.3).

4.2 CESE își exprimă îngrijorarea în legătură cu abordarea prea academică a comunicării și cu faptul că recomandările acestea sunt prea vagi și deschise interpretărilor. Folosirea termenului de „universități” cu referire la toate instituțiile de învățământ superior, indiferent de denumirea și statutul lor în statele membre, creează confuzii. Instituții diferite de învățământ superior oferă servicii diferite întreprinderilor. Instituțiile specializate în formarea bazată pe competențe oferă produse diferite față de cele care se concentrează pe cursuri bazate pe cunoștințe. De exemplu, rolul primordial al universităților tradiționale, în care esențiale sunt științele umane și sociale, precum și cercetarea de bază, constă în a genera cunoaștere și în a menține continuitatea culturală.

4.3 Majoritatea angajatorilor înțeleg diferența tradițională dintre universități și alte forme complementare de învățământ și se așteaptă ca universitățile să educe studenții astfel încât aceștia să dobândească o înțelegere aprofundată a materiilor studiate, înainte de absolvire. Angajatorii consideră că diplomele sunt mai degrabă un indicator de potențial decât o atestare a competențelor, în vreme ce se așteaptă ca aceste calificări, dobândite în învățământul superior și în cel profesional, să reprezinte indicatori ai capacității de a îndeplini sarcini. Această comunicare și documentul de lucru al serviciilor Comisiei nu contribuie la clarificarea niciuneia dintre aceste chestiuni.

4.4 CESE este conștient de problemele generate de așa-numita „corporatizare” a universităților. Considerăm că transferul și aplicarea automată a proceselor și procedurilor educaționale din SUA în Europa nu va funcționa. Universitățile europene trebuie să găsească un nou mod de a construi relații cu întreprinderile și de a îmbunătăți serviciile, calificările și rezultatele pe care le oferă, fără ca acest lucru să dăuneze capacității acestora de a realiza cercetare fundamentală, care este primordială pentru supraviețuirea Uniunii în contextul concurențial mondial.

4.5 În climatul economic actual, toate instituțiile de învățământ superior din Europa vor fi forțate să devină mai „orientate înspre clienți” și mai conștiente de raportul dintre costurile și beneficiile pe care le generează în societate. Forumul universități-întreprinderi ar trebui să devină partenerul ideal în a ajuta instituțiile de învățământ superior să-și asume acest nou rol. Se impune totuși definirea noțiunii de „client”, din punctul de vedere al interesului general, al angajatorilor și din cel al fiecărui student.

4.6 Aceste schimbări de priorități vor avea implicații financiare pentru universități. Măsura în care piața trebuie să determine prioritățile academice este un factor crucial, care trebuie analizat cu atenție. Accentul exclusiv pe competitivitate și orientarea spre întreprinderi ca standarde absolute, printre altele, ar putea implica

restrângerea programelor de învățământ și a domeniilor de cercetare. Acest curent este ilustrat de declinul disciplinelor clasice, care se poate observa la scară globală. Acest proces ⁽⁴⁾ nu se limitează la științele umaniste, ci apare și în disciplinele științifice clasice cum ar fi chimia, fizica și matematica, precum și în economie și alte științe sociale.

4.7 Comisia afirmă în comunicare că principalul scop al recomandărilor este de a transforma universitățile europene în „factori determinanți primordial ai ambiției Europei de a fi prima economie și societate bazată pe cunoaștere din lume”. Deși pare a fi un țel lăudabil, există o temere în legătură cu faptul că numai universitățile au fost calificate drept „factori determinanți”. CESE ar prefera un parteneriat egal între întreprinderi și universități, în care ambele să își recunoască propriile puncte tari și slabe și în care ambele să fie factori ai schimbării, în mod egal. Întreprinderile ar trebui să contribuie cu experiența practică și cunoașterea pieței, iar universitățile cu conținutul și sprijinul intelectual. CESE reamintește însă că factorii care constituie „motorul” străduinței europene nu sunt reprezentați numai de întreprinderi și de instituțiile de învățământ superior, ci și de numeroase alte elemente. Aceeași străduință trebuie identificată și în unele politici europene și naționale și, mai ales, în susținerea de către societate a educației și a combaterii șomajului.

4.8 CESE recunoaște necesitatea de a armoniza ceea ce se predă cu posibilitatea de a găsi un loc de muncă, precum și referirile din documentul de lucru la „rezultate” (5.2/5.2.3/5.5.5), însă continuă să creadă că acesta nu poate fi singurul rol al universității. Cu toate acestea, CESE își exprimă preocuparea cu privire la modul în care aceste rezultate vor fi definite, la entitatea care va defini aceste rezultate și la modul în care vor fi integrate educația și formarea profesională, precum și calificările profesionale în matricea finală a formării și calificărilor de la nivelul universitar și a celor de la nivelul învățământului profesional. CESE consideră că definițiile acestor rezultate sunt cruciale pentru a adapta calificările la nevoile angajatorilor, în special ale IMM-urilor și ale microîntreprinderilor, însă observă că, având în vedere durata unui ciclu de învățământ în contextul în care piețele europene ale forței de muncă evoluează continuu și nu sunt armonizate, va fi dificil de obținut o concordanță între educație și munca într-o întreprindere. În cazul domeniilor de specialitate strâns legate de economie, universitățile trebuie să le transmită studenților și absolvenților cunoștințele teoretice necesare pentru a putea face față provocărilor actuale ale lumii economice în schimbare.

4.9 Învățarea de-a lungul vieții este importantă pentru întreprinderi și cetățeni, însă comunicarea nu abordează problema accesului egal la acest mod de formare. Aceasta este o problemă gravă, în special în legătură cu acei cetățeni care nu au primit educație universitară. Este clar că, fără recomandări specifice, cei care au deja o diplomă universitară vor primi mai mult sprijin și formare,

pe când cei care nu au primit educație universitară nu vor putea participa programe universitare de învățare pe parcursul întregii vieți.

4.10 În cadrul acestor propuneri, Comisia pare să presupună că poate identifica domeniile în care lipsesc competențele doar prin întâlniri cu angajatorii și cadrele universitare. Este paradoxal că, în timp ce se fac presiuni pentru mai multă cercetare științifică, se evită să se recomande aplicarea unei tehnici științifice pentru a se stabili exact ce competențe lipsesc și pentru a contribui la elaborarea planurilor de educație și formare necesare pentru a acoperi aceste lipsuri. Crearea de instituții (de exemplu, asociații) în cadrul universităților, în colaborare cu întreprinderile mari, ar permite identificarea calificărilor de care au nevoie absolvenții în practică, pentru ca aceștia să răspundă mai bine cerințelor întreprinderilor. În plus, aceste instituții îi pot sprijini pe absolvenți în găsirea unui loc de muncă în întreprinderi.

4.11 Această lipsă de informații este deosebit de importantă în cazul învățării de-a lungul vieții. Ar trebui efectuate cercetări empirice care să identifice în mod clar ce activități sunt realizate în întreprinderi și ce activități se cer realizate. Odată ce acestea au fost identificate, formarea profesională și orice calificări ulterioare trebuie concepute în așa fel încât să corespundă rezultatelor identificate. Datorită caracterului practic pe care îl comportă definirea rezultatelor în întreprinderi, este esențial ca acestea să își îndeplinească rolul în cadrul procesului de dezvoltare și să definească aceste obiective. Informarea celor interesați va fi crucială. De exemplu, atunci când se cunoaște că într-un anumit sector există o mare nevoie de forță de muncă, cum este cazul profesiilor din domeniul maritim, ar trebui ca potențialii „studenți” să fie informați cu privire la universitățile (naționale și europene) care oferă pregătire în acest domeniu, în care profesiile sunt foarte variate și, în unele cazuri, necesită un nivel înalt de calificare.

4.12 Comunicarea Comisiei (punctul 2) afirmă: „Cooperarea între universități și întreprinderi implică două comunități cu diferențe mari în ceea ce privește cultura, valorile și misiunile”. În continuare, descrie în detaliu modul în care au fost construite parteneriatele dintre cele două domenii și admite că „nivelul de cooperare rămâne foarte diferit între țări, universități și discipline universitare. În plus, măsura în care această cooperare a influențat guvernanta sau cultura organizațională în cele două sectoare vizate este limitată. Puține universități au o strategie de cooperare cu întreprinderile la nivel instituțional; acelea care o au sunt concentrate într-un număr mic de state membre.”

4.13 Această afirmație conține una dintre problemele principale ale relației dintre universități și întreprinderi, și anume aceea că multe universități tradiționaliste încearcă foarte puțin sau chiar deloc să înțeleagă cultura, valorile și motivațiile întreprinderilor și consideră că orice efort de înțelegere trebuie făcut de întreprinderi, și nu de universități. O cooperare veritabilă ar cere și reprezentanților întreprinderilor să țină seama de rolul specific al universităților și de responsabilitatea diferită pe care o au acestea față de societate, precum și de faptul că sprijinul acordat de acestea întreprinderilor este mai ales de natură indirectă. Până când această problemă nu se rezolvă, toate recomandările privind cooperarea universități-întreprinderi vor avea o valoare limitată.

⁽⁴⁾ Wilshire, Bruce, 1990: *The Moral Collapse of the University: Professionalism, Purity and Alienation* (Colapsul moral al universității: profesionalism, puritate și alienare), Albany: State University of New York Press; Readings, Bill, 1996: *The University in Ruins* (Universitatea în ruine), Cambridge, Harvard University Press.

4.14 Această afirmație evidențiază încă o problemă: cooperarea se bazează, în prezent, pe universitățile care lucrează cu întreprinderi mari, adesea multinaționale, cu un istoric social și economic dovedit. Întrebarea care decurge în mod necesar este ce șansă au IMM-urile și microîntreprinderile să exercite o influență asupra universităților, dacă marile companii au avut, de-a lungul timpului, o influență atât de redusă. La această problemă se face referire la punctul 3.3: „Trebuie abordate provocările speciale cu care se confruntă IMM-urile în cazul în care urmează să formeze parteneriate cu universitățile”. Nu se oferă, însă, sugestii practice privind posibilele provocări sau soluții.

4.15 Documentul nu conține o definiție clară a IMM-urilor. Termenul este menționat de nouă ori în comunicare, de zece ori în evaluarea de impact și de 76 de ori în documentul de lucru al serviciilor Comisiei. Cu toate acestea, impresia generală care se desprinde din documentele Comisiei este că termenul nu se referă la întreprinderile mici, ci, mai degrabă, la întreprinderile care au peste 200 de angajați și o cifră de afaceri de peste 10 milioane de euro. Definiția IMM-urilor folosită în prezent de Comisia Europeană este:

Tipul de întreprindere	Numărul de angajați	Cifra de afaceri anuală		Totalul bilanțului anual
Medie	<250	50 MEUR	sau	43 MEUR
Mică	<50	10 MEUR	sau	10 MEUR
Micro	<10	2 MEUR	sau	2 MEUR

Definiția nu este de ajutor instituțiilor de învățământ superior sau forumului atunci când acestea încearcă să identifice IMM-urile, mai ales dacă folosesc cifra de afaceri anuală. În opinia noastră, utilizarea actualei definiții a IMM-urilor constituie un obstacol pentru identificarea partenerilor de afaceri. De aceea, este de dorit o definiție mai simplă a IMM-urilor, care să reflecte realitatea.

4.16 CESE consideră că referirea la „încurajarea spiritului antreprenorial” trebuie analizată în profunzime și demonstrată prin exemple concrete în întregul sistem de educație. Comitetul își exprimă îngrijorarea pentru faptul că forumul ar putea să nu fie locul potrivit pentru discutarea acestei chestiuni foarte complexe. Nevoia de a dezvolta creativitatea copiilor, ca și celelalte capacități pe care aceștia le vor utiliza în cadrul viitoarelor meserii, și nevoia adulților de a fi întreprinzători la locul de muncă (de exemplu, sub aspectul învățării de-a lungul vieții) sunt două chestiuni diferite.

4.17 Mediul de afaceri se teme că acest „curent de gândire” care promovează spiritul antreprenorial (*entrepreneurism*) devine o nouă „modă” în învățământul superior. Universitățile au, într-adevăr, un rol în promovarea și dezvoltarea unei atitudini mai întreprinzătoare însă, în ultimul timp, acesta s-a extins astfel încât să includă pregătirea indivizilor pentru a deveni întreprinzători. Forumul Economic Mondial [*Educating the next wave of entrepreneurs* (Educarea următorului val de antreprenori) – aprilie 2009] precizează: „Majoritatea lucrurilor pe care le auziți despre spiritul antreprenorial sunt greșite. Acesta nu înseamnă magie, nu implică nimic misterios și nu are nicio legătură cu moștenirea genetică. Este o disciplină și, ca orice altă disciplină, poate fi învățată.” Considerăm că această schimbare adoptată de unele universități în ultima vreme este fundamental greșită. Universitățile îi pot învăța pe indivizi cum să realizeze activități care se desfășoară în cadrul întreprinderilor, cum ar fi contabilitatea, marketingul sau aplicarea unor proceduri de administrare, însă nimeni, nici măcar profesorii universitari, nu poate învăța pe cineva cum să evalueze și să-și asume riscurile financiare și personale care, de cele mai multe ori, sfidează orice logică.

4.18 CESE atrage atenția asupra Avizului său privind parteneriatul dintre instituțiile de învățământ și angajatori ⁽⁵⁾, care prezintă, la rândul său, o serie de inițiative în acest domeniu.

5. Observații privind documentul de lucru al serviciilor Comisiei

5.1 CESE își exprimă preocuparea cu privire la faptul că documentul de lucru la care se face referire în comunicarea Comisiei (punctul 2) aduce puține elemente suplimentare față de cele cuprinse în aceasta. Documentul de lucru nu face decât să accentueze confuzia, deoarece face afirmații fără să prezinte dovezi suficiente care să-i sprijine concluziile.

5.2 Documentul de lucru este redactat în mod evident din punctul de vedere al universităților, cu privire la ceea ce universitățile pot face pentru a profita de pe urma colaborării cu întreprinderile. Acest lucru este un motiv de îngrijorare pentru CESE, întrucât documentul nu oferă o viziune echilibrată asupra activităților pe care forumul ar trebui să le desfășoare. Diferențierea între universități, instituții de învățământ complementar și alte organisme de formare este extrem de vagă și nu este clar dacă se sugerează că toate universitățile ar trebui să devină instituții de formare sau că toate organismele de formare ar trebui să devină universități.

5.3 CESE consideră că documentul de lucru este o ocazie pierdută, care nu prezintă perspectivele mai largi ale întreprinderilor și nu abordează problemele specifice ale IMM-urilor.

Bruxelles, 17 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

⁽⁵⁾ Avizul CESE, Raportor: dl MALOSSE (JO C 228, 22.9.2009, p. 9).

Anexă

la

Avizul

Comitetului Economic și Social European

Următorul amendament, care a întrunit cel puțin o pătrime din voturile exprimate, a fost respins în cursul dezbaterilor [Articolul 54 alineatul (3) din Regulamentul de procedură]:

Punctul 1.2

Se modifică după cum urmează:

„Comunicarea Comisiei Europene, ca și f Forumul UE de dialog între universități/instituții de învățământ superior și întreprinderi ar trebui să se concentreze pe o cooperare și o intervenție începând cu primul ciclu universitar (de exemplu: diplomă de licență, diplomă de master, licență în științe). Doar după ce va fi câștigat experiență cu acestea, forumul ar trebui să își extindă cooperarea către alte instituții de învățământ. punctuale. Acest aspect va trebui analizat cu atenție, în special în contextul crizei actuale, când nu se poate ști cu certitudine dacă întreprinderile vor avea posibilitatea să investească direct în viitorii licențiați (pe termen lung). Forumul ar trebui să contribuie la definirea interesului general pe termen lung în domeniile educației și evoluției pieței muncii”

Rezultatul votului:

Voturi pentru: 27

Voturi împotrivă: 49

Abțineri: 7

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, către Parlamentul European, către Comitetul Economic și Social European și către Comitetul Regiunilor „Lupta împotriva cancerului: un parteneriat european”

COM(2009) 291 final

(2010/C 255/13)

Raportor: **dna Ingrid KÖSSLER**

La 24 iunie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Consiliu, către Parlamentul European, către Comitetul Economic și Social European și către Comitetul Regiunilor – „Lupta împotriva cancerului: un parteneriat european”

COM(2009) 291 final.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 10 noiembrie 2009. Raportor: dna Ingrid KÖSSLER.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie 2009), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 176 de voturi pentru și 1 abținere.

1. Recomandări

1.1 CESE salută inițiativa Comisiei de instituire a unui parteneriat european pentru lupta împotriva cancerului. Societatea europeană și cetățenii continuă să plătească un tribut enorm cancerului, acesta fiind principala cauză de deces. În 2006, cancerul constituia, ca frecvență, a doua cauză de deces, după afecțiunile circulatorii, fiind răspunzător de două decese din zece în rândul femeilor și de trei decese din zece în rândul bărbaților, ceea ce reprezintă aproximativ 3,2 milioane de cetățeni ai Uniunii Europene diagnosticați cu cancer în fiecare an. ⁽¹⁾

1.2 CESE subliniază importanța unei acțiuni comune a UE, prin schimbul de informații, de expertiză și de bune practici, pentru a sprijini statele membre în eforturile lor de luptă împotriva cancerului.

1.2.1 CESE insistă asupra faptului că există diferențe inacceptabile între statele membre în ceea ce privește incidența cancerului și mortalitatea cauzată de acesta și sprijină obiectivul ca, până la încheierea parteneriatului, toate statele membre să dispună de planuri integrate de luptă împotriva cancerului.

1.2.2 CESE împărtășește viziunea Comisiei, potrivit căreia strategiile integrate de luptă împotriva cancerului trebuie să se bazeze pe obiective clare, care să constituie forța motrice a punerii în aplicare și să permită evaluarea gradului de realizare a efectelor dorite.

1.2.3 CESE este de acord cu importanța majoră acordată măsurilor de prevenire care pot contribui la bunăstarea și viața mai sănătoasă și mai lungă a oamenilor în viitor.

1.2.4 CESE consideră că parteneriatul încheiat până în 2013 este un pas important în procesul început în 2003 ⁽²⁾. De asemenea, recunoaște necesitatea ca parteneriatul să continue într-o formă sau alta dincolo de această dată, având în vedere că anumite obiective sunt definite pe termen mai lung (2020).

1.2.5 CESE subliniază importanța unui mod de viață sănătos și consideră că parteneriatul este un instrument important pentru convingerea factorilor de decizie la nivel național și a lucrătorilor din domeniul sănătății publice că în statele membre sunt necesare eforturi mai mari.

1.2.6 CESE subliniază că parteneriatul privind sistemul de sănătate publică este în conformitate cu articolul 152 din Tratatul CE, care prevede ca la nivelul Comunității să se întreprindă acțiuni în vederea îmbunătățirii sănătății publice.

1.2.7 CESE se angajează să sprijine parteneriatul și dorește să contribuie în mod activ, colaborând cu societatea civilă prin intermediul contactelor sale la nivel local și național.

1.2.8 CESE insistă asupra importanței utilizării fondurilor structurale, care ar putea fi destinate infrastructurii și formării în domeniul sănătății, dar care nu sunt utilizate în mod suficient în statele membre.

2. Context general

2.1 CESE dorește să sublinieze încă o dată că multe persoane și familiile acestora sunt afectate de cancer. Este vorba de o gravă problemă sanitară și socială, cancerul fiind cea mai importantă cauză de deces în categoria de vârstă activă.

⁽¹⁾ Sursă: Agenția internațională pentru cercetarea cancerului (IARC) 2007.

⁽²⁾ Recomandarea Consiliului privind depistarea cancerului din 2 decembrie 2003 (2003/878/CE), JO L 327, 16.12.2003, p. 34.

2.2 De asemenea, numărul ridicat de cazuri de cancer are multe repercusiuni socioeconomice importante în statele membre.

2.3 Dat fiind că se preconizează o creștere a numărului de cazuri, va crește și numărul consecințelor nefaste.

2.4 Activitățile de prevenire eficace pot împiedica apariția a circa o treime din totalul cazurilor de cancer. O altă treime din cazuri ar putea fi tratate cu succes în urma depistării precoce și deseori chiar vindecate.

2.5 Cele mai răspândite patru forme de cancer în UE sunt cancerul de sân, cancerul colorectal, cancerul pulmonar și cel de prostată.

2.6 Tipurile de cancer răspunzătoare de cel mai mare număr de decese în UE-27 sunt, în ordinea ratei mortalității, cancerul pulmonar, cancerul colorectal, cancerul de sân, cancerul de prostată și cancerul gastric ⁽³⁾.

2.7 Numărul incidențelor și al deceselor în cazul acestor cinci tipuri de cancer poate fi limitat prin adoptarea unui mod de viață mai sănătos.

2.8 Cancerul pulmonar este forma de cancer care determină cel mai mare număr de decese în UE. Aproape o cincime dintre toate decesele cauzate de cancer în 2006 s-au datorat cancerului pulmonar, iar majoritatea acestora au fost cauzate de tabagism. În Europa, cancerul pulmonar duce la decesul a aproximativ 335 000 de persoane pe an ⁽³⁾.

3. Sinteza propunerii Comisiei

3.1 Propunerea Comisiei Europene privind un parteneriat european pentru lupta împotriva cancerului pentru perioada 2009-2013 are scopul de a sprijini statele membre în procesul de elaborare a planurilor integrate de luptă împotriva cancerului, care ar trebui să contribuie la reducerea incidenței cancerului în UE cu 15 % până în 2020 (510 000 de noi cazuri).

3.2 Se propun următoarele patru domenii de acțiune (inclusiv obiectivele stabilite):

Domeniul 1: promovarea sănătății și depistarea precoce

Obiectiv: îmbunătățirea punerii în aplicare a Recomandării Consiliului privind depistarea și promovarea campaniilor de informare pe scară largă privind depistarea cancerului, orientate către marele public și către personalul medical.

Domeniul 2: identificarea și difuzarea de bune practici

Obiectiv: combaterea inegalităților privind mortalitatea datorată cancerului, reducând disparitățile dintre statele membre cu cele mai bune rezultate și statele cu cele mai proaste rezultate.

Domeniul 3: cooperarea și coordonarea din domeniul cercetării cancerului

Obiectiv: realizarea coordonării unei treimi a cercetării din toate sursele de finanțare până în 2013.

⁽³⁾ Sursă: Agenția internațională pentru cercetarea cancerului (IARC) 2007.

Domeniul 4: procesul de evaluare comparativă

Obiectiv: garantarea de date exacte și comparabile privind cancerul.

4. Sănătatea și depistarea precoce

4.1 CESE consideră că este esențial să se adopte o abordare orizontală pentru a reduce povara din ce în ce mai mare a cancerului în întreaga Uniune Europeană.

4.2 Cancerul este determinat de numeroși factori; însă o parte din cazurile de îmbolnăvire pot fi prevenite. Prin urmare, acțiunile preventive trebuie să abordeze cauzele legate de modul de viață, de activitatea profesională și de condițiile de mediu.

4.3 Acțiunile preventive ar trebui să fie călăuzite de principiul „sănătatea în toate politicile” (HIAP/*Health in All Policies*). Parteneriatul poate fi consolidat prin includerea politicii sanitare în celelalte domenii de politică (de exemplu, mediu și agricultură), atât la nivel național, cât și european, în conformitate cu strategia de sănătate a UE.

4.4 CESE consideră că este deosebit de important ca prevenția să se axeze pe modurile de viață care sporesc riscul îmbolnăvirii de cancer. În special, este important să se explice generației tinere că un mod de viață sănătos reduce riscul îmbolnăvirii de cancer. Înțelegerea acestui lucru de către tineri, care în viitor vor fi părinți la rândul lor, poate avea o importanță majoră pentru copiii lor și pentru generațiile viitoare.

4.5 La ora actuală se cunosc factorii care măresc riscul îmbolnăvirii de cancer. Tabagismul este de departe cel mai mare factor de risc.

4.6 Alți factori de risc sunt obezitatea, lipsa activității fizice, expunerea excesivă la soare și consumul ridicat de alcool.

4.7 Un număr uriaș de persoane își pierd viața din cauza tabagismului, a obezității, a consumului redus de fructe și legume și a expunerii excesive la radiațiile solare.

4.8 CESE consideră că este important ca parteneriatul să fie centrat pe prevenție și control.

4.9 CESE salută propunerea de a stabili obiective generale pentru prevenirea și depistarea precoce și prin urmare subliniază importanța stabilirii de indicatori pentru a monitoriza îndeplinirea obiectivelor în statele membre.

4.10 Prevenirea și depistarea precoce (*screening*) sunt esențiale pentru reușita tratamentului și a însănătoșirii.

4.11 CESE reamintește faptul că în UE se recomandă avertizarea prin intermediul imaginilor afișate pe pachetele de țigări încă din 2001. Totuși, acestea se aplică numai în trei state membre. Ar trebui ca mai multe state membre să recurgă la această metodă. Și copiii reacționează la avertizări prin imagini, chiar dacă nu știu încă să citească.

4.12 CESE subliniază importanța măsurilor împotriva fumatului pasiv.

4.13 CESE consideră că este importantă promovarea unui mod de viață mai sănătos în rândul tinerilor, prin introducerea în sistemele de educație din statele membre a unor cursuri de formare privind modul de viață, oferind și difuzând astfel, din timp, informații despre modalitățile de a ne prelungi durata vieții. Informațiile privind riscurile pe care le presupun tabagismul, obiceiurile alimentare nesănătoase, consumul insuficient de fructe și pericolele expunerii la soare trebuie oferite încă din copilărie. Trebuie prevăzute cel puțin 2-3 ore pe săptămână de educație fizică în școlile primare și secundare din statele membre. Activitatea fizică și interesul pentru viața în aer liber și pentru sport pot contribui și la reducerea obezității de la vârsta adultă.

4.14 CESE dorește să sublinieze rolul important care revine cercetătorilor, lucrătorilor din domeniul sănătății publice, organizațiilor pacienților, economiștilor, medicilor, specialiștilor din domeniul sănătății, autorităților de control, oamenilor politici, celorlalți factori de decizie și societății civile pentru a se asigura că obiectivele parteneriatului sunt transpuse în practică în statele membre.

4.15 CESE apreciază importanța organizațiilor pacienților la nivel european; acestea pot avea un rol important în cadrul parteneriatului. Și alte organizații de voluntariat și rețele pot contribui în mod substanțial la transmiterea mesajului privind modalitățile de evitare a îmbolnăvirii de cancer și importanța depistării precoce. De asemenea, Comitetul face trimitere la rolul mass-mediei în sensibilizarea cu privire la un mod de viață sănătos, depistarea precoce și îmbunătățirea prevenirii.

4.16 CESE subliniază că eforturile de prevenire eficace, pe o perioadă de 20-30 de ani, pot salva vieți și pot aduce avantaje economice, întrucât prevenirea este mult mai ieftină decât tratarea bolii.

4.17 CESE subliniază că este important să se identifice indicatori pentru monitorizarea de-a lungul timpului a profilaxiei primare. Pentru a măsura eforturile din domeniul profilaxiei primare de-a lungul timpului, se propune ca statele membre să măsoare numărul tinerilor cu vârsta de 15 ani care fumează și să calculeze în mod similar un indicator al obezității (de exemplu, IMC-ul). Asistența prenatală acordată în statele membre ar putea fi unul din domeniile în care s-ar putea monitoriza obezitatea feminină, în timp ce evoluția obezității masculine ar putea fi, eventual, monitorizată cu ocazia recrutării în serviciul militar.

Depistarea precoce

4.18 CESE consideră că depistarea precoce este o investiție într-o sănătate mai bună, ceea ce permite evitarea îmbolnăvirii.

4.19 CESE consideră că este important ca programele de depistare precoce care urmează să fie introduse să poată fi evaluate.

4.20 CESE este de acord că programele de depistare precoce propuse ar trebui să cuprindă o cât mai mare parte a populației în ceea ce privește cancerul de sân, cancerul de col uterin și cancerul colorectal, în conformitate cu Recomandarea Consiliului privind depistarea precoce a cancerului până în 2013. Deja în 2003 se stabiliseră obiective clare, care însă nu au fost îndeplinite.

4.21 CESE este de acord ca statele membre să-și consolideze eforturile în vederea punerii în aplicare a recomandărilor Consiliului privind depistarea precoce a cancerului până în 2013. CESE ar saluta urmărirea de către toate statele membre a unor obiective rezonabile și eşalonate, în această direcție.

4.22 CESE consideră că sunt importante informațiile precise și sprijinul acordat grupurilor de risc, pentru ca și acestea să înțeleagă în mod clar avantajele depistării precoce. De asemenea, este important să se atragă atenția asupra stresului și încordării nervoase pe care le poate provoca teama de îmbolnăvire de cancer.

4.23 CESE speră că viitoarele programe de depistare precoce recomandate la nivelul UE se vor baza pe probe concrete. De asemenea, speră ca UE să recomande și categoriile de vârstă care să fie acoperite în relație directă cu introducerea programelor în statele membre. Existența unor categorii de vârstă comune și a unor intervale identice pentru depistarea precoce în statele membre ar reduce disparitatea rezultatelor și ar fi benefică pentru activitatea de cercetare.

4.24 CESE susține ideea unui sistem pilot de acreditare pe bază voluntară.

5. Identificarea și difuzarea bunelor practici

5.1 CESE susține obiectivul de a combate inegalitățile privind mortalitatea cauzată de cancer prin reducerea disparităților dintre statele membre.

5.2 CESE dorește să sublinieze că este important ca toate statele membre să inițieze culegerea de date și să creeze registre oncologice pentru ca acest obiectiv să poată fi atins. Comparările pe o bază deschisă și exactă sunt esențiale în acest sens. O cerință minimă în vederea îndeplinirii acestui obiectiv este ca fiecare stat membru să dețină sau să creeze un registru al populației, mecanisme de înregistrare a noilor cazuri de cancer precum și un registru privind cauzele de deces. În acest mod se pot obține date precise privind incidența, prevalența, rata de supraviețuire și mortalitatea. CESE recomandă ca, într-o fază ulterioară, registrele spitalelor să fie conectate la aceste mecanisme, astfel încât și strategiile și tratamentele să devină mai ușor de comparat.

5.3 CESE este de acord cu necesitatea de a identifica obstacolele din calea colectării datelor și recomandă luarea unor măsuri precise pentru ca statele membre care nu dispun de registre să le poată introduce rapid.

5.4 CESE este de acord cu importanța colectării de date referitoare la costul reprezentat de cancer pentru societate. Astfel de date ar fi utile în acest context și ar dezvălui amploarea acestei probleme în societatea noastră.

5.5 CESE este de acord cu propunerea de a realiza o anchetă pentru a evalua ce părere au europenii despre înregistrarea datelor privind cancerul. În acest sens, experiențele statelor membre din nordul Europei pot reprezenta exemple de urmat.

5.6 CESE este de acord cu faptul că există cauze multiple care provoacă cancerul, inclusiv factori legați de activitatea profesională și de mediu și de aceea trebuie extinse activitățile de prevenire.

5.7 CESE subliniază în special importanța activităților de prevenire în domeniul consumului de tutun. Există mulți fumători în multe state membre, în special în noile state membre. Deseori, cel mai mult se fumează în grupurile cele mai vulnerabile din punct de vedere socioeconomic. Și fumatul pasiv este asociat riscurilor de sănătate care nu trebuie scăpate din vedere.

Cercetarea

5.8 Ca și Comisia, CESE consideră că schimbul internațional de informații ar putea fi îmbunătățit într-o măsură considerabilă și că este important ca infrastructurile de cercetare să fie îmbunătățite.

5.9 CESE salută propunerea de a spori accesul publicului la informațiile referitoare la cercetarea privind cancerul și, în special, la studiile clinice.

5.10 Ca și Comisia, CESE subliniază importanța unei inițiative cuprinzătoare la nivel european privind aspectele legate de prevenire, de exemplu cercetări asupra modurilor de viață – categorie neglijată până în prezent, reprezentând un domeniu important și strategic pentru eforturile de cercetare, în conformitate cu obiectivele parteneriatului. Cercetări relevante trebuie să pună în lumină și pericolul efectelor secundare și al erorilor terapeutice ulterioare, precum și chestiunile psihosociale.

5.11 CESE dorește să sublinieze importanța concurenței pentru cercetare și consideră că, în general, cooperarea din cercetare poate fi îmbunătățită în special la nivelul infrastructurii. CESE pledează pentru bănci biologice comune, facilitarea schimbului de materiale, de expertiză și de studii clinice, atunci când materialele produse într-un anumit stat membru nu sunt suficiente sau când se progresează mai rapid dacă mai multe țări lucrează împreună (studii europene implicând mai multe centre).

5.12 CESE ar aprecia în mod pozitiv crearea unui organism care să evalueze practica științifică și de cercetare la nivel european. Un astfel de organism independent ar putea evalua și examina întreaga gamă de cunoștințe existente într-un domeniu medical din Europa. Altfel spus, să compare cercetarea efectuată în acel domeniu pe baza unor criterii prestabilite pentru cercetarea de calitate.

5.13 CESE ar saluta identificarea de către acest organism în special a acelor teme de cercetare pentru proiecte strategice pe întreg teritoriul UE, care sunt imperios necesare și care nu prezintă niciun interes din punct de vedere comercial.

Evaluarea comparativă

5.14 Obiectiv: furnizarea informațiilor precise și comparabile necesare pentru politici și acțiuni.

5.15 Ca și Comisia, CESE subliniază importanța datelor comparabile și necesitatea de a dispune de registre privind cancerul în statele membre.

5.16 CESE dorește să sublinieze și necesitatea de a elabora indicatori care să poată fi comparați și evaluați. Un prim pas ar fi crearea de registre de cancer de către toate statele membre și raportarea datelor din registru către o autoritate desemnată în acest sens. Agenția internațională pentru cercetarea cancerului (IARC) și Uniunea Internațională împotriva Cancerului (UICC) ar putea fi organismele adecvate în acest context, ambele activând la nivel european.

5.17 CESE consideră că evaluarea comparativă deschisă poate juca un rol esențial în identificarea și în transferul de bune practici.

5.18 Datele comparabile și schimbul masiv de astfel de date sunt, de asemenea, foarte importante pentru cercetare.

5.19 CESE dorește să sublinieze că toate domeniile lanțului de asistență medicală (tratament, servicii recuperatorii, îngrijiri paliative) au un rol important în reducerea poverii cancerului și a suferinței cu care se confruntă victimele acestei afecțiuni și persoanele apropiate acestora. CESE speră ca accentul să fie pus într-o primă etapă, pe profilaxia primară (prevenire) și pe cea secundară (depistare precoce), în vederea detectării cât mai timpurii a îmbolnăvirii de cancer și începerii tratamentului în timp util.

5.20 Din punctul de vedere al CESE este important ca planurile naționale integrate de luptă împotriva cancerului să includă măsuri privind întregul lanț de asistență medicală (tratament, servicii recuperatorii, îngrijiri paliative) și profilaxia primară și cea secundară.

Bruxelles, 16 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și către Consiliu referitoare la o inițiativă europeană privind boala Alzheimer și alte demențe

COM(2009) 380 final

(2010/C 255/14)

Raportor: **dna O'NEILL**

La 22 iulie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și către Consiliu referitoare la o inițiativă europeană privind boala Alzheimer și alte demențe

COM(2009) 380 final.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 10 noiembrie 2009. Raportor: dna O'NEILL.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie 2009), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu unanimitate de voturi.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Concluzii

1.1.1 CESE salută Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și către Consiliu referitoare la o inițiativă europeană privind boala Alzheimer și alte demențe, întrucât această problemă este de o importanță majoră în Europa, cu impact la nivelul indivizilor, familiilor și societății, ca urmare a îmbătrânirii populației.

1.1.2 CESE recunoaște că statele membre sunt cele cărora le revine în primul rând responsabilitatea de a lupta împotriva demenței și de a asigura îngrijirile necesare, dar apreciază modul în care comunicarea a atras atenția asupra rolului jucat de Uniunea Europeană în ceea ce privește îmbunătățirea progreselor de la nivel național în acest domeniu.

Notă terminologică: dat fiind că termenul „boala Alzheimer” nu acoperă toate formele de demență, prezentul document se referă la „boala Alzheimer și alte forme de demență” sau la „demență”, pur și simplu.

1.2 Recomandări (în ordinea apariției în text, nu a importanței)

1.2.1 Comitetul recomandă Comisiei să sprijine campanile de sensibilizare destinate unei mai bune cunoașteri a demenței în rândul opiniei publice, pentru a spori șansele de diagnosticare precoce și pentru a reduce stigmatizarea acestei boli.

1.2.2 Comitetul recomandă lărgirea evantaiului domeniilor de cercetare care beneficiază de sprijin.

1.2.3 Salutând abordarea programării comune în domeniul cercetării, CESE solicită Comisiei punerea în aplicare a acestuia în cel mai scurt timp.

1.2.4 CESE recomandă extinderea la sectorul sănătății a metodei deschise de coordonare, astfel încât Comisia să poată încuraja activ elaborarea de strategii și cadre de referință naționale de calitate pentru abordarea demenței.

1.2.5 Comitetul solicită Comisiei să promoveze utilizarea pe scară largă a programului din domeniul sănătății pentru a pune la punct modele de îngrijire și să colaboreze activ cu guvernele naționale în ceea ce privește utilizarea fondurilor structurale europene pentru elaborarea și punerea în aplicare la nivel local a programelor de formare în domeniul îngrijirii demenței în cazuri grave, în tratamentul de lungă durată și în cadrul comunității.

1.2.6 CESE insistă asupra importanței aplicării Convenției europene a drepturilor omului în cazul persoanelor care suferă de demență.

1.2.7 CESE sprijină proiectul, menționat în comunicare, de creare a unei rețele europene care să utilizeze facilitățile oferite de programul din domeniul sănătății.

1.2.8 Comitetul solicită difuzarea comunicării și punerea sa în aplicare la nivel local, național, european și internațional, în colaborare cu organizațiile active în domeniul bolii Alzheimer, cu guvernele naționale, Comisia Europeană și cu alte organisme implicate, inclusiv CESE.

2. Condiții preliminare

2.1 Cartea albă „Împreună pentru sănătate: o abordare strategică pentru UE 2008-2013” ⁽¹⁾ identifică și abordează în mod explicit importanța unei mai bune înțelegeri a bolilor neurodegenerative, cum ar fi boala Alzheimer și alte forme de demență.

⁽¹⁾ JO C 77, 31.3.2009, p. 96.

2.2 Comisia acordă prioritate garantării unei recunoașteri adecvate a acestei probleme, dată fiind amploarea sa și impactul asupra indivizilor, a personalului de îngrijire și a costurilor care revin societății.

2.3 Acțiunea pe termen lung propusă se va concentra pe strategiile de prevenire, pe intervenția nemedicală, pe competențele necesare unei îngrijiri profesionale și voluntare și pe promovarea unei abordări bazate pe colaborarea dintre statele membre și Comisie în domeniul cercetării ⁽²⁾.

2.4 De asemenea, Comisia Europeană va lega aspectele relevante ale viitoarelor lucrări privind boala Alzheimer de Pactul european pentru sănătate mintală și bunăstare, încheiat în 2008, recunoscând că sănătatea mintală reprezintă una dintre dimensiunile bolii Alzheimer.

2.5 De asemenea, Parlamentul European a adoptat o declarație ⁽³⁾ privind prioritățile în domeniul combaterii bolii Alzheimer și a altor forme de demență, exprimându-și angajamentul politic în ceea ce privește activitățile de cercetare, prevenire și protecție socială, combaterea stigmatizării și importanța sprijinirii asociațiilor active în acest domeniu.

3. Context

3.1 Demența se caracterizează printr-o pierdere progresivă a funcțiilor mintale, cauzată de o serie de afecțiuni, dintre care cea mai comună este boala Alzheimer, care afectează aproximativ 50-60 % din populația care suferă de demență. Printre alte afecțiuni se numără demența vasculară și demența cu corpi Lewy. Un proiect realizat de platforma UE a pacienților *Alzheimer Europe*, cu sprijinul Comisiei Europene, identifică cele mai semnificative forme rare de demență ⁽⁴⁾.

3.2 S-a estimat că, în 2008, 7,3 milioane de persoane din cele 27 de state membre ale UE, cu vârste cuprinse între 30 și 99 de ani, sufereau de diverse forme de demență. Sunt afectate mai multe femei (4,9 milioane) decât bărbați (2,4 milioane) ⁽⁴⁾.

3.3 Având în vedere creșterea generală a speranței de viață și îmbătrânirea generației născute după cel de-al doilea război mondial, se preconizează o creștere substanțială a populației vârstnice, grupurile cu vârsta cea mai înaintată cunoscând creșterea relativă cea mai pronunțată. Este probabil ca numărul bolilor legate de vârstă, în special cazurile de demență, să crească în continuare și, conform previziunilor actuale, numărul persoanelor afectate să se dubleze în următorii 20 de ani. *Alzheimer's Disease International* preconizează un număr de 104 milioane de cazuri de demență la nivel mondial până în 2050.

3.4 Impactul acestor cazuri, atât în prezent, cât și în viitor, asupra familiilor și personalului calificat de îngrijire, asupra sănătății publice și a cheltuielilor medicale este semnificativ. Conform estimărilor din 2008 ale organizației *Alzheimer Europe*, costurile totale ale îngrijirii directe și în afara cadrului instituțional asociate bolii Alzheimer și altor forme de demență s-au ridicat în 2005 la 130 miliarde EUR pentru UE-27, respectiv 21 000 EUR anual pe persoană, 56 % din costuri reprezentând îngrijirea în afara cadrului instituțional ⁽⁵⁾.

3.5 În cadrul conferinței „Combaterea bolii Alzheimer și a tulburărilor conexe”, organizată în cursul Președinției franceze, s-a subliniat că este vital ca, în calitate de europeni, să ne împărtășim cunoștințele și să ne mobilizăm competențele și experiențele existente în diferitele state membre pentru a combate această boală, iar concluziile au fost dezbătute în cadrul Consiliului pentru sănătate din decembrie 2008.

3.6 Statelor membre le revine responsabilitatea principală în ceea ce privește găsirea de soluții de combatere a demenței și asigurarea îngrijirilor necesare. Cu toate acestea, se așteaptă ca, în conformitate cu articolul 152 din tratat, privind sănătatea, UE să sprijine acțiunile întreprinse la nivel național, iar în conformitate cu articolul 165, Comunitatea și statele membre să-și coordoneze activitățile de cercetare și dezvoltarea tehnologică pentru a asigura coerența politicilor naționale și comunitare.

4. Comunicarea Comisiei

Obiectivul Comunicării Comisiei este de a determina domeniile și acțiunile de la nivel comunitar care aduc valoare adăugată în sprijinul statelor membre.

4.1 Comunicarea definește cinci teme care trebuie abordate în cadrul acțiunii comunitare:

- prevenirea;
- o mai bună înțelegere a demenței și coordonarea cercetării;
- schimburile de bune practici;
- garantarea respectării drepturilor persoanelor care suferă de demență;
- crearea unei rețele europene.

4.2 Planul de lucru pentru punerea în aplicare a celui de-al doilea Program în domeniul sănătății (2008-2013) prevede lansarea în 2010 a unei acțiuni comune a Comisiei Europene și a statelor membre, care se va înscrie în obiectivul general al Strategiei de la Lisabona, în cadrul îmbunătățirilor din domeniul sănătății ⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ *Alzheimer Europe* (2008), *Dementia in Europe Yearbook*.

⁽⁶⁾ Decizia nr. 1350/2007/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2007, de instituire a unui Al doilea program de acțiune comunitară în domeniul sănătății (2008-2013). A se vedea http://ec.europa.eu/health/ph_information/indicators/lifeyears_en.htm.

⁽²⁾ *Dementia Year Book 2008 Alzheimer Europe*.

⁽³⁾ Declarația PE (PE414.434).

⁽⁴⁾ COM(2009) 380 final.

5. Prevenirea

În prezent, nu sunt posibile nici prevenirea, nici vindecarea bolii Alzheimer și altor forme de demență, iar declinul cognitiv este privit ca o manifestare inevitabilă a îmbătrânirii. Cu toate acestea, odată cu dezvoltarea cunoștințelor despre îmbătrânire și funcționarea creierului, se întreprind cercetări privind posibile mijloace de prevenire.

5.1 Având în vedere că formele de demență pot avea legătură, într-o măsură mai mare sau mai mică, cu probleme de natură cardiovasculară, prevenirea include o alimentație corespunzătoare⁽⁷⁾, controlul tensiunii arteriale și al colesterolului, lipsa fumatului, un consum moderat de alcool⁽⁸⁾ și exercițiul fizic fiind tot atât de importante.

5.2 Alte strategii preventive includ activitatea socială, implicarea, sprijinul și stimularea de natură intelectuală.

5.3 O bună sănătate fizică și mintală de-a lungul vieții pot contribui la menținerea funcției cognitive. Acest comportament este denumit uneori „un stil de viață pentru un creier sănătos”⁽⁹⁾.

5.4 Nu există încă suficiente dovezi care să sprijine aceste strategii, iar CESE sprijină solicitarea Comisiei privind o activitate de cercetare mai bine orientată, pentru o mai bună înțelegere a strategiilor potențial preventive. *Alzheimer Europe* sprijină această inițiativă.

5.5 CESE salută acțiunile propuse, de includere a demenței printre dimensiunile inițiativelor comunitare actuale și viitoare de prevenire în domeniul sănătății, inclusiv educația, și de conlucrare cu statele membre pentru a elabora și furniza orientări, pentru o difuzare cât mai largă în rândul opiniei publice și al organizațiilor de asistență medicală și socială.

5.6 O provocare esențială o constituie diagnosticarea mai timpurie și mai sigură. Aceasta ar reduce nesiguranța cu care se confruntă persoanele în cauză și cele care le îngrijesc, astfel încât acestea să-și poată face planuri de natură juridică, financiară, medicală și de altă natură.

5.7 Unul din factorii care împiedică diagnosticarea timpurie îl constituie faptul că persoanele respective nu recunosc simptomele sau le consideră ca fiind o manifestare naturală a îmbătrânirii. La aceasta se adaugă refuzul și teama cauzate de stigmatizarea vădită care se asociază demenței. Un studiu recent a demonstrat că, în medie, perioada de timp dintre apariția simptomelor și stabilirea diagnosticului variază considerabil între țările europene, respectiv de la 10 luni în Germania, până la 32 de luni în Marea Britanie.

5.8 Cu toate acestea, CESE este preocupat de numărul de persoane din UE care, probabil, nu au acces la stabilirea unui diagnostic, fie din motive de necunoaștere, fie din cauzei lipsei unor servicii de acest tip, în special în zonele rurale și în comunitățile defavorizate.

5.9 CESE se asociază apelului adresat Comisiei Europene și guvernelor naționale de către *Alzheimer Europe* privind sprijinirea campaniilor de sensibilizare a opiniei publice, a unui spectru cât mai larg de părți interesate de la nivel local, regional și național, inclusiv mass-media, pentru îmbunătățirea recunoașterii simptomelor demenței și combaterea stigmatizării⁽¹⁰⁾.

6. O mai bună înțelegere a demenței – Coordonarea activității de cercetare

6.1 CESE recunoaște angajamentul Comisiei de sprijinire a activităților de cercetare prin intermediul programelor-cadru privind cercetările asupra creierului, cauzele îmbolnăvirii și strategiile de prevenire pentru o îmbătrânire sănătoasă și sănătatea publică.

6.2 Cu toate acestea, CESE subliniază că este necesar să se întreprindă cercetări privind eficacitatea diferitelor modele de îngrijire, intervențiile de natură psiho-socială și nefarmaceutică, precum și impactul schimbărilor demografice, cum ar fi divorțul, o a doua căsătorie sau coabitarea, impactul migrației și urbanizării asupra demenței și a îngrijirii acesteia.

6.3 Cu toate că UE a acordat fonduri substanțiale activității de cercetare în domeniul tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) și al îngrijirii cazurilor de demență, se impun eforturi suplimentare. Principalele descoperiri sugerează că, dacă este utilizată în mod etic și integrată în planurile de îngrijire, tehnologia poate contribui la ajutarea persoanelor care suferă de demență să facă alegeri, să rămână la domiciliu în siguranță și poate îmbunătăți calitatea vieții acestora sub toate aspectele.

6.4 CESE salută angajarea Comisiei în acțiunile specifice de cercetare din domeniul TIC prevăzute în programele-cadru, precum și proiectele-pilot de anvergură care au fost lansate între UE și 23 de țări europene în domeniul produselor și serviciilor TIC⁽¹¹⁾.

6.5 Dată fiind frecvența sporită a cazurilor de demență, este esențială cooperarea dintre institutele de cercetare și organisme de finanțare din statele membre. CESE salută abordarea bazată pe programe comune, voluntară, pentru a garanta cheltuirea judicioasă a fondurilor alocate de statele membre și prin programele UE.

⁽⁷⁾ JO C 24, 31.1.2006, p. 63.

⁽⁸⁾ JO C 318, 23.12.2009, p. 10.

⁽⁹⁾ *Dementia Risk Reduction: The evidence.* (Reducerea riscului de demență: dovada.) *Alzheimer's Australia Paper*, 13 septembrie 2007.

⁽¹⁰⁾ *Alzheimer Europe: Declarația de la Paris privind prioritățile politice ale mișcării Alzheimer* (2006).

⁽¹¹⁾ Decizia nr. 742/2008/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 9 iulie 2008, COM(2007) 332 final, JO L 201, 30.7.2008, p. 49.

6.6 Prin urmare, CESE consideră că este esențial ca statele membre să se angajeze în această cercetare, în finanțarea ei și să conlucreze.

7. Schimbul de bune practici

7.1 Date fiind necesitatea recunoscută de a se întreprinde cercetări aprofundate, precum și importanța diagnosticării precoce, diversitatea tratamentelor și a serviciilor de sănătate și sociale existente în statele membre, metoda deschisă de coordonare joacă un rol crucial în eficacitatea protecției sociale, a incluziunii sociale și a serviciilor de îngrijire pe termen lung existente.

7.2 Este esențial să se acorde servicii de calitate persoanelor care suferă de demență și celor care le îngrijesc. Pentru unele state membre, acest lucru face parte dintr-o strategie generală, dar, până în prezent, numai două state membre au elaborat o strategie în mod formal la nivelul UE, iar CESE consideră că, prin extinderea metodei sale deschise de coordonare la domeniul sănătății, Comisia ar putea încuraja atât dezvoltarea unor strategii specifice naționale, cât și a unor cadre de calitate, care ar putea să furnizeze repere pentru celelalte state membre și pentru îmbunătățirea politicii, a serviciilor, a procesului de formare și a cercetării.

7.3 CESE salută angajamentul de a se oferi cursuri de formare specială personalului sanitar și personalului de îngrijire, precum și membrilor familiilor persoanelor care suferă de demență, printr-o abordare de tip holist a îngrijirii bolnavilor. CESE crede că trebuie utilizat programul UE din domeniul sănătății pentru dezvoltarea modelelor de îngrijire, la a căror punere în aplicare contribuie statele membre, prin utilizarea fondurilor structurale europene. Acest aspect este extrem de important, dată fiind insuficiența personalului calificat în domeniul serviciilor de sănătate și sociale ⁽¹²⁾. Sunt esențiale acțiunile de formare menite să îmbunătățească înțelegerea bolii Alzheimer și a demenței, precum și a practicilor etice ale personalului de îngrijire în cazuri grave, în tratamentul de lungă durată și în cadrul comunității.

7.4 CESE sprijină schimbul de bune practici în domeniile stabilite de prevenire și de furnizare de servicii care îmbunătățesc calitatea vieții persoanelor care suferă de Alzheimer și de alte forme de demență.

7.5 CESE sprijină cu fermitate consolidarea capacităților asociațiilor naționale, europene și internaționale pentru Alzheimer și a altor organizații relevante ale pacienților. Aceste organizații furnizează o serie de servicii persoanelor care suferă de demență și persoanelor care le îngrijesc și joacă un rol important în prevenirea excluziunii sociale și a discriminării și în promovarea drepturilor persoanelor care suferă de demență.

7.6 De asemenea, aceste organizații furnizează informații prețioase ⁽¹³⁾ care pot influența activitățile de cercetare și sta la baza acestora, a politicii și a practicilor din acest domeniu, putând

contribui la o mai bună cunoaștere a punctului de vedere al pacienților și al celor care îi îngrijesc. CESE ar dori să le acorde sprijinul și influența de care se bucură, stabilind contacte cu o serie de organizații la nivelul statelor membre și la nivel internațional.

7.7 CESE sprijină apelul adresat de *Alzheimer Europe* guvernelor naționale privind recunoașterea importanțelor contribuții ale asociațiilor pentru Alzheimer și finanțarea acestora, în contextul solidarității paneuropene, pentru a face față creșterii preconizate a numărului de persoane care vor fi afectate de Alzheimer și de alte forme de demență.

8. Garantarea respectării drepturilor persoanelor care suferă de demență

8.1 „Înainte de orice, persoanele care suferă de demență sunt prieteni, rude, vecini și membri ai societății în care trăim. Faptul că ei se află într-o anumită stare clinică este mai puțin important.” ⁽¹⁴⁾ CESE susține dreptul persoanelor care suferă de Alzheimer sau alte forme de demență de a fi tratate în mod demn, precum și dreptul acestora de a hotări asupra propriei persoane.

8.2 Impactul diagnosticului, precum și al pierderii progresive a capacităților asupra persoanelor în cauză și a celor care le îngrijesc poate duce la izolare socială, cu implicații asupra sănătății și a bunăstării lor. CESE solicită Comisiei și guvernelor naționale să informeze și să educe societatea pentru combaterea stigmatizării care se asociază demenței.

8.3 CESE solicită sprijinirea drepturilor persoanelor care suferă de demență în cadrul Convenției europene a drepturilor omului, care a fost consolidată cu drepturile persoanelor cu dizabilități și drepturile pacienților ⁽¹⁵⁾. Trebuie furnizate informații atât cu privire la aceste afecțiuni, cât și la serviciile disponibile, iar persoanele afectate și cele care le îngrijesc trebuie implicate în luarea deciziilor care le privesc.

8.4 CESE sprijină Comisia în acțiunea de influențare a liderilor politici ai UE de a recunoaște drepturile persoanelor în vârstă cu dizabilități de a-și menține drepturile și de a nu deveni victime ale neglijenței și abuzurilor ⁽¹⁶⁾.

9. Crearea unei rețele europene

9.1 CESE consideră că este de o importanță majoră instituirea, prin intermediul programului din domeniul sănătății, a unei rețele europene. Aceasta ar permite schimbul de bune practici, ar contribui la dezvoltarea unor standarde și abordări coerente ⁽¹⁷⁾ în toate statele membre cu privire la persoanele în vârstă vulnerabile și ar crea condiții favorabile stabilirii unor principii și definiții comune privind drepturile persoanelor care suferă de demență.

⁽¹²⁾ JO C 317, 23.12.2009, p. 105.

⁽¹³⁾ Organizația „The European Collaboration on Dementia” (EuroCoDe) are menirea de a oferi indicatori consensuali și de a efectua anchete comune.

⁽¹⁴⁾ Alzheimer Europe Year Book 2008.

⁽¹⁵⁾ JO C 10, 15.1.2008, p. 67.

⁽¹⁶⁾ JO C 44, 16.2.2008, p. 109.

⁽¹⁷⁾ JO C 204, 9.8.2008, p. 103.

9.2 În plus, o rețea europeană ar contribui la:

- îmbunătățirea procesului de formare a unui grup mai larg de personal din domeniul asistenței medicale și sociale în ceea ce privește demența și modul în care pot fi sprijinite persoanele afectate de această boală și cele care le îngrijesc;
- îmbunătățirea educației în ceea ce privește demența, pentru a reduce stigmatizarea și a încuraja diagnosticarea timpurie;
- îmbunătățirea coordonării, în statele membre, dintre profesioniștii care lucrează cu bolnavi de demență și cu persoanele care îi îngrijesc, în scopul satisfacerii nevoilor individuale ⁽¹⁸⁾.

Bruxelles, 16 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

9.3 Rețeaua ar putea include conlucrarea cu guvernele naționale pentru dezvoltarea posibilităților de redactare a declarațiilor anticipate ale persoanelor afectate, câtă vreme acestea încă mai au capacitatea de a-și da consimțământul, cu privire la tratamentul medical, modul de îngrijire, sprijinul necesar, chestiunile de ordin financiar și juridic și posibilitatea de a desemna în prealabil o persoană demnă de încredere care să vorbească în numele lor.

9.4 CESE solicită o colaborare strânsă între această rețea și *Alzheimer Europe*, pentru a se asigura o informare de calitate și coerentă cu privire la demență, care este de o importanță capitală pentru combaterea stigmatizării, pentru a încuraja oamenii să solicite consiliere medicală și să-și îmbogățească cunoștințele cu privire la serviciile și sprijinul care le stau la dispoziție, precum și promovarea drepturilor acestor persoane, astfel încât să se asigure menținerea demnității și a posibilității de a hotărî pentru propria persoană.

⁽¹⁸⁾ *Baseline assessment of current information provision to people with dementia and their carers* (Evaluare de bază a modului actual de informare a persoanelor care suferă de demență și a celor care le îngrijesc); Alison Bowes, NHS Quality Improvement Scotland and the Dementia Services Development Centre at Stirling, Scotland.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cartea verde „Pentru promovarea mobilității tinerilor în scop educațional”

COM(2009) 329 final

(2010/C 255/15)

Raportor: **dna PÄÄRENDSON**

La 8 iulie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Cartea verde „Pentru promovarea mobilității tinerilor în scop educațional”

COM(2009) 329 final.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 4 decembrie 2009. Raportor unic: dna PÄÄRENDSON.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie 2009), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 173 de voturi pentru, 4 voturi împotriva și 2 abțineri.

1. Recomandări

1.1 CESE sprijină pe deplin eforturile depuse de către Comisie pentru promovarea mobilității tinerilor în scop educațional (denumită în continuare mobilitate educațională). Pentru a transpune în realitate această mobilitate crescută, gazdele potențiale trebuie încurajate să acționeze ca un magnet pentru atragerea acestor oameni spre țările și orașele lor.

1.2 Obiectivele mobilității educaționale pot fi realizate numai în măsura în care există o cooperare totală și vastă și se depun eforturi la toate nivelurile (UE, statelor membre, regiunilor, instituțiilor de învățământ, partenerilor sociali și organizațiilor societății civile, precum și de către tinerii înșiși).

1.2.1 Comisia și statele membre ar trebui să depună eforturi mai mari pentru eliminarea barierelor din calea mobilității și pentru a face schimb de bune practici. Comitetul le solicită statelor membre să pună în aplicare în mod corect legislația comunitară și să înlăture obstacolele din domeniile administrației și legislației: permisele de ședere, drepturile la asistență socială, recunoașterea cardurilor studențești din altă țară. Mobilitatea educațională a fost cheia succesului Procesului Bologna și al Spațiului european al învățământului superior. Comitetul are convingerea că mobilitatea poate fi, de asemenea, cheia dezvoltării Spațiului european comun pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Crearea unui „statut de stagiar european” sau a unui „statut de student european” va asigura tratamentul egal și va înlătura multe temeri și îngrijorări legate de probleme precum recunoașterea diplomelor, asistența medicală, sprijinul pentru studenți.

1.2.2 În vederea validării și recunoașterii formelor de învățare formală și non-formală, Convenția de la Lisabona privind recunoașterea atestatelor obținute în învățământul superior trebuie recunoscută formal, semnată și ratificată.

1.3 Pentru a genera mai mult sprijin pentru mobilitatea educațională, inclusiv sprijin financiar, este important ca toate părțile implicate să conștientizeze și să recunoască beneficiile pe care aceasta le poate oferi. Trebuie explicate în profunzime și accentuate legăturile dintre mobilitatea educațională și ocuparea forței de muncă.

1.4 Pentru a menține competitivitatea Europei și poziția acesteia de lider principal în domeniul tehnologiilor, promovarea mobilității tinerilor europeni, precum și atragerea spre Europa a celor mai talentați tineri din țările terțe reprezintă un element-cheie. Comitetul crede cu tărie că problemele legate de vize care împiedică mobilitatea ar trebui rezolvate imediat. Comitetul are, de asemenea, convingerea că extinderea treptată și pe termen lung a programelor de mobilitate educațională în țări terțe precum China, India, Japonia și SUA ar reprezenta o investiție rezonabilă.

1.4.1 Comitetul recomandă cu tărie canalizarea concomitentă a unor eforturi susținute spre evitarea exodului de creiere din Europa și spre transformarea Europei într-o destinație atractivă pentru oamenii de știință de origine europeană, precum și pentru cei din afara Europei.

1.5 Uniunea Europeană și statele membre nu vor culege roadele din punct de vedere social și economic ale unui număr crescut de studenți mobili, dacă nu se înregistrează o creștere substanțială a resurselor pentru sprijinirea mobilității educaționale. Pe vreme de criză, ar trebui făcute investiții structurale într-o Europă mai educată și mai competitivă. Pentru îmbunătățirea finanțării, UE ar trebui să mobilizeze toate mecanismele existente și toți partenerii și să includă mobilitatea în toate politicile relevante, astfel încât finanțarea să poată veni din fondurile structurale și din Programul-cadru pentru cercetare și dezvoltare. Fondul social european (FSE) ar trebui să devină o sursă suplimentară de finanțare în primul rând pentru educația și formarea profesională (EFP), completând finanțarea existentă din cadrul Programului pentru învățarea pe tot parcursul vieții 2007-2013.

1.6 Mobilitatea educațională crescută va duce numai la perfecționare, în cazul în care studiile efectuate în străinătate au o calitate suficient de bună. Prin urmare, Comitetul recomandă ca toate programele de mobilitate să adere la Carta Europeană a Calității pentru Mobilitate.

1.7 De asemenea, Comitetul recomandă reformarea programelor actuale de mobilitate - Erasmus, Leonardo, Comenius, Grundtvig, Marie Curie - pentru a simplifica procedurile și pentru a se asigura că există cât mai puține obstacole de ordin birocratic. Este importantă, în special, implicarea în acest proces a instituțiilor de învățământ, a autorităților locale și regionale, a partenerilor sociali și a organizațiilor societății civile.

1.8 Angajamentul pentru mobilitate ar trebui reflectat în Criteriul de evaluare pentru mobilitate din noul cadru strategic de cooperare europeană pentru educație și formare („educație și formare 2020”); acest Criteriu de evaluare ar trebui să diferențieze diferitele grupuri-țintă (cursanți EFP, profesori, educație non-formală, învățământ superior și elevi) și ar trebui să se bazeze pe un set mult mai complet de date statistice.

1.9 Pentru a face cunoscute programele de mobilitate educațională și pentru a spori numărul de tineri care se decid pentru un stagiu de studiu în străinătate, ar trebui furnizate informații mai eficiente decât până acum.

1.10 Comitetul sprijină înființarea unui portal web european unic, unde să poată fi găsite rapid toate informațiile cu privire la programele paneuropene de mobilitate educațională și unde întreprinderile ar putea găsi informații despre tineri (CV-uri) în căutare de oportunități de stagiu sau ucenicie și vice-versa. Rețelele de întreprinderi europene (inclusiv organizațiile care reprezintă IMM-uri) și specialiștii europeni trebuie încurajați să introducă informații referitoare la programele de mobilitate pentru studenți pe paginile lor de internet și să le facă publicitate în rândul membrilor.

1.11 Pentru a ușura procesul politic care urmează Cărții verzi, CESE ar recomanda ca noțiunea de mobilitate educațională să fie definită și să se specifice intervalele de vârstă la care aceasta se referă.

1.12 Comitetul are convingerea că, pentru promovarea mobilității educaționale, predarea limbilor ar trebui să devină prioritară în programele instituțiilor de învățământ și formare la toate nivelurile. CESE recomandă să se ia în considerare opțiunea de a deveni obligatorie petrecerea unui an peste hotare pentru profesorii de limbi străine din toate instituțiile de învățământ superior și să li se solicite statelor membre să realizeze mai multe prin intermediul politicii privind educația, pentru a realiza obiectivul ca fiecare cetățean al UE să vorbească încă cel puțin două alte limbi ale UE.

2. Sinteză Cărții verzi a Comisiei

2.1 La 8 iulie 2009, Comisia Europeană a publicat Cartea verde „Pentru promovarea mobilității tinerilor în scop educațional”. Scopul acesteia este de a lansa dezbaterea cu privire la modalitatea optimă de îmbunătățire a șanselor tinerilor din Europa de a-și

îmbogăți cunoștințele și competențele prin experiența de studiu și de muncă într-o altă țară, prin muncă în cadrul comunității sau formare suplimentară în contextul învățării pe tot parcursul vieții.

2.2 Cartea verde acoperă un domeniu larg; își propune să abordeze situația în ansamblu a tinerilor în diferite contexte de educație și formare, de exemplu: în perioada școlară, în cursul studiilor universitare pentru obținerea licenței, a masteratului și a doctoratului, precum și în cursul stagiilor, al etapelor de ucenicie, al schimburilor de tineri, al activităților de voluntariat sau de formare profesională, în interiorul sau în afara Uniunii Europene ⁽¹⁾. Cartea verde încearcă să promoveze mobilitatea educațională organizată, concentrându-se asupra *mobilității fizice* a tinerilor (între 16 și 35 de ani), recunoscând totodată și valoarea *mobilității virtuale* (în sensul dezvoltării de parteneriate, proiecte de formare și e-twinning). Prezenta carte verde invită la examinarea mijloacelor în care mecanismele și instrumentele existente și noi pot fi mobilizate mai eficient în vederea promovării mobilității tinerilor, precum și a posibilităților de mobilizare a diferitelor niveluri de guvernare (comunitar, național, regional și local) și a altor părți interesate (întreprinderi, societatea civilă și persoane particulare). Cartea verde evidențiază o serie de domenii în care sunt necesare mai multe eforturi și sugerează posibile căi de acțiune. Sunt furnizate exemple de bune practici acolo unde este cazul. Oportunitățile de finanțare, programele pentru educație/formare și orientările practice există deja pentru studenții mobili, dar acestea trebuie făcute cunoscute și mai ușor accesibile.

2.3 Programul Erasmus, cu cei 20 de ani de experiență ai săi, reprezintă o dovadă a beneficiilor mobilității în cadrul învățământului superior. În cadrul raportului său privind Strategia de la Lisabona din decembrie 2007, Comisia Europeană a subliniat faptul că mobilitatea de tip Erasmus ar trebui să devină un element natural al învățământului universitar ⁽²⁾. Comisia a evidențiat importanța investițiilor în educație și formare, adică în promovarea cunoașterii și a competențelor pentru a combate criza economică actuală. Mobilitatea educațională ar trebui să devină o șansă oferită tuturor tinerilor din Europa pentru a se asigura viitoarea competitivitate și coeziune a UE; aceasta ar trebui să fie regula, și nu excepția ⁽³⁾. Mobilitatea cunoașterii ar trebui să devină cea de-a cincea libertate în cadrul UE.

2.4 Comunicatul de la Leuven, adoptat la 29 aprilie 2009 de către miniștrii responsabili pentru învățământul superior din statele participante la Procesul Bologna, prevede că, până în 2020, cel puțin 20 % dintre absolvenții Spațiului european al învățământului superior trebuie să fi beneficiat de un stagiu de studiu sau de formare peste hotare ⁽⁴⁾.

(1) Învățarea poate să fie formală - în cadrul unui sistem educațional - sau informală - în contextul tineretului și voluntariatului.

(2) Raport strategic cu privire la Strategia de la Lisabona reînnoită pentru creștere economică și locuri de muncă: lansarea noului ciclu (2008-2010). În pas cu schimbarea, COM(2007) 803.

(3) Raportul Forumului de experți la nivel înalt privind mobilitatea, iunie 2008, http://ec.europa.eu/education/doc/2008/mobilityreport_en.pdf.

(4) http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique_April_2009.pdf.

2.5 Prin urmare, Cartea verde lansează o consultare publică și așteaptă răspunsuri la următoarele chestiuni și întrebări:

- Cum pot fi încurajați mai mulți tineri să petreacă o anumită perioadă de timp peste hotare pentru stagii de studiu, formare, voluntariat sau experiență în muncă?
- Care sunt principalele obstacole în calea mobilității pe care trebuie să le depășim?
- Care este cea mai bună modalitate pentru ca toți cei implicați (școli, universități, întreprinderi, organizații ale întreprinderilor, departamente ale guvernelor și autorități locale, organizații ale societății civile ș.a.) să colaboreze mai strâns și mai eficient, în special, pentru încurajarea tinerilor de alte naționalități să vină să dobândească experiență la ei? În acest sens, cum pot fi motivate întreprinderile să găzduiască participanți la programele de mobilitate, inclusiv tineri antreprenori și ucenici?

3. Mobilitate: beneficii, obstacole și amenințări

3.1 Așa cum bine evidențiază Cartea verde, mobilitatea educațională constituie unul din mijloacele fundamentale prin care persoanele, în special tinerii, pot să-și sporească șansele pe piața muncii și să-și promoveze dezvoltarea personală.

3.2 A merge într-o altă țară pentru studii, ca parte a ocupației actuale, pentru a câștiga mai multă experiență sau pentru muncă voluntară oferă tinerilor ocazia reală de a-și lărgi orizontul. Cu toate acestea, conform statisticilor publicate în Cartea verde, programele de mobilitate existente ⁽⁵⁾ au oferit oportunități de mobilitate pentru aproximativ 310 000 de studenți în 2006, adică abia 0,3 % din toți tinerii cu vârste cuprinse între 16 și 29 de ani din UE. Datele Eurostat arată că, în afara acestor programe, încă 550 000 de studenți își efectuează studiile peste hotare în fiecare an.

3.2.1 Totuși, mobilitatea rămâne scăzută în ciuda numeroaselor eforturi depuse de către instituțiile europene și de către alte organisme prin intermediul programelor de sprijinire și al altor oportunități. Mobilitatea este mai ușor accesibilă pentru unii studenți decât pentru alții, de exemplu, pentru persoanele aflate în formare profesională sau ucenici rămân multe obstacole de ordin practic, mai ales că aproximativ 80 % din fonduri sunt destinate învățământului superior.

3.3 Cartea verde dorește să încurajeze ca stagiile de studiu sau munca peste hotare să fie considerate ceva natural de către tinerii europeni și nu o excepție. Tinerii trebuie să înțeleagă mai bine multitudinea de beneficii pe care aceasta le-ar oferi-o, inclusiv sporirea competențelor lingvistice și a altor competențe, precum și sporirea competențelor interculturale, de care vor profita toată viața, într-o lume tot mai multiculturală. Mobilitatea în

scopul formării profesionale îi dotează pe tineri cu mentalitatea corectă, inclusiv spiritul pentru proprie inițiativă, făcându-i mai deschiși și mai încrezători. Din experiență reiese că cei care au studiat peste hotare vor deveni probabil mai mobili pe parcursul vieții lor profesionale.

3.4 CESE sprijină pe deplin mobilitatea crescută a tinerilor în scop educațional și în scopul măririi experienței profesionale, deoarece aceasta ar spori mobilitatea la toate vârstele. Pentru a transpune în realitate o astfel de mobilitate crescută, potențialele gazde trebuie încurajate să acționeze ca un magnet pentru atragerea acestor oameni spre țările și orașele lor.

3.5 Principalii beneficiari ai mobilității educaționale sunt tinerii, instituțiile de învățământ și de cercetare și întreprinderile. Pe termen lung, aceasta va mări competitivitatea UE prin construirea unei societăți orientate intens spre cunoaștere și va promova cetățenia europeană prin întărirea identității europene și crearea unei atitudini mai pozitive asupra Europei printre cetățenii acesteia. Mobilitatea promovează învățarea limbilor străine și multilingvismul.

3.5.1 Mobilitatea studenților contribuie la libera circulație a cunoașterii, care ar putea fi considerată ce-a de-a cincea libertate a UE. Pentru promovarea mobilității educaționale, sistemele și instituțiile de învățământ și de formare vor trebui să devină mai deschise, inclusiv în vederea intensificării cooperării între instituțiile de învățământ și a eficientizării muncii acestora. Mobilitatea între întreprinderi și cea dintre întreprinderi și instituții de învățământ și cercetare vor avea, de asemenea, un impact mult mai mare asupra formării clusterelor și asupra parteneriatelor tehnologice, care vor întări competitivitatea Europei și capacitatea acesteia de inovare.

3.5.2 De mobilitatea crescută vor beneficia în primul rând instituțiile academice de vârf prin diversitatea culturală mărită și capacitatea de a-și recruta echipe de cercetare cu adevărat excepționale. Mobilitatea crescută va fi, de asemenea, un avantaj pentru întreprinderile cu etos multicultural și multilingv și pentru orice întreprinderi care se ocupă cu comerțul internațional. Într-o lume în care competitivitatea UE este amenințată de țări aflate într-o dezvoltare rapidă (China, India, Brazilia, Africa de Sud și multe altele, cu timpul), viitorul întreprinderilor UE (și înainte de toate viitorul șanselor la locuri de muncă de calitate) se va afla fie în ocuparea poziției de lider al noilor tehnologii și în producția de nișă, care sunt extrem de dependente de menținerea unei elite europene în materie de cercetare și dezvoltare, fie în domeniul mai vast al serviciilor.

3.6 Cu toate acestea, vor exista obstacole și primejdii care vor trebui contracarate, printre acestea numărându-se:

- posibila concentrare a cercetării la nivel înalt și a predării și învățării legate de aceasta în mai puține centre de excelență, de elită, din Europa, având în vedere că studenții excepționali sunt atrași de acestea în detrimentul multor instituții mai puțin renumite;

⁽⁵⁾ Erasmus, Leonardo, Comenius, Grundtvig, Marie Curie, programul Cultura, programul „Tineretul în acțiune”, Serviciul european de voluntariat din cadrul programului „Tineret în acțiune”, programul „Europa pentru cetățeni”.

- posibila concentrare a studiului asupra limbilor de circulație internațională (în special engleza, franceza, spaniola sau germana) în detrimentul acelor state membre ale căror limbi nu se bucură de o răspândire largă dincolo de granițele acestora;
- datorită unei concentrări tot mai mari asupra limbii engleze, studenții și cercetătorii mobili ar putea fi încurajați să se mute altundeva în lumea vorbitoare de limbă engleză, inclusiv în SUA, China, Japonia și alte părți din Asia de Est sau chiar mai departe: aceștia ar putea fi atunci greu de convingi să se întoarcă la momentul potrivit. Orice evoluție a UE în domeniul mobilității va trebui să includă stimulente suficiente pentru ca profesorii universitari mobili să se stabilească în UE pe termen lung;
- un mai mare exod al creierelor odată cu apariția a noi oportunități în altă parte, în așa-numitele „țări cu venituri medii” ⁽⁶⁾ din statele în curs de dezvoltare;
- principalii beneficiari sunt absolvenții de științe umaniste, nu cei de științe exacte, și datorită faptului că în domeniul științei multe întreprinderi mai mici vor putea să-și permită să angajeze numai personal care dispune de competențe de bază, competențele lingvistice și alte competențe fiind mai ușor de achiziționat.

3.6.1 Pentru a menține poziția Europei de lider în domeniul tehnologiilor, este esențial să se crească cele mai mari talente. Astăzi, SUA sunt considerate, în continuare, ca fiind țara cel mai bine plasată în așa-numitul „război pentru talente”. În jur de 400 000 de europeni cu formare științifică și tehnică locuiesc și lucrează în America. Din primele 50 de universități din lume, 36 se află în SUA, față de numai 10 în UE. Dar nici poziția de lider a SUA nu va rămâne neatinsă. Talentul nu mai este proprietatea exclusivă a Vestului. China, India, Brazilia, Rusia și alte țări preiau roluri centrale în cursa globală pentru inovare și talent. Întreprinderile din Europa vor avea de înfruntat o competiție acerbă pentru formarea, atragerea și menținerea talentelor.

3.7 În ciuda repetatelor încercări anterioare de a promova mobilitatea educațională prin programe de sprijinire ⁽⁷⁾ sau alte mijloace ⁽⁸⁾, există totuși și alte obstacole, printre care:

- obstacole de ordin juridic (poveri administrative);

⁽⁶⁾ Tunisia, Brazilia, Africa de Sud.

⁽⁷⁾ Erasmus, Leonardo, Comenius, Grundtvig, Marie Curie, programul Cultura, programul „Tineret în acțiune”, Serviciul european de voluntariat din cadrul programului „Tineret în acțiune”, programul „Europa pentru cetățeni”.

⁽⁸⁾ Europass, Sistemul European de Credite Transferabile (ECTS pentru învățământul superior), Suplimentul la diplomă, Cadrul european al calificărilor pentru învățare pe tot parcursul vieții, Sistemul European de Credite pentru Educație și Formare Profesională (ECVET), Youthpass, EURAXESS, directiva privind „viza de student” și pachetul de măsuri privind „viza științifică”.

- obstacole de ordin practic (cunoașterea limbii, diferențe culturale, fonduri insuficiente, inegalitatea economică, dificultăți legate de portabilitatea fondurilor, lipsa informațiilor ușor accesibile cu privire la programele de mobilitate – mai ales din cauza lipsei site-urilor web eficiente);
- obstacole legate de recunoașterea reciprocă a calificărilor;
- recunoașterea mobilității educaționale în programele naționale, plus probleme legate de dreptul de ședere;
- practici de finanțare și control al universităților foarte diferite pe teritoriul Europei – unele sunt independente (ca în Marea Britanie), altele sunt mai îndeaproape controlate de către stat;
- angajament insuficient din partea statelor membre ⁽⁹⁾ și a sectorului privat ⁽¹⁰⁾.

3.7.1 Limba este o barieră importantă în calea mobilității educaționale ⁽¹¹⁾, deoarece fără cunoașterea limbii țării-gazdă, experiențele de învățare și cele sociale vor fi serios îngrădite. Este demn de remarcat faptul că numai 18 % dintre europeni și-au părăsit regiunea, în timp ce numai 4 % s-au mutat într-un alt stat membru decât cel în care s-au născut și numai 3 % în afara Uniunii. În SUA, 32 % dintre cetățeni trăiesc în afara statului în care s-au născut. Acest fapt este strâns legat de diversitatea lingvistică din cadrul UE ⁽¹²⁾.

3.8 Cu toate acestea, un obstacol esențial care trebuie depășit va fi acela de a se asigura ca pentru un student călătoria peste hotare să nu se transforme, în nici un caz, într-o experiență negativă. Poveștile negative vor fi contraproductive, în special dacă studenții mai vulnerabili (inclusiv cei cu handicap, cu orientare sexuală minoritară, cu o situație economică dificilă, cei care aparțin unei minorități etnice sau se confruntă cu alte dezavantaje) au experiențe neplăcute, iar acest lucru ar cauza de departe mai mult rău decât bine. Timpul petrecut peste hotare trebuie, de asemenea, să fie suficient de lung pentru a dobândi idei noi și o mai mare flexibilitate în atitudine și comportament. Mobilitatea virtuală poate fi un instrument valoros pentru persoanele cu handicap. Tinerii pentru care mobilitatea fizică nu este posibilă ar putea participa la mobilitatea educațională virtuală prin folosirea unor unelte IT. Mobilitatea educațională virtuală nu trebuie să înlocuiască mobilitatea educațională fizică.

⁽⁹⁾ Diploma de doctor se acordă diferit în fiecare stat membru în parte, iar sistemele de educație și formare profesională diferă total de la o țară la alta.

⁽¹⁰⁾ Sectorul privat nu este suficient informat cu privire la programele de sprijinire a mobilității educaționale și este discutabil beneficiul pe care aceste programe le pot oferi angajatorilor.

⁽¹¹⁾ Conform datelor (2002-2003), o medie de 1,3 respectiv 1,6 limbi străine sunt predate unui elev în învățământul general, respectiv liceal, în statele membre. Cei care frecventează forme de educație și formare profesională sunt și mai departe de a reuși să stăpânească 2 limbi străine.

⁽¹²⁾ Numai 3 % din IMM-urile din Europa au filiale, sucursale sau întreprinderi mixte în alte țări.

3.8.1 Pentru elevii mai tineri, îndeosebi cei care merg la școală, va fi important, în special, să se asigure suficientă consiliere care să îi sprijine în problema schimbării domiciliului, să îi ajute în problemele legate de limbă, să se asigure că beneficiază de cazare decentă pe toată perioada petrecută peste hotare și de sprijin financiar (în afara și peste nivelul bursei, dacă completarea devine necesară) și că sunt, în general, acceptați în cadrul noii comunități.

4. Soluții: răspunsuri la întrebările din Cartea verde

4.1 Este important ca toate părțile implicate să înțeleagă și să recunoască beneficiile pe care mobilitatea educațională le oferă. Angajatorii, în special IMM-urile, trebuie convinși de felul în care mobilitatea educațională poate crea valoare adăugată pentru întreprinderile lor, de exemplu, prin promovarea uceniciei și stagiaturii transnaționale sau ajutându-i să intre pe o piață nouă. Cu toate acestea, pe o piață liberă, este important să evităm orice reglementare excesivă la nivelul UE.

4.2 Pregătirea pentru o perioadă de mobilitate în scop educațional: informare și îndrumare.

4.2.1 Comitetul are convingerea că, adeseori, nici chiar tinerii nu iau în considerare modul în care mobilitatea în scop educațional le-ar putea fi de folos, în special îmbunătățindu-le șansele pe piața muncii. În timp ce portaluri internet ⁽¹³⁾ de informații cu privire la mobilitate au fost înființate, printre altele, de către Comisia Europeană, există dubii serioase dacă acestea sunt suficient de prietenoase sau accesibile pentru utilizator. CESE sprijină înființarea unui portal web european unic, unde să poată fi găsite repede toate informațiile cu privire la programele paneuropene de mobilitate în scop educațional și unde întreprinderile ar putea găsi informații despre tineri (CV-uri) în căutare de oportunități de stagiu sau ucenicie și vice-versa.

4.2.2 Rețelele profesionale și de întreprinderi europene (inclusiv organizații care reprezintă IMM-uri) trebuie încurajate să introducă informații privitoare la programele de mobilitate educațională pe paginile lor de internet și să le facă publicitate în rândul membrilor.

4.2.3 Punctele de informare sunt importante pentru a oferi sfaturi IMM-urilor sau altor întreprinderi interesate pentru a-i încuraja să facă eforturi suplimentare pentru a oferi mai multe stagii tinerilor.

4.2.3.1 Limbile și cultura

4.2.3.2 Dacă se dorește într-adevăr depășirea uneia dintre barierele majore în calea mobilității educaționale și atingerea obiectivului ca fiecare cetățean al UE să vorbească cel puțin încă două limbi ale UE ⁽¹⁴⁾, CESE recomandă să se ia în considerare

⁽¹³⁾ Ploteus (portal pentru ofertele educaționale din întreaga Europă), portalul european pentru tineri, „Study in Europe”, Euraxess – Cercetători în mișcare, site-ul web Marie-Curie pentru toate inițiativele Marie-Curie, „Europa pentru dv.”, Euroguidance, Eures și Eurodesk, Erasmus pentru tinerii întreprinzători și Sprijinul UE pentru educație și mobilitate pentru IMM-uri.

⁽¹⁴⁾ Obiectiv stabilit prin Barcelona 2002 Consiliul European.

opțiunea de a deveni obligatorie petrecerea unui an peste hotare pentru profesorii de limbi străine din toate instituțiile de învățământ superior și să se solicite statelor membre să realizeze mai multe prin intermediul politicii privind educația pentru a atinge obiectivul ca fiecare cetățean al UE să vorbească încă cel puțin două alte limbi ale UE.

4.3 Aspecte juridice

4.3.1 Comitetul le solicită statelor membre să pună în aplicare în mod corespunzător legislația comunitară și, în continuare, să înlăture obstacolele din domeniile administrației și legislației: *permisele de ședere, drepturile la asistență socială, recunoașterea cardurilor studentesști din altă țară*. Comitetul crede cu tărie că problemele legate de vize care împiedică mobilitatea ar trebui rezolvate imediat. În ceea ce privește condițiile de acces în UE al resortisanților țărilor terțe pentru studii, schimb de elevi, stagii neremunerate sau servicii de voluntariat pe o perioadă mai lungă de 3 luni, Directiva 2004/114 stabilește condițiile specifice de facilitare a obținerii vizei pentru aceștia. Totuși, criteriile identificate în cadrul directivei și grupurile specifice vizate ar putea fi chiar o barieră în calea mobilității ⁽¹⁵⁾. Comitetul susține ideea ca statele membre să ia în considerare extinderea ariei de aplicabilitate a Directivei 2004/114 privind studenții, astfel încât aceasta să includă și tinerii din cadrul Serviciului european de voluntariat, schimburile de elevi sau stagiile neremunerate.

4.4 Ce ar trebui făcut pentru promovarea unei mai mari mobilități dinspre și înspre UE?

4.4.1 Mobilitatea trebuie să joace un rol important în relațiile dintre UE și statele învecinate, care ar trebui și ele implicate în debaterile privind politicile și în organizarea programelor.

4.4.2 Așa cum s-a evidențiat deja, populația Europei trebuie să-și reactualizeze competențele pentru a face față provocărilor globalizării și ale concurenței tot mai acerbe. Cercetătorii din Europa trebuie să aibă acces la cele mai bune instituții din lume pentru a-și aduce experiențele și rezultatele cercetărilor în spațiul de cercetare european, iar studenții din Europa ar trebui să aibă acces la cele mai bune instituții de învățământ din lume. Promovarea mobilității tinerilor europeni, precum și atragerea tinerilor din țări terțe înspre Europa reprezintă un element-cheie al viitoarei competitivități europene. Pentru a-i atrage, UE trebuie să dispună de cele mai bune universități. Universitățile europene și întreprinzătorii caută oportunități pentru a-și îmbunătăți colaborarea pentru dezvoltarea unei elite competitive în domeniul cercetării și dezvoltării ⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁵⁾ De exemplu, directiva prevede ca studenții din țări terțe să dețină mijloacele financiare minime care să le acopere costurile de trai.

⁽¹⁶⁾ Comunicarea Comisiei „Un nou parteneriat pentru modernizarea universităților: forumul UE pentru dialogul universități-întreprinderi”, COM(2009) 158.

4.4.3 În acest sens, Comitetul consideră că este necesar să se mărească numărul țărilor străine implicate pe termen lung în programele europene de mobilitate. CESE are convingerea că extinderea acoperirii geografice a programului Erasmus Mundus a fost corectă, astfel încât același lucru ar trebui luat în considerare și pentru programul Erasmus pentru tinerii antreprenori.

4.4.4 Comitetul are convingerea că extinderea treptată și pe termen lung a programelor de mobilitate educațională în țări terțe precum China, India, Japonia, SUA ș.a.m.d. ar reprezenta o investiție rezonabilă.

4.4.5 Comitetul recomandă cu tărie canalizarea concomitentă a unor eforturi susținute spre evitarea exodului creierelor din Europa și spre transformarea Europei într-o destinație atractivă pentru oamenii de știință de origine europeană, precum și pentru cei din afara Europei.

4.5 Recunoașterea și validarea

4.5.1 Faptul că validarea și recunoașterea formelor de învățare formală și non-formală fie sunt încă insuficiente, fie lipsesc cu desăvârșire reprezintă încă un obstacol semnificativ în calea mobilității. Studiul PRIME al ESN arată că o treime din studenți se confruntă cu probleme legate de recunoașterea studiilor efectuate peste hotare. Este evident că instituțiile de învățământ superior și guvernele mai au mult de lucru în acest domeniu. Comitetul recomandă ca toate statele membre să recunoască imediat, să ratifice și să pună în aplicare în mod corespunzător Convenția de la Lisabona cu privire la recunoașterea atestatelor obținute în învățământul superior.

4.5.2 Comitetul sprijină ideea conform căreia mobilitatea educațională ar trebui să fie accesibilă tinerilor din toate formele de învățământ și în toate formele de învățare: formală, non-formală și informală. Mobilitatea educațională trebuie promovată între diferitele niveluri de învățământ. Trebuie stabilite legături între învățământul general, formarea profesională și învățământul superior, iar sistemul de credite transferabile ar trebui pus în aplicare în totalitate, pentru facilitarea mobilității în cadrul educației și formării profesionale (EFP), unde structurile naționale prezintă diferențe majore. În plus, ar trebui dezvoltate modele de traiectorii care să unească formarea inițială cu formarea continuă. Pentru realizarea acestui obiectiv, va fi esențială punerea în aplicare rapidă și coerentă a Cadrului european al calificărilor.

4.5.3 Recunoașterea diferențelor dintre țări în ceea ce privește cerințele pentru diplomele din învățământul superior și acceptarea reciprocă a atestatelor și diplomelor, a diferențelor privind indemnizațiile de școlarizare și alte burse și alte criterii trebuie asimilate total, dacă este necesar. De exemplu, cerințele pentru diploma de masterat din Europa nu corespund cu cele pentru diploma de masterat din Japonia, iar, în același timp, un student japonez ar trebui, de asemenea, să continue să plătească o taxă școlară la universitatea lui, ceea ce ar face ca frecventarea unei universități în Europa să fie extraordinar de scumpă pentru el.

4.6 Un nou parteneriat pentru mobilitate educațională.

4.6.1 Obiectivele mobilității educaționale pot fi realizate numai în măsura în care există o cooperare totală și vastă și se depun eforturi la toate nivelurile (UE, statelor membre, regiunilor, instituțiilor de învățământ, partenerilor sociali și organizațiilor societății civile), precum și de către tinerii înșiși. Este esențială disponibilitatea reală de a acționa a statelor membre pentru a promova mobilitatea educațională.

4.7 Ar trebui să stabilim obiective privind mobilitatea în cadrul UE?

4.7.1 Comitetul consideră că trebuie investită mai multă muncă în datele statistice prezentate în Cartea verde, deoarece numai datele statistice reale ne pot spune cât de eficiente sunt ⁽¹⁷⁾ programele actuale de mobilitate educațională și ne pot ajuta la întocmirea unor strategii de viitor solide cu obiective reale pentru mobilitate (%) pentru diferite grupuri-țintă.

4.7.2 Este esențial ca Procesul Bologna să stabilească obiective clare în privința mobilității, iar obiective similare ar trebui stabilite și pentru alte sectoare ale învățământului. Prin urmare, Comitetul sprijină ideea de a stabili obiective în privința mobilității pentru educația și formarea profesională, personalul didactic, elevi și educația non-formală. Aceste obiective nu ar trebui stabilite numai la nivelul UE, ci și la nivelul tuturor statelor membre în parte. În plus, regiunile și instituțiile de învățământ ar trebui, de asemenea, să-și stabilească obiectivele. În stabilirea obiectivelor, în prim-plan ar trebui să se afle permanent calitatea educației.

Bruxelles, 16 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

⁽¹⁷⁾ Ar trebui luate în considerare și analizele comparative cu sisteme bilaterale de mobilitate în scop educațional, de exemplu, „Vulcanus” în Europa și Japonia (pentru studenți la inginerie și științe), deoarece acestea sunt eficiente și cu țință precisă.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Către o mai bună direcționare a ajutoarelor pentru fermierii din zonele cu handicapuri naturale”

COM(2009) 161 final

(2010/C 255/16)

Raportor: **dna Ludmilla TODOROVA**

La 21 aprilie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor - Către o mai bună direcționare a ajutoarelor pentru fermierii din zonele cu handicapuri naturale

COM(2009) 161 final.

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 11 noiembrie 2009. Raportor: dna TODOROVA.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 17 decembrie 2009), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 81 voturi pentru, 1 vot împotriva și 4 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 În cadrul mai multor avize ⁽¹⁾, CESE a subliniat importanța esențială a unei compensări adecvate ca instrument indispensabil pentru menținerea peisajului cultivat și a agriculturii. Sprijinul pentru zonele defavorizate este de o importanță capitală pentru a asigura continuitatea producției agricole, pentru a contribui la vitalitatea zonelor rurale și pentru a preveni abandonarea terenurilor și depopularea în zonele care se confruntă cu handicapuri naturale.

1.2 Sistemul de ajutoare pentru zonele defavorizate ar trebui să contribuie și la conservarea capacității de producție alimentară, care ar putea deveni din ce în ce mai importantă în situația în care procesul continuu al schimbărilor climatice va determina reducerea capacității de producție în alte regiuni. De aceea, logica sistemului ar trebui să fie determinată de principiul conform căruia, prin promovarea menținerii activității agricole în zonele dezavantajate în care, în lipsa acesteia, terenurile ar putea fi abandonate, se asigură beneficii publice.

1.3 Sistemul de ajutoare pentru zonele defavorizate nu ar trebui confundat cu angajamentele privind agromediul, asumate în mod voluntar. Sistemul de ajutoare pentru zonele defavorizate trebuie, în principiu, să ofere compensații fermierilor care își desfășoară activitatea în condiții mai dificile și care sunt cel mai puțin capabili să obțină compensații de pe piață, deși contribuie cel mai mult la menținerea peisajului.

1.4 Cele opt criterii biofizice propuse ar putea constitui o bază adecvată pentru delimitarea zonelor defavorizate, însă disponibilitatea datelor și alegerea valorilor-prag corecte sunt de o importanță capitală. De aceea, CESE recomandă statelor membre să realizeze o analiză detaliată a impactului criteriilor propuse, inclusiv o cartografiere detaliată.

1.5 Comunicarea propune ca o zonă să fie considerată defavorizată dacă 66 % din terenuri îndeplinesc cel puțin unul din cele opt criterii. CESE ar dori să analizeze rezultatele delimitării zonelor defavorizate și să furnizeze o opinie cu privire la aceste valori-prag.

1.6 Este foarte utilă folosirea criteriilor cumulative, bazate pe date științifice, în zonele eterogene care suferă în același timp de handicapuri multiple, întrucât acestea iau în calcul în mod practic interacțiunile dintre mai mulți factori. Mai mult, criteriile de desemnare propuse ar putea fi extinse astfel încât să includă factori suplimentari, cum ar fi izolarea, care ar putea fi privită, de asemenea, ca un handicap natural.

1.7 După delimitarea zonelor defavorizate pe baza criteriilor biofizice comune, s-ar putea dovedi necesar un anumit nivel de adaptare. CESE este de părere că, într-o astfel de situație, indicatorul cel mai potrivit care s-ar putea utiliza ar fi un indicator legat de producție care să reflecte situația economică reală a fermierului, inclusiv costurile de oportunitate pentru munca familiei și capitalurile proprii. Comisia va asigura caracterul obiectiv și nediscriminatoriu al criteriilor utilizate de statele membre și va garanta că acestea răspund obiectivelor sistemului.

⁽¹⁾ JO C 318, 23.12.2006, p. 93; JO C 44, 16.2.2008, p. 56; JO C 318, 23.12.2009, p. 35.

1.8 CESE solicită ca eforturile suplimentare necesare a fi depuse de fermierii din zonele dezavantajate, precum și costurile mai ridicate ale investițiilor cu care se confruntă aceștia, să fie evaluate corespunzător și luate în considerare în cadrul noii formule de plăți definite în Regulamentul nr. 1698/2005.

1.9 Trebuie stabilite condițiile pentru o perioadă de tranziție adecvată, care să permită fermierilor să se adapteze la noul regim de sprijin pentru zonele defavorizate.

2. Context

2.1 Introduse încă din 1975, plățile pentru zonele defavorizate – în prezent denumite plăți pentru handicapuri naturale – sprijină continuarea activităților agricole în zonele montane, în zonele defavorizate, altele decât zonele montane (așa-numitele „zone defavorizate intermediare”, care fac obiectul comunicării de față), și în zonele afectate de anumite handicapuri specifice (de exemplu, insule și zone de coastă, care reprezintă aproximativ 9 % din suprafața agricolă). Zonele montane ocupă aproape 16 % din suprafața agricolă a UE și sunt desemnate în funcție de altitudine, declivitate sau de o combinație a acestor doi factori. Zonele situate la nord de paralela 62 sunt, de asemenea, considerate zone montane. Aproximativ 31 % din terenurile agricole din UE intră în categoria zonelor defavorizate intermediare, pe baza a peste 100 de criterii naționale foarte diferite, despre a căror diversitate în cadrul UE Curtea de Conturi Europeană a remarcat că ar putea fi o sursă de tratament inechitabil ⁽²⁾. Nu toate exploatațiile agricole din aceste zone beneficiază de plăți pentru zonele defavorizate.

2.2 Articolul 50(3) (a) din Regulamentul (CE) nr. 1698/2005 privind FEADR ⁽³⁾ a furnizat o nouă definiție a zonelor afectate de handicapuri naturale, altele decât cele montane și cele afectate de handicapuri specifice, și anume „zone afectate de handicapuri naturale importante, în special o productivitate redusă a solurilor sau condiții climatice dificile, în care este necesar să se mențină o agricultură extensivă pentru gestionarea terenurilor”, iar articolul 37 a adus o modificare în ceea ce privește calculul plăților. Cu toate acestea, în 2005, Consiliul nu a ajuns la un acord privind un posibil sistem de clasificare a acestor zone, aplicabil la nivelul Comunității. În consecință, s-a decis menținerea în vigoare a sistemului anterior pe o perioadă limitată de timp și s-a solicitat Comisiei să revizuiască sistemul de sprijin pentru zonele defavorizate. Noul sistem de clasificare a suprafețelor este prevăzut să intre în vigoare în 2014.

2.3 Clasificarea actuală a zonelor defavorizate intermediare se bazează pe trei tipuri de indicatori, enumerate la articolul 19 din Regulamentul FEOGA (CE) nr. 1257/1999 ⁽⁴⁾: productivitatea scăzută a solului, performanța economică în agricultură în mod considerabil mai scăzută decât media, o populație scăzută sau în scădere, dependentă în cea mai mare parte de activitatea agricolă. Aceasta se bazează pe criterii socioeconomice care, potrivit

Comisiei, nu mai reflectă obiectivele centrale ale plăților pentru handicapurile naturale. Mai mult, evoluția datelor demografice și economice nu a fost luată în considerare la actualizarea metodei de delimitare. Pe lângă aceasta, delimitarea a apărut ca urmare a unei varietăți de criterii naționale care adeseori nu sunt comparabile la nivel european.

2.4 Informațiile necesare pentru evaluarea rezultatelor unei noi abordări în ceea ce privește delimitarea la o scară suficient de detaliată (de exemplu, la nivelul localităților, nivelul LAU 2 din Nomenclatorul unităților teritoriale pentru statistică) pot fi colectate doar la nivel național. Comisia propune ca statele membre să fie invitate să încurajeze aplicarea pe teritoriul lor a opt criterii biofizice (temperatura scăzută, stresul termic, drenajul, textura și caracterul pietros al solului, adâncimea de pătrundere a rădăcinilor, proprietățile chimice ale solului, regimul de umiditate a solului și declivitatea) și să elaboreze hărți ale zonelor care ar deveni eligibile în cadrul acestor simulări. O zonă este considerată a fi afectată de handicapuri naturale importante dacă 66 % din terenurile agricole utilizate ale acesteia îndeplinesc cel puțin un criteriu la nivelul-prag prevăzut pentru acesta.

2.5 În prezent, 13 state membre folosesc mai mulți indicatori care se combină pentru calcularea unui indice utilizat pentru clasificarea zonelor în funcție de anumite praguri sau clase. În unele cazuri, „sistemele de indici” pot fi considerate mai sofisticate decât criteriile biofizice și, prin urmare, sunt capabile să detecteze mai bine prezența handicapurilor într-o anumită zonă. Cu toate acestea, din punctul de vedere al Comisiei, crearea unui sistem comun de indici care să fie aplicat uniform în toate statele membre ar presupune un efort uriaș din punctul de vedere al proiectării, colectării datelor, analizei și punerii în aplicare. Prin urmare, instituirea unui sistem paneuropean de indici ca mijloc de detectare cu precizie a prezenței handicapurilor naturale ar fi atât ineficientă, cât și nerealistă.

2.6 Potrivit Comisiei, în cazurile în care handicapurile naturale pot fi depășite, este necesar, de asemenea, să se rafineze delimitarea zonelor prin aplicarea criteriilor biofizice în combinație cu indicatori adecvați privind productivitatea.

2.7 Comunicarea precizează că, în afară de delimitarea zonelor, normele de eligibilitate corespunzătoare la nivel de exploatație reprezintă un mod util de direcționare a sprijinului. Potrivit Comisiei, există aproximativ 150 de criterii de eligibilitate diferite la nivel de exploatație în diferitele state membre și unele dintre acestea ar putea ridica probleme în ceea ce privește compatibilitatea cu normele OMC, deoarece acestea exclud anumite sectoare de producție sau activități agricole de la acordarea sprijinului. În prezent, unele state membre îi exclud de la acordarea sprijinului pe agricultorii care desfășoară această activitate cu fracțiune de normă, în ciuda faptului că acești fermieri contribuie la îndeplinirea obiectivului măsurii.

2.8 La 22 mai 2008, au fost supuse consultării publice patru opțiuni de revizuire:

— Opțiunea 1: Status quo+

În acest scenariu s-ar solicita statelor membre să elimine indicatorii socioeconomi utilizați în prezent pentru delimitarea zonelor defavorizate și să identifice criteriile pe care le consideră cele mai potrivite pentru definirea handicapurilor care afectează agricultura.

⁽²⁾ JO C 151, 27.6.2003.

⁽³⁾ JO L 277, 21.10.2005, p. 1.

⁽⁴⁾ JO L 160, 26.6.1999, p. 80.

— Opțiunea 2: Criterii comune

Zonele defavorizate ar fi desemnate pe baza criteriilor biofizice comune.

— Opțiunea 3: Norme de eligibilitate

Legislația comunitară ar reprezenta un cadru de bază pentru criteriile de eligibilitate, stabilind principiile și tipul de criterii ce urmează a fi utilizate pentru excluderea sistemelor agricole de exploatare intensivă (de exemplu, densitatea maximă a șeptelului, randamentul mediu, marja brută standard).

— Opțiunea 4: Valoarea naturală crescută

Această opțiune ar presupune o delimitare mai direcționată a zonelor: numai zonele din cadrul zonelor afectate de handicapuri naturale clasificate ca terenuri agricole de mare valoare naturală s-ar califica drept zone defavorizate.

3. Poziția CESE

3.1 Agricultură este unul dintre cele mai importante sectoare economice ale UE, asigurând locuri de muncă pentru 30 de milioane de persoane. Menținerea modelului de agricultură european, a disponibilității și a calității produselor alimentare și a ofertei de locuri de muncă sunt esențiale pentru asigurarea continuității structurilor sociale în zonele rurale, dar și pentru responsabilitatea mai generală a acestora pentru buna gestionare a terenurilor. Aceasta va contribui, de asemenea, la menținerea varietății mari de produse alimentare, tradiții locale și meșteșuguri, existente în prezent. O agricultură durabilă are numeroase efecte secundare care servesc interesului public, cum ar fi conservarea biodiversității, a habitatelor sălbatice și a unui peisaj atractiv și bine întreținut.

3.2 Zonele defavorizate, altele decât cele montane, reprezintă 30 % din exploatarea agricolă, 39 % din terenurile agricole utilizate, 31 % din forța de muncă din agricultură și 26 % din potențialul economic exprimat sub aspectul dimensiunii economice. Zonele rurale sunt depopulate în întreaga Europă, iar zonele defavorizate sunt regiunile cele mai vulnerabile. Acest proces ar putea avea un efect foarte distructiv. Sprijinul pentru zonele defavorizate este, astfel, de o importanță capitală pentru a asigura continuitatea producției agricole, pentru a contribui la vitalitatea zonelor rurale și pentru a preveni abandonarea terenurilor și depopularea în zonele care se confruntă cu handicapuri naturale.

3.3 În mai multe avize ale sale, CESE a subliniat deja dificultățile pe care le întâmpină fermierii din zonele defavorizate și a evidențiat importanța esențială a acordării de compensări adecvate pentru a asigura continuarea utilizării terenurilor pentru producția agricolă. CESE privește compensarea ca pe un instrument indispensabil pentru menținerea peisajului cultivat și a agriculturii în zonele care sunt deosebit de sensibile din punct de vedere economic, ecologic și social. CESE acordă o atenție deosebită problemelor zonelor nordice ale UE.

3.4 În cadrul comunicării, Comisia urmărește identificarea (prin cartografiere) a zonelor care prezintă limitări severe sub aspectul producției agricole. Criteriile propuse pot reprezenta, într-o primă fază, o bază adecvată pentru evaluarea handicapurilor naturale în întreaga UE. Întrucât funcționarea corespunzătoare a sistemului de sprijin pentru zonele defavorizate este atât de importantă pentru viitorul PAC, este necesară totuși o evaluare atentă a criteriilor propuse. În consecință, Comitetul salută cooperarea dintre Comisie și Consiliu ⁽⁵⁾ în acest scop.

3.5 Este crucial să fie disponibile date pentru cele opt criterii biofizice, astfel încât zonele agricole intermediare să poată fi definite și clasificate în mod clar și obiectiv. Este foarte important ca statele membre să realizeze o analiză detaliată a impactului criteriilor propuse, inclusiv hărți detaliate. Totodată, permisiunea acordată statelor membre de a furniza Comisiei simulări privind criterii suplimentare și praguri diferite contribuie, de asemenea, la o mai bună luare în considerare, în cadrul dezbaterii, a caracteristicilor fiecărui stat membru. Delimitarea zonelor defavorizate la nivel de localitate (LAU 2) ar putea fi considerată suficient de detaliată.

3.6 Comunicarea propune ca o zonă să fie considerată defavorizată dacă 66 % din terenuri îndeplinesc cel puțin unul din cele opt criterii. Aceasta presupune aditionalitate, ceea ce înseamnă că pot fi însumate până la opt subtotaluri diferite (cu ignorarea eventualelor suprapuneri) pentru a obține suprafețele totale clasificate ca atare dintr-o regiune dată. Deși scopul exercițiului de zonare este direcționarea sprijinului către zonele în care acesta este crucial pentru menținerea agriculturii, limita propusă este considerată prea ridicată și există temerea că aceasta ar putea duce la o posibilă excludere a unora dintre zonele defavorizate actuale. CESE consideră că, în absența rezultatelor simulărilor, pragul de 66 % trebuie tratat cu mare precauție și poate fi discutat în continuare numai după ce simulările și hărțile vor fi disponibile.

3.7 Ar trebui să se acorde o atenție specială utilizării criteriilor cumulative, bazate pe date științifice, în zonele eterogene care suferă în același timp de handicapuri multiple. Avantajul sistemelor utilizate anterior, care în multe cazuri erau sisteme de indici, a fost acela că ele au incorporat mai multe criterii și, de aceea, erau instrumente mai precise și mai relevante. Ele reflectau mult mai bine condițiile din teren și interacțiunea dintre acestea. Utilizarea unui indicator compus care combină mai multe criterii, pe bază obiectivă și științifică, ar putea permite ca o zonă să fie clasificată ca zonă defavorizată, chiar și atunci când criteriile individuale nu ar conduce la o astfel de clasificare. O astfel de situație se întâlnește în unele state membre, de exemplu, pentru clasificarea zonelor montane. Aceste instrumente sunt foarte utile, întrucât iau în considerare în mod practic interacțiunile dintre mai mulți factori.

⁽⁵⁾ Concluziile Consiliului din 22 și 23 iunie 2009.

3.8 În situațiile în care handicapul natural a fost depășit ca urmare a progresului tehnic sau a altor forme de intervenție (cum ar fi irigațiile și drenajul), Comisia propune o adaptare care ar trebui să fie utilizată doar pentru a exclude zonele care, în caz contrar, ar fi desemnate ca zone defavorizate și nu pentru introducerea unor zone suplimentare. Cu toate acestea, există o mare problemă în legătură cu zonele care urmează a fi excluse datorită faptului că și-au depășit handicapurile naturale printr-o adaptare corespunzătoare a practicilor agricole. Trebuie menționat faptul că dezavantajele naturale nu pot fi considerate ca fiind total eliminate, în ciuda unui anumit nivel de intervenție. Ar trebui să se țină seama, de asemenea, și de povara reprezentată de investiții, care sunt aproape tot timpul foarte mari, și de cheltuielile de întreținere. Mai mult, ar trebui să se acorde o atenție specială faptului că aceste adaptări, în majoritatea cazurilor, sunt posibile doar cu finanțare suplimentară (de exemplu, metodele de drenare și de irigare).

3.9 Într-un aviz precedent, CESE a solicitat deja crearea unui echilibru între normele UE și flexibilitatea de la nivel național și regional de a stabili detaliile acestor măsuri ⁽⁶⁾. Ca urmare a punerii în aplicare a criteriilor biofizice, s-ar putea dovedi necesară adaptarea zonelor defavorizate desemnate. CESE consideră că, în cazul apariției unor astfel de situații, aceasta ar trebui să fie permisă și ar trebui să aibă loc la nivelul statelor membre. În opinia CESE, indicatorul cel mai potrivit care ar putea fi utilizat în acest proces secundar ar fi un indicator legat de producție, care să reflecte situația economică reală a fermierului, inclusiv costurile de oportunitate pentru munca familiei și capitalurile proprii. Comisia va asigura caracterul obiectiv și nediscriminatoriu al criteriilor folosite de statele membre, precum și că ele răspund obiectivelor sistemului. Această abordare alternativă va îmbunătăți accesul exploatațiilor mici și mijlocii la sprijin financiar și, în același timp, va evita penalizarea fermierilor care realizează investiții pentru depășirea handicapurilor naturale. Pentru a evita incertitudinea în rândul fermierilor, includerea acestora în sistem ar trebui să rămână valabilă cel puțin pe durata perioadei de programare.

3.10 Merită menționată absența totală din textul propunerii a unei referințe la handicapurile geografice (izolare, distanță față de bazele de consumatori, de centrele decizionale și de servicii etc.), care reprezintă totuși una dintre constrângerile majore cu care se confruntă exploatațiile situate în zonele defavorizate. Ar putea fi acceptate, de asemenea, ajustări bazate pe caracterul dispersat al exploatațiilor, accesul la piață sau capacitățile de transport din regiune.

3.11 Criteriile de desemnare propuse ar putea fi suplimentate. Un criteriu suplimentar ar putea fi numărul de zile în care umiditatea atinge 100 % din capacitatea de absorbție a solului (*field capacity days*), care recunoaște limitările solurilor ude și care nu pot fi lucrate, luând astfel în calcul interacțiunea dintre tipurile de sol și climă, cum ar fi, de exemplu, în cazul climatului maritim. Pe lângă aceasta, valorile-prag propuse ar trebui analizate cu atenție, astfel încât să se descopere condițiile reale. Un exemplu îl reprezintă valoarea de 15 % pentru criteriul referitor la declivitate, propusă de Comisie. Comitetul a solicitat deja să se ia în calcul temperaturile negative acumulate din timpul iernii ⁽⁷⁾.

3.12 Ținând seama de faptul că noile criterii ar putea exclude anumite zone care sunt eligibile în prezent, se așteaptă consecințe extreme la nivel de exploatație. CESE consideră că este esențială o perioadă de tranziție adecvată, pentru a permite fermierilor să se adapteze la noul regim de sprijin pentru zonele defavorizate. Orientarea strategică pentru viitoarea PAC ar trebui, de asemenea, integrată în acest proces.

3.13 Sistemul de ajutoare pentru zonele defavorizate urmărește canalizarea acestora către zonele care suferă de handicapuri naturale și este parte integrantă a politicii de dezvoltare rurală, așa-numitul pilon II al PAC. Sistemul de ajutoare pentru zonele defavorizate ar trebui să contribuie și la conservarea capacității de producție alimentară, care ar putea deveni din ce în ce mai importantă în situația în care schimbările climatice vor determina reducerea capacității de producție în alte regiuni. De aceea, logica sistemului ar trebui să fie determinată de principiul conform căruia, prin promovarea menținerii activității agricole în zonele dezavantajate în care, în lipsa acesteia, terenurile ar putea fi abandonate, se asigură beneficii publice.

3.14 Sistemul de ajutoare pentru zonele defavorizate nu ar trebui confundat cu angajamentele privind agromediul, asumate în mod voluntar. Cele două sisteme ar trebui privite ca fiind complementare și nu ca sisteme care se exclud reciproc. Acordarea de ajutoare pentru zonele defavorizate nu ar trebui să fie legată de norme de mediu care să depășească dispozițiile privind ecocondiționalitatea. Contrar primului pilon al PAC (plățile directe și susținerea pieței), sistemul de ajutoare pentru zonele defavorizate trebuie, în principiu, să ofere compensații fermierilor care își desfășoară activitatea în condiții mai dificile decât cele din zonele care nu sunt afectate de vreun handicap și care sunt cel mai puțin capabili să obțină compensații de pe piață, deși contribuie cel mai mult la menținerea peisajului.

3.15 Statele membre vor trebui să calculeze plățile pentru zonele defavorizate folosind noua formulă de plată stabilită în Regulamentul nr. 1698/2005, care prevede că plățile ar trebui să acopere costurile implicate și pierderile de venituri. De aceea, CESE solicită ca eforturile suplimentare necesare a fi depuse de fermierii din zonele afectate de handicapuri, precum și costurile mai ridicate ale investițiilor și de funcționare cu care se confruntă, să fie evaluate corespunzător și luate în considerare în cadrul plăților de compensare.

3.16 Noul sistem de plăți ar trebui să sporească transparența. Cu toate acestea, vor continua să existe diferențe considerabile în ceea ce privește nivelurile plăților pentru zonele defavorizate între statele membre și în interiorul aceluiași stat membru. Este un rezultat inevitabil al acordării fiecărei autorități în parte a libertății de a decide cu privire la distribuirea surselor de finanțare pentru dezvoltare rurală pe care le primește prin FEADR, inclusiv a libertății de a nu aplica deloc sistemul de ajutoare pentru zonele defavorizate.

⁽⁶⁾ JO C 44, 16.2.2008, p. 56.

⁽⁷⁾ JO C 318, 23.12.2009, p. 35, punctul 1.7.

3.17 Multe dintre statele membre nu asigură un sprijin suficient pentru zonele defavorizate de pe teritoriul lor. CESE solicită statelor membre să recunoască importanța capitală a ajutoarelor pentru zonele defavorizate și să mențină nivelul

finanțării alocate sistemului de ajutoare pentru zonele defavorizate în cadrul bugetelor naționale pentru dezvoltare rurală, indiferent de rezultatul exercițiului actual de delimitare a zonelor defavorizate.

Bruxelles, 17 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 1999/62/CE de aplicare a taxelor la vehiculele grele de marfă pentru utilizarea anumitor infrastructuri

COM(2008) 436 final – 2008/0147 (COD)

(2010/C 255/17)

Raportor: **dl DANTIN**

La 28 august 2008, în conformitate cu articolul 71 alineatul (1) din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 1999/62/CE de aplicare a taxelor la vehiculele grele de marfă pentru utilizarea anumitor infrastructuri

COM(2008) 436 final - 2008/0147 (COD).

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 12 noiembrie 2009. Raportor: dl DANTIN.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 17 decembrie 2009), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 218 voturi pentru, 16 voturi împotriva și 9 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Sectorul transporturilor joacă un rol esențial în asigurarea mobilității și a dezvoltării socioeconomice a UE. Optimizarea infrastructurilor de transport trebuie să răspundă provocărilor pe care le reprezintă creșterea și durabilitatea.

1.2 La nivel european, există o preocupare majoră în ceea ce privește efectele schimbărilor climatice, protecția mediului și toate aspectele legate de sănătate și de bunăstarea socială, în raport cu utilizarea rațională a transporturilor.

1.2.1 Din acest punct de vedere, Comitetul reamintește că legislația comunitară actuală le interzice statelor membre internalizarea costurilor externe în cazul taxelor pentru rutele de tranzit. CESE reamintește că un stat, aflat în apropierea UE și confruntat cu dificultăți similare, a pus deja în aplicare o astfel de politică de internalizare a costurilor externe și de transfer modal, cu efecte care se pot dovedi pozitive în unele situații, atât din punct de vedere economic, cât și din punctul de vedere al mediului.

1.3 Comisia încearcă de mult timp să elaboreze mecanisme care să permită măsurarea și internalizarea costurilor externe ale transportului. Eforturile sale se înscriu într-o strategie al cărei obiectiv este acela „de a fixa corect prețurile transportului, astfel încât acestea să reflecte mai fidel costurile utilizării reale a vehiculelor, trenurilor, avioanelor sau vapoarelor, în ceea ce privește poluarea, congestiunea și schimbările climatice”. [COM(2008) 436 final/2, Expunere de motive, punctul 1.1].

1.4 În contextul globalizării piețelor, în care competitivitatea transportului rutier reprezintă un parametru important, Comitetul consideră că aplicarea principiului „poluatorul plătește”, pe care o susține, și urmărirea interesului general trebuie să determine creșterea competitivității, însoțită de măsuri care să aibă ca

scop reducerea poluării mediului, a poluării fonice, a distrugerii peisajului, a costurilor sociale, cum ar fi cele legate de prejudiciile aduse sănătății, de costul indirect al accidentelor, de congestiunea și blocarea traficului etc., care generează importante costuri economice suportate de colectivitate și, prin urmare, de cetățenii europeni. Astfel, CESE poate aprecia în mod pozitiv proiectul de directivă, dar, din motive de coerență, condiționează aceasta de luarea în considerare de către Comisie a observațiilor pe care CESE le-a făcut în avizul său din iulie 2009 privind „Strategia pentru punere în aplicare a internalizării costurilor externe” ⁽¹⁾.

CESE își exprimă, încă o dată, susținerea față de încurajarea, de către Comisie, a comodității transporturilor, inclusiv a transportului multimodal.

1.5 Dat fiind că unul dintre obiectivele Comisiei este să vegheze la coeziunea teritorială, economică și socială, internalizarea costurilor externe prin intermediul aplicării taxelor la vehiculele grele pentru utilizarea infrastructurii le va permite statelor membre să reducă o serie de costuri generate de consecințele diferitelor tipuri de poluare și de dezavantajele menționate la punctul 1.4, indiferent dacă acestea ocupă o poziție geografică centrală sau periferică. Eventuala scădere a competitivității transportului rutier care ar decurge de aici trebuie evaluată în mod global, în contextul interesului general urmărit, ținându-se seama de beneficiile economice realizate prin reducerea consecințelor legate în special de poluare și de congestiunea rețelei.

Mai mult, înlesnirea internalizării costurilor, care reprezintă o nouă resursă, ar trebui să permită respectarea celor trei componente ale Strategiei de la Lisabona – economică, socială și ecologică – în materie de transporturi.

⁽¹⁾ JO C 317, 23.12.2009, p. 80.

1.5.1 Comitetul solicită crearea, la nivel comunitar, a unui cadru pentru contabilizarea costurilor externe. Niciun stat membru nu ar trebui să se poată sustrage de la acesta. Acest cadru ar trebui să cuprindă o serie de condiții generale pe care ar trebui să le îndeplinească, între anumite limite, taxele pentru neutralizarea costurilor externe. Taxele percepute ar trebui calculate în raport cu utilizarea, și nu cu posesia mijloacelor de transport ⁽²⁾.

1.6 Modificarea directivei actuale contribuie la programarea măsurilor de intensificare a cercetării în vederea ecologizării autostrăzilor: sisteme STI ⁽³⁾, motoare, carburanți, tonaje, suprafețe de drum etc.

1.7 Este, de asemenea, important să se sublinieze faptul că, dacă UE hotărăște să pună în aplicare o politică de facturare a costurilor externe, aceasta trebuie să se aplice tuturor modurilor de transport.

1.8 În pofida recente promulgări a Directivei 2006/38/CE, Comitetul, Consiliul și Parlamentul consideră necesară modificarea acesteia, astfel încât să devină mai eficientă. În acest sens, CESE consideră că proiectul de directivă examinat, elaborat la solicitarea Parlamentului European, este oportun.

1.9 În același timp, punerea în practică a anumitor măsuri din cadrul Planului de acțiune privind logistica transportului rutier, printre care se numără utilizarea sistemelor inteligente de comunicare, aflate în raport direct cu punerea în funcțiune a aplicațiilor din sectorul transporturilor ale proiectului Galileo, va contribui, fără îndoială, la reducerea costurilor externe ale transportului.

1.10 Comitetul consideră că, dacă transportatorii rutieri sunt dezavantajați în prezent de costurile generate de congestionarea traficului, având în vedere impactul acesteia asupra productivității transportului, orice măsură care urmărește reducerea acestei congestioni - care reprezintă, în parte, obiectul directivei supuse spre examinare - va duce, cu timpul, la îmbunătățirea productivității transportului rutier și a altor moduri de transport.

1.11 Veniturile provenite din impozitare trebuie utilizate pentru îmbunătățirea calității sectorului transporturilor sub aspectul performanțelor ecologice, sociale și economice.

1.12 Comitetul consideră că este indispensabil să se utilizeze sistemele informatizate de taxare în transporturi, pentru a se putea pune în aplicare taxarea pentru utilizarea infrastructurilor, fiind necesar ca diferitele sisteme existente în UE să fie interoperabile.

1.13 Comitetul consideră că directiva ar trebui să încurajeze statele membre să țină seama, în conformitate cu anumite criterii stabilite în comun, de nivelul emisiilor de gaze cu efect de seră al autovehiculelor cărora li se va aplica taxa pentru utilizarea infrastructurilor și de efortul depus pentru reducerea acestor emisii.

1.14 Conform studiului de evaluare a impactului realizat de Comisie, este important să se țină seama de efectele internalizării costurilor asupra economiei în ansamblul său, indiferent dacă este vorba despre beneficii sau costuri directe și indirecte, și în ceea ce privește impactul asupra costurilor mărfurilor transportate atât în interiorul Comunității Europene, cât și la import și export.

2. Introducere

2.1 UE are o populație de 497 de milioane de locuitori, o suprafață de 4 324 782 km² și un parc de 294 de milioane de autovehicule ⁽⁴⁾, având nevoie de un transport durabil pentru a face față nevoilor în materie de mobilitate. UE reprezintă prima putere economică la nivel mondial, având peste 18 % din volumul total de importuri și exporturi. Relațiile comerciale stau la baza dezvoltării economice și sociale a oricărei societăți moderne; prin urmare, trebuie găsită modalitatea de a concilia dezvoltarea cu durabilitatea.

2.2 Internalizarea este un mecanism conceput pentru a imputa costurile externe ale mijloacelor de transport generate de congestionarea traficului, poluarea fonică, poluarea atmosferică și schimbările climatice și pentru a garanta faptul că prețurile plătite de utilizatorii transportului reflectă costurile sociale. Aceasta reprezintă un mod de a pune în aplicare principiul „poluatorul plătește”, așa cum a solicitat Parlamentul European.

2.3 Internalizarea costurilor externe a fost deja analizată și prevăzută de Comisie în Cartea sa verde din 1995 și în Cartea sa albă din 1998. Cartea albă din 2001 și revizuirea sa intermediară din 2006 au confirmat faptul că Comisia este dispusă să introducă o taxare eficientă a infrastructurilor.

2.4 În 1993 a fost adoptată prima directivă privind taxarea utilizării infrastructurilor de transport rutier, cunoscută ca „Eurovinieta”.

2.5 Această directivă a fost ulterior modificată prin Directiva 1999/62 privind aplicarea taxelor la vehiculele grele de transport de marfă pentru utilizarea anumitor infrastructuri.

2.5.1 Prin articolul său 10, Directiva 2001/14 face obligatorie, pentru căile ferate, punerea în aplicare, prin transpunere, a măsurilor adoptate în domeniul altor moduri de transport.

2.6 La 10 iunie 2008, statele membre au trebuit să adopte actele cu putere de lege și actele administrative necesare îndeplinirii dispozițiilor Directivei 2006/38/CE, care reglementează taxele pentru utilizarea anumitor infrastructuri.

⁽²⁾ Cf. avizul citat în nota de subsol nr. 1.

⁽³⁾ JO C 277, 17.11.2009, p. 85.

⁽⁴⁾ Conform datelor statistice ale Direcției Generale Energie și Transporturi a Comisiei Europene pentru anul 2006, parcul de autovehicule al UE-27 este alcătuit din 30 837 000 de motociclete, 229 954 000 de autoturisme, 797 900 de autobuze și 32 249 000 de vehicule de marfă.

2.7 În 2006, Parlamentul European și Consiliul au invitat Comisia să prezinte, până în iunie 2008 ⁽⁵⁾, „un model general aplicabil, transparent și inteligibil pentru evaluarea tuturor costurilor externe, pentru a servi ca bază pentru viitoarele calcule ale tarifulor de utilizare a infrastructurilor”. Mai mult, acest model urma să fie „însoțit de o analiză de impact a internalizării costurilor externe pentru toate modurile de transport și de o strategie pentru punerea treptată în aplicare a modelului pentru toate modurile de transport”.

2.8 În iulie 2008, Comisia a prezentat Consiliului și Parlamentului un pachet legislativ privind ecologizarea transportului, care, pe lângă propunerea de directivă examinată în prezentul aviz, cuprinde o comunicare care include un model și o strategie al căror obiectiv constă în a fixa corect prețurile transportului, astfel încât acestea să reflecte mai fidel costurile utilizării reale a vehiculelor, trenurilor, avioanelor sau vapoarelor, în ceea ce privește poluarea, congestionarea traficului și schimbările climatice, precum și o comunicare care urmărește reducerea zgomotului provocat de transportul feroviar de mărfuri. Prin urmare, comunicarea strategică menționată de Parlamentul European și de Consiliu reprezintă baza celor două propuneri suplimentare.

2.9 Directiva prezentată spre examinare este o directivă de armonizare a taxelor rutiere care **nu impune, ci permite** statelor membre care **doresc acest lucru** să pună în aplicare internalizarea unui **număr limitat** de costuri externe (congestionare, zgomot, poluare).

În special, aceasta le va putea permite statelor membre să varieze taxele în funcție de congestionare și, astfel, să repartizeze mai bine traficul, propunându-le transportatorilor taxe mai scăzute, pentru a-i încuraja să circule în afara orelor de vârf. Efectele economice ale unei astfel de variații ar trebui să fie pozitive atât pentru transportul rutier, cât și pentru expeditori.

2.10 Trebuie precizat că propunerea de directivă nu împiedică statele membre să impună taxe rutiere în zonele urbane.

3. Observații generale

3.1 Așa cum a indicat deja în avizele sale precedente, Comitetul susține principiul „poluatorul plătește” și punerea sa în aplicare, ce face obiectul directivei prezentate spre examinare. Punerea în

aplicare a acestui principiu, precum și urmărirea interesului general al cetățenilor europeni care decurge de aici se află în centrul preocupărilor Comitetului legate de această temă. Comitetul consideră că logica punerii în aplicare a principiului „poluatorul plătește” impune combaterea efectelor sociale și de mediu ale costurilor externe ale transportului rutier (obiectul directivei prezentate spre examinare), mizând pe căutarea unor noi căi de soluționare a acestei probleme.

În acest sens, Comitetul recunoaște efortul depus de Comisie pentru a elabora propunerile sale și acceptă cu satisfacție să analizeze orice inițiative care ar urmări îmbunătățirea durabilității transportului, care s-ar traduce printr-o îmbunătățire a situației sociale, economice și legate de mediu a UE. Astfel, CESE poate aprecia în mod pozitiv proiectul de directivă, dar, din motive de coerență, condiționează aceasta de luarea în considerare de către Comisie a observațiilor pe care CESE le-a făcut în avizul său din iulie 2009 privind „Strategia pentru punere în aplicare a internalizării costurilor externe” ⁽⁶⁾. Așa cum subliniază Comitetul pe bună dreptate, sistemul de taxare propus ar încuraja întreprinderile de transport rutier să utilizeze vehicule mai puțin poluante, să aleagă itinerare mai puțin aglomerate, să optimizeze încărcătura vehiculelor și, în final, să utilizeze infrastructurile – finanțate de colectivitate prin impozitare – în mod mai rațional, **reducând astfel congestionarea**.

3.2 În contextul consecințelor pe care le-ar putea avea punerea în aplicare a directivei, Comitetul se întreabă ce ar presupune propunerea de modificare a Directivei 1999/62/CE pentru poziționarea produselor europene pe piețele mondiale. În opinia Comitetului, Comisia ar trebui să acorde atenție acestui element.

În orice caz, Comitetul consideră că în centrul preocupărilor trebuie să se afle interesul general și colectiv și că, din acest punct de vedere, eventualele dezavantaje legate de internalizarea costurilor vor putea fi compensate prin avantajele obținute, în special, în materie de reducere a poluării mediului, a poluării fonice, a distrugerii peisajului, a costurilor sociale, cum ar fi cele legate de prejudiciile aduse sănătății, de costul indirect al accidentelor etc., care generează costuri economice importante suportate de colectivitate, și, prin urmare, de cetățenii europeni. Acesta este obiectul directivei prezentate spre examinare.

3.3 În pofida recentei promulgări a Directivei 2006/38/CE, Comitetul, Consiliul și Parlamentul consideră necesară modificarea acesteia, astfel încât să devină mai eficientă.

În acest sens, CESE consideră că proiectul de directivă examinat, elaborat la solicitarea Parlamentului European, este oportun.

Acest proiect de directivă îi permite, de asemenea, Uniunii Europene să transmită un semnal important pieței, pentru ca aceasta din urmă să își îmbunătățească performanțele economice și legate de mediu indispensabile îndeplinirii obiectivelor pe care aceasta și le-a fixat în cadrul „Pachetului energetic”.

⁽⁵⁾ Articolul 11 din Directiva 2006/38/CE prevede că Comisia prezintă Parlamentului European și Consiliului, până la 10 iunie 2011, un raport privind punerea în aplicare a prezentei directive, ținând cont de evoluțiile tehnologice și de evoluția densității traficului, inclusiv utilizarea vehiculelor mai mari de 3,5 tone și mai mici de 12 tone și evaluând impactul lor asupra pieței interne, inclusiv asupra regiunilor insulare, izolate sau periferice ale Comunității, nivelul investițiilor din sector și contribuția proprie la obiectivele unei politici de transport durabile.

Statele membre înaintază Comisiei informațiile necesare pentru elaborarea raportului până la 10 decembrie 2010.

După examinarea tuturor opțiunilor, inclusiv costurile legate de protecția mediului, zgomot, congestiile de trafic și sănătate, Comisia prezintă, până la 10 iunie 2008, un model general aplicabil, transparent și inteligibil pentru evaluarea tuturor costurilor externe pentru a servi ca bază pentru viitoarele calcule ale tarifulor de utilizare a infrastructurilor. Acest model este însoțit de o analiză de impact a internalizării costurilor externe pentru toate modurile de transport și de o strategie pentru punerea treptată în aplicare a modelului pentru toate modurile de transport. Raportul și modelul sunt însoțite, dacă este cazul, de propuneri pentru Parlamentul European și Consiliu privind revizuirea viitoare a prezentei directive.

⁽⁶⁾ Cf. nota de subsol nr. 1.

3.4 Comitetul consideră că Comisia trebuie să vegheze asupra bunei funcționări a pieței interne, să prevină denaturarea concurenței dintre întreprinderile de transport din statele membre și să garanteze coeziunea teritorială, economică și socială.

Aplicarea taxei pentru utilizarea infrastructurilor va genera reevaluarea taxelor pentru statele membre periferice și de tranzit, care se vor confrunta cu o creștere a costurilor de import și export ale produselor, ce nu suferă comparație cu costurile pe care le atrag după sine, în prezent, poluarea, deteriorarea infrastructurilor, congestionarea traficului, prejudiciile aduse sănătății cetățenilor și mediului. Cu toate acestea, CESE este conștient de faptul că, într-o piață integrată, circulația mărfurilor se face fără altă polarizare decât cea a ofertei și a cererii, în funcție de moment, de la periferie spre centru sau viceversa. Având în vedere că taxa pentru utilizarea infrastructurii se aplică tuturor transportatorilor rutieri, aceasta are, în interiorul Uniunii, avantajul de a situa toți operatorii la nivel egal, înțelegându-se de la sine faptul că consumatorul final este, întotdeauna, cel care plătește, în ultimă instanță, costurile.

3.5 Comitetul este conștient de faptul că, din ansamblul consecințelor negative care se pun pe seama transportului rutier, doar o parte sunt atribuite transportului de mărfuri.

Prin urmare, aplicarea de taxe ar trebui abordată în mod global.

3.6 În opinia Comitetului, Comisia trebuie, așa cum cere directiva, să prezinte în cel mai scurt timp un model de evaluare a tuturor costurilor externe, însoțit de o analiză a impactului internalizării costurilor externe ale tuturor modurilor de transport, de o strategie de implementare comună și progresivă a modelului la toate modurile, evitându-se măsuri care să denatureze concurența dintre acestea, și de punerea corectă în aplicare a comodalității.

3.7 Așa cum s-a indicat deja în revizuirea din 2006 a politicii europene privind transporturile, este necesară o gamă largă de instrumente politice, atât comunitare, cât și naționale, pentru a optimiza lanțurile logistice europene, pentru a face astfel încât toate modurile de transport să devină mai ecologice și mai eficiente și, în ultimă instanță, pentru a asigura un transport mai durabil, prin intermediul comodalității (7).

În acest sens, Comitetul consideră oportun în acest moment ca, independent de conținutul acestei directive, programul de lucru al Comisiei să acorde un loc mai important unor măsuri paralele și complementare cu caracter pozitiv, cum ar fi stimularea achiziționării de vehicule ecologice, a consumului de combustibili alternativi, a investițiilor în cercetare, dezvoltare și inovare, a cooperării între modurile de transport, promovarea utilizării transportului public, punerea în aplicare a unor politici de formare în domeniul siguranței rutiere și al condusului economic, reglementarea și armonizarea aplicării restricțiilor de circulație (prin deschiderea de coridoare de liberă circulație la nivel european, care să evite congestionarea traficului și blocajele artificiale), ceea ce ar contribui la îmbunătățirea situației lucrătorilor din sectorul transportului internațional, permițându-le să se întoarcă acasă.

(7) „Comodalitatea” desemnează utilizarea eficientă a modurilor de transport, atât separat, cât și în cadrul unei integrări multimodale în sistemul european de transport, în vederea unei utilizări optime și durabile a resurselor.

3.8 Comitetul dorește ca punerea în aplicare a conținutului operațional al acestei directive să fie însoțită de dezvoltarea transportului multimodal, astfel încât să se ofere o soluție alternativă reală la utilizarea infrastructurii rutiere.

3.9 Comitetul ia în considerare faptul că, în prezent, transportatorii rutieri sunt dezavantajați de costurile generate de congestionarea traficului, având în vedere impactul acestuia asupra productivității transportului. Orice măsură care urmărește reducerea acestei congestiuni - care reprezintă, în parte, obiectul directivei supuse spre examinare - va duce, cu timpul, la îmbunătățirea productivității transportului rutier.

În acest context, Comitetul subliniază importanța costului congestiunii traficului, care va putea fi abordat de statele membre în cadrul plății costurilor externe propuse de Comisie. Într-adevăr, costurile congestiunii reprezintă 1,1 % din PIB-ul Uniunii Europene (8). În lipsa unor noi măsuri, se estimează că, în 2020, 29 % din rețeaua rutieră europeană va fi congestionată, ceea ce va avea efecte negative în termeni de consum de carburant (consum suplimentar cuprins între 10 și 30 % în caz de congestiune puternică) (9) și de emisii de CO₂. Congestiunea reprezintă 42 % din ansamblul costurilor externe ale transportului rutier. Vehiculele grele au un impact considerabil, provocând un nivel al congestiunii drumurilor interurbane care poate fi de până la 3,5 ori mai mare decât cel generat de autovehiculele personale (10).

3.10 Comitetul consideră că veniturile provenite din impozitare trebuie utilizate pentru îmbunătățirea calității sectorului transporturilor sub aspectul performanțelor ecologice, sociale și economice.

În cadrul alocării veniturilor provenite din taxarea costurilor externe, trebuie să se acorde o atenție specială îmbunătățirii condițiilor de muncă ale șoferilor, în special prin construirea de spații de parcare securizate, care să le permită să se odihnească în condiții bune, îmbunătățirii flotei de transport prin intermediul investițiilor în cercetare, dezvoltare și inovare, precum și înlesnirii respectării legislației sociale.

În acest sens, directiva ar putea să includă o mențiune cu caracter social, care să semnaleze efectele pe care alocarea veniturilor generate le-ar avea asupra îmbunătățirii condițiilor de muncă ale șoferilor.

3.11 CESE solicită Comisiei să ia măsuri adecvate pentru ca transportatorii să poată transfera către clienții lor costurile generate de taxele corespunzătoare punerii în aplicare a acestei directive. Obiectivul este acela de a se impune costul real transportului de mărfuri, și nu de a limita condițiile sociale ale lucrătorilor din acest sector.

(8) Comisia Europeană, Comunicarea privind ecologizarea transporturilor.

(9) Comisia Europeană, Studiu de impact privind internalizarea costurilor externe, p. 55.

(10) A se vedea studiul IMPACT elaborat de CE Delft.

3.12 Comitetul este de acord cu Comisia că utilizarea sistemelor electronice de plată a taxelor de trecere, în comparație cu clasicele cabine de încasare, reprezintă un factor esențial pentru a evita perturbarea fluidității traficului, care aduce prejudicii tuturor utilizatorilor, și pentru a preveni efectele negative asupra mediului la nivel local produse de cozile care se formează la barierele punctelor de plată a taxei de trecere. Din acest punct de vedere, va trebui să li se acorde o atenție specială salariaților care își vor pierde locul de muncă în contextul creării unor sisteme electronice. În mod concret, aceștia vor trebui ajutați să-și găsească locuri de muncă alternative în regiunea respectivă și vor trebui organizate cursurile de pregătire necesare în acest sens.

4. Observații specifice

4.1 Comitetul salută faptul că taxele de trecere și taxele de utilizare nu presupun niciun tip de discriminare, cu condiția aplicării aceluiași principiu, astfel încât să se raționalizeze utilizarea acestora și să se evite costurile inutile pentru societate în ansamblu.

4.2 Comitetul consideră că guvernele trebuie să acorde mai multă importanță amenajării teritoriale a localităților, pentru a concilia condițiile propice de locuit ale populației cu nevoile de comunicare ale cetățenilor, evitând concentrările urbane în proximitatea drumurilor publice interurbane. De asemenea, trebuie promovată cercetarea în domeniul îmbunătățirii tehnice a suprafeței carosabile, ceea ce ar duce la o reducere a poluării fonice, în beneficiul cetățenilor.

4.3 Dat fiind că evitarea unui nivel înalt de congestiare a traficului și de poluare reprezintă un obiectiv social important, Comitetul consideră oportună o analiză a tipurilor de vehicule

care contribuie la formarea blocajelor din trafic, pentru a dispune de o perspectivă mai realistă în ceea ce privește măsurile de atenuare a consecințelor provocate de acestea.

4.4 Comitetul agreează ideea ca valoarea taxei bazate pe costurile externe să fie stabilită de o autoritate independentă de organizația responsabilă cu gestionarea și colectarea totală sau parțială a taxei, cu condiția asigurării unui grad înalt de obiectivitate.

4.5 Comitetul consideră oportun ca eventualele majorări datorate internalizării costurilor aferente infrastructurilor din regiunile montane să fie destinate finanțării construirii de proiecte prioritare de interes european care să favorizeze comodalitatea și care să implice o alternativă de transport combinat pentru modul de transport care contribuie la finanțarea infrastructurilor.

4.6 Comitetul consideră oportun ca în cazul în care, în timpul unui control, conducătorul auto nu poate prezenta documentele vehiculului care să ateste categoria de emisii EURO a acestuia, statele membre să-i poată aplica nivelul maxim al taxei de trecere, cu condiția să fie posibilă o compensare ulterioară prin rambursarea corespunzătoare sumei încasate în plus.

4.7 Comitetul ar dori un sistem prin care vehiculele să fie tratate diferențiat, în funcție de măsura în care poluează și de zgomotul pe care îl produc.

4.8 Comitetul consideră pozitiv faptul că punerea în aplicare și colectarea taxelor de trecere și de utilizare a infrastructurii urmează să se facă astfel încât să afecteze cât mai puțin fluiditatea traficului. De asemenea, CESE consideră că este indispensabilă reducerea blocajelor din trafic care există în prezent în unele puncte de plată a taxei de trecere care coincid cu punctele de trecere a frontierei.

Bruxelles, 17 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

ANEXĂ LA AVIZUL

Comitetului Economic și Social European

Următorul amendament, care a primit cel puțin un sfert din voturile exprimate, a fost supus la vot și respins în cursul dezbaterilor:

Punctul 3.9**Se modifică după cum urmează:**

„Comitetul ia în considerare faptul că, în prezent, transportatorii rutieri sunt dezavantajați de costurile generate de congestionarea traficului, având în vedere impactul acesteia asupra productivității transportului. Orice măsură care urmărește reducerea acestei congestiuni - care constituie, în parte, obiectul directivei supuse spre examinare - va duce, cu timpul, la îmbunătățirea productivității transportului rutier.

În acest context, Comitetul subliniază importanța costului congestiunii traficului, care **va putea** fi abordat de statele membre în cadrul plății costurilor externe propuse de Comisie. Într-adevăr, costurile congestiunii reprezintă 1,1 % din PIB-ul Uniunii Europene ⁽¹⁾. În lipsa unor noi măsuri, se estimează că, în 2020, 29 % din rețeaua rutieră europeană va fi congestionată, ceea ce va avea efecte negative în termeni de consum de carburant (consum suplimentar cuprins între 10 și 30 % în caz de congestiune puternică) ⁽²⁾ și de emisii de CO₂. Congestiunea reprezintă 42 % din ansamblul costurilor externe ale transportului rutier. Vehiculele grele au un impact considerabil, provocând un nivel al congestiunii drumurilor interurbane care poate fi de până la 3,5 ori mai mare decât cel generat de autovehiculele personale ⁽³⁾. Abordarea conform căreia un camion are nevoie de 3,5 ori mai mult loc decât un autoturism personal reflectă partea de responsabilitate ce revine fiecărui vehicul în congestiunea traficului, în raport cu spațiul rutier ocupat.

Expunere de motive

Ultima frază „Vehiculele grele au un impact considerabil, provocând un nivel al congestiunii drumurilor interurbane care poate fi de până la 3,5 ori mai mare decât cel generat de autovehiculele personale” provine din manualul IMPACT elaborat de CE Delft, după cum se menționează în nota de subsol, deși fără a se indica pagina. Însă cercetările noastre arată că fraza din engleză este următoarea: „**This approach reflects the responsibility for congestion in proportion to the road space consumed**”, ceea ce este cu totul altceva. Ca atare, eliminarea textului este preferabilă reluării lui, dat fiind că frazele precedente sunt extrase din alte studii privind ansamblul circulației rutiere, în timp ce studiul CE Delft se referă la mașinile grele luate individual și că textul corespondent din studiu are în vedere doar unitatea de calcul standard și porțiunea de spațiu rutier ocupată de fiecare vehicul greu. Congestiile propriu-zise se datorează însă fie insuficienței capacității de infrastructură în condițiile unui flux determinat al autoturismelor personale și al vehiculelor grele la un moment dat, fie unui eveniment excepțional (accident sau condiții meteorologice nefavorabile). În primul caz, factorul decisiv este intensitatea traficului autoturismelor personale și al vehiculelor grele sau repartizarea acestor două elemente (conform Eurostat pentru UE-27, procentul vehiculelor grele din ansamblul fluxului de trafic este mai mic chiar de 20 %, mașinile personale reprezentând 230 de milioane, pe când autobuzele și vehiculele grele sunt în număr de 34 de milioane). În ce privește al doilea caz, accidente din perioada 1996-2006 nu au putut fi imputate vehiculelor grele decât în proporție de 13 % în medie la nivelul UE; chiar și astfel, doar o parte a acestor accidente provoacă congestiunea circulației.

Voturi pentru: 91

Voturi împotrivă: 138

Abțineri: 10

⁽¹⁾ Comisia Europeană, Comunicarea privind ecologizarea transporturilor.

⁽²⁾ Comisia Europeană, Studiu de impact privind internalizarea costurilor externe, p. 55.

⁽³⁾ A se vedea studiul IMPACT elaborat de CE Delft.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind protecția infrastructurilor critice de informație „Protejarea Europei de atacuri cibernetice și perturbații de amploare: ameliorarea gradului de pregătire, a securității și a rezilienței”

COM(2009) 149 final

(2010/C 255/18)

Raportor: **dl McDONOGH**

La 30 martie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

„Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind protecția infrastructurilor critice de informație Protejarea Europei de atacuri cibernetice și perturbații de amploare: ameliorarea gradului de pregătire, a securității și a rezilienței”

COM(2009) 149 final.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 12 noiembrie 2009. Raportor: dl McDONOGH.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie 2009), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 179 de voturi pentru, și 4 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul salută comunicarea Comisiei privind planul de acțiune pentru protecția infrastructurilor critice de informație (ICI) în Europa. Comitetul împărtășește îngrijorarea Comisiei cu privire la vulnerabilitatea Europei față de atacuri cibernetice, deficiențe tehnice, atacuri provocate de factorul uman și catastrofe naturale, precum și la uriașele pagube pe care acestea le-ar produce economiei și a bunăstării cetățenilor UE. Împărtășim constatarea Comisiei referitoare la necesitatea de a acționa urgent pentru a spori coordonarea și cooperarea UE în fața acestei probleme critice. Suntem, de asemenea, de acord cu Comisia în ceea ce privește necesitatea de a elabora rapid un cadru politic cuprinzător pentru protecția ICI.

1.2 Comitetul ia notă de concluziile Conferinței ministeriale a UE privind protecția infrastructurilor critice de informație (CIIP) și este îngrijorat de slaba pregătire a Europei de a face față atacurilor cibernetice pe scară largă sau perturbațiilor ICI, dat fiind că abordările din fiecare stat membru necesare protecției ICI sunt adesea inegale și insuficient coordonate. Se cunoaște modul în care evoluția internetului și lipsa unei reflecții la nivel sistemic în privința securității și rezilienței infrastructurilor de informație au dat naștere situației grave în care ne aflăm în prezent. Cu toate acestea, dat fiind că necesitatea de lua măsuri a fost, în sfârșit, formulată, Comitetul îndeamnă Comisia să acționeze cu hotărâre și fără întârziere pentru a aborda această problemă.

1.3 Comitetul sprijină planul de acțiune la nivel înalt cu cinci piloni prezentat în comunicare și felicită Comisia pentru munca

sa; este extrem de dificil să se elaboreze o abordare integrată, cu implicarea tuturor părților interesate și pe mai multe niveluri în vederea creșterii securității și rezilienței ICI - în special ținând seama de caracterul heteroclit al părților interesate și de complexitatea infrastructurilor europene de informație. Comitetul recunoaște, de asemenea, importanța asistenței și contribuției Agenției Europene pentru Securitatea Rețelelor Informatice și a Datelor (ENISA) pentru îndeplinirea obiectivelor acestei comunicări.

1.4 Comitetul observă că părțile interesate nu au făcut suficiente eforturi de punere în aplicare a Rezoluției Consiliului 2007/C 68/01 privind securitatea și reziliența infrastructurii TIC ⁽¹⁾. De dificultatea de a elabora politici eficiente de protecție a celor mai critice infrastructuri de informație din Europa profită cei care intenționează să atace ICI din motive politice sau financiare. De aceea, Comitetul îndeamnă Comisia să-și asume mai ferm rolul de lider, necesar pentru a asocia toate părțile interesate și pentru a pune în aplicare măsuri eficiente de protejare a Europei de posibilele amenințări la adresa infrastructurilor sale critice de informație. Comitetul nu crede că planul de acțiune prezentat în comunicare va produce rezultatele așteptate atâta timp cât responsabilitatea punerii în aplicare nu este încredințată unei autorități de reglementare corespunzătoare.

1.5 Comitetul atrage atenția Comisiei asupra avizelor anterioare ale CESE care au formulat observații cu privire la necesitatea unei societăți informaționale sigure, la preocupările referitoare la securitatea online și la protecția infrastructurilor critice.

⁽¹⁾ COM(2006) 251

2. Recomandări

2.1 Uniunea Europeană ar trebui să încredințeze unei autorități de reglementare corespunzătoare, din care să facă parte membri ai Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, răspunderea de a pune în aplicare o protecție eficientă a infrastructurilor critice de informație din întreaga UE.

2.2 Toate statele membre ar trebui să-și dezvolte o strategie națională, o politică și un cadru de reglementare solid, procese holistice de gestionare a riscurilor la nivel național, precum și măsuri și mecanisme adecvate de pregătire. În acest sens, fiecare stat membru ar trebui să constituie o echipă guvernamentală de intervenție în caz de incidente de securitate în domeniul IT (CERT) și să o afilieze Grupului Guvernamental European al CERT (EGC-*European Governmental Emergency Response Teams Group*) ⁽²⁾.

2.3 Comisia trebuie să-și accelereze eforturile în vederea înființării Parteneriatului public-privat european pentru reziliență (EP3R) și să-l asocieze activităților Agenției Europene pentru Securitatea Rețelelor Informatic și a Datelor (ENISA) și Grupului Guvernamental European al CERT (EGC).

2.4 Politica privind protecția infrastructurilor critice de informație (CIIP) ar trebui să se inspire, la toate nivelurile sale, din cele mai bune practici în materie de gestionare a riscului. Costul potențial al deficiențelor în materie de securitate și de reziliență ar trebui să fie cuantificat și comunicat părților interesate răspunzătoare respective.

2.5 Trebuie impuse sancțiuni, inclusiv de natură financiară, părților interesate care nu-și îndeplinesc sarcinile care le revin în cadrul unei politici CIIP, într-o măsură proporțională cu deficiențele sistemului cauzate de neglijența acestora.

2.6 Responsabilitatea pentru securitatea și reziliența ICI trebuie să le revină în cea mai mare parte părților interesate importante – guvernelor, furnizorilor de infrastructură și de tehnologie; acestora nu trebuie să li se permită să-și eludeze responsabilitatea prin transferarea acestora asupra consumatorilor, fie ei întreprinderi sau cetățeni.

2.7 Securitatea și reziliența trebuie asigurate în mod obligatoriu la conceperea tuturor sistemelor de tehnologii ale informației și comunicării (TIC) puse în aplicare în UE. Încurajăm părțile interesate din sectorul privat al CIIP să continue să facă eforturi pentru îmbunătățirea situației, mai ales în domeniile legate de reziliență, cum ar fi gestionarea rețelelor, gestionarea riscurilor și continuitatea operațională.

2.7.1 Stabilirea de bune practici și de standarde și verificarea respectării acestora trebuie să constituie o componentă fundamentală a oricărei politici care vizează prevenirea deficiențelor, măsurile de intervenție în caz de urgență și redresarea ICI.

2.7.2 Trebuie să se acorde prioritate punerii în aplicare a tehnologiilor IPv6 (cel mai recent protocol pentru adresele internet) și DNSSEC (ansamblu de programe destinate creșterii securității gestionării internaționale a sistemului de nume de domenii internet) pe întreaga rețea internet din UE, ceea ce va duce la o securitate sporită pe internet.

2.8 Încurajăm părțile interesate, atât din sectorul public, cât și din cel privat, să colaboreze în mod regulat pentru a-și verifica gradul de pregătire și măsurile de intervenție în caz de urgență, prin intermediul unor exerciții. Acordăm întregul sprijin propunerilor cuprinse în Comunicarea Comisiei privind organizarea, până în anul 2010, a primului exercițiu paneuropean.

2.9 Trebuie încurajată crearea în Europa a unei industrii puternice în domeniul securității informatice, pentru a corespunde competențelor existente în industria americană din domeniu, care beneficiază de fonduri importante. Investițiile în cercetarea și dezvoltarea pe teme legate de CIIP trebuie să crească substanțial.

2.10 Trebuie majorate fondurile consacrate dezvoltării de competențe și programelor de informare și de sensibilizare din domeniul securității cibernetice.

2.11 Trebuie înființate, în fiecare stat membru, agenții de informare și de asistență pentru a ajuta IMM-urile și cetățenii să înțeleagă care le sunt responsabilitățile în cadrul unei politici CIIP și pentru a se conforma acestora.

2.12 În interesul securității, UE ar trebui să-și dezvolte poziția privind viitorul guvernării internetului ⁽³⁾, care solicită o abordare cu caracter multilateral mai marcat, care să respecte prioritățile naționale ale SUA, reflectând totodată interesele Uniunii Europene. Acțiunea UE în acest domeniu ar trebui să includă o reflecție aprofundată asupra interacțiunilor dintre securitatea cibernetică și respectarea libertăților publice și private.

3. Context

3.1 Amenințarea unor atacuri cibernetice de amploare asupra infrastructurilor critice de informație

3.1.1 Infrastructurile critice de informație (ICI) cuprind tehnologiile informației și comunicării (TIC), care asigură platformele fundamentale de informație și comunicare pe baza cărora sunt furnizate bunuri și servicii fundamentale, inclusiv funcții societale vitale, cum ar fi aprovizionarea cu electricitate și apă, serviciile de transport, bancare, de sănătate și de urgență.

3.1.2 ICI sunt caracterizate de un nivel înalt de integrare a unor sisteme complexe, de interdependență în raport cu alte infrastructuri (de exemplu, cea de energie electrică), precum și de interconectarea transfrontalieră. Aceste infrastructuri sofisticate sunt astfel expuse unui mare număr de riscuri, care ar putea da naștere unor deficiențe ale sistemelor cu consecințe catastrofale, afectând simultan serviciile societale vitale în numeroase state membre. Riscurile ar putea proveni din erori umane, deficiențe tehnice, atacuri provocate de factorul uman (inclusiv de natură criminală sau din motive politice) și catastrofe naturale. Analiza riscurilor evidențiază lacunele unor astfel de sisteme, relevând totodată posibilitatea ca aceste sisteme să fie controlate prin practici care – intenționat sau nu – aduc atingere atât libertăților publice, cât și celor private. Comisia are obligația de a asigura respectarea drepturilor fundamentale în elaborarea legislației comunitare.

(2) <http://www.egc-group.org>

(3) COM(2009) 277 final.

3.1.3 Guvernele și ansamblul furnizorilor de servicii vitale nu fac cunoscute publicului deficiențele de securitate și reziliență decât dacă sunt obligați să o facă. Chiar și în aceste condiții, se cunosc numeroase exemple de amenințări la adresa infrastructurii critice cauzate de deficiențele de securitate și de reziliență de la nivelul ICI:

- în 2007 și 2008, au avut loc atacuri cibernetice de amploare în Estonia, Lituania și Georgia;
- în 2008, întreruperea cablurilor submarine intercontinentale din Mediterana și din Golful Persic a afectat traficul internet în numeroase țări;
- în aprilie 2009, responsabilii federali cu securitatea din SUA au avertizat cu privire la pătrunderea în rețeaua electrică a SUA a unor „spioni cibernetici”, în urma cărora au rămas în rețea programe informatice care ar putea fi folosite pentru a perturba sistemul;
- în luna iulie, SUA și Coreea de Nord au fost nevoite să facă față unor întreruperi manifeste ale serviciilor (implicând preluarea controlului asupra unui număr de 100 000-200 000 de calculatoare, devenite „zombi”), ceea ce a afectat funcționarea a numeroase site-uri guvernamentale.

3.1.4 Problema este exacerbată în mare măsură de intențiile distructive ale grupurilor criminale și de utilizarea războaielor cibernetice în scopuri politice.

- Prin exploatarea lacunelor sistemelor de operare ale calculatoarelor personale conectate la internet, grupurile criminale au creat așa-numitele *botnets* – rețele de calculatoare conectate prin intermediul unor programe de malware (*malicious software*) sub forma unui computer virtual unic care ascultă de comenzile răufăcătorilor („zombi” sau „drone”). Aceste *botnets* sunt folosite pentru diverse activități criminale și pentru a sprijini atacuri cibernetice de amploare conduse de teroriști și de guvernele implicate în războaie cibernetice, care închiriază de la criminali aceste *botnets* pentru a le folosi la rândul lor. Se estimează că una dintre aceste *botnets*, numită „Conficker” are la dispoziție mai mult de 5 milioane de PC-uri.

3.1.5 Costurile economice ale deficiențelor de ICI ar putea fi extrem de ridicate. Forumul Economic Mondial evaluează la 10-20 % probabilitatea de a înregistra în următorii 10 ani o avarie majoră la nivelul ICI, costul potențial la nivel global fiind de 250 de miliarde de dolari și mii de vieți omenești.

3.2 Problemele privind pregătirea pentru situații de urgență, securitatea și reziliența

3.2.1 Internetul reprezintă principala platformă pe care se bazează majoritatea ICI din Europa. Arhitectura internetului are la bază interconectarea a milioane de calculatoare, fabricația, comunicațiile și controlul acestora fiind distribuite în întreaga lume. Această arhitectură fragmentată este esențială pentru ca internetul să dea dovadă de stabilitate și reziliență, cu posibilitatea de a restabili rapid traficul în cazul în care apare o problemă. Aceasta înseamnă, însă, că atacurile cibernetice de amploare pot fi inițiate de la extremitățile rețelei, de exemplu prin intermediul *botnets*, de către orice răufăcător care are motivația și cunoștințele de bază necesare.

3.2.2 Rețelele globale de comunicare și ICI presupun un nivel înalt de interconectivitate transfrontalieră. În aceste condiții, nivelul scăzut de securitate și de reziliență a rețelei dintr-o țară poate afecta negativ securitatea și reziliența ICI în toate celelalte țări cu care este interconectată. Dată fiind această interdependență la nivel internațional, Uniunii Europene îi revine sarcina de a elabora o politică integrată de gestionare a securității ICI și a rezilienței pe întreg teritoriul UE.

3.2.3 Nivelul de cunoștințe și de conștientizare a riscurilor care amenință ICI este scăzut, atât în rândul celor mai multe părți interesate, cât și în numeroase state membre. Foarte puține țări dispun de o politică globală de gestionare a acestor riscuri.

3.2.4 Propunerile de reformă privind cadrul de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice vor întări obligația operatorilor de rețea de a lua măsuri adecvate pentru identificarea riscurilor, asigurarea continuității serviciilor și comunicarea incidentelor de încălcare a securității ⁽⁴⁾.

3.2.5 Marea majoritate a tehnologiilor care stau la baza platformei pentru ICI este furnizată de sectorul privat, iar asigurarea unei cooperări adecvate în vederea garantării unei protecții eficiente a ICI depinde în mare măsură de existența unui nivel ridicat de competență, încredere, transparență și comunicare între toate părțile interesate – guverne, întreprinderi și consumatori.

3.2.6 Este fundamental să se recurgă la o abordare internațională pe mai multe niveluri, care să implice toate părțile interesate.

3.3 Planul de acțiune cu cinci piloni

Comisia propune un plan de acțiune cu cinci piloni pentru a aborda aceste provocări:

1. Pregătire și prevenire: garantarea unui ridicat nivel de pregătire la toate nivelurile;
2. Depistare și reacție: furnizarea de mecanisme adecvate de alertă rapidă;
3. Atenuarea riscurilor și redresarea după incidente: întărirea mecanismelor UE de apărare a ICI;
4. Cooperare internațională: promovarea pe plan internațional a priorităților UE;
5. Criterii pentru sectorul TIC: sprijinirea implementării directivei privind identificarea și clasarea infrastructurilor critice europene ⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ Articolele 13a și 13b din COM(2007) 697 final, referitoare la propunerile de amendamente la Directiva 2002/21/CE.

⁽⁵⁾ Directiva Consiliului 2008/114/CE

În cadrul fiecărui pilon sunt stabilite obiective specifice cu termene de îndeplinire, unele dintre acestea mergând până la sfârșitul anului 2011.

4. Observații

4.1 Va fi extrem de dificil să se elaboreze și să se pună în aplicare o strategie eficientă pentru protecția ICI prin abordarea pe bază consultativă, voluntară și de cooperare prezentată în comunicarea Comisiei. Având în vedere gravitatea problemei și caracterul său urgent, Comitetul recomandă Comisiei să analizeze politica urmată în Marea Britanie și în SUA, și anume investirea unui autorități de reglementare cu responsabilitatea și puterea legală necesare în acest sens.

4.2 Comitetul este de acord cu îndemnul Rezoluției 58/199 a Adunării Generale a ONU privind crearea unei culturi mondiale a securității cibernetice și protecția infrastructurilor critice de informație. Având în vedere că, în ceea ce privește securitatea și reziliența ICI, țările depind unele de altele - „puterea unui lanț este egală cu cea a verigii celei mai slabe” - este îngrijorător faptul că numai 9 state membre au creat echipe CERT până în prezent și s-au alăturat grupului EGC. Constituirea acestor echipe trebuie să devină prioritară în cadrul agendei interguvernamentale.

4.3 Printre părțile interesate din domeniul securității cibernetice a UE se numără orice cetățean a cărui viață ar putea să depindă de serviciile esențiale. Cetățenii sunt, de asemenea, răspunzători de protecția conexiunii lor la internet împotriva atacurilor, în măsura propriilor posibilități. O răspundere și mai mare revine furnizorilor de tehnologie și servicii din TIC care fac posibilă utilizarea ICI. Este esențial ca toate părțile interesate să fie informate în mod corespunzător cu privire la securitatea cibernetică. Pentru Europa, este important, de asemenea, să se dispună de un mare număr de experți în domeniul securității și a rezilienței TIC.

4.4 Comitetul recomandă ca, în fiecare stat membru, să existe o organizație al cărei rol să fie acela de a informa, conștientiza și sprijini sectorul IMM-urilor pe teme legate de securitatea cibernetică. Companiile mari pot dobândi cu ușurință cunoștințele necesare, însă IMM-urile au nevoie de sprijin.

4.5 Dat fiind că sectorul privat este cel care furnizează cea mai mare parte a ICI, este important să se încurajeze un grad înalt de încredere și cooperare cu ansamblul întreprinderilor responsabile pentru ICI. Inițiativa EP3R, lansată de Comisie în luna iunie, merită salută și încurajată. Cu toate acestea, Comitetul consideră că această inițiativă trebuie sprijinită printr-o legislație care să impună cooperarea celor părți interesate care nu se implică în mod responsabil.

4.6 Rațiunea de a fi a gestionării riscurilor ca disciplină științifică este aceea de a facilita rezolvarea problemelor de tipul celor conținute în prezentul document. Comisia ar trebui să insiste în

planul său de acțiune asupra utilizării, după caz, a celor mai bune practici din domeniul gestionării riscurilor. Trebuie subliniată în mod deosebit utilitatea cuantificării riscurilor și costurilor unor eventuale deficiențe, pentru fiecare nivel al ICI. Atunci când probabilitatea și costul posibil al unor deficiențe sunt cunoscute, părțile interesate pot fi motivate mai ușor să treacă la acțiune. Este, de asemenea, facilitată tragerea lor la răspundere pe plan financiar pentru neîndeplinirea obligațiilor care le revin.

4.7 Părțile interesate importante încearcă să-și restrângă responsabilitatea folosindu-se de puterea lor de pe piață pentru a-i obliga pe clienți sau pe furnizori să accepte condiții care protejează întreprinderea mare în raport cu propria responsabilitate, de exemplu prin acorduri de licență pentru programe informatice sau acorduri de interconectare ISP care limitează răspunderea în cazul unor incidente legate de securitate. Aceste acorduri ar trebui să fie considerate ilegale, iar răspunderea ar trebui să revină întreprinderii mari.

4.8 Securitatea și reziliența pot și trebuie să fie incorporate în conceperea fiecărei rețele TIC. Prioritatea ar trebui să fie analiza topologiei arhitecturii rețelei în statele membre și în UE în ansamblu, pentru a identifica punctele în care se înregistrează o concentrare inacceptabil de mare a fluxului de informații și cele care prezintă un risc ridicat de deficiență a rețelei. În special marea concentrare a traficului internet într-un număr extrem de redus de IXP (*Internet Exchange Points*) în anumite state membre constituie un risc inacceptabil.

4.9 Comitetul invită, de asemenea, Comisia să consulte observațiile formulate anterior cu privire la COM(2008) 313 final - „Promovarea progresului internetului - Plan de acțiune privind implementarea versiunii 6 a protocolului Internet (IPv6) în Europa” ⁽⁶⁾. Recomandăm, de asemenea, punerea în aplicare, în măsura posibilului, a tehnologiilor DNSSEC, pentru a spori securitatea internetului.

4.10 Odată cu lansarea politicii sale privind securitatea cibernetică, SUA au preconizat pentru 2009 și 2010 cheltuieli bugetare de 40 de miliarde de dolari în acest domeniu. Aceasta reprezintă o infuzie masivă de fonduri în sectorul securității și va face ca numeroase întreprinderi din domeniul securității tehnologiilor informatice, inclusiv întreprinderi din Europa, să-și concentreze eforturile în SUA. De asemenea, întreprinderile americane din domeniul securității vor fi astfel încurajate să devină lideri la nivel mondial. Este de preferat ca Europa să dispună de propria ei industrie ultramodernă, care să concureze de pe poziții egale cu întreprinderile americane și ca industria din domeniul securității să investească suficiente eforturi și să se concentreze asupra necesităților europene în materie de infrastructură. Comitetul solicită Comisiei să reflecteze asupra unei posibile căi de a contrabalansa acest stimulent financiar masiv oferit de SUA.

⁽⁶⁾ JO C 175, 28.7.2009, p. 92.

4.11 Comitetul susține recenta comunicare a Comisiei privind viitorul guvernării internetului ⁽⁷⁾. În opinia Comitetului, UE trebuie să exercite o influență sporită asupra practicilor și politicilor ICANN (*Internet Corporation for Assigned Names and Numbers* – societatea care atribuie nume de domenii și numere în cadrul

internetului) și IANA (*Internet Assigned Numbers Authority* – autoritatea însărcinată cu atribuirea numerelor adreselor internet), iar actuala supraveghere unilaterală exercitată de către SUA ar trebui înlocuită cu mecanisme care să instituie o responsabilitate internațională și multilaterală.

Bruxelles, 16 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

⁽⁷⁾ COM(2009) 277 final.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, către Consiliu, către Comitetul Economic și Social European și către Comitetul Regiunilor „Obiective strategice și recomandări pentru politica UE în domeniul transportului maritim până în 2018”

COM(2009) 8 final

(2010/C 255/19)

Raportor: **drBREDIMA**

La 21 ianuarie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, către Consiliu, către Comitetul Economic și Social European și către Comitetul Regiunilor - Obiective strategice și recomandări pentru politica UE în domeniul transportului maritim până în 2018

COM(2009) 8 final.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 12 octombrie 2009. Raportor: dr BREDIMA.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 17 decembrie 2009), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 187 de voturi pentru, 7 voturi împotrivă și 15 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE salută comunicarea Comisiei, pe care, în ansamblu, o consideră o bază solidă și realistă pentru o viitoare politică europeană în domeniul transportului maritim până în 2018, acest document recunoscând dimensiunea *de facto* globală a transportului maritim european, din perspectiva poziției sale competitive la scară globală, a siguranței și mediului, precum și a necesității unor competențe de înalt nivel în acest domeniu.

1.2 Comunicarea intervine într-un moment critic, în care transportul maritim se confruntă cu provocări importante: criza economică și financiară mondială, care agravează criza ciclică și structurală din sectorul transportului maritim, dezbaterile privind emisiile de dioxid de carbon produse de nave, în pregătirea Conferinței de la Copenhaga a Convenției-cadru a ONU privind schimbările climatice (decembrie 2009), precum și deficitul din ce în ce mai mare de navigatori, la nivel mondial. Aceste aspecte sunt exacerbate de pirateria maritimă și imigrația ilegală în UE pe Marea Mediterană.

1.3 Este absolut necesar ca tinerii să fie „atrași” către o carieră în domeniul maritim și să se adopte măsuri de „reținere” a lor în această profesie. De asemenea, este necesară o abordare mai coordonată, care să includă toate părțile interesate (administrații maritime, școli, asociații de armatori, sindicate ale navigatorilor). Formarea profesională în domeniul maritim trebuie îmbunătățită din punct de vedere calitativ. Toate statele membre ar trebui să dezvolte programe în materie de formare și de respectare a obligațiilor legate de pavilion, pentru a asigura know-how-ul maritim în Europa. În acest scop, toate statele membre trebuie să dezvolte în continuare, din punct de vedere calitativ, instituțiile de formare în domeniul maritim. Pentru a elimina problemele și pericolele cauzate de extenuare, este necesară crearea unor programe pe termen lung care să îmbunătățească condițiile de viață și de lucru la bord, precum și mărirea echipajului navelor (nave cu trei schimburi). Uniunea Europeană ar trebui să adopte o directivă privind

echipajul minim. În plus ar trebui utilizat internetul, mass-media și programele de televiziune care oferă informații despre viața pe mare. Comisia este încurajată să abordeze chestiunea la nivel european.

1.4 CESE, în colaborare cu consiliile economice și sociale naționale și cu alte părți interesate ale societății civile organizate, poate promova identitatea maritimă și patrimoniul maritim ale Uniunii Europene și poate populariza cele mai bune practici, pentru a-i atrage pe tineri către o carieră în acest domeniu. O conferință privind profesiile din domeniul maritim organizată de CESE ar putea contribui la transmiterea mesajului la nivel european.

1.5 Transportul maritim european este lider mondial. Această poziție ar trebui consolidată prin orientările privind ajutoarele de stat, pentru a se menține condițiile unei concurențe echitabile și competitivitatea flotei europene la nivel mondial. Totodată, CESE solicită completarea reglementărilor UE în materie de ajutoare. Pe viitor, ajutoarele ar trebui acordate în principiu numai pavilioanelor din UE și nu ar trebui să existe nicio posibilitate de a eluda standardele europene.

1.6 În contextul confruntării cu criza mondială, comunicarea face referire, pe bună dreptate, la angajamentul pe termen lung al UE privind o concurență deschisă și echitabilă. Ar trebui sporite eforturile de evitare a măsurilor protecționiste, dat fiind că acestea ar întârzia și mai mult revenirea la o economie sănătoasă. Este primordial să se revină la principiile de bază ale transportului maritim, să se restabilească încrederea și un comportament etic al părților implicate. Acest lucru este valabil și pentru finanțarea sectorului naval.

1.7 Acordul maritim încheiat între UE și China ar trebui promovat ca un model de „bună practică” (acord model) și aplicat cu alți parteneri comerciali, precum India, Brazilia, Rusia, ASEAN, Mercosur. Comisia ar trebui să elaboreze o strategie pentru Marea Neagră care să asigure transportul resurselor energetice dinspre Marea Caspică către Europa.

1.8 Comitetul invită Comisia să verifice existența unor acorduri maritime bilaterale privind împărțirea încărcăturilor între statele membre ale UE și țările terțe și, dacă e cazul, să impună aplicarea *acquis-ului comunitar* (Regulamentele 4055/86 și 4058/86).

1.9 CESE își reiterează sprijinul pentru investiții în activitatea de cercetare și dezvoltare în domeniul navelor, carburanților și porturilor ecologice, care stimulează crearea de mai multe locuri de muncă ecologice.

1.10 În perspectiva Conferinței de la Copenhaga privind schimbările climatice (decembrie 2009), CESE reafirmă că aplicarea unui sistem de comercializare a emisiilor în sectorul transportului maritim este mult mai complicată decât în sectorul transportului aerian. În ceea ce privește protecția mediului, CESE dorește să adauge că este de acord ca filozofia unui transport maritim de calitate să primească un nou impuls și este de părere că Uniunea nu trebuie să uite să combată, în condițiile unui trafic maritim și costier foarte intens, practicile curățării rezervoarelor pe mare și existența navelor sub-echipate.

1.11 Aplicarea valorilor limită ale conținutului de sulf în zonele de control al emisiilor, care constituie, la prima vedere, o măsură ecologică, poate avea un efect contrar, și anume trecerea de la transportul maritim la cel rutier. Politica europeană de comodalitate și promovarea serviciilor de transport maritim pe distanțe scurte nu ar trebui puse în pericol.

1.12 Comitetul reafirmă necesitatea ca UE să reacționeze cât mai rapid față de proliferarea actelor de piraterie asupra navelor comerciale în Africa și sud-estul Asiei. Comisia ar trebui să promoveze instituirea unor jurisdicții și legislații care să pună capăt actualei impunități a actelor de piraterie. Trebuie urmărită o strânsă colaborare cu organizațiile ONU, pentru a îmbunătăți relațiile politice, economice și sociale în țările de origine, în special în Somalia. CESE este strict împotriva înarmării personalului maritim. Pentru a controla imigrația ilegală pe mare, UE ar trebui să dezvolte o politică de cooperare cu țările terțe de origine și de tranzit ale imigranților.

2. Introducere

2.1 La 21 ianuarie 2009, Comisia Europeană a publicat o comunicare privind obiectivele strategice și recomandările pentru politica în materie de transport maritim a UE până în 2018 ⁽¹⁾. Comunicarea este rezultatul consultărilor extinse cu părțile interesate, statele membre și un grup de profesioniști experimentați din domeniul transportului maritim și al unui studiu privind tendințele în transportul maritim.

2.2 Comitetul a adoptat două avize care prefigurau actuala comunicare: Avizul privind Comunicarea pe tema „Către o viitoare politică maritimă a Uniunii” ⁽²⁾, din 26 aprilie 2007, și Avizul privind Comunicarea privind o politică maritimă integrată pentru Uniunea Europeană ⁽³⁾, din 22 aprilie 2008. Comitetul își

exprimă satisfacția cu privire la adoptarea de către Comisie a majorității sugestiilor sale. De asemenea, CESE își reafirmă sprijinul ferm pentru o abordare globală, care să acopere toate activitățile maritime, astfel încât să se evite efectele neașteptate pe care le-ar putea produce politicile sectoriale.

2.3 CESE salută comunicarea Comisiei, pe care, în ansamblu, o consideră o bază solidă și realistă pentru o viitoare politică europeană în domeniul transportului maritim până în 2018, care să pună accentul pe rolul crucial pe care îl joacă transportul maritim european pentru comerțul european și mondial, precum și pentru viața de zi cu zi a cetățenilor UE. Comunicarea recunoaște dimensiunea *de facto* globală a transportului maritim european, din perspectiva poziției sale competitive la scară globală, a siguranței și mediului, precum și a necesității unor competențe de înalt nivel în acest domeniu.

Comunicarea intervine într-un moment critic, în care transportul maritim se confruntă cu provocări importante: a) criza economică și financiară mondială, care agravează criza ciclică și structurală din sectorul transportului maritim (deși elaborarea comunicării a început înainte de criza mondială, principiile stabilite în cadrul acesteia rămân valabile în perioadele de criză); b) dezbaterile privind emisiile de dioxid de carbon produse de nave, care ar trebui să atingă punctul culminant înaintea Conferinței de la Copenhaga a Convenției-cadru a ONU privind schimbările climatice din decembrie 2009; c) deficitul din ce în ce mai mare de navigatori, la nivel mondial.

2.4 Aceste provocări sunt exacerbate de renașterea flagelului medieval al pirateriei pe mare și de imigrația ilegală pe Marea Mediterană.

2.5 Prezenta comunicare ar trebui parcursă în paralel cu Comunicarea privind un viitor sustenabil pentru transporturi [COM(2009) 279 final], care vede în urbanizare, congestia traficului, îmbătrânirea populației europene și imigrația ilegală o serie de tendințe care constituie tot atâtea provocări pentru politica secolului 21 în materie de transporturi. Viitoarea politică maritimă poate furniza răspunsuri la aceste provocări și poate contribui la soluționarea lor.

3. Resursele umane și competențele în domeniul navigației și în domeniul maritim

3.1 Este absolut necesară atragerea tinerilor către o carieră în domeniul maritim, pentru menținerea unui înalt nivel de competență în clusterul maritim european – aflat pe primul loc la nivel mondial. Comitetul își exprimă îngrijorarea cu privire la rata ridicată de abandon în școlile navale din anumite state membre, precum și de abandonare a unei cariere în domeniul navigației. Vocația maritimă a UE ar putea fi serios amenințată în lipsa unei strategii globale și rapide de sporire a atractivității profesiilor maritime. Exercițiul de inventariere a posibilităților de carieră, deja lansat de partenerii sociali (Asociația Armatorilor din Comunitatea Europeană - ECSA și Federația Europeană a Lucrătorilor din Transporturi - ETF), ar trebui dezvoltat. Metodele de „atrageră” către profesia de marinar ar trebui asociate cu măsuri de „reținere”.

⁽¹⁾ COM(2009) 8 final.

⁽²⁾ JO C 168, 20.7.2007, pag. 50-56.

⁽³⁾ JO C 211, 19.8.2008, pag. 31-36.

3.1.1 Ar trebui utilizată ocazia oferită de criza mondială și de creșterea șomajului pentru a promova posibilitatea unei cariere în domeniul maritim. În ciuda crizei, nivelul de ocupare a forței de muncă în cadrul flotei europene s-a menținut. Singurătatea și despărțirea de familie constituie principalele cauze ale lipsei de atractivitate a profesiilor din domeniul maritim.

3.1.2 De asemenea, este necesară o abordare mai coordonată, care să includă toate părțile interesate (administrații maritime, școli, asociații de armatori, sindicate ale navigatorilor), utilizarea internetului, a mass-mediei și a programelor de televiziune care oferă imagini despre viața pe mare. Comisia este încurajată să abordeze chestiunea la nivel european.

3.2 În 2003, Asociația Armatorilor din Comunitatea Europeană (ECSA) și Federația Europeană a Lucrătorilor din Transporturi (ETF) au elaborat un proiect menit să elimine hărțuirea și persecuțiile la bordul navelor și să pună în aplicare, în cadrul companiilor, politici eficiente în materie de egalitate a șanselor. Proiectul răspunde obiectivelor-cheie ale Comitetului pentru dialog social sectorial la nivel european în transportul maritim, promovând prezența femeilor în cadrul echipajelor.

3.3 Formarea profesională în domeniul maritim trebuie îmbunătățită din punct de vedere calitativ. Toate statele membre ar trebui să dezvolte programe în materie de formare și de respectare a obligațiilor legate de pavilion, pentru a asigura know-how-ul maritim în Europa. În acest scop, toate statele membre trebuie să dezvolte în continuare, din punct de vedere calitativ, instituțiile de formare în domeniul maritim. Este necesară crearea unor programe pe termen lung care să îmbunătățească condițiile de viață și de lucru la bord. Comisia este invitată să analizeze și să evalueze chestiunile legate de mărirea echipajului navelor, precum și de riscurile și problemele create de oboseală, în vederea reducerii acestora prin adoptarea unor măsuri adecvate. Trebuie create sisteme de promovare, educare și formare. Trebuie îmbunătățite condițiile de muncă și de viață la bord, creându-se condiții egale la nivel global prin ratificarea Convenției OIM privind munca în domeniul maritim, din 2006, precum și prin transpunerea de către statele membre a directivei bazate pe acordul la care au ajuns Asociația Armatorilor din Comunitatea Europeană (ECSA) și Federația Europeană a Lucrătorilor din Transporturi (ETF) în privința acestei convenții. Ar trebui respectată legislația internațională, în special Convenția internațională privind standardele de pregătire a navigatorilor, brevetare - atestare și efectuare a serviciului de cart (1995), în prezent în curs de revizuire.

3.4 Ar trebui dezvoltate mai mult activitățile de promovare, educare și formare pentru atingerea unui nivel superior de calitate. Comisia ar trebui să examineze cele mai bune practici în vigoare în statele membre la nivelul învățământului secundar, pentru promovarea carierelor în domeniul maritim. CESE aprobă propunerile privind schimburile de cadeți (în cadrul Programului Erasmus), trimiterea acestora pe mare ca parte a procesului de formare a acestora și îmbunătățirea serviciilor medicale de la bordul navelor. De asemenea, Comitetul reafirmă ⁽⁴⁾ că merită luată în considerare utilizarea programului pentru atragerea elevilor către o carieră în domeniul maritim.

3.5 CESE insistă asupra necesității aplicării unui tratament echitabil marinarilor, în conformitate cu liniile directoare OIM (Organizația Internațională a Muncii)/OMI (Organizația Maritimă Internațională) privind tratamentul egal al marinarilor în cazul unui accident maritim. Incriminarea marinarilor ar trebui tratată la nivel internațional. Ar trebui ca OIM să efectueze o analiză detaliată a cazurilor în care state de pavilion membre ale aceste organizații au incriminat, în mod inacceptabil, marinari, în special cazurile în care aceștia au fost plasați în detenție. De asemenea, CESE ar trebui să sublinieze că incriminarea marinarilor reprezintă o politică care afectează imaginea acestei profesii, într-un moment în care se înregistrează un grav deficit la nivel mondial de personal înalt calificat în domeniul maritim ⁽⁵⁾. Viitoarele politici comunitare ar trebui să fie elaborate în conformitate cu principiile convenite la scară internațională și cu standardele stabilite prin convențiile MARPOL (Convenția internațională pentru prevenirea poluării de către nave)/UNCLOS (Convenția ONU privind dreptul mării).

3.6 CESE solicită statelor membre să ratifice Convenția OIM din 2006, privind munca în domeniul maritim, care va crea un cadru de concurență echitabilă în ceea ce privește condițiile de la bordul navelor și va contribui la atragerea tinerilor către o carieră în acest domeniu.

3.7 CESE, în colaborare cu consiliile economice și sociale naționale și alte părți interesate ale societății civile, poate promova identitatea maritimă și patrimoniul maritim ale Uniunii Europene și poate populariza cele mai bune practici, pentru a-i atrage pe tineri către o carieră în acest domeniu. O conferință privind profesiile din domeniul maritim organizată de CESE ar putea contribui la transmiterea mesajului la nivel european.

4. Transportul maritim european pe piețele mondiale

4.1 CESE își exprimă satisfacția cu privire la recunoașterea de către Comisie a necesității elaborării unor norme globale pentru o industrie globală, a importanței reglementărilor maritime internaționale și a susținerii eforturilor de a găsi soluții la problemele privind reglementarea de la nivelul organismelor internaționale (de exemplu OMI). Transportul maritim european este lider mondial. Această poziție ar trebui consolidată prin orientările privind ajutoarele de stat (care urmează a fi revizuite în 2011), ce constituie un instrument ideal de menținere a condițiilor unei concurențe echitabile și a competitivității flotei europene la nivel mondial. Este necesară prelungirea orientărilor pentru menținerea status-quo-ului. Totodată, CESE solicită completarea reglementărilor UE în materie de ajutoare. Pe viitor, ajutoarele ar trebui acordate în principiu numai pavilioanelor din UE și nu ar trebui să existe nicio posibilitate de a eluda standardele europene.

4.2 În contextul confruntării cu criza mondială, comunicarea face referire, pe bună dreptate, la angajamentul pe termen lung al UE privind o concurență deschisă și echitabilă. Ar trebui evitate măsurile protecționiste, întrucât acestea ar întârzia și mai mult revenirea la o economie sănătoasă. Problema mediului nu ar trebui să servească drept scuză pentru adoptarea unor măsuri protecționiste.

⁽⁴⁾ JO C 211, 19.8.2008, pag. 31-36, cf. „New York Harbour School”, www.newyorkharbourschool.org

⁽⁵⁾ În conformitate cu studiul întreprins în 2009 de societatea de consultanță *Drewry Shipping Consultants*, flota mondială va avea nevoie de 42 700 de noi ofițeri până în 2013

4.3 Transportul maritim ar trebui să revină la principiile de bază și la un comportament etic. Ar trebui reinstaurată încrederea atât în sectorul transportului maritim, cât și în cel bancar. Nu ar trebui construite nave care nu răspund niciunei necesități economice. Este necesară o nouă abordare, care să îmbine finanțarea și construcția din perspectiva unor proiecte de transport maritim demne de interes. Statele membre UE ar trebui să se solidarizeze pentru atenuarea impactului crizei economice și financiare ⁽⁶⁾ din sectorul maritim.

4.4 Sectorul european al transportului maritim se caracterizează prin spirit antreprenorial. Numărul mare de întreprinderi private (deseori familiale) de transport maritim constituie o caracteristică importantă a flotelor UE. Legislatorii europeni ar trebui să acorde o mai mare atenție acestui model, caracteristicilor și instituțiilor acestuia. Criza actuală din transportul maritim și-a lăsat amprenta asupra întreprinderilor mici și mijlocii, care formează coloana vertebrală a transportului maritim european. Totodată, CESE subliniază că trebuie eliminate din apele comunitare navele care nu corespund standardelor, indiferent de pavilion. În asemenea situații nu trebuie să existe nicio posibilitate de acordare de ajutoare.

4.5 În urma abolirii unilaterale a excepției de la regulile antitrust de care beneficiau conferințele maritime în UE (2006), Comisia este invitată să monitorizeze consecințele lipsei de uniformitate a regimurilor de concurență din lume. În prezent, există 110 jurisdicții competente în materie de concurență, care aplică regimuri diferite unei industrii globale precum transportul de linie ⁽⁷⁾.

5. Un transport maritim de calitate

5.1 Comitetul consideră că adoptarea recentă a celui de-al treilea pachet privind siguranța maritimă stabilește un cadru regulamentar adecvat pentru siguranța maritimă, care se concretizează într-un pachet legislativ european cuprinzător, bazat pe abordarea globală a OMI. Pachetul va viza transportul maritim care nu corespunde normelor, iar filozofia unui transport maritim de calitate va primi un nou impuls. Baza de date EQUASIS, creată de Agenția Europeană pentru Siguranță Maritimă (EMSA), furnizează informații utile privind calitatea navelor.

5.2 Transportul maritim va continua să se dezvolte în viitorul apropiat și să deservească un comerț mondial aflat în continuă creștere. În consecință, vor crește și emisiile totale. Printr-o gamă de măsuri tehnice și operaționale, pot fi realizate reduceri semnificative. La acestea contribuie și cercetarea și dezvoltarea continuă în domeniul sistemelor alternative de propulsie și al combustibililor alternativi, precum și al formei navelor. Performanțele navelor se numără printre cele mai bune în domeniul emisiilor atmosferice, în special în materie de dioxid de carbon, datorită faptului că acestea se află în curs de modernizare și eficienței lor energetice, în ciuda distanțelor implicate.

5.2.1 În perspectiva Conferinței de la Copenhaga privind schimbările climatice (decembrie 2009), CESE reafirmă ⁽⁸⁾ că aplicarea unui sistem de comercializare a emisiilor în sectorul transportului maritim și, în special, în transportul maritim cu nave tramp, este mult mai complicată decât în sectorul transportului aerian. Luarea în considerare a oricărui instrument de piață posibil pentru transportul maritim nu trebuie să afecteze negativ competitivitatea comerțului maritim european.

5.2.2 Aplicarea valorilor limită ale conținutului de sulf în zonele de control al emisiilor provenind de la nave constituie o măsură ecologică. Acest instrument ar trebui extins și la celelalte bazine.

5.3 CESE își reiterează ⁽⁹⁾ solicitarea privind o legislație europeană de mediu aplicabilă vaselor de croazieră și, dacă este posibil, navelor militare ⁽¹⁰⁾. Politica de mediu ar trebui să examineze și poluarea maritimă nevizibilă.

5.4 CESE propune ⁽¹¹⁾ o strategie echilibrată, care să urmărească îmbunătățirea condițiilor sociale și de mediu pe șantierele de reciclare, menținând totodată capacitatea acestora de funcționare, pentru a face față penuriei mondiale de șantieri de dezmembreare. Această strategie ar trebui aplicată temporar, până la intrarea în vigoare, la nivel internațional, a Convenției internaționale privind reciclarea sigură și ecologică a navelor (2009).

6. Colaborarea la nivel internațional

6.1 CESE a sensibilizat UE cu privire la problemele de transport maritim din anumite zone geografice ⁽¹⁰⁾ (de exemplu Oceanul Arctic, Marea Baltică, Marea Mediterană) și constată cu satisfacție că Comisia a răspuns prin publicarea comunicărilor privind ruta arctică, Strategia pentru Marea Baltică și Strategia pentru Marea Mediterană. Comitetul constată că comunicarea subliniază importanța strategică a flotei europene în ceea ce privește aprovizionarea fluidă a UE cu petrol și gaze. Prin urmare, acesta invită Comisia să elaboreze o strategie pentru Marea Neagră, care să implice toate țările din acest bazin, pentru a asigura transportul de resurse energetice dinspre Marea Caspică înspre Europa.

6.2 Trebuie intensificate eforturile în vederea încheierii, în cadrul OMC, a unui acord privind serviciile maritime. Acordul maritim încheiat între UE și China poate fi promovat ca un model de „bună practică” (acord model) și aplicat cu alți parteneri comerciali, precum India, Brazilia, Rusia, ASEAN, Mercosur.

6.3 Comitetul invită Comisia să verifice existența unor acorduri maritime bilaterale privind împărțirea încărcăturilor între statele membre ale UE și țările terțe și, dacă e cazul, să impună aplicarea *acquis*-ului comunitar (Regulamentele 4055/86 și 4058/86). În acest sens, Comisia ar trebui să descurajeze acordurile bilaterale încheiate între țări terțe.

⁽⁶⁾ Raportul de informare CESE 397/2009 privind criza financiară globală și originile sale îndepărtate. Raportor: dl BURANI, 11.3.2009

⁽⁷⁾ JO C 157, 28.6.2005, pag. 130-136.

JO C 309, 16.12.2006, pag. 46-50.

JO C 204, 9.8.2008, pag. 43-46.

⁽⁸⁾ JO C 277, 17.11.2009, p. 20.

⁽⁹⁾ JO C 168, 20.7.2007, pag. 50-56.

⁽¹⁰⁾ JO C 211, 19.8.2008, pag. 31-36.

⁽¹¹⁾ JO C 277, 17.11.2009, p. 67.

6.4 În ceea ce privește propunerea privind creșterea vizibilității UE la nivelul OMI, în cazul unor competențe comune ale UE și ale statelor membre, se poate avea în vedere o consolidare a cooperării/coordonării statelor membre, fără a afecta participarea individuală a acestora. CESE reafirmă că „contribuția în expertiză a statelor membre ale UE în cadrul organizațiilor internaționale (precum OMI, OIM) are o reputație. Această situație nu ar trebui subminată, ci mai degrabă îmbunătățită” ⁽¹²⁾.

6.5 Comitetul reafirmă necesitatea ca UE să reacționeze cât mai rapid la proliferarea actelor de piraterie ⁽¹³⁾ comise asupra navelor comerciale în Africa și sud-estul Asiei. Absența tribunalelor și a unor legislații adecvate încurajează impunitatea actelor de piraterie. Prin urmare, Comisia ar trebui să promoveze instaurarea unor jurisdicții și a unor legislații pertinente în zonele afectate. Se va urmări o colaborare strânsă cu organizațiile ONU pentru a îmbunătăți relațiile politice, economice și sociale în țările de origine. Se impune eliminarea de urgență a cauzelor care stau la originea actelor de piraterie și reinstaurarea legii, ordinii și a relațiilor sociale și economice, în special în Somalia. În acest scop, ar trebui utilizate atât ajutorul UE pentru dezvoltare, cât și acțiunea diplomatică. CESE este strict împotriva înarmării personalului maritim.

6.5.1 Conform unor date recente ⁽¹⁴⁾, actele de piraterie ar urma să producă economiei mondiale pagube în valoare de 16 miliarde de dolari. În Cornul Africii s-au comis, în 2008, 111 atacuri pirateresti și alte 240 în cursul primelor șase luni ale anului 2009, care au pus în pericol viața a peste 1 000 de marinari. În cursul ultimelor 18 luni, piraților somalezii li s-au plătit, ca răscumpărare, 150 de milioane de dolari.

6.6 Pe lângă implicațiile sale umanitare evidente, imigrația ilegală generează grave probleme în materie de transport maritim și de securitate a frontierelor maritime. Este stringent necesară

consolidarea supravegherii maritime integrate în Marea Mediterană (*Safe Sea Net*, FRONTEX). Pentru a controla imigrația ilegală pe mare, UE ar trebui să dezvolte o politică de cooperare cu țările terțe de origine și de tranzit ale imigranților.

7. Transportul maritim pe distanțe mici

7.1 În contextul transportului durabil și al promovării transportului maritim pe distanțe mici, ar trebui să se investească mai mult în îmbunătățirea infrastructurilor portuare și a conexiunilor cu hinterlandul. Revizuirea TEN-T ar trebui să ia pe deplin în considerare acest parametru. CESE invită Comisia să identifice incompatibilitățile de la nivelul interfeței dintre rețelele terestre și cele maritime, pentru a facilita stabilirea de legături între UE și țările vecine cu care are frontiere comune.

8. Cercetarea și inovarea în domeniul maritim

8.1 CESE ⁽¹⁵⁾ a invitat Comisia să devină lider mondial în materie de cercetare și inovare în domeniul maritim și constată cu satisfacție reacția pozitivă a Comisiei la acest apel.

8.2 CESE sprijină investițiile în activitățile de cercetare și inovare privind navele, carburanții și porturile ecologice, care stimulează de asemenea crearea de locuri de muncă ecologice. Ar trebui încurajate activitățile de cercetare și dezvoltare care urmăresc reducerea sporită a emisiilor produse de nave.

8.3 În cadrul acestui proces, Comisia ar trebui să promoveze soluții la provocările privind mediul energia, siguranța și cele de natură socială, care să îmbine o viitoare politică maritimă coerentă cu politica în materie de construcții navale. Șantierele navale europene ar trebui să-și orienteze competențele demonstrate către construcția de nave „ecologice”, utilizând inițiativa Leadership 2015 și alte programe adecvate.

Bruxelles, 17 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

⁽¹²⁾ JO C 168, 20.7.2007, pag. 50-56.

⁽¹³⁾ COM(2009) 301 final.

⁽¹⁴⁾ Raportul Centrului de observare a actelor de piraterie din cadrul Biroului maritim internațional al Camerei Internaționale de Comerț din august 2009; recenta Comunicare privind parteneriatul UE – Africa identifică pirateria și imigrația ilegală pe mare drept probleme esențiale pentru cooperarea în materie de transport.

⁽¹⁵⁾ JO C 277, 17.11.2009, p. 20.

ANEXA

La

AVIZUL

Comitetului Economic și Social European

Următorul punct, care a primit cel puțin un sfert din voturile exprimate, a fost respins în cursul dezbaterii:

Punctul 1.5.

„Transportul maritim european este lider mondial. Această poziție ar trebui consolidată prin orientările privind ajutoarele de stat, pentru a se menține condițiile unei concurențe echitabile și competitivitatea flotei europene la nivel mondial. Totodată, CESE solicită completarea reglementărilor UE în materie de ajutoare. Pe viitor, ajutoarele ar trebui acordate numai pavilioanelor din UE și nu ar trebui să existe nicio posibilitate de a eluda standardele europene prin așa numitele «Bare Boat Charter».”

Rezultatul votului

Pentru: 92

Împotrivă: 91

Abțineri: 7

Următorul amendament, care a primit cel puțin un sfert din voturile exprimate, a fost respins în cursul dezbaterii:

Punctul 1.11.

„Aplicarea valorilor limită ale conținutului de sulf în zonele de control al emisiilor, care constituie, la prima vedere, o măsură ecologică. CESE invită Comisia să ia măsuri pentru a desemna și alte zone de control al emisiilor de SO₂ în bazinele maritime ale UE., poate avea un efect contrar, și anume trecerea de la transportul maritim la cel rutier. Politica europeană de comodalitate și promovarea serviciilor de transport maritim pe distanțe scurte nu ar trebui puse în pericol.”

Expunere de motive

Nu există nicio dovadă că delimitarea unor zone de control al emisiilor de SO₂ ar duce la o reorientare către transportul terestru, în detrimentul transportului maritim.

Rezultatul votului

Pentru: 92

Împotrivă: 96

Abțineri: 18

Următorul punct, care a primit cel puțin un sfert din voturile exprimate, a fost respins în cursul dezbaterii:

Punctul 5.2.1

„În perspectiva Conferinței de la Copenhaga privind schimbările climatice (decembrie 2009), CESE reafirmă ⁽¹⁾ că aplicarea unui sistem de comercializare a emisiilor în sectorul transportului maritim și, în special, în transportul maritim cu nave tramp, este mult mai complicată decât în sectorul transportului aerian. Luarea în considerare a sistemului de comercializare a cotelor de emisii (ETS - emissions trading scheme) pentru transportul maritim nu trebuie să afecteze negativ competitivitatea comerțului maritim european.”

Rezultatul votului

Pentru: 112

Împotrivă: 83

Abțineri: 16

(1) JO C 277, 17.11.2009, p. 20.

Următorul punct, care a primit cel puțin un sfert din voturile exprimate, a fost respins în cursul dezbaterii:

Punctul 5.2.2

„Aplicarea valorilor limită ale conținutului de sulf în zonele de control al emisiilor provenind de la nave, care constituie, la prima vedere, o măsură ecologică, poate avea un efect contrar și anume trecerea de la transportul maritim la cel rutier. Politica europeană de comodalitate și promovarea serviciilor de transport maritim pe distanțe scurte nu ar trebui puse în pericol. Este crucial să se întreprindă studii de impact corespunzătoare înainte de adoptarea unor decizii.”

Rezultatul votului

Pentru: 94

Împotrivă: 93

Abțineri: 17

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei „Un viitor sustenabil pentru transporturi: către un sistem integrat, bazat pe tehnologie și ușor de utilizat”

COM(2009) 279 final

și privind tema

„Puncte de pornire pentru o politică europeană în domeniul transporturilor după 2010”

(aviz exploratoriu)

(2010/C 255/20)

Raportor: **dl Lutz RIBBE**

La 17 iunie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Un viitor sustenabil pentru transporturi: către un sistem integrat, bazat pe tehnologie și ușor de utilizat (comunicare)

COM(2009) 279 final.

Prin scrisoarea din 2 iulie 2009, Președinția suedeză a Consiliului Uniunii Europene a solicitat Comitetului Economic și Social European să elaboreze un aviz pe tema:

Puncte de plecare pentru o politică europeană în domeniul transporturilor după 2010.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 12 noiembrie 2009. Raportor: dl Lutz RIBBE.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 171 de voturi pentru, 5 voturi împotriva și 11 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE este de acord cu analiza Comisiei privind politica de până acum din domeniul transporturilor, conform căreia suntem încă foarte departe de a îndeplini obiectivele autoimpuse în materie de sustenabilitate, fiind necesare schimbări fundamentale de direcție.

1.2 CESE subliniază că sunt încă necesare eforturi considerabile nu doar cu privire la obiectivele ecologice (de exemplu protecția climei, economisirea resurselor, biodiversitatea, poluarea fonică, poluarea aerului etc.), ci și în domeniul transporturilor multe chestiuni sociale sunt încă nerezolvate. Acestea se referă nu doar la drepturile lucrătorilor și la condițiile de muncă și de remunerare din sectorul transporturilor, precum și la chestiunea disponibilității și accesului la mijloacele de transport public pentru persoanele cu handicap, tineri și vârstnici. Pe lângă acestea, este vorba și despre libertatea de alegere a utilizatorilor transportului care nu pot sau nu doresc să dispună de un autoturism propriu.

1.3 Comitetul sprijină obiectivele stabilite în documentul Comisiei, însă nu crede că prin instrumentele descrise ar putea fi inițiată o schimbare fundamentală.

1.4 O mare parte a obiectivelor menționate sunt suficient de bine cunoscute, o parte dintre acestea fiind propuse de Comisie de mulți ani, însă punerea lor în aplicare este deficitară. Ca exemplu se poate menționa în acest context internalizarea costurilor externe sau solicitările privind o politică diferită în domeniul transportului urban.

1.5 Comisia ar trebui să prezinte, în versiunea finală a Cărții sale albe, opțiuni clare de acțiune și obiective concrete și cuantificabile.

1.6 Comitetul consideră că este extrem de important să se dezbată întrebarea privind deciziile politice și în materie de planificare care duc la apariția traficului sau prin care se poate evita traficul. Se solicită Comisiei ca, la elaborarea unei Cărți albe și a unor noi orientări politice, să acorde mult mai multă atenție acestor chestiuni.

2. Comunicarea Comisiei Europene

2.1 În anul 2001, Comisia a prezentat o Cartea albă ⁽¹⁾ în care au fost propuse direcțiile politicii europene în domeniul transporturilor până în 2010. Acest program a fost actualizat cu ocazia evaluării intermediare din 2006 ⁽²⁾. Dat fiind că această perioadă de un deceniu se apropie de sfârșit, Comisia consideră că este timpul de a privi mai departe în viitor și de a pregăti drumul pentru viitoarele evoluții din cadrul politicii în domeniul transporturilor.

2.2 În prezenta comunicare, Comisia expune primele rezultate ale procesului său de reflecție și ale analizelor sale; acestea s-au bazat pe diferite studii, discuții și rezultate ale unor consultări.

2.3 În bilanț se afirmă: „Transporturile sunt o componentă esențială a economiei europene”; 7 % din PIB și peste 5 % din totalul locurilor de muncă din UE sunt generate de sectorul transporturilor. Comisia descrie și subliniază importanța transporturilor, atât pentru coeziunea economică și socială a regiunilor, a Europei și a lumii, cât și pentru competitivitatea industriei europene și pentru realizarea obiectivelor Strategiei de la Lisabona.

2.4 Totodată, Comisia constată, cu referire la politica în domeniul transporturilor, că „în ceea ce privește îndeplinirea obiectivelor SDD, rezultatele au fost însă mai limitate: după cum indica raportul din 2007 privind progresele înregistrate ⁽³⁾, sistemul european de transporturi continuă să nu se situeze pe o traiectorie sustenabilă sub mai multe aspecte.”

2.5 În continuare se afirmă că „mediul rămâne principalul domeniu în care politica trebuie ameliorată în continuare. Comparativ cu nivelul din 1990, ritmul de creștere a emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) nu a fost în niciun alt sector din UE atât de ridicat ca în transporturi ⁽⁴⁾. (...) Aplicând această analiză la evoluțiile de până acum din domeniul transporturilor, se observă că activitatea a crescut foarte mult, în timp ce progresele în direcția reducerii consumului de energie al sectorului și a intensității emisiilor sale de GES au fost insuficiente.”

2.6 Decuplarea volumului transportului de creșterea PIB, care a constituit unul dintre obiectivele Cărții albe din 2001 și ale strategiei de dezvoltare durabilă, a fost realizată doar în transportul de călători, însă nu și în cel de mărfuri. Aceasta se explică printre altele prin faptul că „creșterea transportului de marfă este legată și de practicile economice: concentrarea producției într-un număr redus de amplasamente în scopul realizării unor economii de scară, delocalizarea, livrările *«fix la timp»*, reciclarea pe scară mare a sticlei, hârtiei și metalelor au permis reducerea costurilor și, eventual, a emisiilor în alte sectoare cu prețul unor emisii mai mari în transporturi.”

2.7 Chiar dacă eficiența energetică a transportului (și a diferitelor moduri de transport) sporește, acest lucru nu este suficient pentru a contrabalansa creșterea înregistrată în sectorul transportului ⁽⁵⁾. Aceasta înseamnă că volumul transportului este la fel de problematic ca și faptul că „*progresele au fost limitate și în ceea ce privește trecerea la moduri mai eficiente.*”

2.8 La capitolul „Tendențe și provocări”, Comisia explică, printre altele, că:

- va crește puternic ponderea persoanelor vârstnice (de peste 65 de ani) în UE, ceea ce va avea drept consecință, pe de o parte, un alt comportament legat de călătorii, dar va duce și la utilizarea de către societate a mai multor resurse publice pentru pensii, asistență sanitară și îngrijire. Comisia pornește de la premisa ca aceasta va limita pe viitor resursele publice disponibile pentru transport;
- transportului îi va reveni un rol-cheie în îndeplinirea obiectivelor UE privind clima și în acest scop „*va fi necesară inversarea unora dintre actualele tendințe*”;
- penuria de combustibili fosili va influența considerabil sectorul transporturilor, nu doar din punct de vedere tehnologic (97 % din nevoia de energie a transportului este acoperită prin combustibili fosili), ci și structural (transportul combustibililor fosili constituie în prezent aproximativ jumătate din volumul transportului maritim internațional);
- ponderea cetățenilor UE care locuiesc în orașe va crește ⁽⁶⁾ și în acest context se constată că, astăzi deja, aproximativ 40 % din emisiile de CO₂ și 70 % din emisiile de noxe ale transportului rutier sunt generate de transportul local;
- la nivel global, creșterea numărului de persoane și a bunăstării implică mai multă mobilitate și un volum mai ridicat de transport: astfel se citează studii conform cărora numărul autoturismelor utilizate la nivel mondial ar putea crește de la 700 de milioane, câte sunt în prezent, la mai mult de 3 miliarde până în 2050, ceea ce va genera „grave probleme de sustenabilitate”, „dacă nu se trece la vehicule cu emisii scăzute și emisii zero și dacă nu se introduce o nouă concepție despre mobilitate”.

2.9 Pe scurt, Comisia are foarte multă dreptate atunci când afirmă că trebuie dezvoltată „o viziune pe termen lung cu privire la mobilitatea sustenabilă a persoanelor și a bunurilor”.

2.10 În acest scop, aceasta formulează 7 obiective politice generale:

- crearea unui transport sigur și de calitate;

⁽¹⁾ COM (2001) 370 final.

⁽²⁾ COM (2006) 314 final.

⁽³⁾ COM (2007) 642 final.

⁽⁴⁾ În lipsa altor precizări, sursa datelor este DG TREN (2009), «EU energy and transport in figures. Statistical pocketbook 2009» (Energia și transporturile UE în cifre. Agenda statistică 2009).

⁽⁵⁾ CESE evidențiază faptul că în evaluarea intermediară privind Cartea albă [COM(2006) 314, imaginea 3-2] sunt prezentate calcule ale Comisiei privind creșterea în continuare a emisiilor de CO₂ din transporturi până în anul 2020 care contravin obiectivelor privind clima ale UE.

⁽⁶⁾ De la aproximativ 72 % în 2007 la 84 % în 2050.

- o rețea bine întreținută și complet integrată;
- un transport sustenabil din punct de vedere ecologic;
- menținerea UE în avangarda serviciilor și tehnologiilor de transport;
- protejarea și dezvoltarea capitalului uman;
- dirijarea transportului prin prețuri inteligente;
- planificare având în vedere transporturile: ameliorarea accesibilității.

3. Observații generale

3.1 CESE salută faptul că Comisia abordează din nou această temă și propune spre o amplă consultare noi idei - deși adesea mult prea puțin concrete - privind viitorul transporturilor. Analiza sa a sectorului transporturilor este clară. Suntem încă foarte departe de obiectivele autoimpuse în materie de sustenabilitate și s-a recunoscut că sunt necesare schimbări fundamentale. Totuși, nu există încă o viziune ușor de recunoscut și obiective și instrumente concrete derivate din aceasta destinate limitării și reducerii în special a transportului individual motorizat. Comisia ar trebui să prezinte aceasta într-un plan de acțiune detaliat, cu obiective cuantificabile în acest sens.

3.2 CESE este de acord cu multe din ideile Comisiei, de exemplu că infrastructura existentă trebuie utilizată în mod optim, ceea ce include și utilizarea de tehnologii ale informației și comunicațiilor noi sau mai bune, că trebuie create „sisteme logistice inteligente și integrate” și că, în special în transportul urban, trebuie aplicate noi idei care să îmbunătățească intermodalitatea și să transfere traficul către moduri de transport mai ecologice; de asemenea, trebuie utilizate tehnologii inovatoare care să ducă la reducerea emisiilor etc. Acestea nu sunt însă cunoștințe noi și nu reprezintă, în niciun caz, o viziune nouă.

3.3 În ultimii ani, CESE a elaborat o serie de avize pertinente privind politica în domeniul transporturilor și modalitățile de optimizare din punct de vedere tehnic și organizatoric a gestionării fluxurilor de trafic, la care trebuie să se facă referire aici, și anume: „Examinarea intermediară a Cărții albe privind transporturile” (7); „Strategie pentru internalizarea costurilor externe” (8); „Plan de acțiune privind logistica transportului de marfă” (9); „Facilitarea aplicării transfrontaliere a normelor în domeniul siguranței rutiere” (10); „TEN-T: Reexaminarea politicii în domeniu” (11); „Ecologizarea transportului maritim și a transportului pe căi navigabile interioare” (12); „Către o viitoare politică maritimă a Uniunii: o viziune europeană asupra mărilor și oceanelor” (13); „Transportul rutier în 2020: așteptările societății civile organizate” (14); „Către

o rețea feroviară cu prioritate pentru transportul de marfă” (15); „Rețeaua feroviară europeană pentru un transport de marfă competitiv” (16); „Promovarea navigației pe căi navigabile interioare – NAIADES” (17); „O politică maritimă integrată pentru Uniunea Europeană” (18).

3.4 CESE consideră important să se sublinieze faptul că viitoarea politică în domeniul transporturilor trebuie să însemne mult mai mult decât „doar” gestionarea, optimizată din punctul de vedere al dezvoltării durabile, a fluxurilor de trafic existente sau care sunt de așteptat. În comunicarea sa, Comisia face afirmații pertinente, însă acestea sunt prea vagi și mult prea puțin concrete. Acest lucru este resimțit ca o deficiență decisivă a analizelor.

3.5 Astfel, Comisia clarifică faptul că trebuie efectuate schimbări profunde ale sistemului actual: la punctul 53, se afirmă, de exemplu, că „sistemul de transport va cunoaște schimbări substanțiale”, la punctul 70 se vorbește despre necesitatea unei „reorganizări substanțiale a sistemului de transport”, iar la punctul 37 despre „o nouă concepție despre mobilitate”. Din păcate, CESE regretă că nu se oferă explicații mai concrete despre ceea ce este avut în vedere.

3.6 Astfel, documentul este un bun rezumat al multor poziții și idei cunoscute, însă nu prezintă încă o adevărată „viziune”. Multe lucruri rămân neexplicate, ca de exemplu întrebarea care își așteaptă de mulți ani răspunsul despre cum poate fi rezolvată problema „internalizării costurilor externe”.

3.7 De aceea, CESE ar dori să utilizeze prilejul oferit de prezentul aviz exploratoriu pentru a se referi la câteva întrebări fundamentale, cărora documentul Comisiei nu le-a acordat, în opinia sa, suficientă atenție. CESE își dorește ca aceste puncte să fie abordate și aprofundate în analizele viitoare ale Comisiei.

4. Observații specifice

4.1 Măsurarea importanței transportului în primul rând în funcție de contribuția sectorului transporturilor la PIB, respectiv la locuri de muncă este insuficientă. De fiecare dată când oamenii se întâlnesc, când se schimbă bunuri, când au loc activități sociale și economice, are loc „transport”. S-ar putea spune, de asemenea: fără schimbul de mărfuri, fără transport nu funcționează nicio societate și nu ar exista practic niciun PIB.

4.2 Oamenii vor și trebuie să fie mobili, iar mărfurile au nevoie și trebuie să fie schimbate. În această privință sunt corecte explicațiile oferite de Comisie la punctele 39 și 40 ale comunicării sale, conform cărora „transporturile ne oferă acces la multe dintre libertățile noastre: libertatea de a lucra și de a trăi în diferite părți ale lumii, libertatea de a beneficia de diferite produse și servicii, libertatea de a face comerț și de a stabili contacte personale. (...) În societatea mai multiculturală și mai eterogenă a viitorului, (...) aceste libertăți vor avea probabil din ce în ce mai multă căutare.”

(7) JO C 161, 13.7.2007, p. 89.

(8) JO C 317, 23.12.2009, p. 80.

(9) JO C 224, 30.8.2008, p. 46.

(10) JO C 77, 31.3.2009, p. 70.

(11) JO C 318, 23.12.2009, p. 101.

(12) JO C 277, 17.11.2009, p. 20.

(13) JO C 168, 20.7.2007, p. 50.

(14) JO C 277, 17.11.2009, p. 25.

(15) JO C 27, 3.2.2009, p. 41.

(16) JO C 317, 23.12.2009, p. 94.

(17) JO C 318, 23.12.2006, p. 218.

(18) JO C 211, 19.8.2008, p. 31.

4.3 Transportul este, așadar, extrem de important, însă nu constituie un scop în sine. Nu orice transport trebuie considerat automat „bun” pentru societate doar pentru că acesta contribuie la circulația persoanelor și mărfurilor. Transportul nu are doar efecte pozitive, așa cum afirmă Comisia însăși în documentul său, în mod foarte clar. Prin urmare, o sarcină centrală a politicii constă în impunerea în acest sens a unui cadru clar, chiar a unor limite „libertăților” menționate, în cazul în care sunt afectate sau chiar amenințate alte libertăți sau necesități, de exemplu, atunci când este vorba despre sănătatea persoanelor, mediul nostru înconjurător și/sau clima noastră sau nevoile generațiilor viitoare.

4.4 Totodată, politica (în domeniul transporturilor) trebuie să vegheze ca tuturor cetățenilor să li se asigure o bună ofertă și un acces sigur la mijloacele de transport. Acest lucru este valabil, în spiritul ideii de sustenabilitate, în special pentru categoriile mai vulnerabile din punct de vedere social, pentru persoanele cu handicap, pentru copii și tineri etc. În continuare, trebuie depuse eforturi pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă ale celor care lucrează în sectorul transporturilor.

4.5 Totuși, politica în domeniul transporturilor din trecut a tratat adesea cu prea multă superficialitate acest aspect. Până acum, aceasta s-a ocupat în primul rând cu organizarea satisfacerii cererii de transport; mai mult chiar, a creat adesea o nouă cerere și noi necesități de transport, printre altele prin subvenționarea prioritară greșită la nivel macroeconomic a transportului motorizat individual, promovarea unei diviziuni economice a muncii bazate doar pe petrolul ieftin și a alocării corespunzătoare a locurilor de producție și zonelor rezidențiale. S-a considerat că problemele apărute în acest fel pot fi rezolvate doar la nivelul infrastructurii sau la nivel tehnic. S-a uitat – și acest lucru trebuie să se schimbe – să se dezbată chestiunea apariției traficului și a utilității anumitor moduri de transport. În acest sens, Comitetul este cât se poate de conștient că nu doar Comisia Europeană este responsabilă de aceasta, deoarece multe decizii au fost luate la nivel național, regional sau local, în conformitate cu principiul subsidiarității.

4.6 CESE salută explicit faptul că anumite chestiuni sunt abordate într-un mod foarte deschis de Comisie. La punctul 59, aceasta scrie: „*Multe servicii publice au fost centralizate progresiv cu scopul creșterii eficienței. Distanțele dintre cetățeni și furnizorii de servicii (școli, spitale, centre comerciale) au crescut mereu. Firmele au urmat aceeași tendință, menținând un număr mai mic de centre de producție, de depozitare și de distribuție. Tendința de concentrare a activităților a generat o importantă mobilitate «forțată», consecință a înrăutățirii condițiilor de accesibilitate*”. Totuși, ceea ce Comitetul consideră că lipsește în comunicare este o dezbatere cu privire la consecințele politice care decurg de aici.

4.7 Ar trebui să fie dincolo de orice controversă faptul că aceste tendințe descrise, de exemplu concentrarea instituțiilor publice, dar și a întreprinderilor, au fost influențate direct sau indirect prin condiții-cadru economice și decizii politice. Ar fi important ca, pe viitor, înaintea luării deciziilor politice și de planificare, să se analizeze mult mai serios efectele asupra transportului/sistemului de transport. A existat vreodată o planificare care nu a fost realizată, deoarece s-a decis la nivel politic că traficul nou apărut (indus) în acest fel nu este dezirabil?

4.8 Pe fondul cunoștințelor, deficiențelor și necesităților descrise în comunicare, ar fi util să se clarifice – în cadrul examinării inițiate privind „un viitor sustenabil pentru transporturi” – care dintre evoluțiile și cadrele anterioare de la nivel european și național au fost evaluate greșit de Comisie. A fost corect să se centralizeze școlile sau administrațiile astfel cum s-a întâmplat în câteva state membre? Au fost procesele de concentrare – adesea subvenționate prin fondurile structurale ale UE – din domeniul abatoarelor și fabricilor de lapte cu adevărat benefice din punctul de vedere al sustenabilității (și, de exemplu, al dezvoltării regionale)? A putut fi impulsionată cu adevărat dezvoltarea regională durabilă prin extinderea infrastructurii sau o politică greșită în domeniul infrastructurii de transport a condus tocmai la părăsirea zonelor rurale și la apariția mobilității forțate?

4.9 Pentru a oferi un alt exemplu, în cadrul diviziunii globale a muncii, în Europa se aduc furaje ieftine. Acestea au generat procese de concentrare în creșterea animalelor și noi fluxuri de trafic. Acest lucru a fost posibil în special deoarece prețurile furajelor nu reflectă nici costurile de transport, nici „adevărul ecologic și macroeconomic”. Nici costurile sociale negative nu se reflectă adesea în acestea. Doar costurile ridicate ale efectelor schimbărilor climatice cauzate, în parte, de transport sau costurile bolilor cauzate de zgomotul și emisiile traficului ridică întrebări importante pentru viitoarea politică de mobilitate în UE. Trebuie să rămână situația neschimbată pe viitor? Cum afectează acest lucru politica în domeniul transporturilor? Acestea sunt întrebări la care Comisia nu oferă, din păcate, niciun răspuns.

4.10 CESE solicită ca toate domeniile politice, de la politica economică și în domeniul concurenței până la politica de dezvoltare, să fie supuse unei evaluări de impact în ceea ce privește efectele acestora asupra transportului. De exemplu, revizuirea politicii agricole comune în direcția unei consolidări a circuitelor economice regionale oferă șanse mari de evitare a traficului și de scurtare a rutelor de transport în Europa.

4.11 În această dezbatere, nu este vorba despre mobilitate în sine, adică despre numărul drumurilor parcurse, ci despre lungimea acestora și modul în care sunt parcurse - cu ce cheltuieli și cu ce mijloace de transport.

4.12 Tocmai în această privință s-au schimbat multe în ultimii ani. Drumurile au devenit mult mai lungi și nu au fost utilizate modurile de transport cele mai ecologice. Acest lucru este valabil atât pentru transportul de persoane, cât și pentru fluxurile de mărfuri, deci pentru transportul de mărfuri. Cerealele au ajuns dintotdeauna de pe câmp la consumatorul final trecând printr-o moară și o brutărie; s-au schimbat însă căile de transport. Faptul că astăzi, date fiind condițiile-cadru din alte domenii de politică și armonizarea deficitară în cadrul UE, este rentabil din punct de vedere economic să se transporte aluaturi semipreparate în camioane frigorifice pe distanțe de sute de kilometri, pentru a fi coapte la fața locului în covrigi constituie doar un exemplu pentru nevoia de acțiune.

4.13 De câteva generații, oamenii nu fac mai mult de 3-4 drumuri pe zi. În Germania, de exemplu, oamenii fac în prezent, în fiecare zi, circa 281 de milioane de drumuri, ceea ce reprezintă 3,4 drumuri pe persoană. Astfel, sunt parcurși zilnic 3,2 miliarde km ⁽¹⁹⁾. În 2002, nu erau „decât” 3,04 miliarde km.

4.14 Traficul și lungimea drumurilor sunt determinate prin decizii private, politice și la nivel de întreprinderi. Prețurile care trebuie plătite pentru soluționarea problemelor transportului joacă în acest sens un rol esențial. În această privință trebuie și pot să se schimbe multe în viitor, printre altele prin creșterea prețurilor materiilor prime (în special la combustibilii fosili), prin „internalizarea costurilor externe” susținută și solicitată de CESE în multe rânduri, prin reducerea așteptată de Comisie a fondurilor publice pentru infrastructuri etc. Lipsesc însă mesajele politice clare despre acțiunile care se impun de fapt. În opinia CESE, la luarea deciziilor privind infrastructura ar trebui adoptată o viziune globală mai puternică, orientată către dezvoltarea durabilă. Ar trebui luate în considerare nu doar îmbunătățiri ale conectivității, creșteri ale productivității și economii de timp, ci din ce în ce mai mult și costurile ecologice și sociale aferente.

4.15 Fiecare nouă măsură privind infrastructura de transport este foarte costisitoare, iar realizarea sa are efecte pe mai multe decenii. În cazul în care Comisia constată că procentul persoanelor vârstnice în societatea noastră va crește și din ce în ce mai multe persoane vor locui în orașe (modificându-se astfel cerințele în materie de mobilitate) și că este de presupus că vor fi disponibile mai puține fonduri publice pentru cheltuielile legate de infrastructură, atunci se impun schimbări masive ale investițiilor în infrastructură.

4.16 De aceea, CESE propune o dezbatere aprofundată a chestiunilor fundamentale precum apariția traficului și mobilitatea forțată în cadrul „reorganizării substanțiale a sistemului de transport” și a „noilor concepții despre mobilitate” ale Comisiei și Președinției Consiliului. Comitetul subliniază, încă o dată, că aceasta nu ar reprezenta o dezbatere despre limitarea libertăților sau nevoilor în materie de mobilitate, ci o discuție necesară despre configurarea strategiei de dezvoltare durabilă, în care politica în domeniul transporturilor a fost mult prea puțin integrată până acum, și pentru a menține libertatea de mișcare pentru generațiile viitoare.

4.17 Comisia abordează, la punctul 53, un subiect important: „Cu toate acestea, în unele sectoare din transporturi, lucrătorii ar putea să-și piardă slujbele ca urmare a adaptării la un context economic și energetic radical diferit. Este important să se asigure că astfel de schimbări vor fi corect anticipate și gestionate, așa încât condițiile în schimbare să constituie și o sursă de noi locuri de muncă, iar lucrătorii din transporturi să poată participa și răspunde la acest proces.”

4.18 Tocmai despre această „gestionare corectă” este vorba. Aceasta implică descrierea într-un mod cât mai clar posibil a secțiilor care vor fi afectate pozitiv, respectiv negativ. Multe lucruri sunt deja cunoscute, însă trebuie făcute publice. CESE a subliniat deja, într-unul din primele sale avize privind dezvoltarea durabilă (NAT/229), că tocmai aceste procese necesare de schimbare cauzează teamă și opoziție, în special în acele domenii ale societății care profită de sistemul actual nesustenabil și astfel sunt afectate cu precădere de schimbările structurale.

4.19 Pe lângă aceste chestiuni structurale ale apariției traficului și lungimii distanțelor, trebuie clarificat modul de transport. CESE salută afirmațiile Comisiei din comunicare, în special următoarele observații:

- sumele încasate de la utilizatorii transportului (rutier) ⁽²⁰⁾ au adesea „prea puțin de-a face cu costul real al opțiunilor lor pentru societate”;
- în cazul unei facturări corecte a costurilor externe ale tuturor modurilor și mijloacelor de transport s-ar înregistra o evitare a transportului, precum și o alegere mai bună, adică mai ecologică a modurilor de transport. Cu toate acestea, CESE nu observă niciun semn de realizare a acestei „facturări corecte”;
- „este urgent nevoie de o cotitură tehnologică înspre vehiculele cu emisii zero sau scăzute”. În opinia CESE, reducerea în dimensiuni a autovehiculelor, împreună cu propulsia electrică vor juca un rol esențial în acest sens, însă evaluările Agenției pentru energie regenerabilă arată clar că doar în cazul utilizării electricității din surse regenerabile se poate aduce o contribuție substanțială la protecția climei ⁽²¹⁾. Cu toate acestea nu este vorba doar despre noi tehnologii de propulsie, dat fiind că, de exemplu problema blocajelor sau a orașelor adaptate automobilelor nu se poate rezolva astfel;
- tocmai în aglomerările urbane aflate în dezvoltare continuă ar trebui promovate masiv mijloacele de transport în comun, mersul pe bicicletă și mersul pe jos. Aceasta este în conformitate cu afirmațiile Comisiei din așa numitele „rețele cetățenești” ⁽²²⁾. Recent, CESE a criticat din nou faptul că aplicarea ideilor formulate acolo nu se realizează decât foarte șovăitor. Tocmai în politica în domeniul transportului urban sunt necesare concepții fundamentale noi, care să pună sub semnul întrebării rolul dominant de până acum al automobilului;
- CESE consideră că politicile privind transportul urban aplicate, de exemplu, în Londra sau în Bielefeld (Germania) în ultimii ani/ultimele decenii reprezintă dovada faptului că tendințele negative pot fi inversate și că se poate aplica o politică durabilă în domeniul transporturilor, atunci când factorii de decizie angajați pregătesc terenul;
- în acest context, CESE pune la îndoială afirmația Comisiei de la punctul 32, conform căreia „extinderea orașelor” „mărește nevoia de moduri individuale de transport”. De exemplu, densitatea scăzută a autoturismelor în orașe mari precum Berlin sau Copenhaga arată că, printr-o politică corespunzătoare în domeniul transporturilor, este posibilă tocmai evoluția opusă către defalcarea modală.

⁽²⁰⁾ Precum impozitele pe autovehicule și energie, taxele de drumuri și de utilizare a infrastructurii.

⁽²¹⁾ A se vedea: <http://www.unendlich-viel-energie.de/de/verkehr/detailansicht/article/5/erneuerbaren-energien-koennen-strombedarf-fuer-elektroautos-spielend-decken.html>.

⁽²²⁾ A se vedea „Dezvoltarea rețelei pentru cetățeni – de ce este important un transport de călători local și regional atractiv și în ce fel contribuie Comisia Europeană la crearea acestuia” COM(1998) 431 final din 10.7.1998.

⁽¹⁹⁾ Studiul „Mobilität in Deutschland” (Mobilitatea în Germania), comandat de Ministerul Federal al Transporturilor, Construcțiilor și Amenajării Teritoriului.

- CESE așteaptă o discuție fundamentată despre instrumentele eficiente pentru stabilirea unei priorități clare pentru modurile și mijloacele de transport mai ecologice în cazul tuturor investițiilor și la stabilirea tuturor reglementărilor-cadru, precum și dezvoltarea unor standarde sociale și de mediu uniforme pentru toate mijloacele de transport, pentru a garanta o concurență echitabilă și o dezvoltare durabilă;
- în special, trebuie să se țină seama de impactul diferitelor politici economice și de amenajare a teritoriului, urmând

exemplul anumitor state membre, și de experiențele multor proiecte UE realizate de autorități locale care aplică o politică exemplară pentru evitarea traficului motorizat, satisfăcând totodată într-un grad ridicat nevoile de trai și cele în materie de mobilitate. CESE se pronunță în favoarea unui organ de coordonare la nivelul UE, care să colecteze și să difuzeze exemplele de bune practici în acest domeniu.

Bruxelles, 16 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Internetul obiectelor – un plan de acțiune pentru Europa”

COM(2009) 278 final

(2010/C 255/21)

Raportor: **dl RUDZIKAS**

La 18 iunie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la:

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Internetul obiectelor — un plan de acțiune pentru Europa”

COM(2009) 278 final.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 12 noiembrie 2009. Raportor: dl RUDZIKAS.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 17 decembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 60 de voturi pentru și 2 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Având în vedere caracteristicile specifice ale dezvoltării tehnologiilor informațiilor și comunicațiilor (TIC) precum și importanța lor deosebită pentru diferitele domenii ale dezvoltării unui stat și ale vieții cetățenilor săi, CESE salută Comunicarea Comisiei Europene intitulată „Internetul obiectelor – un plan de acțiune pentru Europa” ⁽¹⁾, care are ca scop crearea unei noi paradigme generale și anume: trecerea de la un internet care unește oamenii la un internet care unește oamenii cu obiectele sau obiectele între ele, pe scurt la un „internet al obiectelor” (IO).

1.2 CESE este de acord cu punctul de vedere al Comisiei, conform căruia noul IO va crea locuri de muncă noi și mai bune, va deschide noi perspective de creștere și de afaceri, va întări competitivitatea globală a Europei și va îmbunătăți calitatea vieții cetățenilor.

IO va contribui serios la înfruntarea provocărilor sociale, de exemplu în domeniile supravegherii sănătății, ecologiei și protecției mediului, transporturilor și în alte domenii ale activității umane. Comunicarea în rețea prin intermediul aplicațiilor IO va avea efecte profunde asupra societății noastre și va conduce treptat la o adevărată schimbare de paradigmă în acest domeniu.

1.3 Chiar dacă aprobă documentul Comisiei și este de acord în esență cu afirmațiile și recomandările pe care acesta le conține, CESE regretă totuși lipsa unor afirmații concrete referitoare la perioade de timp și termene de punere în aplicare.

1.4 Având în vedere caracterul global al internetului, nu sunt suficiente numai inițiativele, măsurile și reglementările Comisiei Europene pentru a ține sub control această structură mondială. Trebuie evidențiate mai puternic rolul organizațiilor internaționale, precum și însemnătatea negocierilor și acordurilor ratificate de majoritatea statelor. Este nevoie urgent de un „Protocol de la Kyoto în domeniul cibernetic” sau de un echivalent cibernetic al mult așteptatului Acord de la Copenhaga privind schimbările climatice.

1.5 CESE recomandă Comisiei să se pronunțe într-un mod mai concret în ceea ce privește principiile de administrare a IO în interesul unui raport echilibrat între gestionarea internetului la nivel central și la nivel descentralizat, precum și în ceea ce privește monitorizarea permanentă a chestiunilor legate de respectarea vieții private și protecția datelor cu caracter personal. Nu este suficient „să se lanseze discuția”, ci trebuie urmați în continuare și niște pași concreți.

1.6 CESE recunoaște că standardizarea sistemelor și procedeelelor va dobândi o importanță deosebită pentru clădirea acestui „Turn Babel” cibernetic. Fiecare standardizare ar trebui concepută luându-se în considerare diversitatea și specificitatea limbilor, culturilor și a tradițiilor din fiecare țară.

1.7 CESE salută intenția Comisiei de a finanța în continuare proiecte de cercetare prin cel de-al 7-lea Program-cadru în domeniul IO. Acest lucru nu este însă suficient. În plus, trebuie finanțate acele instituții de cercetare care au legătură cu realizarea IO, a căror promovare prioritară ar netezi calea spre o transformare calitativă de succes în acest domeniu [nanotehnologia, optoelectronica, calculatorul cuantic, tehnologiile de calcul paralel și distributiv (*grid computing*) și informatica dematerializată (*cloud computing*), tehnologii pentru comunicarea orală prin intermediul calculatoarelor etc.]. Aceste activități trebuie coordonate mai bine.

⁽¹⁾ COM(2009) 278 final.

1.8 Dezvoltarea rapidă a TIC presupune o continuă actualizare a cunoștințelor. Mai ales în acest domeniu se aplică principiul învățării pe parcursul întregii vieți. Cadrele universitare și studenții, profesorii și elevii, precum și adulții trebuie să-și îmbogățească continuu cunoștințele. În acest scop vor fi deosebit de eficiente tehnicile învățământului la distanță. Trebuie luate neapărat măsuri pentru înlăturarea decalajului digital în plan geografic. Societatea civilă organizată va deține un rol deosebit în punerea în aplicare a acestor obiective.

1.9 CESE recunoaște importanța inovației și atrage atenția Comisiei că ar trebui protejată mai bine proprietatea intelectuală, iar brevetarea instalațiilor și aparatelor, a procedurilor și metodelor ar trebui promovată. Trebuie finanțate în primul rând proiectele orientate spre protecția moștenirii culturale, a diversității culturale și lingvistice, precum și a celorlalte forme de bogăție spirituală a popoarelor.

1.10 CESE atrage atenția Comisiei asupra faptului că efectele undelor electromagnetice asupra oamenilor ar trebui cercetate mai amănunțit. Chiar dacă sistemele IO emit numai impulsuri slabe, numărul surselor de radiații poate crește exponențial, iar majoritatea acestora emit în continuu radiații, astfel încât „poluarea electronică” în rapidă creștere poate crea în viitor probleme mari. Știința modernă nu a clarificat încă definitiv dacă există o valoare-prag a intensității radiației între radiațiile inofensive și cele periculoase și asupra modului în care se manifestă efectele cumulative ale acestora. Vom putea ține în frâu până la urmă spiritele eliberate?

2. Caracteristicile specifice ale dezvoltării tehnologiilor informațiilor și comunicațiilor

Viziunea IO se bazează pe perspectiva unei rețele fără fir integrate la scară mondială, care să cuprindă instalații și aparate inteligente (numite „obiecte”), precum și o întreagă serie de diverși senzori și dispozitive de acționare, și în cadrul căreia obiectele să poată comunica între ele și cu oamenii folosind protocoale standard. Această rețea va uni miliarde de oameni. În cele ce urmează vor fi prezentate câteva caracteristici specifice ale TIC.

2.1 Una din caracteristicile de bază este dezvoltarea extraordinar de rapidă și explozivă a TIC, dezvoltare ce a dat naștere, într-una din etapele sale, internetului. În cursul unei singure generații, aceste tehnologii au pătruns practic din laboratoarele științifice individuale în spațiul public. Cu o viteză asemănătoare de mare au pătruns și tehnologiile de calcul paralel și distributiv (tehnologia de tip grid). De exemplu, în Lituania, proiecte precum BalticGrid I și II și proiectele naționale LitGrid și GridTechno se implementează cu sprijinul UE.

2.2 O altă caracteristică a TIC este faptul că acestea se dezvoltă în cea mai mare parte pe baza interacțiunii altor domenii diferite ale științei, precum și a folosirii și sintetizării unor diferite metode și rezultate, ceea ce produce o nouă calitate.

2.3 TIC își arată recunoștința și „se achită de datorii” față de celelalte domenii ale științei prin faptul că le pun la dispoziție metode de cercetare, echipamente și alte resurse și, pe lângă aceasta, le sunt de folos și cetățenilor în viața de zi cu zi. Dacă înainte

matematica era considerată regina (sau după unii „servitoarea”) științelor, între timp informatica i-a luat locul. Se poate adăuga, așa cum se spunea încă din secolul al XVI-lea, în ajunul unei alte revoluții, cea a tiparului, și că „știința fără conștiință nu este decât ruină sufletească” (François Rabelais, filozof francez, în „Pantagruel”, capitolul VIII, 1532).

2.4 O altă trăsătură este caracterul preponderent aplicat, care se manifestă prin perfecționarea rapidă a aparatelor și instalațiilor bazate pe TIC. Este suficient să se ia în considerare dinamica de dezvoltare a sectorului GSM, tendințele de modificare a caracteristicilor computerelor, dezvoltarea limbajelor algoritmice sau expansiunea internetului.

2.5 Conform menirii sale, IO conduce inevitabil la o intelectualizare generală a sferei tehnologice ce ne înconjoară. Obiectele vor deveni „inteligente” și capabile, la un moment dat, să înțeleagă propriile lor însușiri și posibilități și cele ale mediului înconjurător, să ia decizii în mod independent și să acționeze pentru atingerea unor obiective prestabilite sau pentru îndeplinirea unor sarcini ce le-au fost atribuite. Este posibil ca obiectele inteligente să fie capabile să efectueze cele mai diferite activități și să îndeplinească cele mai variate sarcini și în același timp, la un moment dat, să reacționeze la mediul înconjurător, adică să se adapteze la mediul lor, să-și schimbe configurația, să-și repare singure defectele și chiar să decidă cine poate avea acces la ele și să-și schimbe proprietarii.

2.6 Având în vedere uriașa piață globală a TIC și dezvoltarea extraordinar de rapidă, menționată deja, care necesită o continuă perfecționare și actualizare a cunoștințelor științifice, acesta este un sector de nișă al economiei, deosebit de atractiv pentru țările europene care au un înalt nivel de educație și o cultură a muncii dezvoltată.

2.7 Dar și TIC au proverbialul revers al medaliei: pe de o parte folosirea acestora contribuie la îmbunătățirea calității vieții cetățenilor, pe de altă parte pot avea și efecte negative. Este suficient să se menționeze în acest sens punerea în pericol a sferei personale, pericolul terorismului cibernetic și paginile de internet care diseminează pornografie, homofobie, rasism ș.a. În continuare, în special tinerii sunt expuși pericolului dependenței de internet, care conduce la înlocuirea unei părți considerabile a vieții reale printr-o „viață virtuală”.

2.8 Având în vedere caracteristicile speciale ale TIC și „creația” acestora - internetul, precum și importanța acestora pentru economia unei țări și calitatea vieții cetățenilor, CESE acordă de mai multă vreme o mare atenție acestui domeniu. A se vedea în special Avizul CESE 1514/2008 (TEN/342) privind internetul obiectelor (raportor: dl Retureau), precum și câteva alte avize relevante cu privire la acest domeniu din ultimii ani ⁽²⁾, precum și documentele citate în acestea.

⁽²⁾ JO C 256, 27.10.2007, pag. 66–72; JO C 224, 30.8.2008, pag. 50–56; JO C 175, 28.7.2009, pag. 92–96; JO C 128, 18.5.2010, p. 69 și Avizul CESE „Protecția infrastructurilor critice de informație” – A se vedea pagina 98 din prezentul Jurnal Oficial.

3. Observații generale

3.1 Având în vedere importanța deosebită a TIC pentru diferitele domenii ale dezvoltării unui stat și ale vieții cetățenilor săi, CESE salută Comunicarea Comisiei Europene intitulată „Internetul obiectelor – un plan de acțiune pentru Europa”, care are ca scop crearea unei noi paradigme generale și anume: trecerea de la un internet care unește oamenii la un internet care unește oamenii cu obiectele sau obiectele între ele.

3.2 CESE este de acord cu punctul de vedere al Comisiei conform căruia noul IO va crea locuri de muncă noi și mai bune, va deschide noi perspective de creștere și de afaceri, va întări competitivitatea globală a Europei și va îmbunătăți calitatea vieții cetățenilor.

3.3 CESE salută investițiile pe care le-a făcut deja Comisia Europeană în dezvoltarea TIC prin intermediul programelor-cadru pentru cercetare și dezvoltare tehnologică (al 5-lea, al 6-lea și al 7-lea Program-cadru) și al Programului-cadru pentru inovație și competitivitate. S-au realizat deja câteva progrese importante: aparatele devin vizibil mai mici și vor deveni în curând insesizabile pentru ochiul uman, obiectele sunt mobile și tot mai des legate în rețele fără fir, iar sistemele se caracterizează printr-o tot mai mare eterogenitate și complexitate. Ultimele tehnologii precum identificarea prin frecvențe radio (RFID), *Near Field Communication* (NFC), Internet Protocol versiunea 6 (IPv6) sau conexiunile prin bandă ultralargă sunt din ce în ce mai folosite.

Progresele revoluționare în acest domeniu sunt evidențiate și prin acordarea Premiului Nobel pentru fizică în anul 2009 celor trei oameni de știință care au descoperit tehnologia transmisiei optice și au contribuit la prima captare și transmisie cu succes a imaginilor cu ajutorul senzorilor optici digitali. Această reușită a oferit posibilitatea înființării internetului modern și a dezvoltării sale ulterioare în direcția unui viitor IO.

3.4 Având în vedere profundele modificări sociale legate de dezvoltarea IO, este necesară dirijarea acestui proces, astfel încât acesta să contribuie efectiv la creșterea economică și bunăstarea cetățenilor, fără a afecta sfera personală și securitatea informațiilor.

3.5 CESE salută toate măsurile Comisiei care au în vedere înlăturarea obstacolelor din calea introducerii IO.

3.5.1 Protecția a două dintre drepturile fundamentale ale cetățenilor UE este prioritară: respectarea vieții private și protecția datelor cu caracter personal. Prin urmare, trebuie monitorizate continuu respectarea vieții private și protecția datelor cu caracter personal ca procese și trebuie să se reacționeze la abaterile constatate.

3.5.2 Este deosebit de important ca acele componente ale IO care au legătură cu viața privată și protecția datelor cu caracter personal să fie concepute de la început cu funcții de protecție și securitate incluse și să țină seama de toate cerințele utilizatorilor, în vederea creării unui climat de încredere, acceptare și securitate. În domeniul economic, securitatea informațiilor este legată de disponibilitatea, fiabilitatea și caracterul confidențial al datelor comerciale, precum și de evaluarea riscurilor nou apărute.

3.5.3 Având în vedere că orice defecțiune a IO ar putea avea efecte considerabile asupra economiei și societății unei regiuni sau chiar a întregii lumi, trebuie asigurată cea mai bună protecție posibilă a infrastructurilor de informație ale IO.

3.5.4 Pentru ca IO să devină un fenomen de masă, este foarte importantă standardizarea, care simplifică utilizarea IO și cu ajutorul căreia întreprinderile se afirmă mai ușor în planul concurenței internaționale. Deosebit de eficientă ar fi standardizarea combinată cu introducerea rapidă a IPv6, întrucât aceasta ar permite acordarea unei adrese unui număr aproape nelimitat de obiecte - inclusiv tuturor locuitorilor planetei - direct prin intermediul internetului.

3.6 Trebuie salutate în mod deosebit măsurile Comisiei de sprijinire a cercetării științifice și a dezvoltării tehnologice în acest domeniu interdisciplinar, în care se integrează rezultatele a numeroase direcții de cercetare și tehnologii și, prin sintetizarea lor, sunt transformate într-un produs nou din punct de vedere calitativ și anume în internetul viitorului, IO. Este demnă de laudat intenția Comisiei de a promova parteneriatele public-privat (PPP) pentru soluționarea acestei probleme de bază.

IO nu deschide doar noi oportunități pentru economie și producție, ci necesită și modele de afaceri complet noi, în special în domeniul comerțului electronic și al tranzacțiilor comerciale electronice.

3.7 Sistemele IO sunt create, administrate și utilizate de numeroase părți interesate, care recurg la diferite modele de afaceri și au diferite interese; de aceea, trebuie create premisele pentru promovarea creșterii economice și a inovațiilor, completarea sistemelor existente cu noi elemente și adaptarea flexibilă a noilor sisteme la cele existente deja.

3.8 Dat fiind efectul transfrontalier al IO, va fi vorba de un produs cu adevărat global. Prin urmare, în procesul de dezvoltare și punere în aplicare a acestuia se pune un accent deosebit pe dialogul internațional, schimbul de bune practici și coordonarea măsurilor comune actuale.

3.9 CESE salută măsurile și mijloacele Comisiei, prin care se asigură disponibilitatea în timp util a frecvențelor radio adecvate și prin care se monitorizează și se verifică nevoia de frecvențe suplimentare armonizate în scopuri specifice IO. Având în vedere creșterea numărului de aparate și obiecte care emit unde electromagnetice, trebuie să se asigure că toate aparatele și sistemele îndeplinesc și în viitor cerințele de securitate și sănătate pentru protecția populației.

3.10 CESE susține eforturile Comisiei de a crea un mecanism, prin includerea tuturor părților interesate la nivel european (sau chiar global?), care să monitorizeze dezvoltarea IO și să evalueze care sunt măsurile suplimentare care trebuie luate de autorități, în vederea asigurării punerii în aplicare cât mai rapid posibil a acestui proiect ambițios. În acest sens, sunt necesare dialogul permanent și schimbul de bune practici cu alte regiuni ale lumii.

3.11 CESE sprijină îndeosebi obiectivul Comisiei de a adopta o abordare proactivă, pentru ca Europa să joace un rol primordial în construirea IO și pentru ca *internetul obiectelor* să devină *internetul obiectelor pentru oameni*. CESE este pregătit să coopereze pentru atingerea acestui țel ambițios, dar realist. Societatea civilă organizată își poate aduce o importantă contribuție în acest sens, iar reprezentanții ei trebuie să fie consultați în legătură cu toate aspectele vieții sociale și private, în special cu privire la protecția libertăților publice și private.

4. Observații speciale

CESE salută documentul Comisiei și susține, în mare parte, ideile și propunerile prezentate. Totuși, dorește să facă câteva observații, propuneri și recomandări.

4.1 În planul de acțiune și în cele paisprezece domenii de acțiune enumerate nu se face referire în mod concret la perioade de timp și termene de punere în aplicare. Abia la sfârșitul documentului (punctul 5, *Concluzii*) se menționează că IO „nu este încă o realitate concretă, ci mai curând o perspectivă de viitor asupra mai multor tehnologii care, împreună, ar putea ca, în următorii 5 până la 15 ani, să schimbe drastic modul de funcționare a societății noastre”. Deci, se poate porni de la premisa că acest plan de acțiune cuprinde o perioadă de circa 15 ani. Desigur, majoritatea domeniilor de acțiune propuse ar fi puse în aplicare, coordonate sau cel puțin urmărite pe toată perioada de timp. Totuși, în cazul unor domenii ar putea fi menționat sau formulat mai concret un termen de implementare (de exemplu, în cazul domeniilor de acțiune 1, 4, 8, 9 și 14).

4.2 Având în vedere caracterul global al IO, mai devreme sau mai târziu își vor manifesta interesul toate statele lumii și de aceea nu sunt suficiente numai inițiativele, măsurile și reglementările Comisiei Europene pentru a ține sub control această structură mondială. Trebuie evidențiate mai puternic rolul organizațiilor internaționale, precum și însemnătatea negocierilor și acordurilor ratificate de majoritatea statelor. Este nevoie urgent de un „Protocol de la Kyoto în domeniul cibernetic” sau de un echivalent cibernetic al mult așteptatului Acord de la Copenhaga privind schimbările climatice.

4.3 CESE recomandă să se facă referire într-un mod mai concret la principiile de administrare a IO, în interesul unui raport echilibrat între administrarea centralizată și descentralizată a internetului, precum și la monitorizarea permanentă a chestiunilor referitoare la respectarea vieții private și protecția datelor cu caracter personal, astfel încât să se reducă, pe cât posibil, la minimum riscurile pentru viața privată și protecția datelor cu caracter personal, precum și cele legate de pericolul atacurilor teroriste.

4.4 CESE subliniază că „dreptul de tăcere a cipurilor” (posibilitatea fiecăruia de a se deconecta de la rețea) nu reprezintă o garanție pentru protecția vieții private sau securitatea obiectelor. De exemplu, închiderea unui telefon mobil nu ne protejează împotriva posibilității ca anumite cercuri să-și procure informațiile despre posesor, care îi interesează. Prin urmare, nu este suficient „să se lanseze discuția”, ci trebuie urmați în continuare și niște pași concreți.

4.5 CESE recunoaște că în procesul de instituire a acestui „Turn Babel” cibernetic, o importanță deosebită revine standardizării sistemelor și procedurilor, care garantează că, de exemplu, un frigider din China „comunică” cu succes cu un raft plin de iaurturi Danone dintr-un supermarket din Franța. Normele de standardizare trebuie concepute ținând seama de diversitatea și specificitatea limbilor, culturilor și tradițiilor din fiecare țară.

4.6 CESE salută cu entuziasm intenția Comisiei de a finanța în continuare, dincolo de cel de-al 7-lea Program-cadru, și proiecte de cercetare și dezvoltare tehnologică în domeniul IO. Cu toate acestea, finanțarea acestui domeniu trebuie să aibă prioritate, deoarece obiectivele prevăzute pot influența în mod decisiv competitivitatea globală a Europei și bunăstarea cetățenilor ei. Pe lângă domeniile de cercetare menționate în cadrul domeniului de acțiune 7, trebuie amintite nanotehnologia, tehnologiile de calcul paralel și distributiv (*grid computing*) și informatica dematerializată (*cloud computing*), optoelectronica, calculatorul cuantic și alte domenii ale fizicii și informaticii, a căror finanțare prioritară ar deschide calea către progresul calitativ în acest domeniu. Aceste activități trebuie coordonate mai bine.

4.7 Pentru dezvoltarea rapidă și extinderea TIC este nevoie de specialiști formați corespunzător. Profesorii universitari trebuie să-și actualizeze sistematic conținutul cursurilor, pentru ca studenții să aibă acces la cele mai noi informații și să poată participa la definirea IO și să-l poată utiliza. Și școlarii trebuie pregătiți în mod corespunzător. Este necesar un sistem de educație a adulților. În acest domeniu sunt adecvate îndeosebi principiul învățării pe parcursul întregii vieți și tehnicile învățământului la distanță. Trebuie luate neapărat măsuri pentru înlăturarea decalajului digital geografic. Societatea civilă organizată și structurile acesteia vor deține un rol deosebit în punerea în aplicare a acestor obiective.

4.8 CESE recunoaște importanța inovației și a proiectelor-pilot și atrage atenția Comisiei că proprietatea intelectuală ar trebui protejată mai bine, iar brevetarea instalațiilor și aparatelor, a procedurilor și metodelor ar trebui promovată. Se dorește o reacție mai hotărâtă a Comisiei, nu doar simplul „Comisia ia în considerare posibilitatea, ...”. Trebuie finanțate în primul rând lucrările orientate spre protecția moștenirii culturale, a diversității culturale și lingvistice (se spune că *o limbă care nu este sprijinită prin calculator, este condamnată la pieire*), precum și a altor forme de bogăție spirituală a popoarelor.

4.9 CESE atrage atenția Comisiei asupra faptului că efectele undelor electromagnetice asupra oamenilor ar trebui cercetate mai amănunțit. Chiar dacă sistemele IO emit numai impulsuri slabe, numărul surselor de radiații poate crește exponențial, iar majoritatea emit în continuu radiații, astfel încât „poluarea electronică” în creștere rapidă poate crea probleme mari în viitor. Știința modernă nu a clarificat încă definitiv dacă există o valoare-prag a intensității radiației între radiațiile inofensive și cele periculoase și modul în care se manifestă efectele cumulative ale acestora. Uneori chiar și numai un impuls electromagnetic la nivel cuantic poate determina transformarea necontrolată a unei celule în celulă cancerigenă. Vom putea ține în frâu până la urmă spiritele eliberate?

4.10 Un IO funcțional se bazează pe informații complicate și structurate și pe algoritmi complecși; fără îndoială, acesta este alcătuit din module de obiecte centralizate și individuale „inteligente”. O astfel de structură organizatorică poate fi asemănătoare activității Organizației Europene pentru Cercetare Nucleară (CERN), în cadrul căreia colectarea, analizarea, stocarea și

utilizarea datelor sunt sprijinite prin intermediul unei infrastructuri tehnologice de tip grid pe baza EGEE ⁽³⁾ și a altor proiecte. Totuși, în cazul IO, procesele de prelucrare a datelor sunt mult mai complicate, de aceea EGEE trebuie privite doar ca punct de plecare pentru dezvoltarea, proiectarea și introducerea componentelor corespunzătoare de IO.

Bruxelles, 17 decembrie 2009

*Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI*

⁽³⁾ *Enabling Grids for E-sciencE*, www.eu-egge.org.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Consiliului privind informarea Comisiei cu privire la proiectele de investiții în infrastructura energetică din cadrul Comunității Europene și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 736/96

COM(2009) 361 final – 2009/0106 (CNS)

(2010/C 255/22)

Raportor unic: **dl SALVATORE**

La 4 septembrie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de regulament al Consiliului privind informarea Comisiei cu privire la proiectele de investiții în infrastructura energetică din cadrul Comunității Europene și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 736/96

COM(2009) 361 final – 2009/0106 (CNS).

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 12 noiembrie 2009. Raportor: dl SALVATORE.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 177 de voturi pentru și 1 abținere.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul Economic și Social European sprijină intenția Comisiei Europene de a introduce noi reguli cu privire la proiectele de investiții în infrastructura energetică și susține prezenta propunere de regulament, întrucât aceasta ține seama de recente evoluții din politica energetică europeană. Propunerea răspunde nevoilor aferente din domeniu, facilitând colectarea informațiilor corespunzătoare, satisfăcătoare și transparente și stabilind o sarcină administrativă proporțională cu utilitatea sa.

1.2 CESE împărtășește motivele care au inspirat propunerea de regulament al Comisiei, după care necesitatea de a asigura informații regulate și coerente, în vederea efectuării de analize periodice și transsectoriale ale sistemului energetic, trebuie conciliată cu obiectivul reducerii costurilor administrative și al promovării transparenței. Prin fixarea unor astfel de exigențe, propunerea Comisiei reprezintă o îmbunătățire clară a sistemului actual. Din această perspectivă, propunerea de față, al cărei temei juridic îl reprezintă dispozițiile cuprinse în articolele 284 din Tratatul CE și 187 din Tratatul Euratom, a fost concepută cu respectarea deplină a principiilor fundamentale ale subsidiarității și proporționalității.

1.3 CESE evidențiază că detaliile privind pragurile minime menționate în anexa propunerii de regulament, care precizează limita inferioară de la care se aplică obligația de comunicare a informațiilor, nu sunt motivate corespunzător de Comisia Europeană. Este necesară o reflecție mai aprofundată a organelor decizionale europene și naționale, împreună cu operatorii din domeniu și cu organizațiile societății civile, în vederea definirii celor mai potrivite valori ale pragurilor minime, astfel încât să fie garantate siguranța, respectarea mediului, transparența și viabilitatea economică.

1.4 CESE sugerează ca analizele periodice ale Comisiei să nu se limiteze doar la anticiparea eventualelor dezechilibre între cerere

și ofertă energetică și la identificarea lipsurilor în infrastructură, ci să constituie și un instrument de control al evoluției proiectelor declarate, astfel încât realizarea integrală a acestor proiecte să poată fi asigurată în termen rezonabil.

1.5 CESE consideră că securizarea infrastructurii existente și a noilor proiecte este de importanță crucială. Înainte de toate, investițiile operatorilor economici trebuie să urmărească modernizarea, întreținerea și adaptarea tehnologică, pentru a garanta siguranța rețelelor energetice, în vederea prevenirii problemelor și a asigurării eficienței energetice și durabilității ecologice, de la care nu se poate face și nu trebuie să se facă derogare sub niciun pretext.

1.6 CESE subliniază că colectarea informațiilor și a datelor privind infrastructura de interes comunitar va consolida principiul solidarității energetice între statele membre. În plus, instrumentul analizelor periodice va favoriza diversificarea surselor de energie, reducând astfel dependența energetică față de diversele țări exportatoare de surse energetice convenționale, favorizând siguranța aprovizionării.

1.7 În ceea ce privește energia electrică provenită din surse regenerabile, în opinia CESE, ar trebui evitat să se impună cheltuieli administrative întreprinderilor mici și mijlocii, mai ales în cazul întreprinderilor specializate în tehnologii ecologice emergente, acestea fiind deja defavorizate de costurile de producție mai ridicate în raport cu cele care folosesc surse convenționale de energie.

1.8 Pentru a spori transparența, un obiectiv declarat al Comisiei Europene, CESE propune ca statele membre să țină seama cum se cuvine de opiniile locuitorilor din zonele afectate găzduirii noilor instalații, prin intermediul asociațiilor reprezentative ale societății civile.

1.9 Costurile investițiilor nu ar trebui să se repercuteze asupra consumatorilor, CESE recomandând Comisiei Europene să aibă în vedere acest aspect.

2. Introducere

2.1 Liberalizarea pieței energetice interne oferă noi ocazii de investiții în sectorul energetic, iar noul context legislativ impune atingerea unor obiective specifice în domeniul energiilor regenerabile și al biocarburanților.

În vederea anticipației și doritei creșteri a investițiilor în infrastructura europeană, este nevoie de un cadru armonizat pentru colectarea datelor și informațiilor privind proiectele de activare sau dezactivare a instalațiilor energetice.

2.2 Comisia propune abrogarea Regulamentului (CE) nr. 736/96 și înlocuirea acestuia cu unul nou, de monitorizare a proiectelor de investiții în infrastructura de producție, de transport și de stocare a energiei și a dioxidului de carbon.

2.3 Colectarea datelor relevante și corespunzătoare dezvoltării infrastructurii energetice a statelor membre este indispensabilă pentru realizarea analizelor periodice și transsectoriale, care să identifice din timp eventualele vulnerabilități structurale și dezechilibre dintre cererea și oferta de energie. În plus, trebuie asigurată transparența pentru operatorii de pe piață și reduse costurile administrative.

2.4 Regulamentul (CE) nr. 736/96 este nu doar perimat, dat fiind că domeniul său de aplicare nu acoperă o mare parte a instalațiilor ce funcționează cu energie regenerabilă, dar nici nu prevede un sistem corespunzător de colectare a informațiilor și de monitorizare a proiectelor energetice ale statelor membre. Prin urmare, sistemul aflat în prezent în vigoare poate reprezenta un obstacol în calea realizării cu certitudine a investițiilor, în măsura în care nu garantează transparența, pe termen lung putând chiar încetini tranziția către o economie cu emisii reduse de CO₂. Mai mult, normele actuale nu par să ofere garanții de securitate pentru rețelele și instalațiile de producție și de stocare a energiei și a dioxidului de carbon.

3. Propunerea Comisiei

3.1 În substanță, propunerea de regulament se referă la obligația în sarcina statelor membre de a transmite Comisiei Europene informațiile privind proiectele de investiții în infrastructura petrolieră, a gazului, a energiei electrice, a biocarburanților, a captării, stocării și transportului dioxidului de carbon, a căror realizare a început deja sau ar trebui să înceapă în următorii cinci ani. Această obligație se referă și la dezafectarea capacităților actuale, programată în următorii trei ani.

3.2 Datele solicitate se referă la: capacitatea instalației, amplasamentul, denumirea, tipul și principalele caracteristici ale infrastructurii, data probabilă a punerii în funcțiune, tipul surselor de energie utilizate, tehnologiile folosite pentru securizarea infrastructurii, instalarea de sisteme de captare a carbonului. În cazul dezafectării instalațiilor, informațiile necesare sunt: tipul și capacitatea infrastructurii și data probabilă a dezafectării.

3.3 Comisia propune ca statele membre să furnizeze informațiile necesare o dată la doi ani, începând cu 31 iulie 2010. La rândul lor, operatorii de pe piață furnizează până la data de 31 mai a anului de referință aceste informații statului membru pe al cărui teritoriu va fi realizat proiectul. Informațiile reflectă situația proiectelor începând cu data de 31 martie a anului respectiv.

3.4 Comisia este promotoarea unui model de complementaritate destinat să evite redundanța informațiilor. În virtutea acestui principiu, statele membre sunt scutite de obligația transmiterii datelor în cazul în care au transmis deja informații echivalente în temeiul unei dispoziții specifice sau în cadrul unui plan multi-anual de investiții.

3.5 Comisia utilizează informațiile colectate pentru elaborarea, cel puțin o dată la doi ani, a unor analize transsectoriale ale evoluției structurale a sistemului energetic al UE, ale căror rezultate sunt discutate cu statele membre și cu celelalte părți interesate. Rezultatele pot fi făcute publice, cu condiția de a nu afecta protecția datelor personale și comerciale sensibile.

3.6 Comisia poate adopta măsurile de execuție necesare aplicării regulamentului, în special cu privire la metodologia calculului, la definițiile tehnice și la conținutul datelor solicitate. Se prevede o reexaminare a regulamentului propus în termen de 5 ani de la intrarea sa în vigoare.

4. Observații generale

4.1 CESE salută propunerea Comisiei, ținând seama de importanța noului regulament pentru obiectivele politicii energetice europene. Soluția aleasă preferă o sinteză între, pe de o parte, necesitatea monitorizării, a colectării informațiilor relevante privind proiectele de investiții, reducerea costurilor administrative și, pe de altă parte, necesitatea promovării transparenței.

4.2 Obiectivul regulamentului îl reprezintă monitorizarea sistemului energetic al UE prin examinarea datelor și informațiilor privitoare la proiectele de investiții în infrastructura energetică, informații colectate de Comisie și, în special, de Observatorul pieței energiei.

4.2.1 Existența unei piețe interne și necesitatea creării unui astfel de sistem de monitorizare, care operează la nivel supranational, sunt suficiente pentru a explica justetea acțiunii normative la nivel comunitar, mai degrabă decât la cel național. Ca atare, intervenția normativă propusă de Comisie se conformează pe deplin principiului general al subsidiarității.

4.2.2 Deplina respectare a principiului proporționalității de către prezenta propunere este dovedită de alegerea regulamentului ca instrument normativ pentru a interveni în acest domeniu, prin înlocuirea unui regulament anterior, și conținutul său, concentrat pe obligația statelor membre de a transmite informații și, totodată, de atenuarea acestei obligații, ținând seama de necesitatea ca statele membre să nu fie grevate de sarcini administrative excesive.

4.3 Propunerea Comisiei preferă un mecanism complementar de comunicare, în locul unui sistem integrat și complet. CESE dorește să sublinieze că această opțiune favorizează economisirea și reducerea costurilor administrative pentru întreprinderi și pentru statele membre, cu repercusiuni pozitive asupra prețului final al energiei, prin evitarea redundanței datelor și îmbunătățirea calității.

4.4 CESE consideră că informațiile periodice, complete și de calitate nu numai că permit Comisiei să monitorizeze și să identifice punctele slabe ale infrastructurii energetice europene, ci, în același timp, favorizează și înțelegerea problematicii referitoare la infrastructura energetică de către toate organismele de decizie politică, naționale și comunitare, precum și de către operatorii de pe piață și de către investitori.

5. Observații specifice

5.1 CESE își exprimă aprecierea pentru claritatea definițiilor cuprinse în articolul 2 din propunerea de regulament. Aceste definiții, neincluse în Regulamentul (CE) nr. 736/96, aflat în vigoare, facilitează înțelegerea textului legislativ și delimitează domeniul de aplicare al acestuia.

5.2 CESE consideră că elaborarea o dată la doi ani a analizelor transsectoriale permite monitorizarea corespunzătoare a evoluției proiectelor de infrastructură energetică în Europa.

5.3 CESE susține dintotdeauna că tema siguranței infrastructurilor nu poate fi disociată de cea a siguranței aprovizionării. Chiar recent ⁽¹⁾, în legătură cu o temă similară celei abordate de avizul de față, CESE a subliniat necesitatea securizării instalațiilor și rețelelor de transport de energie și dioxid de carbon. De aceea, este important ca, în analizele sale periodice, Comisia să țină seama de aspectele referitoare la modernizarea și întreținerea instalațiilor și rețelelor existente.

5.4 În opinia CESE, informațiile privind proiectele de interes comunitar sunt de primă importanță. De calitatea acestor informații depinde ca Comisia Europeană să poată îndruma statele membre în legătură cu aplicarea principiului solidarității energetice și diversificarea surselor de aprovizionare, în vederea reducerii dependenței energetice față de cei câțiva exportatori de resurse

energetice convenționale. CESE consideră că infrastructurile energetice transnaționale reprezintă o chestiune de interes emina-mente comunitar. Comitetul chiar a precizat deja în avize anterioare că „SIG comunitare sunt necesare continuării procesului de construire comună a Europei” și că o unificare progresivă a rețelelor „energetice interconectate (gaz, energie electrică, petrol) (...) ar putea reduce substanțial costurile de exploatare și de investiții și ar putea înceta la investiții în noi proiecte de rețele [în cadrul parteneriatelor publice (Uniunea și statele membre) și private, pentru a spori siguranța aprovizionării cu energie] ⁽²⁾.”

5.5 CESE observă că sistemul preconizat de Comisie preferă o abordare centralizată a producției de energie, în ciuda numeroaselor semnale care arată că, în ce privește producția electrică de uz casnic (panouri fotovoltaice, micro-cogenerare etc.), sistemul energetic european se va putea sprijini în viitor pe instalații descentralizate. Se cuvine asigurat accesul la rețelele care transportă energia electrică de la aceste instalații, fără a greva întreprinderile mici și mijlocii cu cheltuieli administrative excesive.

5.6 CESE evidențiază că detaliile privind pragurile minime menționate în anexa propunerii de regulament, care precizează limita inferioară de la care se aplică obligația de comunicare a informațiilor, nu sunt motivate corespunzător de Comisia Europeană.

5.7 CESE solicită aprofundarea dezbaterii privind utilitatea și viabilitatea procedurii de captare și stocare a dioxidului de carbon (CCS – *Carbon Capture and Storage*), dat fiind că și-a exprimat deja rezervele cu privire la interesul și caracterul nevătămător al proiectelor de captare și transport al CO₂. Cu toate acestea, CESE constată că propunerea Comisiei Europene preconizează, în dispozițiile regulamentului, introducerea informațiilor privind proiectele de transport și stocare a dioxidului de carbon. Aceste dispoziții trebuie interpretate ca urmărind doar să supună infrastructurile de acest tip analizelor periodice ale sistemului energetic european.

5.8 În opinia CESE, este vital ca, la nivel local, construirea infrastructurii energetice să nu se facă împotriva voinței locuitorilor și a reprezentanților locali ai acestora. CESE sprijină ideea de transparență, în virtutea căreia cetățenii să fie bine informați cu privire la amploarea proiectelor avute în vedere, prin evaluări corespunzătoare ale impactului economic, social și ecologic.

Bruxelles, 16 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

⁽¹⁾ JO C 306, 16.12.2009, p. 51.

⁽²⁾ JO C 128, 18.5.2010, p. 65.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor — Ajutarea țărilor în curs de dezvoltare pentru a face față crizei

COM(2009) 160 final

(2010/C 255/23)

Raportor: dl JAHIER

La 28 aprilie 2009, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Ajutarea țărilor în curs de dezvoltare pentru a face față crizei

COM(2009) 160 final.

Secțiunea pentru relații externe, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 19 noiembrie 2009. Raportor: dl JAHIER.

În cea de-a 458-a sesiune plenară, care a avut loc la 16 și 17 decembrie 2010 (ședința din 16 decembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 151 de voturi pentru, 5 voturi împotriva și 8 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul Economic și Social European (CESE) consideră că, odată ce a fost depășită faza de risc sistemic major a crizei economice și financiare internaționale, se cuvine să nu fie neglijate efectele foarte grave pe care aceasta le are asupra majorității țărilor în curs de dezvoltare, efecte care compromit progresele înregistrate în ultimele decenii și se adaugă consecințelor dublei crize energetice și alimentare, cu posibila agravare a situațiilor de conflict și de instabilitate politică deja existente.

Comunității internaționale îi revine de pe acum rolul de a-și asuma toate inițiativele și deciziile care sunt de competența sa, pentru a ajuta țările mai sărace să depășească această criză, pentru care acestea nu poartă nicio responsabilitate.

1.2 CESE își exprimă aprecierea pentru comunicarea Comisiei, prima decizie-cadru adoptată de comunitatea internațională și cea mai pozitivă și mai completă dintre cele adoptate până în prezent, cuprinzând numeroase propuneri și deschizând multiple perspective, inclusiv pe termen mediu, ce vor trebui explorate în mod corespunzător.

CESE observă două neajunsuri majore ale comunicării și anume: pe de o parte, lipsa resurselor suplimentare și, pe de altă parte, efectul limitat în timp al deciziilor luate cu privire la criză (ca, de exemplu, plata anticipată a ajutoarelor pentru creditele angajate pentru anul în curs).

1.3 CESE salută rezultatele ultimelor summituri internaționale ⁽¹⁾, în special cu privire la coerența propunerilor avansate la adresa țărilor sărace, confirmarea obiectivelor de creștere a volumului și calității ajutoarelor și relansarea abordării care urmărește reformarea acestora. Cu toate acestea, progresele menționate nu

sunt nici pe departe suficiente pentru a face față unor probleme cruciale precum:

- nevoia urgentă de a dispune de mai multe fonduri și de utilizare a unor noi instrumente de finanțare a dezvoltării;
- procesul de reformă a sistemului de asistență;
- legăturile dintre administrarea fiscală și dezvoltare.

1.4 CESE consideră că, mai întâi, trebuie respectate în mod strict toate angajamentele asumate în ultimii ani, așa cum a afirmat președintele Barroso, și invită Comisia să ceară statelor membre să respecte calendarele de majorare a liniilor de credit stabilite deja și nerevizuite încă substanțial, chiar dacă în realitate au fost retracate practic prin deciziile de reducere a sumelor deja alocate de unele state membre.

În plus, CESE este convins de nevoia urgentă de noi și importante ajutoare suplimentare, după dorința tuturor instanțelor internaționale majore, astfel încât să poată fi expediate către țările sărace noi ajutoare și investiții. Comitetul își însușește de asemenea propunerea de a le acorda cel puțin 0,7 % din sumele mobilizate de comunitatea internațională, estimate în prezent la 7 000 de miliarde USD, pentru a gestiona criza.

1.5 Ținând seama de dublul impact al crizei energetice și alimentare, CESE consideră că este necesară definirea unor priorități mai precise pentru noile investiții, în cadrul unei relansări energetice a angajamentului luat în raport cu Obiectivele de dezvoltare ale mileniului (ODM).

Prioritatea strategică acordată sectorului agricol și siguranței alimentare, ca și investițiile în domenii prioritare legate de schimbările climatice sunt atât în interesul țărilor sărace, cât și al Europei, astfel încât să poată fi relansat un nou val de investiții susținute în țările mai sărace, pentru asigurarea unei dezvoltări durabile pe termen lung.

⁽¹⁾ În special summitul ONU din iunie 2009 și summitul G 8 din iulie 2009, de la Aquila.

1.6 CESE invită noua Comisie să joace un rol de lider pe plan internațional în ce privește eforturile depuse pentru reformarea profundă a sistemului de asistență și investiții pentru dezvoltare, să-și asume noile provocări ale mileniului în care ne aflăm, între care creșterea ecologică și fluxurile migratorii, și să-și reînnoiască angajamentul de a asigura o mai mare eficiență și transparență complexului sistem de ajutorare.

1.7 CESE consideră că Uniunea Europeană nu trebuie să facă pași îndărăt în legătură cu recunoașterea și sprijinirea actorilor neguvernamentali, în special cei din sectorul privat, a organizațiilor sindicale, a agricultorilor, a organizațiilor de femei și a celor de consumatori. Este vorba de un aspect specific al abordării europene.

CESE regretă faptul că, în comunicarea de față, nu este menționat în niciun fel rolul acestora în confruntarea cu criza, cu atât mai mult cu cât societatea civilă este unul din puținii actori internaționali care face dovada că poate activa resurse suplimentare. În plus, în numeroase țări sărace, consecințele crizei afectează îndeosebi sectorul privat și slăbesc capacitatea de acțiune a partenerilor sociali și a diferitelor organizații ale societății civile, al căror rol este totuși crucial în asigurarea unor soluții viabile în dezvoltarea pe termen lung.

1.8 Pe lângă respectarea angajamentelor asumate în termeni de APD (ajutor public de dezvoltare), CESE sprijină adoptarea unor noi mecanisme inovatoare de finanțare a dezvoltării, între care „taxa Tobin”. Este foarte importantă recunoașterea rolului central jucat de fondurile trimise de lucrătorii imigranți, cu punerea în aplicare a deciziei G8 privind reducerea cu 50 % a comisioanelor la transferuri, precum și stabilirea unor strategii care să asigure o mai bună protecție a lucrătorilor imigranți în confruntarea cu criza.

1.9 CESE consideră că trebuie menținute toate măsurile ce vizează deschiderea piețelor, prin relansarea negocierilor din cadrul runde Doha și sprijinirea proceselor de integrare regională ⁽²⁾, și prin consolidarea instrumentelor de finanțare a comerțului, acordând o atenție specială exigențelor pe care le impune comerțul just și echitabil pentru țările mai sărace. De asemenea, trebuie relansate investițiile străine directe (IDE), în special datorită efectului de pârghie exercitat de liniile de finanțare inovatoare ale FMI și Băncii Mondiale, prin emiterea unor noi drepturi speciale de tragere (DST) de către FMI și prin crearea de către Banca Mondială a unui fond destinat celor mai vulnerabili (*Vulnerability Fund*).

1.10 În sfârșit, CESE consideră că este esențial ca lupta împotriva corupției, a criminalității și a fraudei fiscale (fraudă și evaziune) să devină o prioritate absolută pe plan mondial, astfel recuperându-se noi și importante resurse destinate acțiunilor de dezvoltare. Comitetul încurajează Comisia să aprofundeze cât mai repede problematica respectivă și să formuleze propuneri în acest sens.

2. Introducere

2.1 La începuturile crizei financiare internaționale, analiștii erau convinși că aceasta nu va afecta țările în curs de dezvoltare, mai ales pe cele mai sărace. Cu trecerea timpului, au început să se întrevadă posibilele consecințe asupra țărilor în curs de dezvoltare, mai ales din cauza declinului previzibil al economiei internaționale. De-abia în aprilie 2009, cu ocazia summitului G20 de la Londra și a ședințelor FMI și ale Băncii Mondiale, a devenit evidentă propagarea crizei la principalele țări în curs de dezvoltare, cu riscul de a provoca sărăcirea altor 100 de milioane de persoane, care se adaugă celor peste 160 de milioane care trăiesc sub pragul sărăciei absolute, ca urmare a dublei crize, energetice și alimentare, din anii 2007-2008.

2.2 Perspectivele sunt îngrijorătoare. La 19 iunie 2009, FAO a dezvăluit în mod anticipat elementele-cheie ale unui raport privind nesiguranța alimentară în lume, conform căruia numărul persoanelor care suferă de foame va depăși în 2009 pentru prima dată 1 miliard, aceasta reprezentând o creștere globală de 11 %, ceea ce va provoca uriașe crize umanitare și va risca să anuleze toate progresele înregistrate în anii '80-'90. La 22 iunie, Banca Mondială și-a revizuit în mod drastic propriile estimări, considerând ca probabilă contractarea economiei globale cu circa 3 % în 2009, cu o scădere de 10 % a comerțului mondial și o prăbușire a fluxurilor internaționale de capitaluri private care, scăzând de la 1 000 de miliarde de dolari în 2007 la 707 miliarde în 2008, vor ajunge la doar 363 de miliarde de dolari în 2009. Creșterea globală a TCD este estimată în prezent la puțin peste 1 %. Cu toate acestea, dacă se face abstracție de China și India, celelalte TCD laolaltă înregistrează o contracție a PIB-ului de 1,6 %. Africa apare ca fiind continentul cel mai afectat, cu o creștere economică preconizată care, în 2009, reprezintă o reducere cu 66 %, comparativ cu valorile înregistrate în 2007. Conform datelor OIM, 50 de milioane de persoane și-ar putea pierde locul de muncă în 2009, iar numărul angajaților săraci ar putea atinge 200 de milioane.

2.3 Criza financiară și economică presupune patru șocuri: a) prăbușirea volumului global al schimburilor comerciale, cu o scădere drastică a veniturilor din export și un deficit de finanțare a TCD cuprins între 270 și 700 de miliarde USD ⁽³⁾; b) reducerea fluxului de investiții private, mai consistente pentru țările cu un venit mediu și pentru cele în care sunt în desfășurare investiții structurale importante; c) reducerea importantă a sumelor transferate de emigranți, care în unele TCD africane reprezintă 30 % din PIB și care doar în 2006 au atins 270 de miliarde USD, adică dublul sumei totale destinate asistenței pentru dezvoltare; d) scăderea incontestabilă a ajutoarelor publice pentru dezvoltare, din partea multor donatori bilaterali în 2009 și 2010. Aceste ultime două șocuri, care amplifică efectele precedentei crize alimentare și ale prețurilor energetice, se fac simțite cu precădere în Africa, unde aceste fluxuri sunt adesea vitale atât pentru un mare număr de bugete publice, cât și pentru supraviețuirea familiilor și comunităților locale.

(2) Cf. avizul CESE privind comunicarea Comisiei pe tema „Integrare regională pentru dezvoltarea țărilor ACP”, JO C 317, 23.12.2009, p. 126. Raportor: dl DANTIN; coraportor: dl JAHIER.

(3) Banca Mondială, 2009, și ADB (*African Development Bank*), martie 2009; marja indicată redă cifrele extreme ale previziunilor disponibile în prezent.

2.4 Printre consecințele acestor șocuri succesive și interdependente, care acționează bineînțeles în mod destul de diferit de la regiune la regiune și de la țară la țară, trebuie menționate în special următoarele:

- încetinirea creșterii sau o contracție severă a economiilor locale;
- creșterea rapidă a șomajului, a sărăciei și a foamei, mai ales în zonele urbane, cu serioase consecințe asupra grupurilor mai vulnerabile, în special femeile și minorii;
- diminuarea veniturilor fiscale, cu grave consecințe asupra condițiilor bugetelor publice care, mai ales în Africa, au fost supuse unor operații semnificative de ajustare în ultimii zece ani;
- apariția riscurilor pentru planurile de investiții publice, în special în ce privește mentenanța și infrastructura;
- probleme mai mari de acces la bunuri și servicii pentru părți largi ale populației, adăugate reducerii sistemelor de protecție și asistență socială, deja fragilizate;
- reducerea veniturilor provenite din turism;
- probleme crescânde de acces la credite și la fluxurile de investiții, mai ales pentru sectorul privat;
- un impact profund negativ asupra capacității de realizare a obiectivelor de dezvoltare ale mileniului (ODM), deja compromise în bună parte de cel puțin doi ani, după rezultatele modeste obținute între 2000 și 2005;
- riscul de a nu dispune de mijloacele necesare pentru a contracara consecințele schimbărilor climatice.

2.5 Acest scenariu devine și mai îngrijorător dacă se iau în considerare consecințele posibile asupra stabilității politice și securității interne și externe din diverse regiuni ale lumii. Un studiu elaborat de guvernul britanic în 2008 estimase deja că în 2010 jumătate din săracii lumii ar putea trăi în țări caracterizate de conflict permanent sau cvasipermanent.

2.6 În sfârșit, criza ar putea genera fluxuri migratorii suplimentare, atât în interiorul unei țări și la nivel regional, cât și spre țările mai bogate. Prin agravarea tensiunilor existente, în special la granițele UE, toate acestea ar putea genera o pierdere suplimentară și îngrijorătoare de resurse umane, vitale pentru multe țări sărace.

3. Răspunsul Comisiei

3.1 Comisia Europeană a fost prima care și-a asumat decizii concrete în cadrul G 20 de la Londra, plecând de la un angajament ferm, rezumat de președintele Barroso după cum urmează: „recesiunea la care asistăm nu trebuie să fie, nu poate să fie și nu va fi utilizată drept pretext pentru a nu ne respecta promisiunile de sporire a ajutoarelor”.

3.2 Comunicarea de față este una dintre cele mai pozitive decizii-cadru propuse până acum în cadrul comunității internaționale, în vederea ajutorării țărilor sărace în confruntarea cu criza. Confirmând necesitatea onorării angajamentelor luate cu privire la ajutorul public de dezvoltare (APD) și de activare a unor noi resurse destinate dezvoltării (de exemplu, prin intermediul ambițioasei, dar poate prea puțin realistei propuneri ca, pentru fiecare euro acordat ca asistență, să poată fi deblocați cinci euro pentru alte transferuri în afara APD), comunicarea evidențiază de asemenea importanța accelerării sau anticipării plăților – caz unic printre donatori – și adoptarea unor mecanisme mai flexibile, solicitând BEI să pună la punct instrumente cu funcție anticiclică, mai ales în domeniile infrastructurii și financiar. De asemenea, Comisia se angajează să accelereze operațiile de asistență bugetară, luând în considerare, în situații excepționale, și măsuri de asistență macroeconomică în favoarea țărilor care participă la politica europeană de vecinătate (PEV).

3.3 Comunicarea constată că ineficiența ajutoarelor este nemăsurat de costisitoare și sugerează reformarea profundă a întregului sistem internațional a APD. În ce o privește, Comisia solicită statelor membre să favorizeze demersuri comune și coordonate, pentru a face față crizei. În calitate sa de cel mai important donator pe plan mondial, UE ar trebui totodată să încurajeze reformarea sistemului de ajutoare pe plan internațional.

3.4 Comunicarea acordă o oarecare atenție măsurilor în favoarea protecției sociale și a locurilor de muncă, prevăzând mecanisme de sprijinire atât a cheltuielilor sociale, cât și a construcției infrastructurii naționale sau regionale, cu o atenție specială dedicată regiunii mediteraneene și Africii, inclusiv în ce privește acordarea de fonduri. Comisia își propune de asemenea să contribuie la relansarea agriculturii și la creșterea ecologică, atât prin forme inovatoare de finanțare a combaterii schimbărilor climatice, cât și prin sprijinirea transferului de tehnologie care nu afectează mediul înconjurător.

3.5 În încheierea comunicării se propune adoptarea unor măsuri de sprijinire a sistemului de schimburi internaționale, în scopul îmbunătățirii eficienței programelor de asistență pentru comerț și al sporirii creditelor pentru export. Totodată, Comisia recomandă promovarea unei discuții privind restructurarea datoriei publice a țărilor în curs de dezvoltare, sugerând și măsuri de sprijinire a guvernanței fiscale pe plan internațional, regional și național.

3.6 Consiliul Uniunii Europene a luat act de principalele recomandări cuprinse în comunicare, le-a aprobat și a reafirmat importanța respectării angajamentelor asumate de statele membre, încurajându-le pe acestea și îndemnând „statele membre, Comisia și Banca Europeană de Investiții (BEI) să adopte măsuri coordonate în 2009, oricând este posibil, pe baza analizelor comune ale impactului crizei asupra țărilor, în cooperare cu instituțiile internaționale și cu țările partenere, în vederea identificării țărilor și grupurilor de populație celor mai vulnerabile și mai puțin rezistente ⁽⁴⁾.”

⁽⁴⁾ Concluziile Consiliului UE pentru relații externe, 18 mai 2009.

3.7 Cu toate acestea, limita cea mai evidentă a ansamblului de decizii luate de UE constă în faptul că nu este prevăzută nicio contribuție suplimentară, în afară de cele 100 de milioane de euro pe an, acordate Fondului fiduciar UE-Africa pentru infrastructură.

4. Ajutoarele publice pentru dezvoltare (APD) și riscurile conexe

4.1 Conform datelor furnizate de Comitetul de asistență pentru dezvoltare (CAD) al OCDE, 2008 a fost anul celor mai mari cheltuieli în termeni absoluți în ce privește APD. Cifra de 120 de miliarde de dolari a fost suplimentată cu 10 % în termeni reali și a reprezentat 0,3 % din PIB-ul total al țărilor OCDE. Programele bilaterale au crescut, de asemenea, în cursul ultimului an, după scăderea puternică din perioada 2006-2008.

4.2 UE înregistrează o creștere de 4 miliarde de euro în comparație cu 2007, atingând în 2008 suma totală de 49 de miliarde de euro, adică 0,4 % din PIB. Trebuie amintit că, în timpul consensului de la Monterey, în 2002, Comisia își propusese obiectivul intermediar de 0,39 % până în 2006. În același timp, trebuie subliniat că suntem încă departe de obiectivul care consta în alocarea a 0,2 % din PIB pentru țările mai puțin dezvoltate, în prezent doar 20 de miliarde USD fiind destinate Africii, în comparație cu obiectivul de 50 de miliarde din 2010.

4.3 Subzistă puternice dubii în ce privește posibilitatea concretă ca UE să garanteze noi sporiri ale acestei sume, estimate la o sumă suplimentară de 20 de miliarde EUR, necesară pentru îndeplinirea obiectivului de 0,56 % din PIB în 2010. În raportul său *Aid-Watch* din 2008, platforma europeană Concord pentru ONG-uri a prevăzut o reducere cu 27 de miliarde USD a ajutoarelor pentru perioada 2009-2010. În plus, conform aceluiași raport, cifrele furnizate de UE ar trebui revizuite, dat fiind că sunt incluse aici categoriile de cheltuieli care nu ar trebui contabilizate ca APD: 5 miliarde care reprezintă anulări ale datoriei externe, 2 miliarde pentru bursele de studii acordate studenților și 1 miliard alocat costurilor legate de refugiați. Conform datelor furnizate de Concord, dacă se face abstracție de aceste sume, în 2008 a fost atins doar 0,34 % din PIB, adică o valoare destul de îndepărtată de obiectivul reprezentat de 0,56 % din PIB până în 2010.

4.4 Chiar și după datele Raportului global de monitorizare (*Global Monitoring Report*) din 2009 al Băncii Mondiale, în ciuda creșterii înregistrate în 2008 și a angajamentelor asumate de unii donatori importanți, speranțele de a atinge obiectivele de suplimentare a ajutoarelor subscrise la Gleneagles (130 de miliarde USD pe an, până în 2010) devin cu totul nerealiste în lumina situației actuale.

4.5 Sunt din ce în ce mai mulți cei care consideră că sunt necesare noi resurse, care depășesc cu mult angajamentele Gleneagles. Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) subliniază că nu este vorba doar de respectarea angajamentelor asumate, ci și de sporirea substanțială a sumelor alocate, de exemplu prin alocarea a cel puțin 0,7 % din totalul fondurilor puse la dispoziție pentru salvarea băncilor și relansarea economiei (cifrate la 7 000 de miliarde USD), pentru sprijinirea țărilor în curs de dezvoltare în vederea îndeplinirii ODM și pentru relansarea cheltuielilor și investițiilor directe și a celor pe termen lung în țările sărace. După cum însuși președintele Băncii Mondiale a afirmat în repetate rânduri de la începutul crizei, este necesar să fie depuse eforturi mult mai mari în vederea mobilizării unor resurse suplimentare pentru sprijinirea țărilor sărace în confruntarea cu

urmările devastatoare ale crizei, pentru care acestea nu au nicio vină. Conform recentelor estimări ale Băncii Mondiale, finanțările necesare doar pentru anularea diverselor pierderi înregistrate de țările în curs de dezvoltare variază între 350 și 635 de miliarde USD. Aceste cifre se află la distanțe de ani-lumină de amploarea resurselor pe care comunitatea internațională a dovedit că le poate mobiliza până acum, nu doar pentru APD, ci și pentru alte forme suplimentare de asistență și împrumuturi.

4.6 În plus, dacă se face abstracție de intențiile exprimate de UE, raportul OCDE scoate la lumină faptul că, pentru marea majoritate a donatorilor bilaterali, criza determină o prăpastie crescândă între angajamentele asumate și sumele vărsate și adesea chiar alte întârzieri și amânări de plăți. Ajutoarele provenite din țări care nu aparțin CAD câștigă în importanță, dar volumul total al acestora este încă foarte departe de a influența în mod semnificativ tendințele globale. Suma totală a ajutoarelor provenite din țările care nu sunt membre ale CAD și care au comunicat OCDE propriile date a fost în 2007 de 5,6 miliarde USD.

4.7 Deși datele disponibile sunt incomplete, tendințele referitoare la donatorii privați sunt pozitive, sumele vărsate de aceștia reprezentând 18,6 miliarde USD în 2007, adică o creștere cu 25 % în raport cu 2006. Singurele date interne disponibile în Statele Unite, necomunicate însă OCDE, prevăd un volum al sumelor alocate de donatorii privați care, în 2007, se ridică la 37 de miliarde USD, în timp ce multe din principalele fundații ca, de exemplu, Fundația Gates, au anunțat pentru 2009 creșteri de până la 20 %.

5. Eficiența ajutoarelor și lupta împotriva corupției

5.1 În vremuri de criză, este foarte importantă sporirea eficienței ajutoarelor. Pagubele economice provocate de lipsa de predictibilitate a sumelor alocate, de fragmentarea intervențiilor și de lipsa coordonării dintre donatori sunt cât se poate de evidente în prezent. Comisia a estimat că volatilitatea APD poate duce la o creștere cu 15-20 % a costurilor, în timp ce aplicarea completă a programului de eficientizare a ajutoarelor ar permite economisirea anuală a 5 - 7 miliarde EUR. De aceea, trebuie implementate rapid dispozițiile Declarației de la Paris, din 2005, și ale Agendei de la Accra, din 2008, mai ales în ce privește deciziile deja adoptate în cadrul UE, care ar putea să facă în mod real diferența: diviziunea muncii între statele membre și Comisie, o mai bună utilizare a planurilor naționale de acțiune, predictibilitatea ajutoarelor și o mai mare responsabilitate în ce privește rezultatele, inclusiv o condiționalitate mai mică ⁽⁵⁾.

5.2 La nivelul OCDE se observă că progresele în ce privește calitatea sporită a ajutoarelor sunt insuficiente în prezent. 225 de agenții bilaterale și 242 multilaterale finanțează anual sute de mii de activități în toată lumea. Cu titlu de exemplu, la nivel mondial există peste 90 de fonduri pentru sănătate, OMS trebuind să prezinte raportul la circa 4 600 de donatori și să elaboreze anual circa 1 400 de rapoarte pentru aceștia. Guvernul unei țări în curs de dezvoltare trebuie să primească anual aproximativ 200 de misiuni ale donatorilor oficiali și să le răspundă, la acestea adăugându-se alte câteva sute de misiuni ale donatorilor privați. În plus, din ultima anchetă de monitorizare a OCDE, rezultă că, în medie, doar 45 % din ajutoare sunt vărsate la termenul prevăzut.

(5) COM(2009) 160 final și Consiliul UE din 22 iulie 2008.

5.3 Ca atare, este necesar ca procesul să fie accelerat, în vederea atingerii obiectivelor definite pe plan internațional. Este nevoie mai ales de o voință politică corespunzătoare din partea celor 27 de guverne ale statelor membre ale UE, în ce privește:

- utilizarea transparentă a celor 12 indicatori prevăzuți de Declarația de la Paris;
- aplicarea Codurilor de conduită ale UE;
- îmbunătățirea coerenței dintre politici în general și, mai ales, în ce privește politicile comercială și de dezvoltare;
- un angajament hotărât în reformarea globală a sistemului de ajutoare internaționale, care să-i pună în valoare pe actorii neguvernamentali și să relanseze o nouă fază de acțiune multilaterală.

5.4 În cadrul acestei abordări, trebuie luate în considerare și imensele cantități de resurse înghițite în multe țări în curs de dezvoltare de fenomenele de corupție și de exportare ilegală a capitalului, mai ales în cazul investițiilor legate de exploatarea materiilor prime și de marile lucrări de infrastructură. S-a dovedit deja că o parte consistentă a fluxurilor de ajutoare este anulată de corupție, cu efecte nimicitoare atât pentru populațiile locale, cât și pentru încrederea contribuabililor din țările donatoare. Conform Raportului din 2008 privind corupția pe plan mondial, al organizației *Transparency International*, aceasta atinge în prezent 50 de miliarde USD, ceea ce reprezintă aproape jumătate din volumul total al APD mondiale și o sumă egală cu investițiile necesare pentru realizarea obiectivelor din domeniul apei potabile și al igienei publice. Îmbunătățirea semnificativă a guvernantei, mai ales în ce privește trasabilitatea ajutoarelor, și sistemele de alocare de fonduri cu o condiționalitate mai accentuată trebuie să capete importanță maximă în toate angajamentele UE și la nivel multilateral. Este cel puțin regretabil că nu se vorbește deloc despre acest aspect în comunicare.

6. Rolul actorilor privați și al societății civile

6.1 Se recunoaște în prezent importanța rolului actorilor neguvernamentali (ANG), în categoria cărora intră, conform acordului de la Cotonou, sectorul privat, partenerii sociali și economici și, mai ales, sindicatele și societatea civilă, sub toate formele sale (art. 6). Surprinde lipsa din comunicare a oricărei mențiuni cu privire la rolul acestora în gestionarea crizei, dat fiind că ANG sunt singurii actori care demonstrează că pot mobiliza resurse suplimentare. În plus, în numeroase țări sărace, consecințele crizei afectează îndeosebi sectorul privat și slăbesc capacitatea de acțiune a partenerilor sociali și a diferitelor organizații ale societății civile, al căror rol este totuși crucial în asigurarea unor soluții viabile în dezvoltarea pe termen lung.

6.2 La 18 mai a.c., Curtea de Conturi Europeană a publicat raportul său special privind gestionarea de către Comisie

a participării actorilor neguvernamentali (ANG) ⁽⁶⁾ la cooperarea comunitară pentru dezvoltare, în care, deși își exprimă satisfacția pentru creșterea investițiilor de fonduri comunitare prin intermediul ANG ⁽⁷⁾, prezintă trei aspecte deficitare majore:

- participarea limitată a ANG la procesul de cooperare, aceștia trebuind să se limiteze adesea la rolul de simpli executanți ai proiectelor sau de furnizori de servicii, consultați în cel mai bun caz rar și prea târziu;
- acțiune insuficientă în domeniul măririi capacităților, cu privilegierea însă a sistemelor de comunicare și de cointer-esare, ceea ce exclude de fapt cea mai mare parte a organizațiilor de bază mici și mijlocii și a celor din alt mediu decât cel urban;
- lacune numeroase în sistemele de monitorizare și de punere în aplicare a procedurilor, adesea prea complexe și puțin inteligibile pentru multe organizații și care deseori nu furnizează datele corespunzătoare referitoare la stadiul inițiativelor și la impactul final al acestora.

6.3 Neajunsurile relevante de Curte ne determină să relansăm în mod hotărât teza susținută de mulți ani de CESE, și anume necesitatea de a reconfirma prioritatea investițiilor în ANG, atât prin consolidarea tuturor procedurilor care permit o lărgire reală a participării, cât și prin dublarea – astfel încât să se atingă nivelul de 20 % – a volumului fondurilor vehiculate direct prin intermediul ANG, așa cum s-a solicitat deja într-un aviz anterior al CESE ⁽⁸⁾.

7. Pentru o revizuire a ajutoarelor și a noilor instrumente de finanțare

7.1 Necesitatea realizării unei ample reforme a instituțiilor financiare internaționale, în primul rând a Băncii Mondiale și a FMI, este de acum evidentă, în conformitate cu orientările clare ale Conferinței Națiunilor Unite, din iunie: „instituțiile financiare internaționale trebuie să fie clar orientate către dezvoltare” și trebuie să fie reformate astfel încât să „favorizeze perspectiva, vocea și participarea țărilor în curs de dezvoltare și să reflecte mai bine noile realități” ⁽⁹⁾.

Într-adevăr, este paradoxală constatarea că, în contextul crizei, 82 % din împrumuturile acordate de FMI au fost îndreptate spre zona europeană și doar 1,6 % alocate țărilor africane, iar, din totalul de 1 100 de miliarde USD acordate în urma summitului G20 din Londra, de la 2 aprilie 2009, doar puțin peste 20 de miliarde USD au fost alocate țărilor mai sărace.

⁽⁶⁾ Definiția ANG dată de Curte în acest raport cuprinde doar organizațiile societății civile și exclude sectorul privat.

⁽⁷⁾ Conform *Europe Aid*, sumele contractelor încheiate cu ANG în 2006 și 2007 pot fi estimate la 836,43 și, respectiv, 915,26 milioane EUR (cu excepția asistenței umanitare, gestionate prin intermediul ECHO), ceea ce înseamnă 10 % din ajutoarele acordate de UE țărilor în curs de dezvoltare. Aproximativ 50 % din finanțările ECHO sunt destinate ONG-urilor (circa 353 de milioane EUR în 2007).

⁽⁸⁾ Avizul din 2003, „Societatea civilă și politica de dezvoltare”, JO C 234. Raportor: dna FLORIO.

⁽⁹⁾ Conferința ONU privind criza economică și financiară, iunie 2009.

7.2 UE trebuie să se străduiască să determine o revizuire drastică a acestor raporturi, începând cu o mai serioasă luare în considerare și implementare a propunerii Băncii Mondiale, de creare a unui nou fond special pentru cei mai vulnerabili (*Vulnerability Fund*), destinat în principal finanțării siguranței alimentare, protecției sociale și dezvoltării umane, mai ales prin instaurarea unui cadru specific și comun între Banca Mondială și agențiile specializate ale Națiunilor Unite. Totodată, trebuie depuse eforturi pentru emisia unor noi drepturi speciale de tragere (DST), pentru cel puțin 250 de miliarde USD, destinați în special furnizării de lichidități pentru finanțarea dezvoltării.

7.3 De asemenea, UE trebuie să joace un rol determinant în ce privește finanțarea comerțului, iar relansarea rapidă a negocierilor de la Doha trebuie să se concentreze asupra nevoilor țărilor în curs de dezvoltare, prevăzând măsuri specifice de sprijinire și de salvagardare pentru statele mai sărace și pentru siguranța alimentară.

7.4 De mult timp, CESE este convins de necesitatea depunerii unor eforturi consistente pentru a favoriza și multiplica noile instrumente de finanțare a dezvoltării. Este regretabil că realizările de până acum sunt modeste, fapt ce reclamă lărgirea sferei celor mai noi inițiative și decizii, precum: IFFI (*International Finance and Facility Fund for Immunisation*) din noiembrie 2006, de finanțare a vaccinării în țările sărace, garanția de piață (*Advanced Market Commitment*) din aceeași perioadă, inițiativa summitului G8 de la Aquila de a reduce cu 50 % în următorii cinci ani costurile tranzacțiilor oficiale pentru transferurile de fonduri efectuate de imigranți către propriile țări de origine, care ar putea determina creșterea sumelor transferate astfel cu 13-15 miliarde USD anual. CESE sprijină propunerea de lansare în sfârșit a discuției privind aplicarea unei taxe voluntare de 0,005 % la tranzacțiile financiare internaționale (*taxa Tobin*), propunere lansată recent de guvernele francez și german, la summitul G20 de la Pittsburgh. Aceste noi moduri de finanțare, care trebuie să rămână cu totul adiționale în raport cu angajamentele APD, ar trebui să fie mai clar legate de atingerea diferitelor Obiective ale mileniului, de prioritățile impuse de schimbările climatice și de costurile pe care țările sărace vor trebui să le suporte în anii ce vin.

7.5 Reflecția privind reforma sistemului internațional de ajutoare, propusă din nou de Comisie la punctul 11 din comunicarea sa, este cât se poate de urgentă, UE putând să joace în mod clar un rol de lider din această perspectivă, cel puțin în ce privește următoarele aspecte:

- crearea unui sistem internațional de avertizare rapidă, care să poată monitoriza în următorii ani impactul pe care criza îl are asupra condițiilor de viață ale populațiilor și asupra perspectivelor de dezvoltare, în vederea orientării ajutoarelor și investițiilor;
- realizarea unui sistem riguros de raportare, în vederea monitorizării progreselor înregistrate și a măsurării eficienței propriilor acțiuni, așa cum s-a decis la summitul G8;
- investiții mai importante în stabilizarea zonelor de conflict, în dezvoltarea instituțională, în gestionarea crizelor, prin consolidarea capacităților locale și regionale de programare

și intervenție, precum și prin crearea unor sisteme universale de protecție socială, cu prevederea investițiilor necesare, pentru a face față noilor provocări legate de siguranța alimentară și de schimbările climatice;

- consolidarea și extinderea posibilităților de acces la micro-credite, pentru a sprijini inițiativele întreprinderilor care nu pot face rost de finanțare bancară în alt mod.

7.6 Siguranța alimentară și creșterea ecologică, două obiective ale investițiilor strategice pe termen lung, pot reprezenta un fir conducător important pentru relansarea sistemului de ajutoare și investiții care, în contextul crizei, este cu atât mai întemeiată și poate da naștere atât unei mai mari implicări coordonate a resurselor și competențelor din țările emergente, cât și unei posibilități concrete de parteneriat economic pentru Europa și OCDE.

7.7 În ce privește UE, trebuie adăugate două observații:

- prima se referă la necesitatea evaluării atente a evoluției din ultimii ani a instrumentului ajutoarelor bugetare, luând în calcul posibilitatea orientării mai precise a acestor ajutoare către obiective sectoriale precum sănătatea, munca decentă, educația și formarea, infrastructura, serviciile sociale și creșterea ecologică, așa cum dorește însuși PE ⁽¹⁰⁾;
- cealaltă privește redistribuirea atribuțiilor din interiorul noului colegiu de comisari, în special reîncredințând comisarului însărcinat cu dezvoltarea controlul direct al *EuropAid* care, în prezent, este exercitat de comisarul responsabil pentru relațiile externe.

7.8 Mai mult decât orice alt domeniu, cel al dezvoltării evidențiază nevoia urgentă ca UE să reușească într-o măsură crescândă să vorbească la unison și să-și consolideze capacitatea de acțiune unitară, în coordonare cu statele membre, atât pentru a-și asigura mobilitatea pe noile scene internaționale care apar în urma crizei, cât și pentru a-și îmbunătăți eficiența în ce privește îndeplinirea rolului său și utilizarea resurselor și competențelor deja existente, disponibile la nivel global. Astăzi, mai mult ca oricând, în condițiile apariției unor noi actori pe scena internațională, dezvoltarea țărilor mai sărace și, în special, a Africii se dovedește a fi în interesul strategic al viitoarei dezvoltări a Europei ⁽¹¹⁾.

7.9 Întărirea cooperării internaționale, în vederea combaterii corupției și evaziunii fiscale, reprezintă astăzi, în condițiile crizei, o evidență acceptată, în special în ce privește lupta împotriva paradisurilor fiscale. Conform datelor Biroului Națiunilor Unite pentru combaterea drogurilor și a criminalității (UNODC), traficul ilicit și evaziunea fiscală se ridică în prezent la o sumă cuprinsă între 1 000 și 1 600 miliarde USD, din care jumătate provine din țări în curs de dezvoltare sau din economii în tranziție. Din aceste 500 până la 800 de miliarde USD, doar o sumă reprezentând 3 %

⁽¹⁰⁾ Proiectul de rezoluție al Comisiei DEVE, septembrie 2009.

⁽¹¹⁾ A se vedea avizul din 2009 (JO C 318, raportor: dl JAHIER), pe tema relațiilor dintre UE, Africa și China și avizul privind dimensiunea externă a Strategiei de la Lisabona (JO C 128, 2010, raportor: dl JAHIER).

este imputabilă corupției, 30 %, activităților de natură criminală și 67 %, evaziunii fiscale. Cu alte cuvinte, evaziunea fiscală costă țările în curs de dezvoltare o sumă cuprinsă între 300 și 500 de miliarde USD, din care 285 ar fi legate de sectorul informal, iar 160 de evaziunea fiscală comisă de numeroase întreprinderi transnaționale care operează în aceste țări ⁽¹²⁾. În opinia CESE, trebuie efectuată de urgență o schimbare strategică decisivă

în acest domeniu, această posibilitate fiind astăzi mai realistă. Aceasta ar permite nu numai disponibilizarea unor resurse nesperate pentru investiții și pentru asistența pentru dezvoltare, ci ar contribui și la dezvoltarea unor sisteme fiscale mai solide și mai echitabile în multe țări sărace, condiție indispensabilă pentru consolidarea instituțiilor și pentru orice perspectivă sănătoasă de dezvoltare pe termen lung.

Bruxelles, 16 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

⁽¹²⁾ Cf. studiul CIDSE din noiembrie 2008.

ANEXĂ

Amendamentul următor a fost respins la dezbateră în sesiunea plenară, deși a primit cel puțin un sfert din voturile exprimate:

Amendament depus de dl Peel

Punctul 7.9

Se modifică după cum urmează:

7.9 Întărirea cooperării internaționale, în vederea combaterii corupției și evaziunii fiscale, reprezintă astăzi, în condițiile crizei, o evidență acceptată, în special în ce privește lupta împotriva paradisurilor fiscale. Conform datelor Biroului Națiunilor Unite pentru combaterea drogurilor și a criminalității (UNODC), traficul ilicit și evaziunea fiscală se ridică în prezent la o sumă cuprinsă între 1 000 și 1 600 miliarde USD, din care jumătate provine din țări în curs de dezvoltare sau din economii în tranziție. Din aceste 500 până la 800 de miliarde USD, doar o sumă reprezentând 3 % este imputabilă corupției, 30 %, activităților de natură criminală și 67 %, evaziunii fiscale. Cu alte cuvinte, evaziunea fiscală costă țările în curs de dezvoltare o sumă cuprinsă între 300 și 500 de miliarde USD, din care 285 ar fi legate de sectorul informal, iar 160 de evaziunea fiscală comisă de numeroase întreprinderi transnaționale care operează în aceste țări⁽¹⁾. În opinia CESE, trebuie operată de urgență o schimbare strategică decisivă în acest domeniu, această posibilitate fiind astăzi mai realistă. Aceasta ar permite nu numai disponibilizarea unor resurse nesperate pentru investiții și pentru asistența pentru dezvoltare, ci ar contribui și la dezvoltarea unor sisteme fiscale mai solide și mai echitabile în multe țări sărace, o condiție indispensabilă pentru consolidarea instituțiilor și pentru orice perspectivă sănătoasă de dezvoltare pe termen lung.

Expunere de motive

Aceste cifre ar trebui eliminate întrucât nu apar în raportul UNODC, așa cum se sugerează.

Rezultatul votului: voturi pentru: 59 voturi împotriva: 93 abțineri: 9 Total: 161

(¹) Cf. studiul CIDSE, menționat în bibliografie (din noiembrie 2008).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind interferențele radio (compatibilitatea electromagnetică) produse de autovehicule (versiune codificată)

COM(2009) 546 final – 2009/0154 (COD)
(2010/C 255/24)

La 9 noiembrie 2009, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind interferențele radio (compatibilitatea electromagnetică) produse de autovehicule

COM(2009) 546 final – 2009/0154 (COD).

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător și nu face obiectul niciunei observații din partea sa, în cea de-a 458-a sesiune plenară din 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie), Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus, cu 179 de voturi pentru și 2 abțineri.

Bruxelles, 16 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de Decizie a Parlamentului European și a Consiliului de abrogare a Deciziei 79/542/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1976 privind întocmirea listei cu țări terțe sau cu regiuni ale acestora și de stabilire a condițiilor de sănătate animală și publică și de certificare sanitar-veterinară, pentru importul în Comunitate de anumite animale vii și carne proaspătă provenită de la acestea

COM(2009) 516 final – 2009/0146 (COD)

(2010/C 255/25)

La 27 octombrie 2009, în conformitate cu articolele 37 și 152, alineatul (4), litera (b) din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de Decizie a Parlamentului European și a Consiliului de abrogare a Deciziei 79/542/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1976 privind întocmirea listei cu țări terțe sau cu regiuni ale acestora și de stabilire a condițiilor de sănătate animală și publică și de certificare sanitar-veterinară, pentru importul în Comunitate de anumite animale vii și carne proaspătă provenită de la acestea

COM(2009) 516 final – 2009/0146 (COD).

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător și nu face obiectul niciunei observații din partea sa, în cea de-a 458-a sesiune plenară din 16 și 17 decembrie 2009 (ședința din 16 decembrie 2009), Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus, cu 178 de voturi pentru și 4 abțineri.

Bruxelles, 16 decembrie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

2010/C 255/19	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, către Consiliu, către Comitetul Economic și Social European și către Comitetul Regiunilor „Obiective strategice și recomandări pentru politica UE în domeniul transportului maritim până în 2018” COM(2009) 8 <i>final</i>	103
2010/C 255/20	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei „Un viitor sustenabil pentru transporturi: către un sistem integrat, bazat pe tehnologie și ușor de utilizat” COM(2009) 279 <i>final</i> și privind tema „Puncte de pornire pentru o politică europeană în domeniul transporturilor după 2010”	110
2010/C 255/21	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Internetul obiectelor – un plan de acțiune pentru Europa” COM(2009) 278 <i>final</i>	116
2010/C 255/22	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Consiliului privind informarea Comisiei cu privire la proiectele de investiții în infrastructura energetică din cadrul Comunității Europene și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 736/96 COM(2009) 361 <i>final</i> – 2009/0106 (CNS)	121
2010/C 255/23	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor — Ajutarea țărilor în curs de dezvoltare pentru a face față crizei COM(2009) 160 <i>final</i>	124
2010/C 255/24	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind interferențele radio (compatibilitatea electromagnetică) produse de autovehicule (versiune codificată) COM(2009) 546 <i>final</i> – 2009/0154 (COD)	132
2010/C 255/25	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de Decizie a Parlamentului European și a Consiliului de abrogare a Deciziei 79/542/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1976 privind întocmirea listei cu țări terțe sau cu regiuni ale acestora și de stabilire a condițiilor de sănătate animală și publică și de certificare sanitar-veterinară, pentru importul în Comunitate de anumite animale vii și carne proaspătă provenită de la acestea COM(2009) 516 <i>final</i> – 2009/0146 (COD)	133

Prețul abonamentelor în 2010
(fără TVA, inclusiv cheltuieli de transport pentru expediere simplă)

Jurnalul Oficial al UE, seriile L+C, numai versiunea tipărită	22 de limbi oficiale ale UE	1 100 EUR pe an
Jurnalul Oficial al UE, seriile L+C, versiunea tipărită + CD-ROM, ediție anuală	22 de limbi oficiale ale UE	1 200 EUR pe an
Jurnalul Oficial al UE, seria L, numai versiunea tipărită	22 de limbi oficiale ale UE	770 EUR pe an
Jurnalul Oficial al UE, seriile L+C, CD-ROM, ediție lunară (cumulat)	22 de limbi oficiale ale UE	400 EUR pe an
Supliment la Jurnalul Oficial (seria S – Anunțuri de achiziții publice), CD-ROM, ediție bisăptămânală	Multilingv: 23 de limbi oficiale ale UE	300 EUR pe an
Jurnalul Oficial al UE, seria C – Anunțuri de concurs	Limbă (limbi) în funcție de concurs	50 EUR pe an

Abonamentul la *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, care apare în limbile oficiale ale Uniunii Europene, este disponibil în 22 de versiuni lingvistice. Jurnalul Oficial cuprinde seriile L (Legislație) și C (Comunicări și informări).

Pentru fiecare versiune lingvistică se încheie un abonament separat.

În conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 920/2005 al Consiliului, publicat în Jurnalul Oficial L 156 din 18 iunie 2005, care prevede că, temporar, instituțiile Uniunii Europene nu au obligația de a redacta toate actele în irlandeză și nici de a le publica în această limbă, Jurnalele Oficiale publicate în limba irlandeză se comercializează separat.

Abonamentul la Suplimentul Jurnalului Oficial (seria S – Anunțuri de achiziții publice) cuprinde toate cele 23 de versiuni lingvistice oficiale într-un singur CD-ROM multilingv.

La cerere, abonamentul la *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* conferă dreptul de a primi diverse anexe ale Jurnalului Oficial. Abonaților li se semnalează apariția anexelor printr-un aviz către cititori inclus în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*.

Formatul CD-ROM va fi înlocuit în cursul anului 2010 cu formatul DVD.

Distribuire și abonamente

Abonamente la diverse periodice destinate vânzării, precum abonamentul la *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, pot fi contractate prin agențiile noastre de vânzări.

Lista agențiilor de vânzări este disponibilă la adresa:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_ro.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) oferă acces direct și gratuit la dreptul Uniunii Europene. Acest site permite consultarea *Jurnalului Oficial al Uniunii Europene*, inclusiv a tratatelor, a legislației, a jurisprudenței și a actelor pregătitoare ale legislației.

Pentru mai multe informații despre Uniunea Europeană, consultați: <http://europa.eu>

■ **Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene**
2985 Luxembourg
LUXEMBURG

RO